

קובץ גליונות

פרשת פקודי

ממרחן ורבנן גדולי ומאורי הדור

משנכנס אדר מרבין בשמחה

- דברי שי"ח
- דרכי החיזוק
- פניני השוקי חמד
- מציון מכלל יופי
- תורת רבותינו
- שיעור חומש
- רביד הזהב
- דברי השירה
- מים חיים
- מסביב לשולחן
- פרקי עיון
- דובב שפתים
- גאון יעקב
- דברי אמת
- נפשו גחלים תלהט
- פנינים משולחן רבינו
- יהי ראובן
- פתח העירוב
- פרדס יצחק

- איך מרן הגר"ל שלח את הבחורים
בליל פורים???
- מדוע מרן הגר"נ קרליץ לא השתתף
בתפילה חגיגית של יום העצמאות?
- עונשו של המשים עצמו כ'צדיק'
- האחסדרפנים של הרבנית
- חכמי דיהודאי
- מה מיוחד לתת מוצץ לפה של תינוק?
- מה התבטח מרן הגרי"ש אלישיב צ"ל
על הקנאים?

כל זאת ועוד במאמר
"דברי חכמה מגדולי הדורות"

בברכת גדולי הדור תערך שבת
"קיימו וקיבלו" - לחיזוק קביעת עיתים לתורה
פרטים בסוף החוברת.

ניתן לשלם גם במכשירי
'קהילות' ו'נדרים פלוס'
ע"ש קובץ גליונות

חוברת מידע עדכנית

נשמח לקבל שאלות, הערות, הארות ועדכונים בכל הנוגע למוצרים ושירותים ללא חשש חילול שבת.

בטלפון 02-6739795 שלוחה 4

המספר למערה למכר שבת קודש - טלפון 02-6739795 | ForShabbat@gmail.com | מקס 0733215744

שהשמחה במעונם

ברכת מזל טוב לידידינו היקרים
המסייעים רבות בחוצאת ובחפצת הקובץ גליונות
לא לפי הלומדים ברחבי הארץ

הבחור שרגא נחשון לרגל הכנסו לעול תורה ומצוות
שמייע רבות בחפצת הקובץ בבית הכנסת תפארת נחמן בבני ברק
יחי רצון שהשמחה תשרה בביתכם תמיד
ותזכו לרוות מכולם רב נחת ושמחה עד בלי די

בברכה מרובה
מערכת 'קובץ גליונות'

חודעה ובקשה

כפי המפורסם כאן יצא בשבוע הבא קובץ מורחב מאד
בתוספת מרובה בעניני חפצות

כל התוספות כרוכות בחוצאה גדולה מאד של

כתיבה עריכה וחדפסה

נבקש מאד ממי שיכול להיות שותף

בחוצאות הגדולות לזיכוי הרבים

בברכה מרובה

מערכת 'קובץ גליונות'

חודעה חשובה

בשבוע הבא יצא קובץ מורחב לפרשיות ויקרא - צו - פורים

הקובץ הבא לאחמ"כ יצא לפרשת שמיני

בברכה מרובה מערכת 'קובץ גליונות'

ש"ט	י"ט	ש"ט	ש"ט
קרח	כ"ו	י"ט	ש"ט
חוקת	ג'	תמוז	ש"ט
בלק	י'	תמוז	ש"ט
פינחס	י"ז	תמוז	ש"ט
מטות	כ"ד	תמוז	ש"ט
מסעי	ב'	אב	ש"ט
דברים	ט'	אב	ש"ט
ואתחנן	ט"ז	אב	ש"ט
עקב	כ"ג	אב	ש"ט
ראה	ל'	אב	ש"ט
שופטים	ז'	אלול	ש"ט
כי תצא	י"ד	אלול	ש"ט
כי תבוא	כ"א	אלול	ש"ט
נצבים - ראש השנה	כ"ח	אלול	ש"ט
וילך - שבת שובה - יו"כ	ו'	תשרי	ש"ט
האזינו - חג הסוכות	י"ג	תשרי	ש"ט
בהעלותך			ש"ט

לכל הקוראים
והלומדים החשובים
שליט"א
הקדישו ע"ג הקבצים
את יקיריכם באחת
משבתות השנה
ותזכו להיות שותפים
בזיכוי הרבים הגדול
להגדיל תורה
ולהאדירה.

להקדשות ע"ג הקובץ
או המעונינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם
ובכל עניני הקובץ
ניתן לפנות למס': 053-3145900
פקס: 077-2092005
או במייל: k.gilyonot@gmail.com

לקבלת הקובץ במייל
ניתן לשלוח בקשה
למערכת 'קובץ גליונות'
kovetz+subscribe@googlegroups.com

יו"ל בסיוע:

יתדות תשמו

להחדרת ערכי

היהדות ע.ר.

עדיף לשלם ולתרום במכשירי
"קהילות" ו"נדרים פלוס" בבת
הכנסת,
יש להחזיק על לחצן
'קופות נוספות'
ובחיפוש קובץ גליונות,
או בטלפון:
נדרים פלוס:
03-7630585 - שלוחה 486
קחילות:
073-2757000 - שלוחה 4311
או בהעברה לבנק: מרכנתיל-
17
סניף: 745
מס' חשבון: 71262
ע"ש קובץ גליונות

גיליון מס' 323 פרשת פקודי
תשע"ט שנה שביעית

גיליון זה יו"ל לזכות
בני היקר שלמה נ"י
לרגל החללקה ל' אדר א'

שנוכה לרוות ממנו ומכל יוצ"ח רב נחת

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

❧ בדידי הוי עובדא ❧

את המעשה הבא קבלנו מהאבדך חשוב הרב י. ה. שליט"א אשר זוכה למסור שיעור דף היומי מדי יום, היה זה ביום חמישי בערב, אחד מתלמידיו הגיע לגיע לרבי חיים קניבסקי, והוא חיכה בחוץ והנה נפתחת הדלת והודיעו שלא בטוח שהרב יקבל. היו שם כמה אנשים שהחליטו להידחק בכוח והם נכנסו, לאחר כמה דקות הם יצאו שמחים שקיבלו ברכה. תלמידו של אותו אבדך לא הצליח להיכנס אבל הוא החליט לחכות אולי בכל זאת יכניסו וכו', והנה כעבור מספר דקות נפתחה הדלת והודיעו שכעת הרב מסיים מס' כריתות וזו עת רצון וכולם מוזמנים להיכנס, וכן הווה הרב סיים וכולם קיבלו מיין הסיומים המפורסם והתברכו בכל מילי דמיטב. אמר התלמיד בהתחלה היתה לי תחושת החמצה שלא נדחפתי, אך בסוף התברר שאלו שנדחפו כבר הלכו והפסידו מעמד נשגב זה.

❧ פנינים על הפרשה ❧

"ככל אשר צוה ה' את משה" (ל"ט, לב)
כשהספיד מרן הח"ח את חתנו רבי צבי הירש לוינסון, הביא את הפסוק הזה, ושאל, לכאורה ראוי היה להיכתב כאשר צוה ה' אותו, שכן בו דיבר הכתוב, אלא: אצל משה רבינו לא היה קיים "אני", וממילא לא היה קיים גם "הוא", אלא שמצוי איזה יהודי בשם משה, שעשה כל מה שצוה ה' את משה זה...
והוסיף רבינו שליט"א **שזה מדרש תהלים** (צ' ד"ה תפלה): כל הנביאים היו מתנבאים ולא היו יודעים מה היו מתנבאים, אלא משה וישעיה בלבד וכו', שמואל רבן של נביאים היה מתנבא ולא היה יודע וישלח ה' וגו', ואותו לא נאמר אלא ואת שמואל, שלא היה יודע מה היה מתנבא.
שאלה: אבל במדרש כתוב שמשה כן היה יודע?
תשובה: **הרי כתוב (בוהר פ' פנחס) ששכינה היתה מדברת מתוך גרונו של משה.**
= "וירא משה וגו' ויברך אותם משה" (ל"ט, מג)
וברש"י: "אמר להם יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם, ויהי נועם ה' א' עלינו וגו', והוא אחד מ"א מזמורים שבתפלה למשה".
בספר "גן רוה" (מובא בטל"א) עמד מה רצה רש"י להוסיף באומרו "והוא אחד מה"א"א מזמורים" וכו', והוא מבאר לפי המדרש תהלים: "אחד עשר מזמורים שאמר משה בתכסיס של נבואה אמר", ולא נכתבו בתורה כי אין מערבין דברי נבואה לתוך דברי תורה, ומעתה היה קשה לרש"י מדוע לא נכתב בתורה מה שאמר משה "ויהי נועם" בעת שנגמרה מלאכת המשכן, ועל כך כתב שאמירה זו היתה מה"א מזמורים, שהם נאמרו על דרך "נבואה", ולכן לא ניתנו להיכתב בתורה.
תשובה: יש חילוקי דרגות בנבואה, אבל אין ראיה שמה שאמר להם "ויהי נועם" היה בתורה נבואה, אלא זה היה ברכה פרטית שלו, ורק אח"כ היתה גם נבואה בזה ושנכתבה.
שאלה: אם כן אין הקושיא הנ"ל מתחילה מדוע לא נכתבה בתורה, כי לא היה זה נבואה.
תשובה: אבל כתוב בתורה "ויברך אותם", נמצא שזה תורה ונבואה.
שאלה: החלק של עצם הברכה היה נבואה, ולא מה שבידך.
תשובה: אפשר. (דרך שיחה)

❧ עלי שי"ח ❧

"כי קרוב אליך הדבר מאוד"

אוצר חדש ומעניין הופיע בימים האחרונים, ובו פרטים חדשים על דרכי הלימוד וצורתה, משולחנו של רבינו מרן שליט"א. החיבור נקרא 'קרוב אליך' ונערך על ידי ידידינו הרב"ג רבי ישי מזלומיאן שליט"א. מרבני העיר חולון, שכבר שנים רבות זוכה לשאת ולתת עם מרן שליט"א במכתבי הלכה, וחלקם כבר נדפסו בכמה מספריו החשובים שיצאו לאור על ידו.
בחיבור החדש שלפנינו מלקט המחבר שליט"א מגדולי הדורות על חובת הנחיצות ללמוד ולדעת את הש"ס כולו, החלש יאמר חזק אני, והחזק יוסיף עוד וישנן שוב ושוב עד שיידע היטיב על בוריו כי ידיעת הש"ס היא חובה בסיסית על כל אחד. החיבור היקר המסודר על פי כמה נושאים, מעורר את חשקת התורה, ומכוין את לב הקורא להתגבר על טענות היצר ומכשולותיו. נביא על קצה המזלג מעט מן המעט.

קמיעות להצלחה

במדור המיוחד של שאלות ותשובות ממרן שליט"א, מצאנו כמה וכמה פנינים לא ידועים. כך למשל, נשאל מרן שליט"א על דעתו, אודות 'קמיעות' המוחזק שהם גורמים לעורר את חשקת והתמדת התורה, האם כדאי וראוי להתאמץ לרכוש אותם או שלא כדאי משום שיש בזה חסרון בעמל התורה, תשובת מרן שליט"א היתה תמציתית וברורה: אל תיקח קמיעות !

סגולה לזכרון

כמו כן, הוראה חדשה ומעניינת מאוד, מופיע בחיבור החדש. הנידון הוא אודות דברי הגמרא בעירובין דף נ"ד שחייב אדם לשנות לתלמידו ארבע פעמים, וכותב על זה היעב"ץ שזה דווקא בזמנים שהיו לומדים בעל פה, אבל היום שכולם לומדים מתוך הספר אין צורך ללמד את תלמידו ד' פעמים, מה דעת מרן שליט"א בנושא? והשיב לו על זה: כי גם בימינו טוב ללמוד ד' פעמים כל דבר, והוא סגולה שמועיל לזכרון!

סגולה נוספת לזכרון כותב שם מרן שליט"א, שאם לומדים את דברי הגמרא עם התוספות הוא סגולה לזכרון, ועל ידי לימוד התוספות יזכור פי שלוש וארבע יותר ממה שלומד בלי התוס'. הפלא ופלא.

נברך את המחבר שליט"א שיזכה להוציא עוד הרבה ספרים מצוינים, ללמוד וללמד לשמור ולעשות את כל התורה כולה באהבה.

בברכת שבת טובה
31 תמוז 5778

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com
ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"ג, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, ושו"ת מרבינו.

פגהדף היומי

"בענין ביצה שנתבשלה עם בשר"

חולין צ"ח א' ביצים ששלקן ונמצא אפרוח באחת מהן אם יש בהן בנותן טעם כולן אסורות. איתא ביר"ד סי' צ"ה ס"ב בשם תשו' הרשב"א דביצה שנתבשלה עם בשר אסור לאכלה עם חלב וכ' הגר"א דנלמד ממתני' דתרומות פ"י מ"ב ביצה שנתבשלה בתבלין אסורין אפילו חלמון שלה אסור מפני שהוא בולע, והק' בגליון מהרש"א שם דהא במתני' שם משמע דדוקא נתבלה בתבלין בולע אבל עם נתבשלה עם ירקות של תרומה מותרת שאינה בולעת והטעם דתבלין חריפי דהא תנן כל המתבל אסור, ובעיקר קושייתו א"א לומר כן דהא בסוגיין מבו' דביצים טהורות ששלקן עם ביצה שיש בה אפרוח נאסרות ומבו' דבשר נותן טעם בהביצה ע"י בישול ומיירי באינן קלופות כמש"כ התו' וכבר ציין לזה הגר"א ביר"ד שם, וי"ל דהמשנה נקטה תבלין לאשמעי' דאע"ג דתרומת תבלין דרבנן כמ"ש בפסחים מ"ד א' וה"ה דמצי למימר שנתבשלה בירקות של תרומה שהוא ג"כ מדרבנן לכ"ע אלא אורחא דמילתא נקט דדרך לתבל הביצה בתבלין ולבשלה כך ואין דרך לבשל ביצים שלמות בקליפתן עם פירות או עם ירקות.

עניני שנה מעוברת

שאלו לרבינו אם זה נכון שבשנה מעוברת יש לו יותר זמן לכתיבת ספריו? השיב רבינו שזה נכון שתמיד בשנה מעוברת היה יותר זמן לספרים אבל השנה זה אחרת יש הרבה מכתבים. ובסוף השנה [לפני פסח] יש פחות "חובות" בלימוד. [שכבר אז נמצא אחר סיום הרמב"ם והשו"ע והירושלמי ונשאר רק קצת דפים מהבבלי ללמוד מחובות הלימודים היומיים ללמוד]. שאלו בימי השבעה על אחותו הרבנית ברמן ע"ה מה יהיה עם החובות ואמר שזה שנה מעוברת, שאלו איך היה בשנה אצל האבא ואמר שאינו זוכר, ופעם אחת ענה שגם אצל האבא וגם אצל האמא היה שנה מעוברת.

איסרו חג [שבועות תש"ע] בצהרים אמר רבינו שכבר גמר את החובות שהצטברו מ"השבעה" [על אחותו הרבנית ברמן ע"ה] בבלי וירושלמי ותוספתא כיון שבזה הכל לפי סדר ולא שייך להחסידי ימים אבל שאר הדברים רמב"ם ושו"ע וכו' קל יותר להשלים כיון שזה שנה מעוברת. הגעתי היום עד פרק תמיד נשחט במסכת פסחים.

(י"ד אדר א') רבינו אמר שאוחז עדין בסדר טהרות ובקרב מתחיל נדה, יומיים הראשונים שמונה דפים, ואח"כ יורד לדף ליום. מפני ששנה מעוברת, [והסיום בערב פסח].

(בשב"ק פקדי תשס"ה) אמר רבינו שעכשיו סוף השנה, [של לימוד החובות עד ערב פסח] ובשנה מעוברת לומדים כבר עכשיו רק דף אחד ליום.

רבינו אמר, בשנה מעוברת, בחודש אדר ב' אני לומד פחות דפי גמרא ליום, אז בדרך כלל יש לי זמן יותר לכתוב את הספרים. (מנחת חינוך)

ש. אם נתנו מתנות לאביונים בפורים ולבסוף נתעברה השנה דצריך ליתן באדר ב', האם יכול לתבוע מה שנתן באדר א' משום דהוי טעות.

ת. אין כאן טעות שאז עדיין לא נתעברה. (שיח התורה)

שאלה: בענין "ושמח את אשתו" בשנה ראשונה, מהו בשנה מעוברת אם חודש העיבור בכלל?

תשובה: כבר נשאלתי בזה, והבאתי ראיה ממסכת כתובות (ח', א') "וכי אמר ליה מחמת הילולא (קראתי לכם לסעודה) עד אימת (מברכים "שהשמחה במעונך"), אמר רב פפי משמיה דרבא עד תריסר ירחי שתא", וברא"ש (שם סי' י"ג) כתב על זה: "וסימן לדבר נקי יהיה לביתו שנה אחת ושמח", וכל שאיתא י"ב חודש אין חודש העיבור בכלל. (דרך שיחה)

שאלה: האם רבותינו חששו לחת"ס, שבשנה מעוברת, שעבר י"ב חודש משנה שעברה צריך כונה בקריאת זכור שבפרשת השבוע למצוה.

תשובה: לא ראינו נוהגים. וכן מרן הגרש"ז איערבאך זצוק"ל לא חש לשיטה זו יעויין בשלמי מועד (עמוד רס"א). (הרה"ג ר' יוסף שוב שליט"א).

ועי' ארחות רבינו (ח"ג עמ' ל"ג) שאמר שנוהגים לכין לצאת ב' כי תצא. (דולה ומושקה)

א פה מראה

פרשת פקודי - חזק חזק ונתחזק

אחד 'הצרות' של כל גבאי ואחראי של בית כנסת, בית מדרש וכדו', הוא סידור הספרים והחזרתם למקומם בסוף היום. מרן בעל הקהילות יעקב זצוק"ל כותב, באגרתו הנודעת (נדפס בספר קרינא דאגרתא) כי זה שמוציא ספרים ולא מחזיר למקומם גורם כמה רעות ועובר גם באיסור של 'לא תרדה בו בפרך', באחראי על סידור הספרים.

והנהגה מיוחדת יש לו לרבינו, שמקפיד שהספרים לא יהיו מפוזרים בבית על השולחן וכדו' אלא כל ספר מחזיר למקומו תיכף אחר השימוש.

ומעשה שהיה לפני כמה שנים, בתענית ציבור במנחה שאחרי קריאת התורה קראו המפטיר מנביא בקלף כנהוג, ואחרי זה התפללו שמו"ע, והשאירו את הנביא מקלף על הבימה ולא החזירו למקומו. רבינו לא היה מרוצה מזה, ומיד אחרי שמו"ע, עוד קודם חזרת הש"ץ, ציוה לאחד הילדים שיקח את הנביא וישים אותו במקומו בארון הנביאים שבבית הכנסת (ככל שאדם יותר מעריך את התורה הוא יותר מכבד אותה וד"ל).

בתמונה הנדירה:

מרן שליט"א מסדר ערימת ספרים ומחזירה למקומה בארון שבחדר לימודו בקומה העליונה. היה זה כשעסק בתשובה לשואל שחיפש מקור לשאלה בסוגיות קדשים, רבינו עיין זמן מה והשיב לו.

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

א רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

053-3145900 ☎ 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת, יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שיח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה- 1586

קהילות 073-2757000 שלוחה- 4310

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחת מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

התורה והבנתה, ואמר הגר"א שאם הייתה רק מצות עסק התורה הוא היה לומד כל החיים משנה אחת, כי יש בזה מתיקות גדולה שאינה נמאסת, **בכל פעם שלומדים יש יותר מתיקות, ומי שהוא בעל מדרגה מרגיש יותר את המתיקות בכל פעם שחוזר על תלמודו**, ועל זה נאמר (תהלים יט, יא) מתוקים "מדבש" – יותר מדבש.

וההפלאה בהקדמתו פירש מה שאנו אומרים בתפילת שבת "ישבעו ויתענגו מטובך", שנזכר כאן לשון שביעה ואחר כך תענוג, ולכאורה הרי לאחר שאדם שבע כבר אין לו תיאבון, ואין שום עונג בזה, רק כשהוא רעב ומתחיל לאכול יש עונג, אבל אחרי ששבע כבר איזה עונג יש לו? ופירש ההפלאה כי כאן כתוב "מטובך", והיינו דברי תורה, כמאמרם (אבות ו, ג) אין טוב אלא תורה, ובתורה ומצוות יש תענוג גם לאחר השביעה, וכל הזמן התענוג נמשך ומתחזק.

והאדם נברא להתענג, כמו שכתב המסילת ישירים בפרק א' כי האדם לא נברא אלא להתענג על השם, והוא לשון הכתוב בתהלים (לו, ד) והתענג על השם, לכך נברא האדם, שיחיה חיים של תענוג, ויתענג בתענוגי החיים על ידי קיום התורה והמצוות, וזהו החיוב – להתענג! לכן עסק התורה עם מתיקות ועם שמחה ובצורה שמעניינת, זה החיוב וזו השלמות, שלמות התורה ושלמות האדם.

מצוות במעשים, בדיבור, ובמחשבה

וכאמור, שלמות האדם תלויה במעשים, לפי הכוונה שיש במעשים והשמחה שיש בהם, ותלויה גם בדיבורים, דברי תורה, או סתם דברי מצוה, כגון דיבור שיש בו גמילות חסדים, לשמח אדם שאין לו שמחה בדיבור שמשמח אותו, לדבר איתו ולשמח אותו, ולפעמים דיבור אחד יכול להשפיע על האדם לעשות מהפך בחיים שלו!

וכבר סיפרתי מעשה שהיה בישיבה בבחור שלא הרגיש טוב והתייאש מללמוד, וכבר גמר בדעתו שאחרי שבת יעזוב את הישיבה ויפסיק ללמוד, אך באותה שבת אחרי התפילה, יש מי שהולכים לרבנים ואומרים גוט שבת אחד אחרי השני, ובדרך כשעמדו בשורה פנה אליו אחד מן הבחורים ושאל אותו "מה שלומך?", וזה שימח אותו מאד, שראה שיש מי שמתעניין בו ומחשיב אותו, ובשל כך החליט להישאר בישיבה. **זהו הכוח של מילה אחת שיכולה לעשות מהפך בחיים של אדם, כזה חסד אפשר לעשות במילה אחת, בדיבור.**

וישנם עוד דיבורים של מצוה, חוץ מדברי תורה ודברי חסד, יש דיבורים שמשפיעים יראת שמים, ומשפיעים מידות טובות ואהבת תורה, ויש דיבורים שמשפיעים השפעות של דיבורים, כגון שמשפיע על אחרים לדבר דברי מצוה, ושאר כל מיני השפעות לעשות ולקיים את כל דברי התורה, וזה זיכוי הרבים בדיבורים.

ויש גם מצוות במחשבה, בלי דיבור וכלי מעשה, שהמחשבה עצמה היא מצוה, כגון מחשבה בדברי תורה, שיש מצוה להרהר בדברי תורה, לעסוק בתורה גם בהרהור, וכן יכול להיות תפילה בהרהור, כפי שכבר הזכרנו שאפשר לבקש מהקב"ה גם בהרהור הלב, ואמנם אין יוצאים בזה ידי חובת תפילה, משום שהרהור לאו כדיבור דמי, ושלוש תפילות ביום צריכים להתפלל בדיבור, אבל בנוסף לתפילות החובה, לקבל סייעתא דשמיא אפשר גם על ידי הרהור.

כח תפילה במחשבה מעומק הלב

ויכול להיות שהתפילה בהרהור תועיל עוד יותר מן התפילה בדיבור, כי כשאדם מתפלל שמונה עשרה בדיבור לפעמים הכוונה שלו אינה חזקה כל כך, ולעומת זה כשחושב ומבקש רק בהרהור הלב, המחשבה

כבוד שמים בקיום המצוות

האדם נברא לכבוד שמים, כמו שאמרו בסוף פרקי אבות כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו שנאמר כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו וגו', כל הבריאה היא לכבוד שמים, וכבוד שמים הוא על ידי תרי"ג מצוות שהתורה מחייבת, ואם אדם עושה מה שהתורה מחייבת אותו, הרי הוא עושה כבוד שמים, שזו שלמות האדם, ובה זוכה לכל הזכויות בעולם הזה ובעולם הבא.

וכשאדם עושה מה שהתורה מחייבת אותו, כל הזמן הוא מתעלה ומתקדש, כי המצוות מקדשות את האדם, וכפי שאנו אומרים "וקידשתנו במצוותיך", ומשמע שהציווי גם כן מקדש ונותן קדושה, עצם הדבר שאנו מצווים וחייבים בתרי"ג מצוות זוהי כבר מדרגה, וקיום המצוות בפועל מוסיף עוד קדושה.

והאדם שעושה מה שהוא חייב ומקיים תרי"ג מצוות, הרי הוא מתקדש ומתקדש ומקבל עוד ועוד מדרגות, ומלבד השכר שזוכה בזה בגן עדן, בעולם הזה ובעולם הבא, זוכה גם לסייעתא דשמיא בהמשך קיום המצוות, כמאמרם (אבות ב, ד) שמצוה גוררת מצוה, והבא ליטהר מסייעין אותו (יומא לח, ב), וכיון שהוא עושה מעשים טובים זוכה לסייעתא דשמיא לעשות עוד מעשים טובים.

שלמות המצוות לפי הכוונה

ובמה האדם זוכה, באיזה צורות, יש מצוות במעשים, שאדם עושה בידיים ובגופו, ויש מצוות בדיבורים, וגם במחשבות, והרבה מהמצוות הם במעשה, בקום ועשה, כגון תפילין ציצית לולב וסוכה שהם מצוות במעשה, ושלמות המעשה תלוי בשלמות הכוונה, אם עושים לשם שמים בלי שום פניות, מתוך יראה ומתוך אהבה, עם שמחה של מצוה, וזהו ה"איכות" של המעשה ושלמותו.

ועל שמחה של מצוה כתב רבינו יונה (שע"ת ד, ט) "כי יגדל וישגה מאד שכר השמחה על המצוות", והזכיר בדבריו שלוש לשונות של הפלגה בגודל שכר השמחה: יגדל, וישגה, מאד! ואמנם אם מקיימים מצוה בלי שמחה זה גם כן מצוה, אבל עם שמחה זוכים לשכר גדול וישגה מאד, ומביא רבינו יונה שם פסוקים על זה.

והטעם, מפני ששמחה היא סימן שהאדם מחשיב את הדבר ועושהו מתוך פנימיות הלב, ומראה בזה עד כמה הוא מחשיב את המצוה, שמחמת זה הוא שמח, כי הוא מחשיב את עבודת השם, ושמח לקיים דבר השם ולעשות רצונו, ושמחה כזו היא אהבת השם, כמו שכתב המסילת ישירים בפרק י"ט שהשמחה בעשיית המצוות היא מענפי האהבה, שהוא אוהב את הציווי ושמח לקיימו.

עיקר מצוות תלמוד תורה להתענג

וכגון בלימוד התורה, אם אדם לומד תורה ונהנה מהלימוד, אין זה שלא לשמה, אלא אדרבה זוהי המצוה, ליהנות מדברי תורה (כמו שכתב האגלי טל בהקדמתו ובחידושי רבי אברהם מן ההר נדרים דף מ"ח), ועל זה מבקשים תפילה "והערב נא" – שנרגיש את המתיקות בדברי תורה ונהנה מהם, וכן הביא רש"י על הפסוק (דברים ו, ו) והיו הדברים האלה אשר אנכי מצווך היום, שלימוד התורה צריך להיות "כידיוטגמא חדשה", כמו חוק חדש של המלך, שזה מעניין, וכשלומדים מתוך התעניינות ומתיקות, וזהו שלמות המצוה של תורה.

ויש מדרגות במתיקות, כמו שידוע מהגר"א שיש שני חלקים במצוות תלמוד תורה, הא' עצם העסק בתורה, וב' ידיעת התורה כמו שאמרו (קידושין ל, א) ושיננתם שיהיו דברי תורה מחודדין בפיהם והיינו ידיעת

והנותן יין לתלמידי חכמים הרי הוא גם מזכה אותם במצוה, כי הם מקיימים מצוה בשתייתם והוא המשפיע ומזכה אותם בזה, ויש לו מצוה של זיכוי הרבים. כאלה דברים נפלאים יש.

האפשרויות לזכות בפורים – וה"ו להיפך

ונדבר על מה שנוגע כעת למעשה, שמתקברים לפורים, ויש כאלה מהציבור שלא יודעים מה זה פורים, וחושבים שפורים הוא זמן של פריקת עול ח"ו, שיש בו פטור מכל המצוות, ואפשר לעשות בדיחות ולומר בדיחות על חשבון אחרים, אבל זה לא נכון.

פורים הוא זמן קבלת התורה מאהבה, כמו שאמרו (שבת פח, א) הדור קיבלוה בימי אחשורוש דכתיב קיימו וקיבלו היהודים קיימו מה שקיבלו כבר, ופירש רש"י הדור קיבלוה וכו' מאהבת הנס שנעשה להם, והוא זמן של קבלת התורה, שבכל שנה חוזרת בו ההשפעה של תורה, ולכן באמת יש מקומות שבפורים עוסקים הרבה בתורה, כמה שאפשר, ושמעתי שגם זכו לישועות בזה, אלו שהיו זקוקים לישועה, עסקו בתורה בפורים ונושעו, זוהי המעלה של פורים.

וידוע מתיקוני זוהר שיום כיפור הוא כמו פורים, וכלשון הכתוב כי יום כפורים הוא (ויקרא כג, כח), והיינו כ-פורים, שיום כיפור דומה לפורים, ומה שאפשר לזכות בפורים שייך גם ביום כיפור. ומשמע שבפורים זה יותר פשוט, ויום כיפור הוא החידוש, ובפורים אפשר לקבל שלמות כזאת שביום כיפור קשה יותר להשיגה!

ובאמת ביום כיפור צריכים לצום ולהתענות בחמישה עינויים, ואילו בפורים אין עינויים אלא שמחה ומשתה, ומתוך השמחה זוכים, כמובן – לפי ההנהגה הראויה, זוכים לדרגה גבוהה, להצלחה בתורה ולמדרגת קבלת התורה מאהבה, מה שלא זכו במעמד הר סיני.

אבל למעשה יש כאלה שאינם מבינים זאת, וחושבים שפורים הוא זמן שאפשר לעשות חשבוניות ולפגוע בין אדם לחברו, וידוע לי מעשים שהיו, שאלו שעשו דבר כזה בפורים נענשו בצורה איומה רח"ל, ויתירה מכך היה מעשה באחד שהרשה לעצמו לדבר קצת, לא בציבור אלא בתוך חוג קטן, דברי ליצנות על תלמידי חכמים, ולא היה ממש ליצנות, רק בדיחה שיש בה איזה זלזול, ונענש מידה כנגד מידה במה שדיבר, אף שדיבר רק זמן קצר ולא הרבה שמעו את זה, אבל היה בזה זלזול בתלמידי חכמים. וזהו מה שאפשר להפסיד בפורים.

והענין של "עוד דלא ידע" בפורים, שאמרו (מגילה ז, ב) חייב איניש לבסומי עד דלא ידע וכו', הרי מפורש במשנה ברורה אק מקיימים את זה, וידוע אק נהגו החזון איש והבריסקער רב וכיצד קיימו עד דלא ידע, ובדאי שאין אנו צדיקים יותר מהם, ולא צריכים "להחמיר" יותר מהבריסקער רב. צריכים להיות אדם נורמאלי בפורים, וללמוד כמה שאפשר, עם תפילה בכוונה ביישוב הדעת, בלי קלות ראש ופריקת עול, בהרגשה נעימה ושמחה אמיתית.

והציבור לא כולם יודעים את זה, אבל מי שיעשה כן יהיה מאושר, כיון שזה נגד הטבע ונגד הציבור, וכל דבר שיש בו יותר קושי ומאמץ שצריך להתגבר נגד הטבע ו"נגד הזרם", השכר על זה עצום מאד, וכבר אמרו בירושלמי סוף ברכות על הפסוק (תהלים קיט, קכו) עת לעשות להשם הפרו תורתך, שבזמן ש"הפרו תורתך" – שיש רבים המתרפים מלימוד התורה, וזהו ה"עת לעשות להשם" להתחזק בתורה, ומי שעוסק אז בתורה נוטל שכר כנגד כולם! אלו הם הזכויות שאפשר לזכות בפורים, ובעזרת השם אנו מקווים שנוכח לסייעתא דשמיא לזכות בפורים ובכל השנה כולה לכל מה שצריך.

היא יותר חזקה, ומבקש יותר מפנימיות הלב, ועל ידי כך זוכה יותר לסייעתא דשמיא, וכבר סיפרנו מעשים שהיו שבתפילה במחשבה קיבלו סייעתא דשמיא, בפרט בענייני רוחניות.

וכידוע מרבי ישראל סלנטר שאמר כי בדוק ומנוסה שתפילה על רוחניות עוזרת, והוא דבר נפלא, שכל אחד שרוצה הצלחה לקבל איזה מדרגות, בתורה, ביראת שמים, ובמידות טובות, ובכל חובות הלבבות וענייני רוחניות, אם יבקש רחמים ויתפלל אפילו בלב – מעומק הלב, הרי זו תפילה שבדוק ומנוסה שעוזרת.

ובגשמיות אין הדבר כן, משום שבגשמיות יש קצבה, כמו שאמרו (ביצה טז, א) כל מזונותיו של אדם קצובין, אבל ברוחניות אין קצבה, ואם אדם מבקש רחמים בדוק ומנוסה שזה עוזר כפי שאמר הגרי"ס, וכאמור גם תפילה במחשבה מועילה בזה.

וידוע שרבי ישראל סלנטר ביקש מתלמידיו שיתפללו עליו בציבור ויבקשו רחמים בשביל הרוחניות שלו (כמובא בספר אור ישראל), ומסתמא הם קיימו את זה, וכבר אמרנו כי מסתבר שמה שזכה רבי ישראל להשפיע השפעה עצומה כל כך, שהשפעתו נמשכת עד עכשיו, זה בזכות תפילותיו ותפילת הציבור שהתפללו עבורו.

כאלו זכויות אפשר להשיג על ידי תפילה, ואפילו במחשבה.

תיקון העבר במחשבה – חרטה

והנה מלבד המדרגות ששייך להשיג במחשבה, יש גם תיקון על העבר במחשבה, שהרי אין אדם צדיק אשר יעשה טוב ולא יחטא (קהל' ז, כ), ולכל אחד מגיל בר מצוה בודאי יש חטאים, כל מיני חטאים שיכולים להיות, וצריך לחזור בתשובה עליהם, וכתב בשערי תשובה (א, יג) כי "מדרגות התשובה ומעלותיה לפי גודל המרירות ועוצם היגון", היינו שעיקר התשובה תלוי בלב, עד כמה שמצטער ומתחרט על החטאים, באיזה צורה החרטה, ועד כמה היא החרטה.

ולפעמים אדם נכשל ומתחרט ואכפת לו מאד, אך כעבור כמה ימים הוא כבר נרגע, כך הטבע, שאחרי הכישלון מיד מצטערים ומתחרטים, ואחר כך שוכחים ונרגעים, אבל לא כך צריך להיות, אלא צריך שלא ישכח את החטאים עד יום מותו, כמו שכתב בשערי תשובה (שם מח) כי מעיקרי התשובה "היות חטאתו נגדו תמיד, כי ראוי לנפש החוטאת לזכור עוניה תמיד ואל תשי (פי' תשכח) אותם לקץ ימים, ומלבד לא יחטפן עד בוא חליפתו, כענין שנאמר כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד", וצריך כל ימיו לא לשכוח את החטאים.

וגם באיגרת הגר"א כתב לענין תשובה, איך עושים תשובה, שצריך "עוד יום מותו" להתייגר – ולא בתעניתים וסיגופים רק ברסן פיו ובתאוותיו וזהו התשובה, עכ"ל. והיינו שצריך כל ימיו לעשות תשובה, והתשובה היא על ידי שני דברים, א' חסימת פיו שלא לדבר דיבורים שאינם נצרכים, ובזה זוכה "לאור הגנוז" כלשון הגר"א שם, וזה יותר טוב מכל הסיגופים, שלא לדבר אלא רק מה שצריך, מה שהוא מצוה [ומה שצריך זה מצוה], ובי' למעט בהנאות גשמיות.

מחשבה הופכת המעשים הגשמיים למצוה

ושנינו בפרקי אבות (ב, יב) וכל מעשיך יהיו לשם שמים, היינו שכל המעשים הגשמיים שאדם מוכרח לעשות אותם, שהגוף זקוק להם, יעשה אותם לשם שמים, בגלל שהוא חייב ומצווה על כך, כי הנה מצד הטבע אדם נברא בצורה כזו שיהיה רעב כדי שירגיש שהוא צריך לאכול, שאם לא היה רעב לא היה מרגיש את הצורך לאכול והיה עלול למות ברעב, ואם כן כשאוכל מפני שהוא רעב הרי זה בשביל הנאת האכילה, אבל הכוונה האמיתית היא לשם שמים, מפני שהוא חייב לאכול, כי יש תרי"ג מצוות וצריך כוח לקיים אותם, והוא עבד המלך שצריך שיהיה לו כוח לעבוד את המלך, ולכן הוא מוכרח לאכול.

ובאופן כזה על ידי המחשבה הופכים את המעשים הגשמיים שיש בהם תאוה – למצוה! ויש בהם קיום של מצוה.

וזהו שאמרו בגמרא (יומא עא, א) הרוצה לנסך יין על גבי המזבח ימלא גרונו של תלמידי חכמים יין, והיינו בזמן הזה שאין מזבח ואין נסכים, אם אדם רוצה לנסך יין על גבי המזבח, שיתן יין לתלמידי חכמים, והיינו תלמיד חכם כזה שכל מה שהוא שותה יין זה מפני שהוא חייב לשתות, הרי זה כמו נסכים, כי היין הולך למצוה, כמו נסכים, ויש מצוה בשתיית היין.

לעילוי נשמת המחנך הדגול

הרה"ח ר' אברהם ב"ר צבי ויסמן ז"ל

מנהל ביה"ס מעלות - נלב"ע כ"ב אדר א' תשע"א

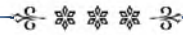
ורעייתו המחנכת הדגולה מרת פוריה גיטל ע"ה

בת הגה"ח רבי יהושע מאיר שוורץ זצ"ל

נלב"ע ח' ניסן תשנ"ד

פניני חשוקי חמד

מאוצרותיו המתוקים של מרן הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א
חבר מועצת גדולי התורה. רבה של שכונת 'רמת אלחנן' ב"ב. זראש כולל 'בית דוד' חולון

נתן לרב סכום קטן למוסרו

לצדקה, האם כדאי שהרב יתן קבלה

אלה פקודי המשכן משכן העדת אשר פקד על פי משה עבדת הלוים ביד איתמר בן אהרן הכהן (לח-כא).
שאלה: אדם שבא לבקש דרכי כפרה, והרב יעץ לו לתת צדקה, ונתן את הכסף לרב שהוא יחלקו. האם מצוה על הרב להתאמץ ולתת לו קבלה כדי שלא יחשדוהו שלקח את הכסף לעצמו? ומה הדין בסכום לא גדול, האם גם אז חייבים להביא קבלה?

תשובה: נאמר בשולחן ערוך (סימן רנ"ב): ואין מחשבין בצדקה עם גבאי צדקה, ולא בהקדש עם הגזברים, שנאמר: ולא יחשבו את האנשים אשר יתנו את הכסף על ידם לתת לעושי המלאכה, כי באמונה הם עושים (מלכים ב', יב, טז), והוסיף הרמ"א: ומכל מקום כדי שיהיו נקיים מה' ומישראל, טוב להם ליתן חשבון.

ובביאור הגר"א שם, ציין את מקור דינו של הרמ"א מהתנחומא (ריש פ' פקודי): איש אמונות זה משה שנעשה גזבר על מלאכת המשכן כו', אף על פי שהיה משה גזבר לעצמו הוא קורא לאחרים ומחשב על ידיהם, שנאמר אלה פקודי המשכן אשר פקד משה אין כתיב כאן, אלא אשר פקד על פי משה [שמות לח-כא] ע"י משה ביד איתמר כו', שנו רבותינו מי שהיה נכנס לתרום את הלשכה לא היה נכנס בפרגוד חפות כו', שאדם צריך לצאת ידי הבריות כדרך שצריך לצאת ידי המקום שנאמר והייתם כו', משנגמרה מלאכת המשכן א"ל בואו ואני עושה לפניכם חשבון, א"ל משה אלה פקודי המשכן כך וכך יצא על המשכן כו', אותה שעה נתפייסו כל ישראל על מלאכת המשכן מי גרם לו ע"י שישב ופייסן הוי אלה פקודי... ע"ש.

[ובגירסא אחרת נאמר בתנחומא (פקודי ז'): אמר משה יודע אני שישראל רוגגים הם הרני עושה להם חשבון מכל מלאכת המשכן, התחיל לעשות חשבון עמהם אלה פקודי המשכן והוא נתן להם חשבון על כל דבר ודבר לזהב ולכסף ולנחשת וכסף פקודי העדה מאת כהן ואלף ושבע מאות ויהי מאת כהן הכסף לצקת ונחשת התנופה שבעים ככר, עם שהוא עושה חשבון הולך על כל דבר ודבר ששווין כסדר בתוך המשכן שבח אלף ושבע מאות וחמשה ושבעים שקל שעשה מהן ווין לעמודין ולא היו נראין, התחיל עומד תמה ואומר עכשיו ימצאו ידיהם של ישראל עלי לומר שאני נטלתי אותם והוא חחר לבוא על כל מלאכה ומלאכה, מיד האיר הקדוש ברוך הוא את עיניו ותלה עיניו וראה שהיו עשויין ווין לעמודים, התחיל להשיב להם בקול רם ואת האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים עשה ווים לעמודים באותה שעה נתפייסו ישראל, מי גרם לו על ידי שישב ועשה חשבון אלה פקודי המשכן].

והנה אצל הוויים היה החשד בסכום כסף גדול, ואין ראיה לסכום קטן אכן ממה שציין המדרש אף למחצית השקל היה צריך לצאת מידי חשד, משמע שאף בסכום קטן יש להקפיד על כך.

עוד יעוין במשנה בנגעים (פרק י"ד משנה א'): "שחט את אחת מהן משתי הצפרים... חפר וקוברה בפניו". וכתב התו"ט הא דקוברה בפניו, יראה לי מפני החשד, שלא יחשדנו שיאכלהו, עכ"ל. הרי שיש חשד גם על סכום פטוט של עוף.

ומאידך כתבו האחרונים שמדברי הרמב"ם (פי"א מטומאות

צרת ה"א) שכתב: וחופר וקובר הצפור השחוטה בפניו, ודבר זה קבלה מפי השמועה, ע"ש. משמע שאין זה מפני החשד, אלא שזהו דין בפני עצמו והוא הלכה למשה מסיני.

ויתכן שאף החולקים על התו"ט וסוברים שלא שחט בפניו מפני החשד, היינו מפני שיש לזה הלכה למשה מסיני או מפני שהעוף אסור בהנאה, ובעבירות שבין אדם למקום יש פחות מקום לחשד, מה שאין כן בעניינו שיחשדו בו שגנב הכסף לעצמו, בזה לכולי עלמא, יש מקום לצאת מידי חשד אף בסכום קטן.

ומזה נלמד שגם רב המקבל כספים כדי לחלק, ראוי שיתאמץ ויביא קבלה, כדי שלא יחשדוהו שנטל הכסף לעצמו, למרות שהסכום קטן, וכמו שבמשנה מדובר על צפור. (חשי"ח מנחות י ע"א).

השאייר בצוואתו כסף עבור קניית ספר תורה

לעילוי נשמתו, ובניו מעדיפים לבנות בית כנסת ובצלאל בן אורי בן חור למשה יהודה עשה את כל אשר צוה ה' את משה (לח-כב).

שאלה: יהודי כתב צוואה, ובו חילק את נכסיו, ובין היתר כתב שהוא משאיר מאה אלף שקל, כדי שיכתבו בו ספר תורה לעילוי נשמתו. וגם נקב את שם המושב שבו יכניסו את ספר התורה, כשתושבי המושב שמעו על התרומה שמחו מאד, אך אמרו לבניו, שספרי תורה יש להם מספיק, אך המושב בנוי בשיפוע של הר, חלק מהתושבים גרים למעלה, וחלק מהתושבים גרים למטה, ובית הכנסת נמצא בגובה ההר, וכל זמן שבני המושב היה צעירים היו הכל טוב ויפה, והם עלו לבית הכנסת שלש פעמים ביום.

כעת התושבים שגרים למטה מתבגרים, וקשה להם לעלות למעלה, ולכן הם מבקשים שבכסף הזה, יבנו להם בית כנסת, שאלו אותם הבנים הרי יש לנו רק מאה אלף שקל, וכיצד תבנו בית כנסת בסכום פטוט כזה? ענו בני המושב, לנו מספיק רק תשעים אלף שקל, כי המועצה נותנת את הקרקע חינם, ובתשעים אלף שקל, אנו יכולים להשיג קרוואן גדול, המתאים בדיוק לצרכינו.

שואלים הבנים, האם מותר לשנות מצדקה לצדקה, שאבינו ביקש בצוואתו לקנות ספר תורה, ואנו בכסף הזה בונים בית הכנסת?

תשובה: לכאורה אסור, וכמבואר במשנה במגילה (דף כו ע"א) שאסור לשנות צדקה מקדושה חמורה לקדושה קלה, ולכן אם מכרו ספר תורה, אסור לבנות ממנו בית כנסת, וכן בכסף, שאם גבו מעות לצורך כתיבת ספר תורה, אסור לבנות בכסף זה בית כנסת. וכן פסק בשולחן ערוך (אוי"ח סימן קנ"ג ס"ה) אם גבו מעות לבנות בית הכנסת או בית המדרש, או לקנות תיבה או מטפחת או ספר תורה, ורצו לשנותו מלצורך מה שגבו אותם, אין משנין אלא מקדושה קלה לחמורה.

אמנם יש מקום לומר שכל זה כאשר כבר גבו המעות,

והקדושה חלה על המעות אסור לשנותו, אבל אם רק כתב בצוואה, אין האיסור הזה של הורדה מקדושה, אבל יש שינוי מהצוואה שצויה הנפטר, ויש לדון אם מותר לשנות צוואתו.

ונראה להביא ראיה שמותר לקנות בכסף, בית הכנסת, על פי המבואר בספר חסידים (סימן תד) ו"ל: איש ואשה שנדרו ואמרו, דעתי למצוה רבה לתת כסף לספר תורה לפי שהוא חשב אין מצוה כזו, אמר לו [החכם] כיון שלבך למצוה, ובספר תורה שאתה חפץ אינה כל כך מעלה, שהרי יש לקהל הרבה ס"ת, אלא קנה ספרים להשאל שיהיו מעיינים בהם תדיר, וצדקתם תעמוד לעד.

ובמקור חסד הביא שכעין זה מבואר בתוס' (שרבין דף ה ע"א ד"ה אדם) שכתבו, גם אדם שאינו יודע שאין "ערך" לתינוק פחות מבן חודש, מכל מקום דעתו על פי שתקנו חכמים הלשון. ועוד ציין לדברי התוס' יו"ט (פסחים פ"ח מ"ב) דכמו שאומרים כל הקדש אדעתא דרבנן מקדש, כך הוא בכל הדברים, יעו"ש. לפי זה אם יראה לחכם שיותר תועלת ויותר עילוי נשמה יהיה לנפטר מבית הכנסת יעשו כך.

והנה בשו"ת בית יצחק (א"ח סימן כה) דן באחד שצויה בצוואתו לכתוב ספר תורה בממונו, וגם ייחד הסופר שיכתוב והשליש המעות, ובני העיר אמרו שאינם צריכים ספר תורה, אלא צריכים מקוה, והם רוצים למכור לנפטר את אחד מספרי התורה שיש להם, ובכסף יבנו מקוה, ודן שם הבית יצחק בכמה נדונים, ובין הדברים הביא את דברי המהרי"ק (סימן ה הובא בבית יוסף י"ד סימן רנ) שפסק בשנוחי נפש מניחים לכפרת נפשם מנדבת לבם מעות לצדקה, וממנים גבאים על אותם מעות, וודאי מסתלקים מאותם מעות מכל וכל, ונותנים הכח לאותם גבאים שהרי הם אינם יכולים לפקח בהם, והרי הם נפטרים לעולמם, ומשום כך יש לומר דדעת המתנדבים שיעשו אלו הגבאים מאותם מעות כרצונם, ויכולים לשנות מצדקה לצדקה.

וסיים הבית יצחק שהוא הדין בנידון דידן, יש לומר שאם הרב יודע שהדבר נחוץ מאד לקנות שאר ספרים, או לתקן המקוה הרשות בידם לעשות במעות כרצונם.

לאור זאת נראה שמשלושה טעמים מותר לשנות את צוואתו:

א. לפי דברי הספר חסידים והבית יצחק אם הרב החליט שבניית בית הכנסת חשובה יותר, רשאי לשנות את הצדקה שניתנה למושב, וניתנה על פי דעת הרב והגבאים.

ב. דעת הרא"ש (הובא בשו"ע יו"ד סימן ער ס"ב) שבזמן הזה מקיימין מצות עשה גם בכתיבת שאר ספרים, ובפרישה (שם אות ח) הוסיף שבזמן הזה מצות כתיבת ספר תורה נאמרה רק בשאר ספרים, ולא בספר תורה, אמנם שאר האחרונים (ש"ך ועוד אחרונים הביאם בפתחי תשובה) חולקים עליו, וכתבו שגם בספר תורה מקיימים מצוה, ומכל מקום גם לשיטתם בשאר ספרים מקיימים מצוה זו, ולכן יכול לקנות כל ספרי היסוד הנצרכים לבית הכנסת בעשרת אלפים שקל, ובמותר שהם תשעים אלף שקל, יקנו בית הכנסת.

ג. משה רבינו אמר לבצלאל, לבנות ארון ואחר כך יבנה משכן, אמר לו בצלאל מנהג עולם לעשות תחלה בית ואחר כך משים כלים בתוכו, אמר לו כך שמעתי מפי הקדוש ברוך הוא, אמר לו משה בצל אל היית, כי בוודאי כך צוה לי הקדוש ברוך הוא, וכן עשה המשכן תחלה ואחר כך עשה הכלים. (רש"י שמות לח כב). גם אנו נאמר שאם הנפטר היה יודע שבמקום שצריך את הספר

תורה, חסר המשכן דהיינו בית הכנסת, היה מצווה קודם לבנות בית הכנסת.

לסיכום: יקחו את התשעים אלף שקל, ויבנו בית הכנסת, בחמשת אלף שקל שנותרו יקנו ספרי יסוד לבית הכנסת, ובשאר הכסף, יקנו יריעות, ויתחילו לכתוב ספר תורה, ולאט לאט יאספו עוד קצת כסף, עד שיצליחו לגמור את הספר תורה. (חש"ח נדרים נה ע"ב)

מי יותר קדוש השלחן או המנורה

ויתן את השלחן באהל מועד ... (וי-כב).

שאלה: נכרים הבאים להחריב כלים במקדש ר"ל, הם באים ליטול את המנורה ואת השלחן הטהור, ובידינו לשלם להם ממון ולפדות את אחד מהנ"ל, את מי יפדו, את השלחן הטהור או את המנורה הטהורה, מי מהם קדוש יותר?

תשובה: נאמר בזבחים (דף פז ע"א) לינה מועלת בראש המזבח או לא, לשלחן מדמינן לה וכו'. וכתב השטב"מ: וא"ת מה חזית לדמותה לשלחן, נדמייה לשאר כלי שרת? וי"ל משום דמזבח קבוע ושלחן קבוע, עכ"ל.

הרי דיש מעלה למקום קבוע, והוא השלחן, שאסור להזיזו ממקומו, וכך גם המזבח שיש לו מקום קבוע, ומקומו קבוע וקדוש. ואם כן גם אנו נאמר בשאלתנו, שהמנורה אין לה מקום קבוע, כמ"ש הרמב"ם (פ"ט מביאת המקדש ה"ז) וז"ל: וכן הדלקת הנרות כשירה בזרים, לפיכך אם הטיב הכהן את הנרות, והוציאן לחוץ, מותר לזר להדליקן, עכ"ל. הרי שאפשר להוציא את המנורה החוצה ולהדליקה. לעומת זאת, השלחן מקומו קבוע, ולכן השלחן קודם, כי הוא קדוש יותר מהמנורה.

עוד יתרון יש לשלחן, שכל עבודתו היא רק ע"י כהנים, לעומת המנורה שהדלקתה כשרה ע"י זר, ורק להיטיב את הנרות בעיני כהן.

לעומת זאת, יש מקום לומר שהמנורה קודמת, משום שמקיימים בה שתי מצוות כל יום, שהיא ההטבה, וההדלקה, לעומת השלחן שמקיימים בו מצוה רק פעם בשבוע. ולכן אולי המנורה עדיפה. אך יתכן שהשלחן היא מצוה מתמשכת, שמניחים אותה בשבת, היא נשארת שם כל השבוע, ודינה כהרבה מצוות, וצ"ע.

ויעוין בתורת משה (פקודי עמ' רכה) שכתב וז"ל: ויתן את השולחן [שמות מ-כב], בביאורי מהרי"א פרשה זו כתב לעולם שולחן קודם למנורה, לכן הוא לימין אדם בכניסתו לביהמ"ק ממזרח למערב, משמע שהוא החשוב, וחכמינו ז"ל אמרו בהיפוך, מנורה אור תורה חשוב טפי, ע"ש. וכבר כתבתי במקום אחר, שהשולחן מרמז למחזיקי התורה ומחויב להקדים זבולון ליששכר, כמו שהקדימה התורה שמח זבולון והדר יששכר באהליך, ע"ד מתן אדם ירחיב לו ולפני גדולים ינחנו (משלי יח טז), לפני גדולים ממש, וה"נ שולחן קודם למנורה.

והוסיף בתורת משה (שם) ויתן את השולחן צפונה. בספר ביאורי מהרי"א מבעל תרומת הדשן שחיבר המחבר ההוא על פירש"י, הקשה ממה נפשך אם השולחן מקודש יותר מהמנורה, למה הוקבע בצד צפון שהוא צד שמאל של עולם, ואם המנורה מקודש יותר, למה נכתב השולחן בכל מקום לפני המנורה.

ותירץ המחבר הנ"ל דודאי השולחן עדיף, ולכך הוקבע בצפון, דאדם הנכנס במקדש ופניו למערב לצד קדשי קדשים נמצא צפון היא ימינו של אדם, עכ"ל. הרי שכתב שהשלחן מקודש יותר ועדיף. (חש"ח זבחים פז ע"א).

תחילה הקדים את נתינת המזבח, נמצא מעתה כי ישנו מקום שהוא "בין אוהל מועד ובין המזבח", ושמה יוכל ליתן את הכיור, כי זהו מקומו.

ביאור חילוק בין מלאכה לעבודה

כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה בְּעֵשׂוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל הָעֲבֹדָה: וַיֵּרָא מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמְּלָאכָה וְהִנֵּה עָשׂוֹ אֶתֶּה בְּאֶשֶׁר צִוָּה ה' בְּעֵשׂוֹ וַיִּכְרֹךְ אֹתָם מֹשֶׁה (לס, מב-מג)

צריך ביאור, מדוע לגבי בני ישראל נאמר "כן עשו בני ישראל את כל העבודה" ואילו לגבי משה נאמר "וירא משה את כל המלאכה", ומהו חילוק הלשוני שבמקרא.

ונראה לבאר על דרך משל, דהנה בני חומה, הרי הוא מתייחס - אל המלך, אשר החליט בעצמו, או נמלך ביועציו, לבנותה, וגם אל עבדיו אשר בנו את זה הבנין ביגיע כפים.

ומעתה יש לומר, כי "מלאכה" היא מלאכת האדם אשר נמלך בדבר, ונקראת מלאכה על שם המחשבה (התכלית) שבעבודה, ולעומת זאת "עבודה" היא עבודת העבד בפועל. והנה במלאכת המשכן העבודה היה ניכר לכל שהוא כראוי, שיכול כל אחד לראות איך כל קרש הוא עשר אמות וכו' על זה הדרך בשאר הכלים, אך מחשבת הלב שהיתה כראוי רק משה רבנו היה יכול לראותה, וזהו "וירא משה את כל המלאכה", היינו המחשבה שבמלאכה, והדעה אשר בה.

מקום הכיור

וַנִּתֶּנָּה אֶת מִזְבַּח הָעֹלָה לִפְנֵי פֶתַח מִשְׁכַּן אֹהֶל מוֹעֵד: וַנִּתֶּנָּה אֶת הַכִּיֹּר בֵּין אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וַנִּתֶּנָּה שֵׁם מַיִם (מ, ו-ז)

צריך ביאור למה הביא את מזבח העולה קודם לכיור, והלא מקומו של הכיור יותר קרוב הוא לפתח אוהל מועד, שהוא בין האוהל ולמזבח, וכן מצינו ששאר הדברים נמנו לפי סדר מקומן, שהרי תחילה מנה את האוהל

ואח"כ הארון ואח"כ שולחן מנורה ומזבח הקטורת וכו', ולבסוף מנה את החצר ומסך שער החצר, וא"כ גם לגבי הכיור היה צריך להיות כן, שהיה צריך להקדים את הכיור שהוא יותר סמוך לפתח האוהל מהמזבח, ואילו קרא הקדים את המזבח לכיור.

ויש לבאר, שהרי הכתוב אומר שדין מקום הכיור הוא "ונתת את הכיור בין אוהל מועד ובין המזבח", נמצא מעתה כי כל שלא נתן עדיין את המזבח הרי אין זה מקומו של הכיור, כי מקום הכיור הוא "בין אוהל מועד ובין המזבח", אשר לזאת

"ויקח" רק אצל הלוחות נאמר

וַיִּקַּח וַיִּתֵּן אֶת הָעֵדֻת אֶל הָאֲרֶז וַיִּשֶׂם אֶת הַבָּרִים עַל הָאֲרֶז וַיִּתֵּן אֶת הַכַּפֹּרֶת עַל הָאֲרֶז מִלְמַעְלָה (מ, ב)

יש לבאר למה אמר גם "ויקח", הלא בשאר הדברים לא נזכר "ויקח". ונראה משום שכל הדברים לא היה להם מקום, ואילו רק הלוחות היה להם מקום מסוים, שהרי אמר ה' לעשות להם ארון עץ (ראה דברים י, א וברש"י), לכך נאמר "ויקח", מחמת חשיבותו שהיה לו מקום מסוים, כי "קחה" דהיינו "עקירה" שייך רק על דבר שיש לו מקום, שדבר שאין לו מקום לא שייך בו עקירה.

עניני פורים

מחיית העמלק שבתוכנו

הנה נצטוינו בתורה במצות עשה למחות את זכר עמלק (דברים כה, יט). והנה הגם שחיוב מצוה זו הוא כפשוטה ממש, היום אי אפשר לקיים חיוב זה בפועל, כי איננו יודעים מיהו עמלק. אך נראה שעדיין ישנה אופן של "מחיית עמלק" השייך גם לגבינו. דהנה כל כח שישנו בעולם קיים גם בנפש האדם, חז"ל הרי אמרו, "הרבה נביאים עמדו להם לישראל, כפלים כיוצאי מצרים, אלא נבואה שהוצרכה לדורות נכתבה ושלא הוצרכה לא נכתבה" (מגילה יד, א). וקשה, הרי בתנ"ך ישנן נבואות רבות על עמון ומואב ואדום ועל עמים נוספים אשר כבר מזמן אינם קיימים, וא"כ מה טעם נכתבו הנבואות הללו, ובמה הן נצרכות לדורות.

והתשובה לכך היא, שהאדם הוא עולם קטן (תנחומא פקודי ג) ובתוככי כל אדם (שאינו מתקן את עצמו) ישנה בחינה של עמון, ושל מואב, ושל אדום, ושל כל שבעים אומות העולם, [ובדרך דוגמא, מידת הקמצנות, או חוסר אהבת חסד, או חוסר הכרת טובה שבה ליד ביטוי קיצוני אצל עמון ומואב, שלא קדמו את ישראל בלחם ובמים בצאתם ממצרים (דברים כג, ה) קיימת אצל כל אדם במידה מסויימת], ולכן הוצרכו נבואות אלו לדורות כנגד ה"מואביות" וה"עמוניות" שבתוכנו, שלא נלך בדרך העמים הללו.

כדבעי בלא שיתנו לו יין, ורק כאשר היין מערבב את הדעת ניתן לשמוח. אך לעתיד, כשישמוח ישראל בעושי, ונסו יגון ואנחה, שוב לא יהיה החיוב לבסומי עד שיעור ביטול הדעת [ואף שעצם חיוב שתיית היין לא יתבטל].

אמנם בפעמים אחרות אמר אדמו"ר טעמים נוספים לשתיית היין עד עירוב הדעת, ולפי טעמים אלו לא יתבטל חיוב זה גם לעתיד לבא (וראה בהליכות שלמה פורים).

בענין מקרא ומסורת במגילה

ענין הניקוד בכתבי הקודש, ושינוי הניקוד בקריאת המגילה

כתב השו"ע (תר"צ ס"ג) "צריך לקרותה כולה, ומתוך הכתב". וכתב המשנ"ב (סק"ה) בשם רוב הפוסקים, דאם חסר ממנה אפילו רק תיבה אחת - לא יצא ידי חובתו (וכ"כ גם בס"ק מ"ח), ונתבארו הדברים בהרחבה בביאור הלכה שם (סעיף י"ד). ועוד כתב שם השו"ע (סעיף י"ד) דאין מדקדקין בטעויותיה, וכתב דיש אומרים דהיינו דווקא בטעות שהלשון והעניין אחד, כגון יהודים ויהודיים אבל טעות אחרת לא, עכ"ד. וטעות אחרת היינו כגון שבמקום לקרא "נופל" (אסתר ב, יט) קרא "נָפַל" או במקום "ישב" (שם ז, ח) עם חולם, קרא "ישב" (כן מבואר בב"י בשם הארחת חיים, והביאורו המג"א והמשנ"ב), וכתב הלבושי שרד דהווי כאילו דילג אותה תיבה, וכ"כ המשנ"ב (סקנ"א).

וצריך עיון בדעה הראשונה שבשו"ע, דס"ל שאפילו אם שינה מ"נופל" ל"נפל" שיצא ידי חובתו, הא אם שינה את הניקוד לכאורה הוא כלא קרא כלל התיבה הכתובה, שהרי החסיר הנקודות, ואף שלא שינה העניין הא הוי כמי שהחליף תיבות, כגון שקרא "הדר" במקום "תפארת" (אסתר א, ד) וכיו"ב, לדעת רוב הפוסקים הנ"ל לא יצא.

ואשר נראה מוכח מזה, שניקוד התיבות אינו חלק מעצם התיבות הכתובות, והחיוב לקרוא את כל המגילה הוא רק על עצם הכתוב (וגם אם אינו כתוב לפניו בפועל, כגון שהשמיט הסופר מקצת מן התיבות, שאז הוא קוראן על פה כפי התנאים המבוארים בפוסקים, עיי' שו"ע שם סעי' ג) ואין חיוב הקריאה על הניקוד. ואכן הניקוד נמסר לנו לשני דינים, הן להגדיר את תוכן התיבה, ולעניין זה הוא לעיכובא לדעת הי"א הנ"ל, והן לומר דמצווה לקרות התיבות בצורה זו ולא בצורה אחרת מיתר הקריאות האפשריות לכתיבה זו, ולעניין זה אינו אלא לכתחילה במגילה אף לדעה השניה, אבל בדיעבד בכל צורה שקרא הכתב בלא חילוף העניין - יצא.

אמנם בשמות אנשים או שמות של מקומות, יש להסתפק בזה, שמא כל שינוי בניקוד הוא שינוי העניין, שהרי אומר ששמו הוא אחר מן הנמסר לנו, והנקודות מבדילות לפעמים בין אנשים או מקומות שונים השווים באותיותיהם, ויתכן שזה חוץ משינויים הנובעים ממקום התיבה (וצירופי תיבות), כגון "שושן" בקמץ ובפתח (השין השניה), או "פָּרָס" דגוש ורפה (הפ"א) - וא"כ בשינויים אלו אפשר שלדעה השניה בשו"ע מעכב.

וכך גם בנוגע לעמלק, בכל אחד מאיתנו ישנה גם מידה מסויימת של "עמלקיות" - של "לא ירא אלקים" אשר נאמר בעמלק, ומצות מחית עמלק - גם כלפי עמלקיות זו נאמרה, את העמלק שבלב, את ה"לא ירא אלקים" שבכל אחד מאיתנו, את הרגשת המקריות ואי האמונה בהשגחה - אותם אפשר וצריך למחות גם היום. לשעבד עצמנו לגמרי לרצון ה' להיות ירא אלקים. זהו תפקידו של האדם בעולם הזה, להתגבר על ה"לא ירא אלקים" שבתוכו, ולמחות אותו, גם את המידות של עמוּן ומואב ושאר המידות הרעות צריך לתקן, אבל קודם כל צריך למחות לגמרי את זכר עמלק, להתחזק ביראת שמים, עד שלא ישאר בתוכנו שריד של "ולא ירא אלקים", וזוהי מחיית עמלק שאנו יכולים לקיים גם בזמן הזה אף בלי שנכיר מיהו עמלקי.

למחות את העמלק שבתוכנו ע"י לימוד התורה

ונראה עוד, דהנה חז"ל אמרו משל לילד שסרח והשתובב יותר מדי, ובא כלב ונשכו, כאשר האב חפץ אח"כ לומר לבנו שלא להשתובב, אינו אומר לו אל תשתובב, אלא זכור כיצד נשכך הכלב (עי' במדב"ר טז, יח). כי אזהרה שכזו מרתיעה יותר.

כך הוא הענין גם בזכירת עמלק, הקב"ה אינו אומר לנו "זכור את אשר עשה לך עמלק" בכדי לספר לנו מה עשה עמלק, אלא בכדי שנזכור על מה בא עמלק, וסיבת ביאתו הלא אמרו חז"ל "ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידיים" - בשביל שריפו עצמן מדברי תורה (סנהדרין קו, א).

מעתה נמצא, כי גם זה חלק ממחית עמלק שבאפשרותנו לעשות, על ידי שנתחזק בלימוד התורה, אנו יכולים לקיים במידה מסויימת את המחית עמלק שלנו, הן אמנם זו אינה המחיה השלמה, אבל מ"מ יש בזה קיום מסויים של מצות מחית עמלק.

"מתנות לאביונים" לעתיד לבא

הנה בגמרא שבת (קנא, ב) איתא, שלעתיד לבא לא יהיו עניים, ולפי זה נמצא שלעתיד לבא לא יהיה נוהג בפורים מצוות "מתנות לאביונים".

אך צ"ע שהרי הרמב"ם (פ"כ ממגילה הי"ח) כתב "ימי הפורים לא יבטלו לעולם, שנאמר "ימי הפורים לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם".

ובאמת שמעתי מאדמו"ר מרן הגרשז"א זללה"ה, שלעתיד לבא באמת לא יהיה אפשר לקיים מצוה זו. ומשכבר הימים הצעתי קמיה אדמו"ר שיש אופן לקיים המצוה אף אם לא יהיו עניים, על ידי ששני יהודים יפקירו נכסיהם, וכולם יתנו להם מתנות לאביונים, אך אדמו"ר לא הסכים לזה.

חייב איניש לבסומי - לעתיד לבא

עוד שמעתי מאדמו"ר זללה"ה, שלעתיד לבא גם לא יתחייבו בדין "חייב איניש לבסומי עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי".

וטעם הדבר, כיון ששורש חיוב זה הוא, מפני שבעולם הזה, מסובבים בצרות ובמועקות, אין מר הנפש יכול לשמוח

י"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות"
ניתן לשלוח חידושי תורה מגדולי ישראל ל:
k.gilyonot@gmail.com

גליון תורה רבותינו

ליקוטים מתורת מרנן ורבנן גדולי ישראל זצוק"ל ויבדלחט"א

פקודי תשע"ט

ירידת הדורות היא עד כדי כך שאפי' בזמן החורבן שהי' שנאת חנם ושפיכות דמים, בכל זאת הם הכירו מה זה קדושה וביהמ"ק, וזה הי' משכון, ואנחנו כ"כ ירדנו שלא מרגישים בחסרון ביהמ"ק, ואפי' כשמדברים על עניני החורבן זה רק אמירה, ואפי' אחרי שיתעמקו בענין, הלב כמעט ולא מרגיש.

אמנם זה בודאי כיון שזה משכון אפשר להחזירו, והחזרה זה לא בגלל חסד, דאם לכתחילה זה נלקח לתמיד ואח"כ החזירו בגלל חסד, זה לא משכון, וכל השיור שנשאר לנו עכשיו זה התורה הק', ב"ה שהתורה נשארה בכל דור, ויש לנו הבטחה מהקב"ה כי לא תשכח מפי זרעו, ואף גם זאת וגו'.

את היסוד הזה צריך לדעת, שכל החיים של הכלל והפרט העיקר זה רוחניות, ואע"פ שירדנו, אבל בלי זה כל זמן שאדם לא יבוא להכרה זו, הוא לא שייך בגדר של לדבר אתו, הקב"ה מלמד אותנו כדכתיב (ישעי' מה, יז) אני ה' א' מלמדך להועיל, כל מה שהקב"ה עושה בעולם זה רק ללמדנו, וכתוב (צפני' ג, ו) הכרתי גוים וגו' אמרתי וגו' תקחי מוסר.

כל הירידה באה מכתוצאה שביהמ"ק נתמשכן, דלאחר החורבן התחיל הירידה, ובזמן המקדש היו בדרגות נבואה ועכשיו הירידה גדולה מאוד, דביהמ"ק הי' היסוד של כל אחד לאביו שבשמים דמשם שאבו קדושה, ובודאי אם כלל ישראל היו עומדים במצב של תורה היתה באה הגאולה, אבל כיון שלא זכינו לכך, וממילא לא נבנה ביהמ"ק, והירידה נמשכת והדורות מתמעטים, ובלי כח מלמעלה שיעזור אותנו כלל ישראל יורד, וכל זמן שכלל ישראל לא יבוא להכרה שהעיקר זה התורה אין לקוות, רק במקרה שהקב"ה יעשה עמנו חסד ויוציאנו מבור תחתית.

וכיון שאחנו לא מרגישים בשיווי המשכון אנחנו לא פורעים את החוב, וזה בודאי שהעונש הכי גדול לאדם הוא הפסד רוחניות, הרי בזמן החורבן הי' נורא ואיום, והגוים הרגו אלפים ורבבות מישראל, ובכל זאת אנחנו מזכירים תמיד את ביהמ"ק, וכל שאר הדברים הם כתוצאה מזה, וזהו בדרך כלל, וכן לכל פרט על עצמו, וכל אחד צריך לחשוב מה שנוגע לו בעצמו ברוחניות, מה רוצים ממנו ומה תכליתו, וע"י זה כלל ישראל יעלה.

המשכון נתמשכן בעונותיהן של ישראל

אלה פקודי המשכון משכון העדת אשר פקד על פי משה עבדת הלויים ביד איתמר בן אהרן הכהן. (פקודי לח, כא)

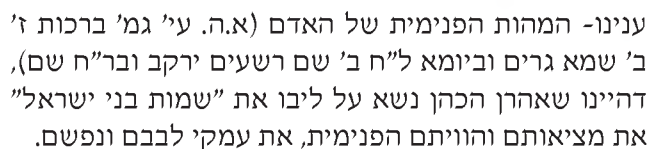
שח מרן הגראי"ל שטינמן זצ"ל במוצש"ק פקודי תשכ"ה בישיבת פוניבז' לצעירים: הנה הרוצה לחייב את חבריו וליטול עירבון, העירבון צריך להיות מהעיקריים של האדם, כי דברים שאינם עיקריים וחשובים לא יכריחו אותו לקיים את הבטחתו.

והנה כלל ישראל התחייב להקב"ה וקיבלו הברית, והדברים שבעיקר נגעה בהם יד ה', זה מש"כ רש"י בר"פ פקודי (לח, כא) עה"פ אלה פקודי המשכון משכון, ב' פעמים רמז למשכון שנתמשכן בב' חורבנין על עונותיהם של ישראל.

ואם זה המשכון, ע"כ דכלל ישראל מרגישים שבלא זה, דהיינו בלא ביהמ"ק חסר העיקר, דאל"כ אין זה משכון, כי אם אדם יתחייב סכום גדול ויתן משכון זול, הרי בודאי שזה לא יאלץ אותו לפרוע את חובו, ואפי' הדור שביהמ"ק נחרב בעונותיהם, מ"מ הם הכירו שכלל ישראל זה יחד עם המקדש, ובלי זה חסר העיקר, דהיינו הלב, דגם במצב שחטאו הם הכירו את היסוד הזה, שכלל ישראל בלי המקדש חסר העיקר, ומצד שני צ"ל שלא לקחו את הכל ממש אלא את העיקר, כי אם לקחו את הכל הרי אין תקוה, אלא שזה משכון שיש אפשרות להחזירו.

ומהו מהותו של ביהמ"ק, בודאי לפי מה שהוא האמת, כל תכלית הבריאה במצב שלאחר חטא העגל, השיא של הבריאה זה כשיש ביהמ"ק והשכינה שורה בישראל, ובלי זה, הרי רואים שהירידה של כלל ישראל מהחורבן עד עכשיו א"א לתאר, כמה גדולה היתה הדרגה של כל אחד מישראל, ועל שמחת בית השואבה אמרינן בפסיקתא (פ"א) שמשם היו שואבין רוה"ק, ולכל אחד הי' קשר לביהמ"ק.

ואע"פ שחטאו, מ"מ הם לא ירדו לדרגה כזאת שלא יכירו בחשיבותו של ביהמ"ק, דהא משכון שאינו חשוב אצל הלוה אינו שוה כלום, וע"כ דכלל ישראל הכירו את העיקר שהם תלויים בשכינה ובקדושה, ואת הירידה במשך הזמן אפשר לראות, דהיום כמעט שחסר לנו ההרגש להתפעל מחסרון ביהמ"ק, אנשים שמחים, לא מרגישים כמעט בחסרון העיקר, יש יחידים, אבל בכללות כמעט ולא ניכר החסרון.

כי בהיותו אוהב ישראל באמת, הכיר את פנימיות לבבם של ישראל, שכך דרכו של אוהב אמיתי, שיודע את לבבו של אהובו, את צרכיו, ואת אשר מעיק על ליבו, ולכן זכה הוא להיות נושא את **"שמות" בני ישראל על "ליבו"**.

והוא הוא מה דאיתא בחז"ל (ספרא שמייני) ומנין שאהרן אוהב שלום ורודף שלום בישראל, שנאמר ויראו כל העדה כי גווע אהרן ויבכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל, ובמשה הוא אומר ויבכו בני ישראל את משה, ומפני מה בכו את אהרן כל בית ישראל, ומשה לא בכו אלא בני ישראל ולא כל בית ישראל. שאהרן לא אמר לא לאיש ולא לאשה סרחת, אבל משה שהוכיחם נאמר בו וכו' ע"כ.

דהיינו שמתוך עומק אהבתו לעם ישראל, הוא נשא את שמות בני ישראל, בכו כל בית ישראל, וכמים פנים לפני-הראה לו כלל ישראל אהבה ללא מיצרים (זכרון שמואל עמוד תקע"ב).

ולקחת את שמן המשחה ומשחת את המשכן ואת כל אשר
בו וקדשת אתו ואת כל כליו והיה קדש. (פקודי מ, ט)

כתב מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל: ואגב אורחא נתקלתי במה שכתב כת"ר בענינא דיומא על הרמב"ן בפ' פקודי שמות מ' י"ז ומשחת את המשכן ויהי בחודש הראשון וכו' וכן ויעל עליו את העולה ואת המנחה בזמנה כי עשה כן בזמנה אחר המשיחה כי עדיין לא הקים החצר סביב למשכן ואין מקריבים בלא קלעים כי יהיו שחוטי חוץ אלא כלם בזמנם והק' כת"ר בסימן כ"ט למה הוי שחוטי חוץ והרי בתוספתא קתני הנותן ע"ג המזבח בשעת פידוקה לא עשה כלום משמע דרך העבודה אינה כשדה אבל לא חייב משום העלאת חוץ הוא מותיב והוא מתרץ בתרי שינויי א' מ"ש הרמב"ן דהוי שחוטי חוץ הוא לאו דוקא ואין כוונתו להתחייב מדין שחוטי חוץ כ"א לגבי הכשר כ"כ דקדשים פסולים הם תי' זה קצת דחוק ב שחיטת חוץ הוי מעשה האוסד את הקדשים כחולין בפנים דהשחיטה הוי מעשה האוסר.

את החולין ולא רק שהשחיטה אינה מתירה את הקדשי חוץ וזה עפימש"כ התוס' קדושין נ"ז ע"ב וה"ה בשוחט במשכן בלא קלעים הוי שחוטי חוץ לגבי איסור ולא לגבי חיוב חוץ וזהו כוונת הדמב"ן במ"ש דהוי שחוטי חוץ עכ"ד אולם מתוס' ב"ק ע"ו א' נד"ה שחיטה שאינה מבואר דאם ה' מועיל פדיון בשעת פרכוס הוי שחוטי חוץ שחיטה ראויה ורק משום דהוה מום לאחד מיתה וזה לא חשיב מום לפדות על ידו ע"ש מבואר דאין בשחוטי חוץ איסור מיוחד ומ"ש התוס' בקידושין הוא דבקדשים שמתו אמנם יצאו מידי מעילה מ"מ איסור קודש שבה לא פקע ולא גרע מפסולי המוקדשין שאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים וכמ"ש

בקידושין (מ, ב) איתא ראב"ש אומר לפי שהעולם נידון אחר רובו והיחיד נידון אחר רובו עשה מצוה אחת אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות וגו', נמצא דלכל אחד יש חובה לעשות ב' חשבונות, מה שנוגע לו בעצמו ומה שנוגע לעולם, וצריך לדעת דכל זמן שאין לאדם שאיפה לרוחניות, אז חסר לו, וכמעט שלא שייך לדבר אליו, ממילא אם אדם יהי' באמת חדור שכל חייו הם רק לרוחניות, א"כ כל מעשיו ותנועותיו יהיו לפי הנחה זו, דכל מעשיו יהיו לפי ההנחה שהוא יהודי, וע"י זה ירבה כבוד שמים כדכתיב (ישעי' מג, ז) כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו וגו'.

והנה מצד אחד אנחנו כ"כ רחוקים מזה עד שקשה לדבר על זה, ומצד שני אי אתה בן חורין להיבטל ממנה, והיות שב"ה התורה נשארת, שהרי יש הבטחה כי לא תשכח מפי זרעו, וא"כ כל אחד אם ירצה בודאי יכול להגיע למדרגה גדולה ברוחניות, וזה כל עבודתינו, ובלי זה אין ערך לחיים, בלי תורה זה חיי הוללות, ואם אדם לא שואף לתורה הוא שואף להפקר ותאווה, אנחנו לא מדברים מענין עונש החטא, אלא אפי' אם לא ייענש הוא נשאר כבהמה, ריק, צריך להכיר שהיסוד זה חיי קדושה, וזה כל שאיפתנו, וכל מעשינו צריך להיות רק לפי הדרך הזה, אבל זה עבודה קשה.

והקב"ה יעזור לנו לעלות תמיד להשתדל ולהשתוקק, כדכתיב (תהילים כז, ד) אחת שאלתי וגו', ב"ה שזכינו להיות מהמאושרים שאנו נמצאים בד' אמות של הלכה, וכל אחד ישתדל לנצל את האושר שניתן לו לשאוף לרוחניות ובודאי הקב"ה יעזור לנו. (קובץ ישורון - קובץ לס')

ויהי מאת ככר הכסף לצקת את אדני הקדש ואת אדני הפרכת מאת אדנים למאת הככר ככר לאדן. (פקודי לח, כז)

מביא מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א: שמעתי ששאלו את **החזו"א זצ"ל** דלפי החשבון של ככר לאדן אינו מספיק לאדנים שגובהן אמה ורחבן אמה על ג' רבעי אמה אף אם נוריד מקום הידות. והשיב שצ"ל שהאדנים חלולים היו מתוכן. ולענ"ד אפשר לומר שזה בכלל מ"ש בשבת צ"ח ב חלולים היו האדנים מלבד מה שפירש"י שם. ועוד יש להביא רא' לזה שהרי ק' ככר היו לאדני הקרשים ולאדני הפרוכת לכל א' ככר כמ"ש בקרא ואדני הפרוכת היו לעמודים ועמודי הפרוכת היו אמה על אמה [כמו עמודי המסך בברייתא דמס' מדות הי"ד] ואיך היו שוין לאדני הקרשים שהיו כ"א ג' רבעי אמה וגם להם הי' צריך ככר וע"כ ששם הי' פחות חלל וכאן חלל. ועמש"כ בברייתא דמה"מ רפ"ד שע"ג בשם פנים יפות.

**והאבנים על שמת בני ישראל הנה שתים עשרה על שמתם
פתוחי חתם איש על שמו לשנים עשר שבט (ל"ט י"ד)**

ולעיל נתפרש מקומו של החושן; ונשא אהרן את שמות בני ישראל בחושן המשפט על ליבו בבואו אל הקודש (כ"ח כ"ט) ביאר מרן ראש הישיבה רבי שמואל רוזובסקי זצוק"ל, ה'שס'

רצון ה' בלבד !

כי חושב לו כל אדם, אף במדרגת משה רבנו. שיש לו כח רגיל וטבעי, ויש כח בלתי רגיל למעלה מהטבעי, אשר לזה נצרך לסייעתא דשמיא.

ולא כן הוא.

האם יש חילוק בין כח-גדול הנדרש לבין כח-קטן הנדרש ?! הרי, אין תנועה כלשהי של האדם, בלתי רצון-ה' והשגחתו ית"ש.

אלא, שאם יש להאדם 'זכות' כלשהי, לא ידרש ליגיעה. ואם לא, ידרש ליגיעה ולנסיון שלי: 'אמונה' כנגד 'כחי ועוצם ידי'. אשר ההבחנה הנדרשת בין זה לבין זה היא בבחינת: שבור את החבית [כחי ועוצם ידי] ושמור את יינה [האמונה בהשגחה שבכל תנועה ותנועה].

גם זה נדרש ללמוד בהקמת המשכן. כאשר מתגלה ושורה שכיתנו ית' בתוכנו, אין שום 'טבע' וכח 'רגיל' לשום אדם. וכאן, ובעת הזאת, נדרש 'לימוד' לכל זה.

ועל כך נאמר (בפר' השירה, בשלח, שמות טו, יז) **מקדש א' כוננו ידך**. והנה, אנו מפרשים כפי פשוטו שהכל נעשה בהשגחת ה', אבל הגר"א (בסידור הגר"א פירוש אבני אליהו אז ישיר) מה כוננו ידך, נראה שהיו הם עושים, ולא היו עושים כלל ! כמו שכתוב בארון שהיה נושא את נושאי, גמ' סוטה לה. וכן בבית המקדש (מלכים א, ו, ז) והבית בהבנתו אבן שלמה מסע נבנה, שהיו מרימים את האבן, אבל לא הם, אלא נתן ה' כח והרים את ידם ! וזהו שאמר: ידך כוננו אותם.

במקום גדולתו, ענותנותו

ויכס הענן את אהל מועד וכבוד ה' מלא את המשכן. ולא יכל משה לבוא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן וכבוד ה' מלא את המשכן.

הנה השעה ההיא היתה התכלית והפסגה גם של כל מתן תורה, ושל כל בניית המשכן וכליו, להשראת השכינה, ששרתה עד אז בעליונים. ומאז היא שרתה בתוכם של עם-ישראל, בתוככי כל אחד ואחד מהם. ועד כדי כך השראת השכינה היתה מושג שונה ובלתי מוכר, אף מכדי השגתו של משה רבנו, על אף שהוא כבר שהה בעליונים מאה ועשרים יום. עד אשר גם עליו עצמו נאמר בכתוב: **ולא יכול משה לבוא אל אהל מועד**.

הסמל של כל ההשגה וההשגות כולם, היה משה רבנו. והוא עצמו - לא יכול !

הוא 'פשוט' לא היה יכול !

למה ?

כי שכן עליו הענן !

להורות לנו, שגם ברום שיא המעלות שניתן לבן-אדם להשיג עלי-אדמות, לאחר שהוציאו ממצרים, וקרע להם את הים, והוליתם במדבר, והורה להם את בניית המשכן וכליו - להשרות את השכינה הק', ששכנה עד אז בעליונים, להיותה בתוככי כל אחד ואחד מהם. וכאשר הכל מוכן, בדיוק על פי המראה שהראה לו ה' בהיותו בהר-סיני - הוא

אכן בכוונת הרמב"ן נ"פ דלשיטתו אזיל בחולין טז שכתב להוכיח שצדקו דברי רש"י דלר"ש השוחט חולין בהיות ישראל במדבר משהוקם המשכן ענוש כרת וע"ז נאמר אל פתח אהל מועד לא הביאו וז"ל הרמב"ן בחידושי שם מצאתי סעד וראי' לדברי רש"י במדרש אגדה רבנן אמרי הרבה דברים אסר להם הקב"ה וחזר והתירן במקום אחר תדע לך אסר הקב"ה לשחוט ולאכול לישראל עד שיביאנו פתח אהל מועד שנאמר ואל פתח אהל מועד מה כתבו שם דם יחשב לאיש ההוא וכאן חזר והתירן להם שנא' בכל אות נפשך תאכל בשר וכו' וכן נראה עוד בברייתא וכו' דלר"ש איתסר בשר תאווה אלא שהיו מקדישין ומקריבין שלמים במשכן ואם שחט חייב כרת חזר והתיר להם חולין ונשאר כרת דקדשים בחוץ לדורות ע"כ ועי' בחי' הרשב"א שגם איהו ז"ל ס"ל כך והנה מפשטות דברי רי"ש דקאמר שבתחלה כשהיו במדבר משהוקם המשכן רש"י נאסר להם בשר תאווה משנכנסו לארץ הותר להם משמע

להדיא דאיסור זה נהג גם בזמן המסעות בזמן שפורק המשכן וגדולה מזו הוה סד"א דגם צבי ואיל בכלל איסור זה כדפריך הש"ס אלא לר"ש צבי ואיל גופי' מי היו שרי והטעם בזה צ"ל דמכיון דיסוד האיסור הוא משום דהוה מקרבי למשכן והיו יכולין להקריב קרבנות מכל בשר תאוותן רש"י לכן אף בזמן המסעות לא נפקי מכלל זה ואכתי באיסורייהו קאי וא"כ ה"ה לאחר שהקימו המשכן גם בטרם פרסו את הקלעים חלה עליהו איסור שחיטת חולין ואם היו מקריבין אז קרבן יהא שחוטי חוץ כמ"ש הרמב"ן ועי' עונג"ט סי' נג דלמסקנא אין מחלוקת בין רי"ש לר"ע וגם ר"ע מודה דלאחר שהוקם המשכן נאסר להם שחיטת חולין בחוץ ומפרש כך ברמב"ם הל' שחיטה ע"ש. (קובץ תשובות ח"א סי' רלו)

בהקמת המשכן נדרש "לימוד" מי נותן כח לכל אדם ויהי בחדש הראשון בשנה השנית באחד לחדש הוקם המשכן. ויקם משה את המשכן ויתן את אדניו וישם את קרשיו ויתן את בריחיו ויקם את עמודיו. ויפרש את האהל על המשכן וישם את מכסה האהל עליו מלמעלה כאשר צוה ה' את משה. (פר' פקודי, שמות מ, יז-יט).

רש"י (לעיל מ, לג עה"פ וביאור את המשכן וגו') הביא מדרש תנחומא: **שלא היו יכולין להקימו, ולפי שלא עשה משה שום מלאכה במשכן, הניח לו הקב"ה הקמתו, שלא היה יכול להקימו שום אדם מחמת כובד הקרשים, שאין כח באדם לזקפן, ומשה העמידו.**

אמר משה לפני הקב"ה: איך אפשר הקמתו על ידי אדם.

אמר לו: עסוק אתה בידך 'נראה' כמקימו, והוא נזקק וקם מאליו.

וזהו שנאמר (שמות מ, יז) הוקם המשכן, הוקם מאליו.

מה הכוונה שהטיל ה' על משה לעסוק באופן ש'ייראה' כאילו הוא מקים את המשכן, והמשכן נזקק וקם מאליו ?

מבאר כבוד מו"ר מרן הגאון רבי דוד פוברסקי זצוק"ל, כאן נדרש משה רבנו להגיע לידי לימוד, מה מונח ב'כחו' הטבעי של האדם.

מאליהן, ועי' באו"ז ה' נט"י סי' ס"א, ובסמ"ג עשה כ"ז כתב לפרש דהדבר במחלוקת אם צריך כח גברא בקידוש, עי"ש. - גם לא נתבאר אם צריך לרפות ידיו שיכנסו המים גם מבפנים היד, או דדומיא דרגליו דסגי בנותן מים עליהם מלמעלה ותחתיהם על הרצפה.

ונראה דאם בשפיכה אחת לא הלכו המים על כל ידיו ורגליו, דמוסיף בשפיכה שניה ושפיר דמי, דלא מצאנו שצריך בשפיכה אחת, וכש"כ אם נימא דצריך כח גברא כמו שהביא הסמ"ג הובא לעיל, דודאי כשידיו ע"ג רגליו ופותח הברזא א"א לצמצם שבכח ראשון ילכו המים על פני כל ידיו ורגליו, ובהדיא איתא בסמ"ג דסוגר הברזא וחוזר ופותח, ומשמע דאף לכתחלה יכול לקדש בב' נטילות בזא"ז, [שלא יתנגבו הראשונים, דלחצאין אפשר דלא מהני עי' גיטין ט"ז א'], דאע"ג דמבואר י"ט ב' דצריך ליטול ידיו ורגליו כאחת עד שאם היה אפשר לתת רגליו זו על זו וידיו עליהם היה צריך לעשות כן, היינו דצריך שמי הקידוש ילכו בשוה על כולם ולא יקדים אחד לחבירו, אבל כשהם יחד ושופך על כולן ויש בכולם מקומות שכבר הגיעו המים ומקומות נגובים וחוזר ושופך י"ל דשפיר דמי, דזה מיקרי שקידש ידיו ורגליו כאחת.

ולכאורה אין צריך שהמים יגיעו לכל ידיו ורגליו שהרי עומד על הרצפה בשעת קידוש כדאמר בגמ', ואין המים יכולים להגיע לכפות רגליו, [ועי' בר"ש נגעים פ"ו מ"ח דכף הרגל חשיב בית הסתרים, ונראה דחציצה מעכבת שם כדין ביה"ס, עי' בכ"מ רפ"ו מטו"צ שכתב דלכל מילי חשיב כגלוי עי"ש], וכן כשמניח ידיו ע"ג רגליו לא נזכר שצריך להניחם ברפרוף שהמים יוכלו לבא בהם, וגם ברפרוף יהיו מקומות שלא יגיעו המים, וע"כ דסגי בהכי שכן הוא מצות הקידוש, [ובתוספתא פ"א דמנחות דקתני נותן יד ימינו ע"ג רגל ימינו כו' משפסף ומרחיץ משפסף ומרחיץ, ולפי"ז שפיר מגיעין המים לכל המקומות, אבל בגמ' וברמב"ם לא נזכר שמשפסף, ולהסוברים דבעי כח גברא הרי במקום השפסף לאו כח גברא, וצ"ע]. (חידושים וביאורים)

צורת הרחיצה

ורחצו ממנו משה ואהרן ובניו את ידיהם ואת רגליהם (מ' ל"א)

בזבחים אמרינן דכל כיור שאין בו כדי לקדש ממנו ארבעה כהנים אין מקדשין בו שנאמר ורחצו ממנו משה ואהרן ובניו. וצ"ע דלא מיייתי קרא דורחצו אהרן ובניו ממנו דכתיב בכי תשא בפרשת קידוש ידים ורגלים, ואילו הך קרא דורחצו ממנו משה וגו' כתיב בפקודי בהקמת המשכן שעשו הכל כאשר נצטוו, וברמב"ם פ"ה מב"מ ה"ז והי"ג מבואר דגרס באמת הך קרא דורחצו אהרן ובניו וגו', [וס"ל דר' יונתן נמי לא פליג אדרשא דריב"ח ותרתי שמעת מינה, א"נ לא חש הרמב"ם לדקדק בדרשות דקראי כדמוכח בדוכתי טובא].

(חידושים וביאורים)

עצמו ולא יכול משה לבוא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן. מה יש יותר גבוה מעל כל השגה, כאשר משה רבנו מתווכח עם מלאכים בהגיעו אל מקומם, בשמים, והקב"ה מסייעו לנצחם, על ידי שיאחזו בכסא הכבוד. משה רבנו שוהה בשמים זמן רב, ושובה את התורה מידי המלאכים ב'שבי'. והוא מוריד את התורה הק', לעולם. לאחר שעלה על הר סיני האפוף כולו בענן, (גמ' שבת פח.).

ועדיין, עדיין הוא עצמו... איננו יכול להיכנס אל המשכן, מפני הענן !

ויש לזה המשך.

הענווה לא נגמרת בענווה, יש בה מדרגות על גבי מדרגות.

פעם שאל כבוד מו"ר מרן רבי דוד פוברסקי זצוק"ל את המשגיח רבנו ירוחם ליוואויץ זצוק"ל מ-מיר, במה שאמרו חז"ל בגמ' (חולין פט.) שדוד המלך אמר, **ואנכי תולעת ולא איש**. ואומרת הגמרא שכמו תולעת, הוא כן החשיב את עצמו - וזה כבר כן משהו מסוים.

ואילו אברהם אבינו אמר, **ואנכי עפר ואפר**. ואם כן, כמו עפר ואפר הוא כן החשיב את עצמו.

ואילו משה רבנו אמר, **ונחננו מה**. הוא לא החשיב את עצמו לכלום. ע"כ דברי הגמרא.

ושאלו, **האם ישנם דרגות נוספות מזה ?**

והשיבו בזה הלשון, **'כשם שאין גבול וקצה ליחודו, כך אין גבול וקצה לאחדותו'**. כלומר, שאין גבול לאחדותו ית"ש על ידנו !

ומזה נלמד גם אנו, שאין קצה וגבול ליחודו ית"ש, אף כי איננו מסוגלים לדעת מאומה מזה.

סדר קידוש ידים ורגלים מן הכיור

ורחצו ממנו וגו' את ידיהם ואת רגליהם (פקודי מ, א)

בגמרא בזבחים י"ט ב' מבואר סדר הקידוש ידים ורגלים כיצד מניח ידו הימנית על גבי רגלו הימנית וידו השמאלית על גבי רגלו השמאלית ומקדש, ונראה דאינו אלא למצוה, אבל בדיעבד אף אם קידש כל יד וכל רגל לחוד נמי שפיר דמי, וכן משמע יומא כ"ט ב' דאמר בשלמא רגלים משום ניצוצות אלא ידים כו', ומשמע דיכול לקדש כל אחד בפני עצמו, ואף שיש לדחות דשאני התם דעכשיו אי"צ לקדש אלא רגליו, מ"מ אם היה הדבר לעיכובא, יתכן דאף בצריך לקדש רק רגליו יש להצריך שיקדש גם ידיו כיון שזהו סדר קידוש, ועכ"פ מדרבנן שפיר י"ל דתיקנו שלא לחלק בקידושין, וליכא להוכיח דמצוה לשפסף, וכ"מ זבחים כ' ב' דאפיק ידיו לבר כו'.

ולא נתבאר בהדיא כיצד המים נשפכים על ידיו ורגליו מן הכיור, אבל מכיון דלרבנן מקדש בעצמו בלא סיוע חבירו, ע"כ דכופה הכלי ובעוד המים נשפכים נותן ידיו ורגליו תחת הקילות, ואין צריך כח גברא, ותנן נמי יומא ל"ז א' בן קטין עשה י"ב דד לכיור משמע שפותחין הדד והמים מקלחין

שיעור חומש

על פרשת השבוע

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת עמרת שלמה

פרשת פקודי תשע"ט

אלה פקודי המשכן משכן העדות. (ל"ה, כ"א).

וכתב רש"י, המשכן משכן, שני פעמים, רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבניו על עונותיהן של ישראל. [דמקדש אוקרי משכן, כמבואר בגמ' שבועות דף ט"ז ע"ב].

ומבואר דחורבן הבית, לא רק משום שכלל ישראל הגיעו למצב שאינם ראויים עוד להשראת השכינה, וממילא נסתלקה מהם השכינה, אלא שהחורבן גם בא בתורת פרעון וגוביינא כמו מלוח הנוטל משכון מהלוח בהגיע זמן הפרעון, ובה נפרע החוב.

והנה צריך ביאור למה נכתב ענין זה של חורבן הבית, וענין זה שהוא נחרב בתורת משכון על עונותיהן של ישראל, בפרשה זו העוסקת בבנין המשכן.

ונראה לומר בזה, דהנה בנבואת בלעם (במדבר כ"ד, ה') כתוב, מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל, וכתב רש"י, מה טובו אהליך, מה טובו אהל שילה ובית עולמים בישוב, שמקריבין בהן קרבנות לכפר עליהם, משכנותיך, אף כשהן חרבין, לפי שהן משכון עליכם, וחורבנן כפרה על הנפשות, שנאמר, כלה ה' את חמתו, ובמה כלה, ויצת אש בציון ע"ל, ומבואר דיש בבית המקדש שתי מעלות לישראל, ענין אחד, הוא בעת שבית המקדש קיים, שמקריבים בו קרבנות לכפרה, ועוד מעלה יש, כשהוא חרב, שהמעלה בזה הוא שהוא נלקח בחורבנו כמשכון לכפר על ישראל, וחורבנו הוא גופא גם כפרה על ישראל.

ולפי זה מבואר היטב למה מזכיר ענין החורבן והמשכון כבר בעת בנין המשכן, דענין זה שהבית נחרב, והוא נחרב בתורת משכון ופרעון על עונותיהם של ישראל, ובה יש כפרה לישראל, כל זה הוא חלק ממעלת המשכן, ועל כן שפיר יש לרומזו בעת בנין המשכן.

ובצלאל בן אורי בן חור וגו'. עשה את כל אשר צוה ה' את משה. (ל"ה, כ"ב).

ופירש רש"י, אשר צוה אותו משה אין כתיב כאן, אלא כל אשר צוה ה' את משה, אפילו דברים שלא אמר לו רבו, הסכימה דעתו למה שנאמר למשה בסניו, כי משה צוה לבצלאל לעלות תחילה כלים ואחר כך משכן, אמר לו בצלאל, מנהג עולם לעשות תחילה בית, ואחר כך משים כלים בתוכו, אמר לו, כך שמעתי מפי הקב"ה, אמר לו משה, בצל קל היית, כי בוודאי כך צוה לי הקב"ה, וכן עשה, המשכן תחילה, ואחר כך עשה כלים.

ויש לומר בטעם שמשם רבנו הקדים עשיית הכלים לבנין המשכן, דיתכן דמצד החשיבות, הכלים חשובים הם יותר מהבית, ועל כן במסירת התורה, הקדים משה רבנו את הציווי

של הכלים קודם לציווי של בנין הבית, כי הציווי ומסירת התורה הוא לפי סדר החשיבות, אבל בעשיית הדברים בפועל, יש להעשיה סדר משל עצמו, ובה הסדר הוא שתחילה בונים את הבית ואחר כך עושים את הכלים, ועל כן בהעשיה בפועל קודם עשיית הבית לעשיית הכלים, ועל כן הקדים בצלאל את עשיית הבית לעשיית הכלים.

ויעשו את ציץ נזר הקדש זהב טהור ויכתבו עליו מכתב פיתוחי חותם קדש לה'. (ל"ט, ל').

יש לבאר למה בציץ נאמר כתיבה, ובחושן ואפוד אע"פ שגם בהם היה כתוב שמות בני ישראל, לא נאמר בהם לשון כתיבה.

ויש לומר, דהנה איתא בגמרא בסוטה דף מ"ח ע"ב דאבני החושן והאפוד, לא היו נכתבין בדיו, משום שנאמר פיתוחי חותם, ואין מסרטין עליהן עליהם באיזמל, משום שנאמר במלואותם, אלא כותב עליהם בדיו, ומראה להן שמיר מבחין, והן נבקעות מאליהן, כתאינה זו שנבקעת בימות החמה ואינה חסירה כלום, וכבקעה זו שנבקעת בימות הגשמים, ואינה חסירה כלום, הרי מבואר דאבני החושן והאפוד לא היו נכתבין בידי אדם, אלא על ידי השמיר היו נכתבין. [ועיין רמב"ן פר' תרומה (כ"ה, ז'), ומשנה למלך פרק ט' מהל' כלי המקדש הל' ז'].

ולפי זה יש לבאר, דלכן לא נאמר כתיבה באבני החושן והאפוד, כיון שלא היו נכתבין בידי אדם, אלא על ידי השמיר הוא שנכתבין.

ונראה לומר בזה עוד, דלא רק דחלוקים הם באופן כתיבתן, שזה היה נכתב בידי השמיר, והציץ נכתב בידי אדם, אלא נראה דלכתיבה זו שעל ידי השמיר אין דין כתיבה כלל, שהרי אין זה כתיבה אלא עשיית בקע, ולא הוה בכלל כתב, ובעל כרחך דאבני החושן והאפוד ליכא דין כתיבה, ולכן שייך שיהיו נכתבין על ידי השמיר, אע"פ דזה אינו נחשב כתיבה, ואין לזה תורת כתיבה, אבל הציץ שנכתב בידי אדם באותיות, היה לכתיבתו דין כתיבה, וכמבואר בדברי הגמ' בגיטין דף כ' ע"א, דילפינן מאופן הכתיבה של הציץ, דיש לכתיבה כזו דין כתיבה גם לגבי דין כתיבה גמ דכתיב ביה וכתב.

וברש"י בגיטין שם כתב, דאופן כתיבת הציץ דין כתיבה ביה, משום דגבי ציץ כתוב מכתב פיתוחי חותם, והיינו להדיא כמו שנתבאר, דבה שנאמר כתיבה בציץ, נאמר בזה דיש בזה דין כתיבה.

ויעש את האפד זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר. וירקעו את פחי הזהב וקצץ פתילים לעשות בתוך התכלת ובתוך הארגמן ובתוך תולעת השני ובתוך השש מעשה חושב. (ל"ט, ב' ג').

הנה הבגדים נעשו מכל אלו המינים, אכן בגמרא ביומא דף ע"ב ע"א מבואר דהזהב חלוק משאר המינים, שהזהב לא היה חוט בפני עצמו, אלא היה מעורב בתוך כל אחד ואחד מהמינים, וכדכתיב לעשות בתוך התכלת ובתוך הארגמן.

וצריך ביאור למה אין הזהב נעשה חוט בפני עצמו, כמו שנעשו שאר המינים.

ויש לומר בזה, דבאמת הזהב הוא מין מתכת, ואין דרכו להעשות כחוט בבגדים, וכמו שכתב הרמב"ן דהטעם דפירש כאן הכתוב דרך עשיית הזהב, אע"פ שבכל שאר מלאכת הקודש לא פירש הכתוב דרך האומנות איך נעשה, משום שכזהב הוא ענין מחודש להיות נעשה טווי ושזור כמו שעושים בצמר ופשתים, ולא נשמע עד היום שהוא לעשות כן, עכ"ד, וכמו כן יש לומר דזהו גם הטעם למה לא נעשו כחוטין בפני עצמן, משום שאינם ראויים לזה.

ויש להוסיף עוד, דהרי מדינא אין חשוב כגד אלא העשוי מצמר ומפשתים, וכמבואר בסוגיות הגמ' ריש פרק קמא דיבמות, ובגמ' מנחות דף ל"ט, ובפרק במה מדליקין, ומהאי טעמא אין חיוב ציצית מהתורה, אלא בבגד דצמר ופשתים בלבד, ושאר המינים חיובן מדרבנן. וכן בקבלת טומאה הוא מקבל טומאה בתורת כלי מתכות, ולא בתורת בגד. וגם אינם בתורת חוטין ואריגה.

ולפי זה מבואר היטב דאין לעשות מהזהב חוטין בפני עצמן, אלא רק שיהיו נתונים בתוך החוטין של התכלת והארגמן ושאר המינים.

וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר צוה ה' כן עשו ויברך אותם משה. (ל"ט, מ"ג).

וברש"י הביא דברי חז"ל בספרא, אמר להם, יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם, ויהי נועם ה' אלוקיננו עלינו וגו', והוא אחד מ"א מזמורים שבתפילה למשה.

והנה הפסוק ויהי נועם, הוא סוף המזמור שבתהלים של תפלה למשה איש האלוקים, וצריך ביאור דכל המזמור אינו עוסק בבניית המשכן, ואם כן מה שייך פסוק זה ד'ויהי נועם', שהוא ברכה שיוזכו להשראת השכינה במעשי ידיהם, לכל המדובר במזמור זה. וכבר עמדו בזה המפרשים.

ונראה לבאר בזה, דהנה המזמור כולו מדבר מענין התשובה, ויש לומר דתפלה זו היא על התשובה שעשו ישראל על חטא העגל, וכמבואר בדברי חז"ל שאחר החטא חזרו ישראל בתשובה שלימה, וזהו שמסיים הכתוב, שובה ה' עד מתי והנחם על עבדיך וגו' יראה אל עבדיך פעליך והדרך על בניהם, היינו שמבקש

שהקב"ה יתרצה להם בתשובתם, ויראה עליהם בחדר כבתחילה.

ובזה יש לומר הביאור במה שמקדים ואומר, בטרם הרים יולדו ותחולל ארץ ותבל, דגם זה קאי על התשובה, וכדאיתא בגמ' בפסחים דף נ"ד ע"א דתשובה קדמה לבריאת העולם, וזהו שאומר, דעוד קודם בריאת העולם, כבר נבראה התשובה.

מעתה יש לומר, דהנה ברש"י בתחילת הפרשה כתב, דהמשכן נקרא משכן העדות, שהוא עדות לישראל שויתר להם הקב"ה על מעשה העגל, שהרי השרה שכינתו ביניהם. ולפי זה יש לבאר דזהו השייכות של הפסוק ויהי נועם למזמור זה, דאחר שמבקש משה רבנו שתשובתם מחטא העגל תתקבל, ועל ידי זה יוכלו לזכות שתשרה השכינה במעשי ידיהם, וזהו שמסיים בברכת ויהי נועם, שהוא הברכה להשראת השכינה ביניהם.

וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר צוה ה' כן עשו ויברך אותם משה. (ל"ט, מ"ג).

ובתורת כהנים איתא, ויברך אותם משה, מה ברכה ברכך, אמר להם, תשרה שכינה במעשה ידיכם, רבי מאיר אומר, כך ברכך, ה' אלוקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים, והם אמרו לו, ויהי נועם ה' אלוקיננו עלינו וגו'.

וצריך ביאור, מה השייכות של ברכה זו של יוסף עליכם ככם אלף פעמים לבנין המשכן, שברכך משה בזה.

ונראה לבאר בזה, דהנה מצינו בכתובים שבית המקדש נקרא 'מטה', וכדכתיב בשיר השירים, 'הנה מטתו שלשלמה', וכן כתוב שם 'אף ערשנו רעננה', ובמלכים (ב', פרק י"א) כתוב על בית קדשי הקדשים 'חדר המיטות אשר בבית ה', וברש"י בשיר השירים כתב דבית המקדש נקרא כן, משום שבית המקדש הוא מקום פריין ורביין של ישראל.

ובתרגום שם כתב, ובעידן די את משרי כפורינא הביכתא, ובננא סגין עלוי ארעא, ואנחנא פישין וסגין, כאילן דנציב על עינא דמיוא, והיינו כמבואר בדברי רש"י, דבית המקדש נקרא בלשון מטה, על שם פוריא, דהוא לשון פריה ורביה, ועל ידי השראת השכינה בבית המקדש, ישראל פריין ורביין.

ולפי זה הרי מבואר היטב דבעת בנין המשכן, מברכם שיוסף ה' עליהם אלף פעמים, שהרי בהשלמת הקמת המשכן נשלם הקמת מקום פריין ורבייתן של ישראל, ועל כן הוא מברכם שירבו מאוד.

הדברים נערכו מתוך שיעור הנמרס בעש"ק
בישיבת "עטרת שלמה" – קרית הישיבה
את השיעור במלואו ניתן לשמוע בקול הלשון
5-7-1-1-1-6171001-03 (מס' חדש)

רבד הזהב

מתורת רבינו ראש הישיבה הגאון רבי ברוך דב דיסקין שליט"א

מתוך שיעורו השבועי בישיבת ארחות תורה • פרשת פקודי תשע"ט

אלה פקודי המשכן משכן העדת (ל"ח. כ"א).

פירש רש"י המשכן משכן שני פעמים רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבנין על עונותיהן של ישראל ע"כ. כתוב (ושעיהו א. כ"ז). "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה" וביאר הגר"ח ד"שביה בצדקה" היינו דמה שישבו אליה זה צדקה, אבל "ציון במשפט תפדה", דהיינו שירושלים תפדה ע"פ דין, דבית המקדש נחרב בתורת משכון על עונותיהן של ישראל, וא"כ כשישבו בתשובה יחזור ע"פ דין, וכמו שאם לוח מחבירו והמלוה מחל לו על החוב דהערב פטור ע"פ דין, ולא משום הטובה שמחל, [וכן בכה"ג דע"י שמחל לו צריך להחזיר לו את המשכון מן הדין וא"י חלק מהטובה שמחל לו על החוב].

ובצלאל בן אורי וגו' (ל"ח. כ"ב).

פירש רש"י אפילו דברים שלא אמר לו רבו הסכימה דעתו למה שנאמר למשה מסיני, כי משה צוה לבצלאל לעשות תחילה כלים ואח"כ משכן, אמר לו בצלאל מנהג העולם לעשות תחילה בית ואח"כ משים כלים בתוכו, אמר לו כן שמעתי מפי הקב"ה וכו'. הרמב"ן בפרשת עקב (י. א.) כתב דלאחר חטא העגל חשבו שציווי המשכן התבטל, ולפי דבריו נראה לבאר דמשה סבר דהציווי משכן ואח"כ כלים היה קודם חטא העגל, שאז השכינה שרתה מיד במשכן, אולם אחר שחטאו בעגל בעיני שיעשו קודם כלים ואח"כ יעשו את המשכן, והיינו דהכלים הם הקדושה מחמת העבודה של האדם, והמשכן הוא הקדושה מחמת המקום, וכן מצינו בלוחות דמתחילה היו מהקב"ה ורק אחר חטא העגל אמר הקב"ה למשה "פסל לך", [וכמו שהיה בשמיני למילואים, שרק ע"י עבודת אהרן באה השכינה].

★ ★ ★

מובא שאחד בא קמיה הגר"ח זצ"ל שיתן לו הסכמה על ספרו, והיה כתוב בספר ביאור מחלוקת משה ובצלאל, והגר"ח אמר לו שימחק את הביאור הנ"ל, ואמר לו המחבר שבפנים יפות (פרשת תרומה) כבר כתב דמחלוקת משה ובצלאל תליא במחלוקת ב"ש וב"ה (חגיגה דף יב.) אם שמים נבראו תחילה או הארץ, ואמר הגר"ח דאי אפשר שיהיה מחלוקת עם משה רבינו, דהרי משה כתב את התורה, וכל דעתו וסברתו הוא דעת תורה.

וע"פ זה נראה לבאר הא דאיתא בשבת (דף פז.) דכשמשה פירש מן האשה הקב"ה הסכים על ידו, והקשו בתוס' דא"כ מה טענו עליו אהרון ומרים, ותיצרו שבדרך שאדם רוצה לילך מוליקים אותו ולא היה לו למשה לרצות כן, אמנם א"כ קשה מ"ט אהרן ומרים לא צדקו בטענתם, ולהנ"ל נראה דזה מה שאמר להם הקב"ה בכל ביתי נאמן הוא, והיינו דאצל משה גם מה שרוצה לילך הוא חלק מהתורה.

ובסדר הדורות הביא מספר שלשלת הקבלה, דכידוע דעת רבינו אליהו (ועירובין דף צז. תוד"ה אביי) שקושרים את קשר התפילין בכל יום, ור"ת נחלק עליו וכן קיי"ל, והביא שם דשאלו את משה ואמר כדעת רבינו אליהו, והביא ראיה לכך, ור"ת דחה ראיתו, ומובא שסיפרו זאת לגר"ח ואמר שזה אפיקורסות, דלא שייך לחלוק על משה דהוא התורה, ומובא עוד שהגר"א אמר ע"ז שלא היה ולא נברא, [ובס' מאיר עיני ישראל מביא בשם הח"ח שאמר שחושש שאין זה אמת].

לא יקרע (ל"ט. כ"ג).

בתרגום אונקלוס יש הגורסים "לא יתבזע" ויש הגורסים "דלא יתבזע" ונתבאר בזה בפרשת תרומה (כ"ח. ל"ב.) עיי"ש.

את השלחן את כל כליו ואת לחם הפנים (ל"ט. ל"ו).

יש לעיין כיצד סידרו את הלחם, והרי ז' ימי המילואים התחיל ביום א', וצריך לסדר את הלחם משבת לשבת, ובירושלמי

בשקלים (פ"ו ה"ג) איתא "בעון קומי ר' אילא לא היה שם לחם מהו להניחו לשבת הבאה, אמר לון כתיב ונתת על השולחן לחם פנים לפני תמיד לחם פנים אפילו פסול", ובהגהות הגר"א מחק אפילו פסול, ובקרבן העדה ביאר (באפון אחד) דהנדון הוא להניח לחם באמצע השבוע ואעפ"י שהוא פסול דנסדר שלא בזמנו, ומבואר דאף דהלחם עצמו צריך להניחו בשבת, מ"מ מצד השלחן יש ענין שיהיה לחם אף שלא הונח בשבת.

ובצפנת פענח (מ. כ"ג.) תירץ שהלחם היה בשביל חינוך ולא לעבודה, והוכיח כן מהא דבפסוקים לא מוזכר שהיה לבונה ובזיכים ומוכח שלא היה, והסיבה היא משום שהיה בשביל חינוך, ובטעמא דקרא כתב כע"ז שהלחם היה בשביל חינוך, ונשאר חס עד א' בניסן שהוא זמן הקמת המשכן, בשביל עבודת המשכן, ובתוספתא במנחות (פ"ז ה"ב) איתא שלחם הפנים לא היה בז' ימי המילואים, אלא רק בשמיני למילואים.

את מזבח הנחשת וגו' את הכיור ואת כנו (ל"ט. ל"ט).

הנה בפסוקים כתוב את סדר הכנסת הכלים למשכן כלפי פנים, דהזכירו ארון שהיה בקדש הקדשים שהוא פנימי, ושלחן ומנורה שהיו יותר קרובים לקדש הקדשים, והם פנימיים לעומת המזבח שהיה קרוב לפתח, וצ"ע דבפסוק להלן בסמוך כתוב מזבח החיצון ואח"כ כיור, והכיור היה פנימי, דהיה בין אהל מועד למזבח, וא"כ הו"ל לכותבו קודם המזבח, ומה הטעם שנמנה אחריו, וביאר בזה הגר"ח זיע"א דכיון שכתוב בפסוק דהכיור צריך להיות בין אהל מועד למזבח, לכך הוצרכו להכניס את המזבח ואחריו את הכיור, כיון שהיה דין שהכיור יהיה בין אהל מועד למזבח, אמנם בפשטות היה נראה דלא הוזכר בפסוק שיניחוהו בין אהל מועד למזבח, ואינו דין אלא הוראת מקומו.

וסכת על הארץ את הפרכת (מ. ג.).

פירש רש"י לשון הגנה שהרי מחיצה הייתה ע"כ. מבואר שהפרוכת נועדה להגן על הארון, והיינו דהפרוכת נועדה לבי דברים, א' כיסוי לארון, והב' מחיצה בין הקודש לקודש הקודשים.

ובמה שנועדה הפרוכת למחיצה, יש להסתפק אם הציווי היה להניח הפרוכת בשביל מחיצה, או דהציווי היה להניח פרוכת ועי"ז יהיה מחיצה.

והנה לר' אלעזר בר' יוסי (יומא דף נז.) דסובר דהזו על הפרוכת, יל"ע כיצד הזו בבית שני שהיה ב' פרוכות, דמנין ידעו איזו פרוכת צריכה הזיה, ועוד דבפשטות הזו על הפרוכת הסמוכה להיכל, וא"כ תפשוט דהיא הפרוכת, ובס' הערות להגר"ש אלישיב זצ"ל (שם) תירץ דר' אלעזר בר' יוסי בשיטת אבוח קאי דס"ל (לעיל דף נא:) דלא היתה שם אלא פרוכת אחת בלבד, ושפיר הזו על הפרוכת.

עוד ת"י (בדף נא.) דבתוספתא מבואר דשתי הפרוכות היוו להבדיל בין הקדש לקדש הקדשים וזהו מן התורה ודלא כמבואר בש"ס דמחמת הספק עשו ב' פרוכות, ולפי"ז אי"ש לרבי אלעזר בר"י אף אי נימא דהיו ב' פרוכות דס"ל כתנא דתוספתא ושפיר היוו מבחוץ על הפרוכת שבמוכה להיכל, [ואולי למאן דפליג אר' אלעזר בר' יוסי וס"ל שהזו על הרצפה כנגד הפרוכת, סובר באמת שהנחת הפרוכת הייתה רק למחיצה, ולכך הזו כנגד הפרוכת, דאין ענין להזות על המחיצה, ולשיטתו באמת היה ב' פרוכות מדין ספק, דלא ידעינן מהי הפרוכת שהיא להבדיל, ובזה גופא נחלקו אי הפרוכת היתה למחיצה בעלמא כהש"ס, או דהיתה להבדיל בין הקדש לקדש הקדשים וכהתוספתא].

ונתת את הכיור בין אהל מועד ובין המזבח (מ' ז.)

מבואר דמקום הכיור הוא בין אהל מועד למזבח, ועיין להלן (ל"ט). שנתבאר בשם הגר"ח שהוא דין שיהא ביניהם.

והנה עיין בזבחים (דף נט.) אם הכיור היה בין אהל מועד למזבח, או שהיה משוך לצד דרום ולא היה מפסיק בין המזבח לאהל מועד. וצ"ע דלמ"ד דהיה כנגד המזבח בין אהל מועד ובין המזבח, כיצד נכנסו אחר המזבח ללא קידוש ידים ורגלים, וי"א שלצורך קידוש ידים ורגלים מותר להכנס עד הכיור, [עיין בתוס' בזבחים (דף נח:) ובקרבן אורה שם].

ולקחת את שמן המשחה ומשחת את המשכן ואת כל

אשר בו וקדשת אותו (מ' ט.)

הנה כל הכלים קודשו ע"י שמן המשחה, ותמה הגר"י דכיצד קידשו את הכלי הראשון שעשו בו את שמן המשחה, וצ"ע.

ויתן את אדניו וישם את קרשיו (מ' י"ח.)

במשך חכמה כתב ד"ויתן" היינו שנתן אותם כפי סדר, אבל "וישם" היינו שלא היה ציווי לעשותם כפי סדר, ומבואר שהיה ציווי לסדר את האדנים, [וכ"כ להדיא בפרשת תרומה (כ"ו. כ"א)], אמנם המלבי"ם כתב דממה שכתוב "ויתן" משמע להיפך, שאפשר לתתם ללא סדר, וכדבריו משמע ברוקח (כאן).

ויקח ויתן את העדת אל הארץ (מ' כ.)

בפשוטו משמע שבעת שפירקו את המשכן הוציאו את הלוחות מהארון, ובעת שהקימו החזירו את הלוחות, אבל ברמב"ן כתב דתמיד היו הלוחות בארון, [ובמקום אחר כתב הרמב"ן שלא יקרא ארון רק כשיש בו לוחות].

וישם את הבדים על הארון (שם)

צ"ע דלעיל כתוב שלא יסירו את הבדים, וכיצד שמו שוב הבדים, והנה בפרשת במדבר ג"כ כתוב "ושמו בדיו", והקשו תוס' ביומא (דף ע"ב) דהרי כתוב "לא יסורו ממנו", ותירצו דהיה ב' בדים, וכן יש לתרץ כאן.

אמנם המשך חכמה ביאר שאין כוונת הפסוק לא יסורו ממנו שכלל לא יוציאו הבדים ממקומם, דבאמת היו מוציאים את הבדים מהטבעות, אבל לא היו מוציאים אותם מהארון, אלא היו מונחים ע"ג הארון מלמעלה, וזה כוונת הפסוק "לא יסורו ממנו", שלא יסורו מע"ג הארון, והוא חידוש גדול.

ויקח ויתן את העדת אל הארץ וישם את הבדים על

הארץ ויתן את הכפורת על הארץ מלמעלה ויבא את

הארץ אל המשכן וישם את פרכת המסך ויסך על ארון

העדות (מ' כ"א.)

הנה בכל הכלים שזכרו כאן כתוב שהביאו את הכלי למשכן, ואח"כ עשו עבודתו, [וכגון בשולחן כתוב שהביאו לאהל מועד ואח"כ ערכו עליו לחם, וכן במנורה הביאו לאהל מועד ואח"כ הדליקו הנרות], וצ"ע מה הטעם שכאן רק אחר שהניחו את העדות בארון הביאו את הארון למשכן.

ומבואר שהגר"י זצ"ל הביא בשם אחיו הג"ר משה זצ"ל שמוכח מכאן כדברי הגר"ח זצ"ל שהארון הוא דין בפני עצמו, ואינו מכלי המשכן, [ויש שהביאו ששאלו קמיה הגר"ח זצ"ל מה מקורו שהלוחות אינם מכלי המשכן, והוכיח מהפסוק כאן], ויש להוסיף שכן מדויק להדיא בפסוק, דכתיב "תקים את משכן אהל מועד ושמת שם את ארון העדות", ומשמע שהארון לא היה חלק מהמשכן, וכן איתא במדרש הגדול דהארון אינו מכלי המשכן.

והנה דעת הרמב"ן (עשין ל"ג) שהארון הוא מצוה בפני עצמה, ובדעת הרמב"ם ביאר הגר"י זצ"ל דיש בארון ב' דינים, האחד משום הלוחות, ושנית משום כלי המשכן, והיינו שמתחילה בעינן לעשותו משום הלוחות, ואחר שיש דין לעשותו הוא מכלי המשכן.

ויש לדון האם מותר לעשות כדוגמת הארון, דבגמ' וברמב"ם לא הוזכר בזה, ולכאוי ג"כ תליא בהני"ל אם הוא מכלי המשכן, או דהוה דין בפני עצמו, [ולעיל נתבאר שיש שכתבו דהאיסור רק עם הכפורת, ויש להעיר דכאן כתוב "ויתן את הכפרת על הארון מלמעלה", ומשמע דהכפורת אינה חלק מן הארון, ויל"ע בזה]. ובצפנת פענח (כ"ה. י.) כתב לחדש דהארון אינו מכלי המשכן, אבל הכפורת שהיו מזין עליה הרי היא מכלי המקדש, וכע"ז כתב במקדש דוד (קדשים ב. ג.) על הפרוכת, ועיין ברלב"ג פרשת אחרי מות (ט"ז. ב.) שכתב דבבית שני היה כפורת וכרובים לפי שזה מעכב בהזיות, וכבר תמהו עליו מדברי הגמ' ביומא (דף נא.).

והנה הטעם שבבית שני לא עשו ארון, ביאר הג"ר חיים עוזר זצ"ל דכיון שלא היו לוחות לא היה ארון, והיינו שהארון הוא דין בפני עצמו ואינו מדין כלי המשכן וכנ"ל, ויל"ע כיצד חינוכו את הארון, דמה עבודה היה בארון, ויש אומרים דחנכו בזה ששמו בו את הלוחות, אך לפי דברי הגר"ח הנ"ל שהלוחות היו חלק מהארון, אי"כ לא שייך לומר שהלוחות הם העבודה שבו.

אמנם בפרדס יוסף [בפרשת תרומה (אות ט"ז)] הביא בשם הגר"ח זצ"ל דאין הכוונה שבבית שני לא היה ארון משום שהיה חסר בו את הלוחות ואינו ארון ללא לוחות, אלא דכיון שהיה חסר בו הלוחות לא יכלו לחנכו, וכ"כ במקדש דוד (ס"ב. ב.), ועי"ש שדחה סברא זו, ובלא"ה יש לדון דכיון שהארון אינו חלק מהמשכן י"ל שלא היו צריכים בו חינוך, [וגם אם הוא מכלי המשכן, יל"ד דכיון שלא היו עושים בו עבודה אינו צריך חינוך, וכמדוי שבע"ז הובא בשם הגר"י].

עוד יש לדון דהחינוך היה ע"י הזאת הדם ביום הכיפורים, אולם י"ל דכיון דהזו רק כנגדו, שמא אי"ז חינוך, וצ"ע.

ויקח ויתן את העדות אל הארץ וישם את הבדים על

הארץ ויתן את הכפורת על הארץ מלמעלה ויבא את

הארץ אל המשכן וישם את פרכת המסך ויסך על ארון

העדות (מ' כ"א.)

מבואר ששמו את הכפורת על הארון, ולאחר מכן הביאו את הארון למשכן, ועוד מבואר ששמו את הארון ואח"כ את הפרוכת, והקשה המלבי"ם דבפרשת תרומה (כ"ו. ל"א-ל"ב) מבואר איפכא, ששמו את הארון בקדש הקדשים, ואח"כ שמו את הכפורת, וכן מבואר שם ששמו את הפרוכת ואח"כ הביאו את הארון.

ותירץ דמה שכתוב בפרשת תרומה הוא בז' ימי המילואים, וכאן איירי בשמיני למילואים, וצ"ע הטעם שבשמיני למילואים צורת ההנחה היתה שונה.

וישם את מזבח הזהב (מ' כ"ו.)

יל"ע מ"ט מזבח הזהב נקרא מזבח, והלא לא זבחו עליו כלל, ועיין בזוהר (ויקהל ר"ט) מה שכתב בענין זה, ושם י"ל משום שזרקו עליו את הדם, וצ"ע.

[הפטרה] ואשים שם מקום לארון

צ"ע מהו "מקום לארון", והו"ל לומר "ואשים שם ארון", וביאר במשך חכמה דהכוונה דגם בבית שני שלא יהיה ארון מ"מ יהיה מקום לארון, ונפק"מ שאף שכתוב שהאיסור לעשות במות הוא רק כשיש ארון, מ"מ בבית שני כיון שהיה מקום לארון ג"כ נאסר, וכן נפק"מ לענין קטורת ביוהכ"פ שיהיה גם בבית שני. והנה איתא בזבחים (דף נט.) דמזבח שנעקר מקטירים קטורת במקומו, ויל"ע אם הטעם לזה הוא משום שהיה מקום למזבח, וכ"כ בחידושי מרן רי"ז הלוי במכתבים (עמ' פ"א) וע"י במקדש דוד (ס"ה. ה' ס"ק ו') שכי דכל ההיכל כשר להקטרה, ואולי י"ל דהמקום הוא בין השולחן והמנורה, ואי נימא כהגר"י דרק במקום המזבח מקטירין אי"כ במשכן דלא היה מקום מקודש למזבח לא יקטירו במקומו וכ"כ במשך חכמה ובחזו"א (זבחים ס"ה י"ז סק"ב).

בס"ד בקרוב ייצא לאור ספר **"שיעורי - רבד הזהב"** על התורה משיעורי רבינו ראש הישיבה שליט"א, כל מי שיש בידו מתורת רבינו שליט"א על פרשיות התורה, וכן הערות והארות ותיקונים על תורת רבינו שהתפרסמו בגליונות השבועיים מתבקש לפנות למערכת. וכן כל מי שמעוניין בהנצחה בספר ניתן לפנות למערכת בפרטים המצורפים למטה.

לתרומות והערות ולקבלת הגיליון 0556777668 ובמייל - RS244244@gmail.com

דברי השירה

ויזכר משה באזני כל קהל ישראל את דברי השירה הזאת עד תמס (וזכרים לא)

מתורת מורינו רבי יהודה אריה הלוי דינר שליט"א
רב ביהכ"נ יזברי שירי ואזור מרז ב"ב

נערך ע"י א.ח.ב. • ניתן לקבל הגליון במייל 0036194741@gmail.com

פרשת פקודי

ניצול החיים - ותשחק ליום אחרון

בסוף פרשת פקודי כתוב (ל"ט - ל"ג) "ויביאו את המשכן אל משה את האהל ואת כל כליו...".

כתוב במדרש רבה (פרק נב אות ג'), הה"ד (משלי לא) עוז והדר לבושה ותשחק ליום אחרון, מהו ליום אחרון, שכל מתן שכרן של צדיקים מתוקן להם לעוה"ב. מה הקשר פה העולם הבא?

יש לבאר שכמו שמשה רבינו עשה את החשבון בדיוק כמה כסף השתמשו לאדנים... [בפרשת פקודי הכל מפורט מה הוא עשה מכל הכסף שהוא אסף], כמו כן ותשחק ליום אחרון, אותו הדבר, גם בן אדם כשמגיע ליום אחרון אז הוא צריך ליתן חשבון מה הוא עשה עם כל הכלים שהרבנו של עולם נתן לו, אם ניצל את כוחותיו או לא.

כתוב בפסוק (משלי ב' - ד', ה') אם תבקשנה ככסף וכמטמנים תחפשנה, אז תבין יראת ה' ודעת אלקים תמצא. מה המשל?

יש יריד, באים אנשים מכל העולם כולו, יש אחד קונה סחורה בזול ממקום אחד ומוכר את אותה סחורה במקום אחר ביוקר, ומזה עושה את פרנסתו לכל השנה, גם ביריד היה הרבה גנבים שמכרו סחורה פגומה או שלמו עם כסף מזויף, ורק כשחזרו למדינתם התגלה להם.

פעם מרן ראש ישיבת פוניבז' הגרב"ד פוברסקי שליט"א סיפר שאחרי חתונתו נסע לאמריקה אצל השווער שלו, ובדרך חזרה הם עשו תחנה [עצירה] באיטליה, ושם מכרו שקיות מלאות אגוזים מאוד בזול, האנייה רק עברה שם, והם ירדו לכמה שעות וקנו מה שרצו והמשיכו לדרכם, והרבה קנו מהשקיות האלו המלאים אגוזים וחזרו לאונייה, ופתחו את השקיות באונייה וכל האגוזים היו ריקים, יש אגוזים פגומים שבשדות זורקים את זה, והגנבים הגיעו ולקחו מהרצפה את האגוזים האלו ועשו מזה שקיות ומכרו בזול, כי מבחוץ האגוזים האלו היו נראים שלמים, וכמעט שום אדם לא פותח את השקית במקום, ובפרט שכולם באותו מקום שעמדו המוכרים שם, רק עוברים ממדינה למדינה, ורק כשחזרו לאניה גילו שרימו אותם.

בדיוק אותו דבר בעולם הזה, אם מנצלים אז נעשים עשירים, ואם נופלים ביד הגנבים יוצא עם אגוזים ריקים.

בספר ראשית חכמה כתוב שכשבן אדם נוצר ונמצא עדיין בבטן אמו, המלאך לומד איתו תשע חודשים את כל התורה כולה, ואחרי החיים בעולם הזה, כשהאדם מגיע למעלה בא המלאך ואומר תשע חודשים למדתי איתך כל התורה, כמה מכל זה נצלת ולמדתי? אנחנו צריכים לדעת לפי כמה שבן אדם משקיע זה מה שנשאר לו.

וזה כוונת הפסוק אם תבקשנה ככסף, שכמו שבגשמיות לא סומכים על אף אחד, בודקים את הכסף ואת הסחורה, גם ברוחניות לא סומכים על אחרים, אז ותשחק ליום אחרון, בן אדם בונה בית, הוא מחפש את הרהיטים הכי יקרים והכי יפים, ואח"כ נכנס לחנות תשמישי קדושה לקנות מזוזה ומבקש האם אפשר לקנות מזוזה, ודאי כשר אבל הכי פשוט!!! רהיטים הוא קונה הכי יקר ויפה אבל ברוחניות..... צריך להיות שכמו שבגשמיות רוצים הכי יפה. אותו דבר ברוחניות, ובן אדם שמנצל זוכה לזאת ותשחק ליום אחרון.

~ ~ ~ ~ ~

להיות בן תורה כל הזמן

כתוב בפרשת ויקהל (ל"ה - כ') "ויצאו כל עדת בני ישראל מלפני משה".

ידועה השאלה, שלכאורה זה מיותר כי לפני כן כתוב (ל"ה - א') "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל..." וא"כ מבואר שכולם עמדו אצל משה רבינו וממילא כשגמר לדבר ודאי שיצאו ממנו אז בשביל מה כתוב "ויצאו" וגו'.

רבי אליהו לופיאן זצ"ל מתרגם בספרו לב אליהו שזה בא להגיד לנו יסוד, שבני תורה שיוצאים מהבית מדרש צריך שיהיה ניכר עליהם שהם לומדי תורה, אם רואים בן אדם ברחוב שצועק ברוב התרגשות 'נצחנו נצחנו...' זה סימן שהוא יוצא ממשחק כדור רגל, אם רואים בן אדם שלא הולך ישר ברחוב זה סימן שהוא יוצא מסעודת פורים, כי כשרואים בן אדם ברחוב לפי התנהגותו אפשר להבין מאיפה הוא מגיע, וכשבני ישראל יצאו ממשנה רבינו היה ניכר עליהם שהם יצאו ממנו לפי שהתנהגו כלומדי תורה.

זה מלמד אותנו שבן תורה תמיד צריך להיות ניכר עליו מאיפה הוא מגיע. בסוף הזמן צריך להיות ניכר על בחור הלומד בישיבה שהוא מגיע מכותלי הישיבה, וגם ילד היוצא מהחידר צריך להיות ניכר עליו שהוא מגיע מהתלמוד תורה. וכן משמע מהפסוק (תהלים ל"ד - י"ב) "לכו בנים שמעו לי יראת ה' וגו'". וקשה הל"ל "בואו בנים..", למה נקט "לכו"? וי"ל "לכו" כשהבנים הולכים שיהא ניכר עליהם יראת שמים.

כתוב בגמ' יומא (דף פ"ו ע"א), "ואהבת את ה' אלקיך" שיהא שם שמים מתאהב על ידך שיהא קורא ושונה ומשמש ת"ח ויהא משאו ומתנו בנחת עם הבריות מה הבריות אומרות עליו אשרי אביו שלמדו תורה אשרי רבו שלמדו תורה אוי להם לבריות שלא למדו תורה פלוני שלמדו תורה ראו כמה נאים דרכיו כמה מתוקנים מעשיו".

זה קידוש ה' אמיתי, שבן אדם שיושב ולומד ומהמעשים שלו נראה עליו שהוא בן תורה אמיתי, מהעדינות שלו, איך הוא מתנהג בבין אדם לחברו וגם איך הוא מתפלל.

אצל בן תורה, התורה שולטת על הבן אדם מהבוקר עד הערב, זה לא רק שבשעה שהוא יושב ולומד אז הוא בן תורה וכשגומר ללמוד הוא כמו כל אדם אחר אלא גם מתי שגמר ללמוד ומתעסק בדברים אחרים נראה עליו שהוא בן תורה כמו שכתוב (בראשית כ"ה - כ"ז) "ויעקב איש תם יושב

אהלים" זה לא היה רק מתי שיעקב אבינו היה בשם ועבר, אלא אפילו מתי שהיה בשדות אצל לבן הארמי היה ניכר על יעקב אבינו שהוא 'איש תם' כי התורה נהיית במהות של הבן אדם.

שלמה המלך אמר (משלי ג' - ל"ד) "אם ללצים הוא יליץ ולענונים יתן חן", זאת אומרת שאם בן אדם נמשך אחרי לצים הוא יהיה לץ בסוף אבל אם הוא מתחבר לענונים בסוף יהיה עניו, כי בן אדם מקבל השפעה מהמקום בו הוא נמצא.

התורה רוצה להגיד לנו שבן אדם שיוצא ממקום תורה מיד רואים עליו מהיכן הוא יצא. ועוד יותר התורה באה להגיד לנו שהגם שהם לא ישבו ולמדו, רק עמדו אצל משה רבינו כדי לשומעו אעפ"כ ספגו ממנו יראת שמים והיה נראה מאיפה הם יצאו.

מספרים שר' אברהם רביץ ז"ל היה צריך השתלל כליות, והיה צריך תורם לכליה ובדרך כלל מחפשים תורם קרוב משפחה כי זה יותר מצוי שזה יתאים. הרופא בדק ואמר שנראה לו שאצל הילדים זה יכול להתאים ולפתע הילדים רבו ביניהם מי יזכה בזה. הלכו למרן הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל ואמר שכמו שבמצות יבום הגדול קודם גם כאן יש לגדול את הזכות להיות לפני כולם. הרופא שהיה צריך לעשות את הניתוח ראה את כל המשא ומתן והוא כל כך התחזק מזה שנעשה שומר תורה ומצוות ואמר הרופא שאצלו היה אותו דבר גם הוא היה צריך התרמת כליות, ויש לו בן ובת והרופאים רצו שהם יתרמו לו, הבן אמר שאין לו זמן כעת כי הוא באמצע הלימודים באוניברסיטה והבת אמרה שעכשיו היא עומדת לצאת לטיול בחוץ לארץ והיא לא מוכנה לוותר על זה. רואים מכאן מה זה תורה. היה קידוש ה' שעוד רבו מי יזכה ליתן!

התורה נותנת לבן אדם השקפה מה הוא העיקר בחיים ומה הוא הטפל. אז כשבן אדם יודע מה העיקר בחיים זה חיים אחרים...

~ ~ ~ ~ ~

הכל למען שמו יתברך

"ויבאו האנשים על הנשים כל נדיב לב..." (ל"ה - כ"ב).

כותב רש"י, עם הנשים וסמוכין אליהם.

ובהגהה (ברש"י) כתוב, ומה שהתרגום הניח על כפשוטו משום דלא מתרגם ויבאו אנשים ואתו גבריא כמו שמתרג' לעיל מיניה רק מתרגם ומייתן. ורצה לומר שהביאו החח וזנם בעודן על הנשים, על"ד.

יש כאן שתי שאלות, למה היו צריכות להוריד את התכשיטים בפתח בית המקדש? ועוד למה התורה מדגישה זאת?

ויש לומר שזה בא ללמד אותנו שאם הנשים היו מביאות את תכשיטין בתוך שקית היה צד לחשוב שהם תרמו את התכשיטים המונחים להם בבית והן לא צריכות אותם אבל את התכשיטים שהן משתמשות בהן הן לא מוכנות להביא, קמ"ל שאפילו תכשיטים שהולכות איתם והן מנצלות אותן עד הרגע האחרון אבל כשמגיעות לפתח בית המקדש הן מוסרות אותם בשמחה ובאהבה.

הלימוד בשבילנו שכל מה שיש לבן אדם זה כדי לעבוד את ה'.

וכעין זה רואים שמתי שיעקב אבינו נפגש עם יוסף הצדיק במצרים כתוב (בראשית מ"ו - כ"ט) "וירא אליו ויפל על צואריו", ואומר רש"י (שם) יוסף נראה אל אביו... אבל יעקב לא נפל על צוארי יוסף ולא נשקו, ואמרו רבותינו שהיה קורא את שמע.

שואל השפתי חכמים, מקשים העולם דילמא היה עומד ומתפלל, ונראה לי דהא אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות דף כ"ז ע"א) אסור לעבור לפני המתפלל כדי שלא יבטל כוונתו, וכל שכן יוסף איך נפל על צווארו שמא יבטל כוונת יעקב וכו', אבל קריאת שמע עיקר הכוונה הוא בפסוק ראשון דהוא עיקר קבלת עול מלכות שמים, והוא נפל עליו לאחר שקרא פסוק ראשון, ואם תאמר יוסף למה לא קרא גם כן את שמע?

התשובה היא שיוסף ידע כל הזמן דרך אחיו מה המצב של יעקב אבינו אבל יעקב אבינו התגעגע ליוסף וברגע שיעקב ראה את יוסף הוא כל כך שמח שהוא רצה לקחת את כל השמחה הזאת עבור הרבנו של עולם וממילא באותו זמן אמר ק"ש.

בפרשת ויחי (מ"ט - ט"ו) כתוב "וירא מנחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה ויט שכמו לסבול".

שואלים, הפסוק מתחיל "וירא מנחה כי טוב" ואחרי זה כתוב "ויט שכמו לסבול", אם מנוחה זה טוב אז למה לעבוד?

רבי הירש כגן זצ"ל פעם נכנס למרן החזון איש זצ"ל והסביר שיהודי כל מה שיש לו הוא צריך ליתן לרבנו של עולם, אחרי שהוא ראה כי מנוחה זה כל כך טוב אז גם את זאת הוא נותן לה' כי אצל יהודי אין מנוחה בשביל הנאה עצמית אלא כולו לה'.

~ ~ ~ ~ ~

יסוד ההצלתה - זך וטהור מהיסודות

"אלה פקודי המשכן משכן העדת אשר פקד על פי משה עבדת הלויים ביד איתמר בן אהרן הכהן" (ל"ח - כ"א).

הספורנו מביא שכתוב כאן כמה מעלות במשכן שבשבילם היה ראוי להיות נצחי ושלא ליפול ביד אויבים. ראשונה, שהיה משכן העדות שהיו בו לוחות העדות. ב', אשר פקד על פי משה. ג', שהיתה עבודת הלויים ביד איתמר כי אמנם משמרת כל חלקי המשכן ביד איתמר היתה. ד', ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה שהיו ראשי אומני מלאכת המשכן וכליו, מיוחסים וצדיקים שבדור, ובכן שרתה שכינה במעשי ידיהם ולא נפל ביד אויבים. אבל מקדש שלמה שהיו עובדי המלאכה בו מצור, אף על פי ששרתה בו שכינה נפסדו חלקיו והוצרך לחזק את בדק הבית ונפל בסוף הכל ביד אויבים. אבל בית שני שלא היה בו גם אחד מכל אלה התנאים לא שרתה בו שכינה ונפל ביד אויבים, כי אמנם בית שני לא היה משכן העדות שלא היו בו לוחות העדות ולא פוקד כי אם על פי כורש (עזרא א', ג') ולא היו שם בני לוי כמו שהעיד עזרא באמרו ואבינה בעם ובכהנים "ומבני לוי לא מצאתי שם" (שם ח' - ט"ו) ומן המתעסקים בבנינו היו צידונים וצורים כמבואר בספר עזרא.

וידוע מהגאון מוויילנא שאם היו בונים בית הכנסת וכל אבן ואבן היו מניחים בכוונה טובה לא יכול להיות שאחרי זה בן אדם יתפלל בבית הכנסת הזה בלי כוונה.

ואמר מרן ראש הישיבה הגרא"ל שטיינמן זצ"ל כשבונים היסודות צריכים להיות קדוש וטהור וכך זה משפיע לכל הדרך.

ידוע מעשה של רבי חייא (בבא מציעא דף פ"ה ע"ב) שגידל חוטים ועשה מהם מצודות, וצד בהמות ושחטם, הבשר חילק ליתומים ומהעור עשה קלף כדי לכתוב עליהם חמשה חומשי תורה ונתנם לתינוקות של בית רבן ללמוד בהן, עי' שם.

נשאלת השאלה למה הוא היה צריך לטוות פשתן ולצוד צביים לעשות מהם ולא קנה קלף מוכן?

התשובה היא שכל מה שהיסוד הוא יותר קדוש אז כך זה יותר משפיע.

וידוע שבאמריקה היו כמה ישיבות גדולות ובסוף נחרבו ונעשו שם לבתי מלון.

ה' יעזור שנזכה לנצל את סיום של ספר שמות כדי להתנהג יותר בקדושה כי כל אחד יש לו את המשכן מעט וכך יש לזה יותר קיום, ונזכה לחזק חזק ונתחזק ולבנין בית המקדש במהרה בימינו, אמן!

כשעלו ליש"ג לפוניבז' פתאום הם ראו שכדי להגיע לרעק"א הם במרחק רב והם אפ"י לא מתקרבים לגדולי התורה שבדורינו...

וזהו שנאמר - "לא תעלו במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערוותך עליו" ופ"י רש"י שם שלא יפסע פסיעה גסה, ופ"י בזה - כי אם אתה עולה בבת אחת אתה עלול ליפול ותגלה ערוותך עליו. **תעמיד לעצמך מעוף שתוכל להגיע אליו וכשתגיע אליו תמשיך עוד להתקדם הלאה**, אל תפסע פסיעה גסה...

בצעירותי אמרתי לגאון ר' יהודה בויאר שליט"א (שמאד קירב אותי ופתח לי שערי אורה) שהחלום שלי כשאני אהיה גדול הוא להיות ר' יודל בויאר, ענה לי, מצוין! כך אתה צריך כעת לחשוב, כשתגיע ותהיה יודל בויאר אתה תראה שיש עוד הרבה הרבה לאן שאתה עוד יכול להגיע, וכמה שאפשר להעפיל יותר למעלה. אבל כעת אם ככה תחשוב - זה יכול להיות כיוון נכון.

אנו צריכים להעמיד למול עינינו יוזמה שנוכל להגיע אליה, ומשם להמשיך להתקדם הלאה עוד ועוד דרגות, אדם שיחלום להיות רעק"א או חזו"א, הוא לא ירגיש שהוא חזו"א או רעק"א והוא יכול להישבר, להיות חזו"א זה רב העמל וכביר הימים - הרבה עמל והרבה זמן, אבל בכל זאת צריך שתהיה יוזמה, אדם בלי יוזמה לא יוכל לגדול, קח יוזמה לעצמך לאן לעלות ולגדול - ותתקדם, ואם התקדמת - תמשיך ותתקדם הלאה.

לתפקיד שלך יש סייעתא דשמיא מיוחדת

עוד צריך לדעת, שכשהאדם מתחיל לעבוד - הוא מקבל סייעתא דשמיא פי כמה בעשרות מונים שיוכל לעלות ולהצליח. וכמו שאמרו חז"ל [שהש"ר ה, ב] אמר הקב"ה לישראל בני, פתחו לי פתח אחד וכו' כפתחו של מחט, ואני אפתח לכם פתחים שיהיו עגלות וקרונות נכנסות בו.

אך צריך לדעת יסוד נוסף שמדויק בלשונו של הרמב"ן, הרמב"ן אומר 'כי לא היה בהם שלמד את המלאכות האלה וכו', אבל **מצא בטבעו שידע לעשות כן**. מצא בטבעו כלומר - שמדובר פה באנשים שהיה להם בטבעם מעין המלאכות שהם רצו. הרצון יצר להם את הכח והיכולת לדעת ולבצע.

וכך מקובלנו ממרן הגרא"מ שך זצוק"ל ש'לא מי שיכול עושה אלא מי שעושה יכול', דהיינו שלתפקיד שהקב"ה הוריד אותך לעולם, לתפקיד זה תקבל את כל הכוחות כדי להצליח בו.

אך יש דבר העולה על כולנה, **כשהקב"ה נותן למישהו**

אדם צריך להיות בעל יוזמה ומעוף

בתחילת הפרשה עה"פ "ויבואו כל איש אשר נשאו לבו" וכו' (לה, כא) כותב הרמב"ן: "וטעם אשר נשאו לבו לקרבה אל המלאכה, כי לא היה בהם שלמד את המלאכות האלה ממלמד, או מי שאימן בהן ידיו כלל, אבל מצא בטבעו שידע לעשות כן, **ויגבה לבו בדרכי ה'** לבא לפני משה לאמר לו אני אעשה כל אשר אדוני דובר".

וכעין זה כותב הרמב"ן בפרשת כי תשא (לא, ב) "כי ישראל במצרים פרוכים בעבודת חומר ולבנים, לא למדו מלאכת כסף וזהב וחרושת אבנים טובות, ולא ראו אותם כלל, והנה הוא פלא שימצא בהם אדם חכם גדול בכסף וזהב ובחרושת אבן ועץ וחושב ורוקם ואורג, כי אף בלומדים לפני חכמים לא ימצא בקי בכל האומניות כולם, והיודעים ורגילים בהם בבא ידיהם תמיד בטיט ורפש, לא יוכלו לעשות בהם אומנות דקה ויפה,

ולכן אמר ה' למשה שיראה הפלא הזה וידע כי הוא מלא אותו רוח אלוקים לדעת כל אלה בעבור שיעשה המשכן" וכו'.

וכך היה אומר המשגיח ר' ירוחם זצ"ל שאם תתבונן תראה שכל אלו שהצליחו בחיים, בין ברוחניות ובין בגשמיות - **כל אלו היו בעלי יוזמה ומעוף**, אדם שהוא לא בעל יוזמה ומעוף לא יוכל להגיע להישגים גבוהים,

וכדוגמת אדם העובד למחייתו בקיוסק והוא מסתפק רק במה שהוא מרוויח, והוא לא שואף ליותר מכך, אדם כזה לעולם לא יעזוב את הקיוסק, כך הוא ישאר באותו מצב כל החיים, לעומתו, אחד שהוא בעל מעוף ושאיפות גדולות - הגם שכיום אין לו הרבה כסף, אך הוא משקיע הרבה להצלחתו עד שהוא מגיע להישגים גדולים, וכך זה בכל דבר בעולם, וכ"ש בעולם הרוחני, אדם בלי יוזמה ומעוף לא יגיע לכלום.

ויש לעורר שלשה דברים אשר יאירו לנו באור יקרות - דברים אלו הלכה למעשה.

לא תעלו במעלות - בפסיעה גסה

גם ביוזמה ומעוף אסור לאדם להתנהג כחסר דעה, גם בעל יוזמה לא חולם להתהפך 'מקיוסק' - להיות מיליארדר'. **גם בשאיפות צריך להתקדם לפי הכוחות ולא ישר לקפוץ להישגים גבוהים שאינם לפי כוחותיו**.

סיפר לי הגאון ר' יהודה בויאר שליט"א שבצעירותו כשהיה בישיבה קטנה, הראש הישיבה שלו היה מעודד את הבחורים באומרו אתה 'שאגת אריה', אתה 'נודע רעק"א... והם היו משוכנעים שהם גדולי ישראל, אך

תפקיד מסוים – ע"כ הוא נותן לו את כל הכלים והכוחות שיוכל לבצע ולהצליח.

סיפר הגאון ר' שמואל בירנבוים זצ"ל ראש ישיבת מיר בארה"ב, על רבו הגאון ר' אלחנן וסרמן הי"ד, שכשלמד אצלו בישיבה בברנוביץ הייתה זו ישיבה גדולה חשובה באיכות ובכמות [כחמש מאות בחורים] והבחורים היו להוטים אחריו ימים ולילות לשתות בצמא את דבריו, אך ר' אלחנן עצמו היה טוען שהוא לא היה בעל כישרון גדול, ורק בעבודה הצליח להגיע למה שהגיע,

והנה הגר"ש כתב, שבעצם כמו שמותר לחלוק על סברה בקוב"ש, מותר גם לחלוק על זה, ר' אלחנן התכוון למה שאמר ולא משום דברי ענווה, כי סבר שלהגיע לכל כך רחוק זה ודאי למעלה מכוחותיו, אלא זה ס"ד מיוחדת למי שזה התפקיד שלו, ולכן הצליח.

וסיפר עוד, שפעם הגיע אחד לצעוק על הגאון ר' משה פיינשטיין זצ"ל על כך שהוא היה עונה תשובות למאות אנשים, בדרך מהבית לתפילה, והיו שואלים אותו בכל ד' חלקי שו"ע, וניגש אותו אחד (שהיה מתלמידי הגאון ר' ברוך בער) וצעק על ר' משה, מאיפה לקחת כאלה דברים? הרבי' (ר' ברוך בער) היה יותר גדול ויותר בעל כשרון ממך, ועד שהוא היה פוסק - הוא היה כולו רועד, ואתה בא פתאום ופוסק את ההלכות החמורות בדרך מהבית לבית הכנסת?! ענה לו ר' משה בחיך: 'אחרי שחוזרים 375 פעם את כל ד' חלקי השולחן ערוך זה לא נורא שפוסקים ככה'.

והוסיף שזו הייתה רק חצי תשובה, אלא שעל ר' משה נגזר משמים להיות הפוסק הגדול באמריקה, וממילא נתנו לו כוחות לפסוק בכזו צורה. אך ר' ברוך בער שזה לא התפקיד שלו, התפקיד שלו להיות ראש ישיבה, הוא קיבל כוחות להיות ראש ישיבה, ואכן ר' ברוך בער היה הראש ישיבה הגדול, ולעומתו ר' משה פיינשטיין היה הפוסק הגדול, כי לכך נועד.

לכל אדם יש את הכוחות לתפקיד שבשבילו הוא הגיע לעולם, ואין אדם שאין לו תפקיד.

והנה כתוב בפרשה, "ראו קרא ה' בשם בצלאל בן אורי בן חור". וקשה, מהו ראו? והלא היה צריך לכתוב 'שמעו'. אלא אמר הגאון ר' משה פיינשטיין, שהסימן לדעת האם זהו התפקיד שלך "ראו קרא ה'!!" אם אתה רואה שאתה זה שמצליח - סימן שקרא ה'. ובדורנו אנו, כשרואים את ההצלחה של כל בן תורה בהכרח שזהו תפקידו.

וכך היו אומרים מרן הגרא"מ שך ומרן רה"י זיע"א, "ראו קרא ה' בשם בצלאל בן אורי בן חור". בדור הזה שמרכבת הטומאה התרבתה, כנגד זה קיבלה מרכבת הקדושה. כי זה לעומת זה עשה אלוקים, וכיום זורקים לנו 'אלומות של אורי' מהשמים, שהרי רואים שמצליחים כי כל מי שעושה משהו לכבוד שמים - מיד יש לו ס"ד.

וב"ה נבנים ישיבות, ומוסדות חינוך, ואגודות מרפהווסד בלי גבול! ולפי מה שאמר הגר"מ פיינשטיין הרי זה סימן שקרא ה', והקב"ה קורא לנו בוא ותרבו כבוד שמים כ"א בתפקידו, ותפקידו היום ללמוד בהתמדה, ולהתפלל

כראוי, ומידות טובות, ולהרבות כבוד שמים במהות הבן תורה.

אמר לי פעם הרה"ג ר' שלמה נח קרול זצ"ל בשם הגאון ר' יחזקאל אברמסקי זצ"ל שאמר, **שלכל פעולה צריך שיהיה לאדם שלשה 'אני מאמין' בכדי שהוא יוכל להצליח**, אני מאמין אחד - שצריך לעשות את הדבר המדובר, אני מאמין שני - שאני זה שצריך לעשות, (אא"כ זה דבר שיכול להעשות ע"י אחרים בדרך טובה, בכה"ג אין מה להיכנס בזה...) והאני מאמין האחרון - שאם אני יעשה אני בעז"ה יצליח. ובלי שלשת האני מאמין האלו ההצלחה קלושה.

כל יהודי צריך להרגיש תחושה של 'שליחות'. וכפי שכתב רבינו יונה בשערי תשובה, (שער ב' אות כ"א) ותוכן דבריו: 'שבאתי פה שליח מהשגחה עליונה לדברים מסוימים ויש לי כעת שליחות', קרא ה' שנרבה כבוד שמים וכל אחד בדרך לשמה הוא נועד, וככל שתעשה ותרבה כבוד שמים תצליח,

היום ב"ה יש סייעתא דשמיא מיוחדת לבני תורה למעלה מדרך הטבע, כי בזמן שכח הטומאה מתרבה - כח הקדושה מתרבה ויש בכך סייעתא דשמיא לכל מי שרק ירצה ויעשה, תלמד בהתמדה, ותרבה כבוד שמים, וע"י זה תגדל ותמשיך להרבות כבוד שמים יותר ויותר.

תעלה ברוחניות ואל תפחד

דבר נוסף, ישנם רבים שפחדים להתחיל, 'אני, איך אני אסתדר, איך אני אצליח, אני אפול' - מפחדים. ובנוסף לכך שיש גם את הענין של ה'כבוד' הם חוששים מה יאמרו, איך יסתכלו עלי, יגידו שאני הפכפך יום מתמיד ויום צדיק שמתפלל, וכל יום משהו חדש... **כל אלו שפחדו להתחיל לא יצא מהם שום דבר**, ופשוט שזה כך הרי אם לא התחלת איך תגיע, "פחד לצים חטאים".

איתא בתנחומא (ויצא, ב) אמר ר' ברכיה בשם ר' חלבו מלמד שהראהו הקב"ה ליעקב אבינו שרו של בבל עולה ויורד, ושל מדי עולה ויורד, ושל יון עולה ויורד, ושל אדום עולה ויורד, א"ל הקב"ה ליעקב, יעקב למה אין אתה עולה? באותה שעה נתיירא יעקב אבינו ואמר 'כשם שהם יש להם ירידה כך אני יש לי ירידה' (וירידה מגבוה זה הרבה יותר גרוע) א"ל הקב"ה אם אתה עולה - אין לך ירידה. ולא האמין ולא עלה, א"ל הקב"ה אילו עלית והאמנת לא היתה לך ירידה לעולם, אלא הואיל ולא האמנת הרי בניך משתעבדים בהללו ארבע מלכויות בעוה"ז.

(להבין מה היה אצל יעקב אבינו אין לנו כלל רשות והשגה, אך עכ"פ במה זה נוגע אלינו).

הקב"ה אומר לך תעלה אל תפחד, ירדת - שבע יפול צדיק וקם, 'אילו עלית לא ירדת', **כל אלו שעלו וגדלו היה להם גם נפילות בדרך ובכ"ז הם המשיכו לעלות עד שהם הגיעו לאן שהם הגיעו.**

שמעתי פעם מהגאון ר' חיים שמואלביץ זצ"ל בהספד על ר' אליהו לופיאן זצ"ל. שאמר: כולנו עולים ויורדים קצת, וכשממשיכים לעלות - בסוף מתעלים ונשארים למעלה. (והוא הוסיף שלגה"צ ר' אליהו לופיאן היה רק עליות בלי ירידות כולם שווים לטובה.) **אין לנו ממה לפחד. תעלה! כולם עולים, וגם שלפעמים קצת נופלים ממשיכים לעלות וגדלים, ובסוף נשארים למעלה.**

לנצל את העת רצון להתרוממות

עוד מצינו בחז"ל בענין זה, הגמ' בברכות (ז, א) אומרת כשאמר משה לפני הקב"ה 'הראיני נא את כבודך' א"ל הקב"ה כשרציתי בסנה לא רצית, עכשיו שאתה רוצה - אני איני רוצה.

וביאר בזה הגאון ר' שמואל בירנבוים זצ"ל הרי משה רבינו לא רצה בגלל שהוא הרגיש שהוא לא מוכן מספיק ולכן הוא לא ניגש לסנה, וכמו שכתוב "ויסתר משה פניו כי ירא מהביט אל האלוקים" - יראת שמים! א"ל הקב"ה אם זה מצד שאתה לא מוכן - היום אתה גם כן לא מוכן כי לא יראני האדם וחי. 'עכשיו אני איני רוצה'.

אז לא רצית לעלות ומאותה סיבה אתה גם היום לא יכול לעלות. והוא פירש שמשם רצה לעלות בכוחותיו ולא שיקפצו אותו משמים. וכעין מה שאמר הגר"א לר' זלמליה מוואלוז'ין שידחה את המלאך שיבוא ללמדו, כי העיקר הוא בכח עצמו.

(ובדרך שונה קצת כמדומה שאמר הגר"ח קמיל זצ"ל, הרי מדובר בדבר שאינו קורה בכל יום 'כי לא יראני האדם וחי' ובכ"ז יש ומגיעה עת רצון מיוחדת כמו שהיה למשה רבינו ע"ה בסנה. וזה לא אומר שבכל פעם הוא יוכל לזכות לעת רצון כזו ולכן כעת זה איננו, ושוב לא תוכל).

הקב"ה בא ואומר לך יש לך עת רצון בא ותעלה, אני רוצה להעלות אותך! ממה אתה מפחד? אם מנצלים את העת רצון אפשר לקפוץ לגבהים ברוממות.

עם עמל שוברים הכל

ובכדי להצליח בתורה אי אפשר בלי עמל, הצלחה בתורה כל כולה תלויה בעמל, בלי עמל אי אפשר להשיג שום דבר, יגעת ומצאת - תאמין...

"ראו קרא ה' בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה", בצלאל ילד בגיל שלש עשרה (סנהדרין סט:) ובגיל כ"כ קטן הוא כבר יודע אותיות שנבראו בהם שמים וארץ, וביארו חז"ל שבצלאל זכה לכל זה בזכות חור אבי אביו שמסר נפשו, וברש"י בפרשה כתב שגם היה בנה של מרים שמסרה נפשה, עם כאלו זכויות אנחנו עוד יכולים להבין איך הוא הגיע לכאלו דרגות 'ואמלא אותו רוח חכמה'.

(אגב, הגר"מ שטרנבוך שליט"א היה בשיעור של שה"ת הגאון מטשעבין זיע"א ששאל שאלה קשה, והגר"מ השיב לו תשובה נפלאה, וכשסיים א"ל הטשיבינר זה לא שטיקל שלך, ר' משה נבהל - הרי לא לקחתי את זה משום מקום! זה שלי... אך הרב הסביר: הרי בחור בגילך - לא יכול לחדש כאלה חידושים! בהכרח שזה בזכות הדמעות של אמא שלך או סבתא שלך! זה לא שלך...)

אלא שבהמשך הפסוקים "ועמו אהליאב בן אחיסמך למטה דן" ובאהליאב לא מצאנו שום יחוס מיוחד שיביא אותו לכאלו זכויות, ואדרבא, רש"י אומר - פחות שבשבטים היה, ובכ"ז לא ניכר שוע לפני דל (רש"י) - לא הכירו הבדל בין בצלאל לאהליאב, איפה פתאום נעלם היחוס של בצלאל? איך אהליאב באותה דרגה כאחד שהיחוס שלו מחייב.

אלא הפשט הוא, אהליאב עשה את עבודתו במשכן בעמל! **וע"י עמל מגיעים גם לדרגה של אותו אחד שיש לו זכות אבות ולדרגות גבוהות מאד. עם עמל שוברים את הכל.**

מרנא החפץ חיים זיע"א כותב (תורת הבית פרק ז') והנה אנו מתמיהים בנפשינו, הלא ה' יתברך השפיע בדורות הראשונים רבוי חכמה מאוד, ולמה היום לא זוכים לזה? אלא כנראה שזה בגלל שיש פחות עמל, **כי אם היינו לומדים בעמל התורה כמו פעם - גם אנו היינו זוכים לחכמה כמותם.**

ומצינו במשכן שכל מי שקיבל על עצמו את עבודת המשכן בלי חשבונות, והיה משיב את לבו ותשוקתו לעשות את עבודת המשכן, היה הקב"ה נותן לו דעת ותבונה איך לעשות, כדכתיב בויקהל 'ויקרא אל בצלאל ואהליאב **ואל כל חכם לב אשר נתן ה' חכמה בלבו כל אשר נשאו לעשות המלאכה**' כל מי שהסכים בדעתו להתקרב אל הקב"ה, הקב"ה נתן בו את השכל לדעת איך לעשות ולבנות את המשכן.

ויסוד זה הוא בכל ענין. אחד שיסכים בדעתו להיות בקי באיזה גמרא, ויראה ללמוד ולחזור כמה פעמים, ויברר איזה הלכה ויטייגה בה - ודאי יתן לו הקב"ה דעת בלבבו, ויתן לו סייעתא דשמיא להוציא את מחשבתו לפועל.

אדם שחושב ברצינות ומשקיע הקב"ה נותן לו, 'כתר תורה מונח לכל, כל הרוצה ליטול יבוא ויטול'.

עליונים למעלה

ידוע שמרן החזו"א אמר פעם למשגיח הגה"צ ר' דב יפה זצ"ל, 'שהיום כל בן תורה הוא בספק גדול הדור', והוא הוסיף לו, שלא כל אלו שציפו מהם שהם יהיו הגדולים, הם אלו שבאמת נהיו הגדולים, לגדול בתורה זה לא רק כשרונות טובים, לגדול בתורה צריך גם התמדה ותפילה וירא"ש ומידות טובות.

ודבר מבהיל זה מביא הגאון ר' יצחק זילברשטיין שליט"א בספרו 'חשוקי חמד' עמ"ס חולין, בדף צא: בדברי הגמ' שמאריכה לפרש הנעשה עם חלומו של יעקב אבינו, ומביא שם בספר - שהיה יהודי צדיק גדול שהלך לבית עולמו, ובני המשפחה לא ידעו על מסמך מסוים איפה הוא נמצא, לאחר זמן נגלה האב לבנו בחלום, וא"ל, שהמסמך נמצא במקום פלוני, לאחמ"כ שאלו בנו, אבא מה עלה בדינך? א"ל איני יכול לומר לך, רק תדע ג' דברים מעולם האמת שאני כן יכול לומר לך, ואחד מהם בעולם רואים מאוד בחוש את הגמ' שאומרת

עליונים למעלה ותחתונים למטה'.

כך היו אומרים להסביר גמרא זו, ג"כ הגר"י אברמסקי והגר"מ פיינשטיין זצ"ל, שכאשר יבואו לשמים בעל כשרון שיודע הרבה בכשרונו, אבל אינו מתמיד וירא שמים, ומולו, עובד ה' ומתמיד, ויבואו לדון בבית דין של מעלה, אף שבעוה"ז מכבדים יותר את הבעל כשרון – הת"ח, אך **בשמים מכבדים את המתמיד מעל הכל**, בעמל ויגיעה זו הדרך לקנין התורה.

והסטייפלער הוסיף בשם ספר חסידים [ס"ח], שאותו אחד שעמל כפי כוחותיו, אלא שכשרונותיו לא עמדו לו, בשמים ילמדוהו את כל התורה כולה, והכשרוני שהתבטל, כנגד מה שהתבטל – ישכיחו ממנו גם את מה שידע.

הדרך לשלימות

ישנו חידוש מסעיר של הגאון רבי משה פיינשטיין שהובא בספרו "קול רם": לנשיאים נחסר אות משמם לפי שנתעצלו במלאכת המשכן,

כיון שאמרו – לאחר שכולם יתנו, אנחנו נשלים את כל מה שחסר, והתמיהה עצומה! הרי זה הדבר הכי טוב! תארו לעצמכם באים לבנות ישיבה, בא גביר ותורם את כל מה שיחסר, הרי זה דבר עצום!

וא"כ הנשיאים אמרו את הדבר הכי טוב ונכון, ומה מקום איפה להחסיר אות משמם? ורבו התירוצים על זה.

אומר ר' משה פיינשטיין – אמנם נכון, הנשיאים עשו את הדבר הכי נכון והכי גדול במעלה – אבל מה, אנשים יפרשו את זה כהתחמקות וגם הם יכולים להתרפות, זה מזיק אצל אחרים, וממילא אסור להם לעשות את זה!

אע"פ שעשיתם את הדבר הכי טוב והתכוונתם לטוב, אך אנשים לא יבינו את זה ככה, אומר ר' משה פיינשטיין חידוש אדיר, פעם – היה ענין לתת צדקה כמה שיותר בצנעה, 'מתן בסתר יכפה אף'. אך היום שהמציאות שאם

אחד נותן יפה – אחרים גם נותנים, – יש ענין לתת בפרהסיא! שממני יראו וככה יעשו.

וזה גם ענין המייציינג, שנעשה לאחרונה מנוף להצלחת עולם התורה. וכמובן לא לחפש את הפרהסיא, אלא רק במקום שבאמת זה יעזור.

הרבה פעמים בחור חושב לעצמו, וכי כל הישיבה צריכה לדעת שאני המתמיד הכי גדול ולומד עד שעה מאוחרת!! "את צנועים חכמה!" אני אלך לאיזה ביהכנ"ס אחר ואלמד בהתמדה.

אך על זה הולך היסוד שאומר ר' משה פיינשטיין – זה לא נכון! הזקת! כשלומדים בישיבה זה עושה אוירה רצינית ומרבה חשק באחרים. ויחסר לך בהגעה לשלימות. לפעמים בחור עושה חשבון – לי זה טוב. ויכול להיות שהוא גם צודק בכך, אבל כשזה מזיק לאחרים – אסור לך לעשות את זה. ועל כך – נחסרה אות אחת משמותם.

כל בחור, וביותר בישיבי שבת, צריך לעשות עשרים פעמים חשבון אם מותר לו להחסיר או לא. כי אם זה מזיק לאחרים – אתה תפסיד, ויחסר מההצלחה שלך! והיסוד של כל הדברים: **תחשוב תמיד על כל דבר איך רואים את המעשה הזה ואיך זה משפיע, האם זה מזיק לאחרים – או לא**. וכך גם מקובלנו ממרן רה"י זיע"א ומרן רה"י הגר"ג אדלשטיין שליט"א.

כעת – כשאנחנו נפרדים למשך שנה מהפרשיות של המשכן, הפרשיות ש"תוכו רצוף אהבה" – קשה עלי פרידתכם!

הפרשיות של שובבי"ם שזה ס"ד מיוחדת להתקרב לקב"ה גם למי שרחוק. וכמו שלסעודה שלישית קוראים 'רעוא דרעווי' – כי פנה היום, גם כעת אנחנו נפרדים מן המשכן, בואו ונבנה לקב"ה מקום שתוכו רצוף אהבה, וכבוד ה' מלא את המשכן!

ע"מ שנוכל להמשיך את הפצת תורתו של מורינו המשיח שליט"א, אנו זקוקים לעזרת הציבור
להנצחות ותרומות: 054-84-36-282

לע"נ מרת דבורה גיטל וירז'בינסקי ע"ה
ב"ר יצחק ישראל ז"ל
י"א שבט אדר א' תשע"ט
ת.נ.צ.ב.ה.

להצלחת
הר"ר יוסף בן פייגא
ברוחניות ובגשמיות
ולנחת מכל יוצאי חלציו

חיזוק לשמירת שבת כהלכתה

לצערנו ולצער כל עם ישראל השבת מחוללת לאחרונה בריש גלי בכמה וכמה ערים כאן בארץ ישראל ראינו לנכון להביא כמה דברי חיזוק והתעוררות בענין שמירת שבת, להרבות את קדושתה ושמירתה אף בתוכינו אנו וד' יעזור שחיזוקים אלו ישפיעו על כלל ישראל שעדין לא זכה לשמור שבת כהלכתה.

השבת היא מקור הברכה ובדורינו החלש הנהיג הגרמני זי"א שלכל הפחות אנשים ישתדלו לכבד את השבת ע"י שיקבלו שבת 10 דקות לפני הזמן שבלוח ובזמן הזה זה עת רצון ומה שמבקש מתקבל ורבות אנשים שקיבלו ע"י ד"ז נושעו שלא כדרך הטבע בכל עניינם. אמא שלי מספרת שכל שבוע היא שומעת על עשרות ישועות שלא כדרך הטבע מאנשים שהקדימו שבת 10 דקות לפני הזמן וזכו לראות ישועה בעניינם. ויש להוסיף כאן את דברי השלי"ה שאם אומר בער"ש מזמור שיר אחרי השקיעה יכול לעורר עליו המזיקים שנבראו ביום שישי בביה"ש.

ושמרתם את השבת כי קודש היא לכם מחלליה מות יומת. חילול שבת זה לא רק מי שנוסע בשבת. אלא, כותב החפץ חיים בהקדמה להלכות שבת, כי כבר העיד בנו בעל היערות דבש כי א"א במציאות שינצל מאיסור שבת אם לא ילמד את כל הדינים על בוריים היטב היטב. ובעיקר באיסור בורר, דש, לישה, ומלבן, וכן בישול שהייה והטמנה. מי שלא למד יוכל בנקל להיכשל בזה והוא דאורייתא שנאמר בזה מחלליה מות יומת. וע"כ מה טוב מה שהנהיגו בשנים האחרונות ברוב הבתים בהוראת גדולי ישראל ללמוד בסעודה עם כל המשפחה הלכות שבת. רבי חיים קניבסקי סיפר לנו פעם שכשהרב אלישיב אכל אצלו בשבת הם דנו כל הסעודה בגדרי בורר האם זה נאמר גם ע"י שמוריד את המזלגות מהשולחן וכדו' ולא הגיע להגדרה ברורה בנידון.

ושמרתם את השבת. רש"י כותב על הפסוק זכור את יום השבת לקדשו כ' ח. תנו לב תמיד לזכור את השבת, היינו

שאם נזדמן לו חפץ יפה ישמור אותו לשבת. ואומרים המפרשים שכוונת רש"י שכל השבוע שלו יהיה עסוק סביב השבת ויעשה הכל לכבוד. הגמ' בשבת קיט אומרת שמי שמכבד את השבת זוכה לעשירות. (אמנם לא כולם רוצים עשירות אבל גם מי שלא רוצה יכול להיות עשיר ולחלק). וכן ידוע הסיפור בגמ' שם על יוסף מוקיר שבת, שזכה לעשירות בזכות הקפדתו לכבד כראוי את השבת. **וידועים גם** דברי הג"ר יחזקאל אברמסקי, שאשתו היתה מצאצאי הרידב"ז שסיפר על עצמו שהיה לו פעם מוות קליני, וראה כי לא עוזר לו בשמים שום דבר, לא חיבוריו, ולא שיעוריו, ולא זיכוי הרבים הגדול שעסק בזה, רק כשנטען שהוא מקפיד לקבל את השבת מוקדם הוא זכה שנתנו לו עוד שנות חיים, ועד היום צאצאיו מקפידים ע"י ביתר שאת, כעדות הגר"י אברמסקי. **כמו"כ ידוע הסיפור עם הח"ח** על אמא שבנה יחידה היה לו חור בלב, והרופאים לא נתנו סיכוי, ובקשה מהח"ח ברכה, א"ל הח"ח שהיות והכנסת שבת מוקדם היא מצווה רפואה, אם תקפיד ע"י זה יהיה לך למליץ יושר. ומיותר לציין שכך הווה והדברים ידועים. **וכן מסופר על בעל מפעל גדול** שלא רצה לסגור מפעלו בשבת. לימים קרא לו הח"ח ואמר לו דע לך כתוב בתורה ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך וביום השביעי שבת לה'. אם תשבות בשבת תוכל לעבוד ששה ימים, ואם לא אז לא! אותו יהודי אמר לח"ח בזלזול פסוק בתורה לא יניע אותי מלהרוויח מליונים. לאחר תקופה קצרה הבולשבסקים השתלטו על רוסיה ולקחו את המפעל לידיהם.

כמה סיפורים על שמירת השבת: הסטייפלער נלקח בגיל עשרים בכוח לצבא הרוסי ושם הוא שמר על השבת מכל משמר. וסופר על שמירת השבת שלו כמה סיפורים מופלאים. הראשון שבאחד מלילות החורף הקרים ביותר, עשרות מעלות מינוס הוא נדרש להתייצב בחוץ לשמור על המפקדה, החייל שהיה לפניו תלה את המעיל החם שהיה משמש את החיילים במשמרת על האילן והיה זה בשבת קודש והסטייפלער סירב להשתמש באילן, כך נשאר הרב בלי מעיל והקור חדר לעצמותיו. כעבור כמה דקות הקור התגבר והוא לא ידע כיצד יחזיק מעמד ככה לילה שלם, והנה חלף במוחו רעיון הרי חמש דקות שהוא לא ילבש לא יקרה כלום והוא לא ימות, אז הוא לא ילבש חמש דקות ואח"כ משום פקו"נ הוא ילבש, וכך היה, עברו חמש דקות, והסטייפלער אמר לעצמו אולי אני אנסה עוד 5 דקות וכך הלאה, עד שהצליח לעבור את כל הלילה בשלום בלא לגעת במעיל. כי אין דבר העומד בפני הרצון, ורצונו לשמור את התורה היה כה גדול עד שהצליח להחזיק מעמד בקור הרוסי הכבד. היה מיותר כל שבת על מאכלו כדי שגוי ישא לו את הרובה. היה פעם שבמסגרת אימונים נתבקש הסטייפלער לירות בשבת לכיוון המטרה, אך כדי למעט בחילול שבת הוא החזיק את הרובה הפוך, ואז ראה זאת המפקד הוא החל לגעור בו, עוד הוא גוער בו הסטייפלר ירה והכדור קלע למטרה המדויקת והכל ברובה הפוך, המפקד הגוי ראה שאיש קדוש לפניו מיד הוא שיחרר אותו ודבר זה התפרסם בעיתונות הרוסית של אז. 'בחור יהודי מנוברדוק הצליח לקלוע למטרה בירייה בודדת כשהרובה הפוך'. ידוע שבבני ברק מאוד

חם בשיא הקיץ, לפני כארבעים וחמש שנה הגיע לביתנו של הסטייפלער יהודים מזוג חדש וביקש להתקין בביתו, הסטייפלער לא הסכים. לכששאלוהו למה? ענה הנה בשבת קודש אני לא משתמש. ואיך אוכל שהיום חול יהיה אצלי יותר משבת! הן אדם השאיר שם את המזגן. (באותו הזמן נישאו הורי, ואמי בקשה מהסטייפלער את המזגן והוא הביא לה בשמחה. אמי התקנה זאת בביתם. וזוכרני לפני כשלושים שנה רבי חיים היה רוצה לצאת לחופש בחודשי אב אז הוא היה מגיע לביתנו והיה יושב הרבה שעות ע"י המזגן ולומד בהתמדה מרובה. לימים כשהתקינו בביתנו גנרטור אז במקביל התקינו לו גם מזגן שהופעל בשבתות משום בריאותו. אגב עד היום אין בביתנו של רבי חיים חשמל בשבת וכן בלדרמן ואפילו לא על גנרטור. כדי שידעו כולם על החשש בשימוש בחשמל בשבת כשיטת החזו"א.

יש יהודי באמריקה גביר גדול ובעל נכסים רבים בשם רבי דוד בודנר שזכה להיות מגדולי התומכים בעולם התורה, וזכה לשני שולחנות גם מחזיק תורה עצום וגם בנים וחתנים תלמידי חכמים, ותמיד הוא מספר איך זכה לכך: סבו הגיע לאמריקה בימים ההם לפני כמאה שנה שאז היה קשה מאוד לשמור שבת וכל מי ששמר על השבת היה מפוטר בסוף השבוע, וכך כל שבוע הוא היה חוזר לביתו לשבת עם מכתב פיטורים והוא היה אוסף את כל המשפחה ורוקד איתם על מה שעלה בידו למסור נפש על קדושת השבת, לימים לא היתה לו עבודה וממילא לא עלה בידו לשלם שכירות והוא נזרק מביתו על משפחתו לרחוב, הלכו הוא וב"ב בלי לדעת להיכן הם הולכים והנה יהודי אחד ראה אותם א"ל להיכן אתם הולכים ענו לו בתמימות איננו יודעים. מיד אמר להם שיש לו מפעל ויש קומה אחת של מכונות ויש שם הרבה מקום למזרונים הם יניחו שם מזרונים וישוהו שם עד אשר ימצאו

מקום. באחד הימים הלך באזור יהודי אמריקאי וראה ילדים כושים מדברים אידיש הוא שאלם באידיש איך אתם יודעים אידיש, ענו לו אנחנו יהודים ואנחנו נראים כושים כי אנחנו ישנים ושוהים בחדר מכונות שמוציא פיח שחור כל הזמן וממילא אנחנו נראים כושים. היהודי הזה נחרד ומיד ניגש להרב בודנר שאל אותו מה הסיפור והרב בודנר ענה לו ע"י שהוא פוטר מהעבודה וכו'. מיד אמר לו קח 500 דולר (שהיה שווה כמו היום 500 אלף דולר) ותקנה עם זה דירה ותפתח עסק וכך לא תצטרך לעבוד בשבת. נכנס הרב בודנר לביתו והראה לאשתו את ההמחאה על סך 500 דולר. מיד שאלה האישה האם היהודי הזה שומר שבת? אמר הרב בודנר מה זה משנה, האם לכסף יש ריח? ענתה לו אשתו אנחנו לא נוכל ליהנות מכסף של מחלל שבת כשאנחנו כה מוסרים ע"י את הנפש! מיד הוא חזר ליהודי הנ"ל ושאל אותו האם אתה שומר שבת? וכשנענה בשלילה הוא החזיר לו את הצ'יק, היהודי הזה חזר לביתו ואמר לאשתו את כל הסיפור, האשה פרצה בבכי ואמרה לבעלה תראה להיכן הגענו עד כדי כך אנחנו מחללים שבת שלא מסכימים לקחת מאיתנו כסף!!! וכך החלה לגולל באזני בעלה את ההבטחות של אז כשעלו מפולין איך הבטיח שישמור שבת ואיך התדרדר עד להיכן שנמצא היום, ואז אמרה האישה אינני מוכנה לחיות עם מחלל שבת, מיד קיבלו ע"י לשמור שבת כדת וכדין, וכעת הלכו לבודנר לתת לו את הצ'ק ואז הוא קיבל בשמחה. לימים נישאו נכדו של בודנר ה"ה רבי דוד לנכדתו של אותו התורם שחזר בתשובה. רבי דוד בודנר הוא ידוע מפורסם ובא הרבה לבתי גדולי ישראל ותומך תורה עצום ומקורב מאוד לרבי דן סגל.

הנגיד ליב לביוב החליט יום אחד להשקיע בארץ למרות שרוב עסקיו בחו"ל והוא קנה את קניון רמת אביב בשווי של קרוב למיליארד דולר לבד.

הסעיף הראשון שהיה ברכישה הוא שביום השבת הקניון סגור לגמרי. ראש העיר של ת"א דאז מאוד חרה לו הדבר הזה שהוא עושה כפייה דתית והוא פנה לבג"ץ שיכפו עליו לפתוח את הקניון בשבת. ליב לביוב הגיע לבג"ץ ללא עו"ד למרות שבכספו היה יכול להביא סוללה גדולה של עו"ד. ואז נשיא בית המשפט אהרון ברק פתח את הדיון ואמר: מר לביוב הקניון שלך לא ממוקם בב"ב ובירושלים וברדיוס של 5 קילומטר לכל צד לא גר חרדי אחד א"כ אינך יכול לבוא לעיר ת"א לרכוש קניון מרכזי ולסגור אותו בשבת. זו כפייה דתית! ואז קם לביוב ואמר דבר שהדהים את כל הנוכחים. וכה היו דבריו: אדוני השופט תתאר לעצמך שהגיע לארץ הנשיא האמריקני קלינטון (שהיה באותה העת נשיא ארה"ב) הכל נחסם וכל הארץ משותקת לקראתו, ואז הוא מבקש ללכת לאהרון ברק, לוקחים אותו לביתך וכל הצוות אתו כולם משתתקים לראות מה הוא רוצה, ואז הוא דופק אצלך בדלת אתה פותח לו, והוא ניגש אליך ומביא לך מתנה ואומר זו המתנה הגדולה ביותר שלנו שהיתה בכספת בארה"ב במשך הרבה שנים והחלטנו להעניק אותה לך על כל המסירות שלך. תאר לך שהיית אומר קח את המתנה ותעוף לי מהעיינים. היש לך בוושה גדולה מזו? המשיך לביוב ואמר! כבוד השופט זה בדיוק מה שאתה רוצה שאני אעשה, הרי בורא העולם אמר למשה רבינו מתנה טובה בבית גנזי ושבת שמה, ז"א שהקב"ה הביא לעם ישראל מתנה גדולה כ"כ ואתה רוצה שאני אזרוק לו את זה בפרצוף? דע לך שלא אעשה ד"י לעולם, סיים לבייב וירד מהבמה. השופט שהיה מפורסם כרווף דת התרשם מאוד מרצינות הדברים והורה שהוא יכול לסגור בשבת. הקניון היה ברשותו כעשר שנים ובמשך אותן השנים כל שנה התפרסם בעיתון גלובס שהוא הקניון הכי ריווחי במדינה.

מאמרי מוסר וסיפורים

שבמקום לשים 100 שקיות בחבילה הוא ישים 90 שקיות ובכך הוא ירוויח המון, כי אם למשל כל יום הוא היה מייצא 10.000 שקיות, ז"א שהוא ירוויח כל יום 100 חבילות בלי שאף אחד ישים לב. לימים הוא חזר בתשובה ושלה להרב זילברשטין בקשת כפרה על עוון גזל שגזל את לקוחותיו במשך שנים רבות. הרב זילברשטין פסק לו שמכיוון שהוא ממשיך למכור לאותם לקוחות בדרך כלל, אי"כ שמכאן ולהבא יעשה חבילות שיש בהן 101 שקיות במקום 100 אשתו שעדיין לא חזרה בתשובה מאוד כעסה ורגזה ע"ז, אך הוא היה החלטי בעניין להשיב את מה שגזל. לימים היה מכרז גדול לאספקת שקיות לצבא ארה"ב, ונציג הרוכשים באו לבדוק את איכות המוצרים של כל היצרנים שהתמודדו במכרז, ובין הדברים שנבדקו היתה אמינות המפעל. וכשנבדק המפעל שלו התברר ע"י שספרו חבילות שונות, שהוא שם מעבר לכמות שכתוב, וכל שאר החברות שמו בערך כמו שכתוב. ובגלל אמינות זאת עשו אתו עסקה ענקית ששווה מליונים רבים. וכך יצא שגם החזיר חובותיו וגם הרוויח פי כמה וכמה.

בגנות מידת העצלות. מספרים על רבי אהרן מבעלז ששלא היה בקו הבריאות אסר עליו אביו ללכת לטבול במקווה, והנה תלמידו של רבי אהרן ראה שהוא הולך כל יום למקווה למרות ציווי אביו, הדבר היה לפלא בעיניו שהוא עובר על ציווי אביו, הוא עקב אחריו וראה שהוא מגיע למקווה פושט את בגדיו ומתקרב עד המדרגות, ואז סב אחורה ומתלבש. שאלו למה עושה זאת, אמר רבי אהרן אני רוצה להרגיש שמה שאני לא הולך זה לא בגלל עצלות, אלא בגלל ציווי אבי. ואותו הדבר היה עם רבי איסר זלמן שפעם היה לו ספק האם ללכת לבקר מיישהו, מה עשה? הלך עד לבית אותו אדם, ושם דן עם מלווהו האם ללכת, כדי שסיבת העצלות לא תהווה שיקול אצל. ידוע מה שאומר שלמה במשלי 'אמר עצל ארי בחוץ בתוך רחובות ארצח', 'אמר עצל שחל בדרך ארי בין הרחובות הדלת תסוב על צירה ועצל על מיטתו'. וביאר רבינו יונה שהעצלות היא מביאה את האדם לפחד מכל מיני דברים לא אמיתיים, וגורמת לו לא ללמוד תורה. וכתוב במדרש על הפסוק הנ"ל שכל התירוצים בעולם נובעים מהעצלות. וכמו שרואים שכשאדם בעת צרה הוא עושה דברים למעלה משכל אנוש, דברים שתמיד הוא לא עושה כי הוא עצל. והעצלות היא דבר שרודף את האדם כל היום, מהרגע שקם בבוקר משתלט עליו ייצר העצלות ואח"כ עם התפילה מתחילה ועד הסוף, ואח"כ בסדר וכו' וכו'. ומידת הזריזות להתרגל כל דבר לעשות מיד היא הנותנת להצלחת החיים. והנה צדיקים אומרים מעט ועושים הרבה והיינו מיד עושים, לא מדברים איך ומה ומתי יעשו וזהו תחבולותיו של הייצר, מה נלמד, איפה, מתי, עם מי, איזה קפה נשתה, ועד ש... נגמר זמן הלימוד. וכבר לא עושה כלום. אלא מה כן? מיד קמים ועושים, כבועז שנזדרז לישא את רות ולמחרת נפטר ואילו לא היה מזדרז לא היה נושא אותה ולא היה לנו דוד המלך. וגדולי ישראל כשצריכים לעשות משהו עושים מיד ללא השתהות כלל.

בגנות האנשים שמשיקעים בשבת שעות רבות לקריאת עיתונים ומוספיהם. ומופיע בספרי גדולי הפוסקים (דרישה או"ח תל. ראשית חכמה. ב"ח סימן רצב) שבשבת יש ס"ד לזכות בלימוד והוא משפיע ג"כ על הצלחת הלימוד של כל השבוע. והחידושים הגדולים נוצרים בשבת. וחומרת הבטלה מלימוד בשבת היא גדולה וגורמת לאדם לרדת מנכסיו כמבואר בגיטין לח: והעצה להצליח בכך היא ע"י קביעות ללמוד גמי מסוימת עם חברותא.

בפרשיות שלנו מופיע הרבה שנדבו ונתנו למלאכת המשכן. מובא בחז"ל שהנותן הוא לא נותן אלא מרוויח בכפל כפילים, והגר"א בפרשת כי תשא מביא זאת על הפסוק **ונתנו** שזה נקרא ישר והפוך אותו הדבר, כי המקבל הוא גם נותן, וכן כתוב ויקחו לי תרומה ולא ויתנו, כי הנותן הוא לוקח והיינו מקבל, ולכ"א יש באמתחתו סיפורים רבים על נתינה שסייעה לו בכפילים, נביא כאן סיפור על התועלת שיש בנתינה:

יש בירושלים שכונה שקוראים לה בתי ויטנברג ע"ש ר' משה ויטנברג שתרם מהונו למען עניי ירושלים. רבי משה הזה היה עשיר בעל נכסים גדול, והיה לו לב חם לכל דבר שבקדושה, יום אחד דפק בדלתו עני בן טובים שהתהפך עליו הגלגל וביקש ממנו היות והוא משיא את בתו בעוד מספר ימים הוא מבקש ממנו שיואל בשטוב לסייע לו, רבי משה הכיר את העני שיר"ש הוא ונתן לו את כל הסכום של הנדוניה, אך דבר אחד הוא ביקש ממנו שיוזמין לחופה. הניח העני את ידו על ליבו והבטיח שלא ישכח להזמין, הם נפרדו ובטרדת הזמן וההכנות לחתונה הוא שכח להזמין. מגיע יום הנישואים החתן והכל עומדים תחת החופה, ואז לפתע קורס אבי הבת ומתעלף לעיני כולם. משהשיבו את נפשו הוא החל בוכה בקול מר ואיש לא ידע על מה ולמה. עד שהרב ניגש אליו נכנס אותו לחדר ושאל אותו מה קרה? ואז אבי הכלה החל להתוודות על עונו שהוא שכח להזמין את העשיר שנתן לו את כל החתונה. אמר הרב מה הבעייה העשיר הלה גר כאן על יד, בא נצא אליו ביחד עם החתן והכלה לביתו ונכבדו כראוי, והוא יבין אותך. שמע זאת האב והתלהב מהרעיון וכך יצאו כל המזומנים לביתו של העשיר הדגול לכבדו, והנה הגיעו לביתו וראו שהשער נעול וכל החדרים אפלים מלבד חדר אחד שהיה מואר, הם דפקו אך אין קול ואין עונה. אחד המזומנים החלטי לעשות מעשה הוא קפץ מעל הגדר ונכנס לבית. ולתדהמתו הוא ראה את בעה"ב שרוע על הרצפה, כפות בחבלים ופיו סתום בסמרטוט, וחבילות כסף מונחות על השולחן. האיש מיד התיר את רבי משה מהחבלים, והתברר שבאותו רגע שהם הגיעו, היו השודדים באמצע לשדוד את רבי משה, ומכל ההמולה שהיתה בחוץ הם היו בטוחים שגילו אותם אז הם ברחו. ואלמלי הגיעו היו הם שודדים את כל הונן. לא עברו ימים ורבי משה החליט למכור את כל הונו ולעלות לירושלים ולעזור לעניי העיר.

מי שעושה מה שמוטל עליו לא רק שלא מפסיד אלא גם מרוויח. לפעמים רואים זאת מיד לפעמים לאחר זמן. היה פעם יהודי שאינו שומר תנ"מ שהיה לו מפעל לשקיות, הוא היה מוכר חבילות שיש בהן מאה שקיות בכל חבילה. לימים הוא קיבל החלטה חסכונית

השומר שבת כדת וכדין זוכה לברכה בכל מעשה ידי כל השבוע, ומי שמכבד לשבת ה"ה כמכבד לקב"ה ומכבדי אכבד וזוכה לשפע ממעל, ובדורנו הנהיגו גדולי ישראל לפרוש ממלאכה עשר דקות לפני הזמן שכתוב בלוח, וזמן זה הוא מסוגל לישועות גדולות בכל העניינים. לתועלת ולהחדרת העניין הזה ששמירת שבת היא המביאה את הברכה ולא להיפך, כמו שמצאנו שהרכבת לירושלים יש בה כל הזמן תקלות הנאמדות במליונים רבים של שקלים והנזק רב הרבה על התועלת, וכל מי שהשבת יקרה לו מרגיש בליבו שזה בגלל חילולי השבת הרבים שנעשו למענה.

והנה הסיפור על הברכה שהביאה השבת: יהודי יר"ש שהיה קבלן גדול מבוני הארץ, הזמין פעם כמות עצומה של מלט שעלה אז הון רב, ולאחר שההזמנה הגיעה בספינה מחו"ל היא הונחה באתר הבניה שלו בעשרות חביות מגולות. היה זה בתחילת הקיץ, והנה התפרסם שען גדול עומד להגיע לארץ והוא יוריד גשם רב בשבת. ההודעה התקבלה בשעות אחר"צ של יום שישי, ומנהל העבודה החילוני של אותו קבלן אמר לקבלן אני טס מהר עם פועלים לכסות את כל החביות של המלט המגולות שנמצאות באתר, ואם לא ארוץ לכסות אותם מרה תהיה אחראית לא ישאר מהם כלום, והנזק הוא עצום עד כדי פשיטת רגל. בעה"ב, שכאמור היה יר"ש, עשה חשבון ויצא לו שאם ילכו לכסות את החביות יצטרכו לחלל ע"כ שבת, והוא לא הסכים לדבר בשפוט"א גם במחיר הפסד כל רכושו. וכך למרות תחנוני מנהל העבודה, עצר אותו הבעה"ב והזהירו שלא יעז לנגוע בחביות. בליל שבת החל גשם זלעפות, אך מיועדינו הקבלן המשיך לנהל את שולחן השבת שלו כרגיל, למרות שבחוץ התחוללה סערה גדולה שאמורה להשחית את כל הרכוש שלו, וכך עברה עליו השבת בלי דאגה. רק בצאת השבת לאחר שהבדיל על היין החל ליבו נוקפו על ההפסד הגדול שנגרם לו באבוד כמות כה עצומה של מלט שעלה לו בדמים יקרים. מיד נסע לשם והנה כשהגיע למקום הוא לא האמין למראה עיניו! כל החביות היו מכוסות היטב ועל הכיסויים הונחו קרשים פחים ואבנים כדי שלא יעופו ברוח. לאחר מכן נודע לו שחברה אחרת שבונה בסמוך לו, ג"כ הזמינה כמות גדולה של מלט והם שכרו חברה חיצונית שתכסה את כל החביות, אבל החברה טעתה ובמקום לאטום את החביות של הקבלן המזמין הם כיסו את החביות שלו...

בחיובות הלימוד בימי שישי ושבת. רבי אהרן קוטלר עורר רבות ע"ז שיש אברכים שמבזבזים שליש זמן מהחיים שלהם ולא לומדים בו ואח"כ מתפללים למה נכשלים. צריך לדעת, אומר רבי אהרן, שאדם המפסיק בלימוד בימי שישי שבת ואף יש המהדרים מיום חמישי אחר"צ, **הרי זאת הסיבה לחוסר ההצלחה של אברכים רבים בדרך לעלייתם, עכ"ד.** והנהיג רבי אהרן בליקווד שהשיעור כללי הוא ביום שישי, והסדר העיקרי הוא בימי שישי ושבת, ויש להוסיף את דברי הח"ח שהלימוד בשבת הוא שווה ערך ללימוד של כמה חודשים בימי החול, והיינו שעה שווה אלף שעות ולכך יש יצה"ר מיוחד למנוע מהאדם ללמוד בשבת. כמו"כ יש מכתב ידוע מהח"ח

הארות וידיעות חשובות מגדולי ישראל ערוך בדרך של שו"ת:

כבר חשבנו לעצמו בעבר את התוצאה הנוראית וממילא הוא לא יכנס לזה. וכן הלאה.

שאלה: אחרי הסעודה האבא אמר לילד (בתחילת דרכו לפני גיל עשר) לברך ברכת המזון, הילד פתח סידור ותוך פחות מדקה הילד אמר בברכת. מה לעשות? **תשובה:** אסור לבקר את הילד על זה, וביקורת ע"ז עלולה להרחיק את הילד מקיום המצוות, כיוון שבגיל קטן נפש הילד רכה ורגישה היא עד מאוד, וכל הערה או תוכחה מתפרשים אצלו כקפדנות וכעס הרומסים אצלו כל זיק של רצון לקיים מצוות.

שאלה: אדם אמר לבנו שאם יתנהג יפה כל החורף ויגיע בזמן לחידר הוא יקח אותו לטיול של שבוע לחו"ל, האבא שלא האמין שזה יהיה ומעיקרא אמר זאת בתור הגזמה כמה מוכן להשקיע שהבן יעשה נחת, והנה להפתעתו הדבר קרה, האם יתן לבנו מה שהבטיח, למרות שזה דבר שמאוד גדול על מידותיו ולא מקובל כלל בחברה שלו וכדו'? **תשובה:** איתא בסוכה מו: שמה שהאבא אמר לילדו שיתן לו הוא חייב לתת, ואם יכול לתת דבר באותה הרמה שהילד מביע את הסכמתו יעשה, אבל אם לא עליו לעשות ד"ז, כן פסק רבי גרשון אדלשטיין. ואותו הדבר כשאומר בלי"ג ג"כ עליו לקיים, כי אחרת הוא עלול לאבד את אמונו של הילד.

שאלה: הנה ידוע מחז"ל שבשעת מריבה על האדם לשתוק, ומוותור לא מפסידים, האם יש מקרים יוצאי דופן שעל האדם לענות? **תשובה:** אם יש ילד שמתעללים בו סתם כך בכיתתו, על הילד לא לתת שירביצו לו.... במילים אחרות להחזיר. ועל ההורה לחנך את הילד שבכוה מקרה כדי שלא יגיע למצב יותר גרוע, למנוע שזיקו לו ככל העולה על רוחם. כן הורה גדול המוותרים בדור האחרון הרב שטינמן זצ"ל.

שאלה: כשאדם רואה את הילד שלו מתקשה במשהו מה עליו לעשות? **תשובה:** דבר ראשון צריך לדעת מה מטרת החינוך של הילד, שהיא להכין אותו לעצמאות הרוחנית שלו, והיינו שידע להתמודד עצמאי עם כל המצבים שיש. ובעודם תחת חסות ההורים צריכים הילדים ללמוד לסבול, ולהתרגל למלאות תפקידים שעליהם יהיה לקיים בהיותם אנשים עצמאיים. וככל שהילד יתרגל להיות בצד הנותן, האחראי, החייב, כך יגדל להיות אדם שנושא באחריות כלפי אשתו וילדיו, וכלפי הקהילה שלו. והנה כל הורה באופן טבעי מעוניין מאוד בכל רגע נתון שיהיה לילד שלו הכי קל, בלי נסיונות וקשיים, וא"כ כשאדם רואה את הילד שלו מתקשה, טועה או מועד ויש אפשרות לעזור לו, מיד הוא מתייצב לעזור כדי להסיר מהילד את הצורך להתמודד. אבל אם נחשוב כדבעי נבין שעלינו לתת לו להתמודד בחיים כי זה עיקר התפקיד שלנו, וכל עוד שהכישלון יהיה נסבל עדיף את הכישלון כדי לבנות לו תהליך למידה והתמודדות. וצריך לזכור שללמד את הילד לקחת אחריות צריך הרבה סבלנות ולא להישבר מתוצאה לא מושלמת. וכמו ילד שלומד לרכב על אופנים הוא צריך להיתקע בעמוד ולהיפצע לפעמים, כך ילד שרוצים שילמד לקחת אחריות עליו להיפצע קצת, והתוצאה תהיה ענקית. גם בבית קורה הרבה פעמים שאישה אופה חלות לא הכי מוצלחות, עד שבסופו של דבר היא מצליחה להוציא חלה תפוחה, שחומה ומהודרת, הכי מוצלחת שיכול להיות. וכשה קורה ההרגשה היא שהיה משתלם לעבור את כל שנות הניסיון.

לעזרה, ליזום דברים, ולא לשבת רגל על רגל ולעזוב לאחרים חילם, והכלל הוא לא להיות עצלים, אלא להושיט יד בכל מקום שצריך אותם, ואל לו לאדם להסתמך על אף אחד.

שאלה: מי שמאוד קשה לו ההכנות לשבת, מה יעודד אותו להמשיך? **תשובה:** מובא בשערי תשובה סימן רנ סק"ב בשם האר"י שהזניה שאדם מזיע מהתאמנות לשבת זה כמו דמעות ומוחק לו את העוונות. ואותו הדבר כתוב על הכנת המצות לפסח.

שאלה: אדם שעובר איזה סבל מסויים איך יכול להפוך את זה לדבר טוב ויעיל? **תשובה:** כל מה שאדם עובר אפשר למנף אותו כדי לעזור לאחרים, למשל: ארגון 'עלה' ארגון 'חזקוני' וארגון 'בוגי עולם' ועוד הרבה ארגונים הוקמו בעקבות שהיה מקרה דומה אצל המקימים והם הפכו את החוויות הלא נעימות שלהם לעזור לאחרים. איזה סיפוק עצום יש בכך והרווח הוא בכפלים, כי לכל אדם יש בעולם הזה שליחות ותפקיד וכשקורה חלילה אצלו משהו הוא צריך למלאות את התפקיד שזה דורש ולא להיכנס למשבר. וא"כ הרווח הוא גם שסייע לאחרים, וגם שממלא את חובתו בעולמו.

שאלה: אחד מכללי הרמב"ם בהנהגת הבית הוא שיהיה דיבור עמה בנחת. מה הכוונה בזה? **תשובה:** זה הולך על סתם דיבורים, שיהיה דיבור עמה במתינות, לאט, וברכות. לא מהר לא בקול ולא בעצבנות. ואם עושה כך הבית נהיה בית של נחת, ואפי' כשעצבני על עניינים שלו ולא קשור אליה כלל. ואם ממחר נורא והיא פתאום רוצה לשוחח אתו על עניין מסויים ג"כ ידבר ויסביר לה בנחת וברוגע שהוא צריך לצאת, והוא ידבר איתה אח"כ. כי אם יאמר במהירות ובחיפזון, אח"כ הוא יצטרך להישאר רבות כדי שתבין אותו כעת והוא הפסיד כפלים. והמדובר הוא גם במצבים לחוצים כיום שיש אח"כ וכדו' שגם אז ידבר ויבקש בנחת. ובעצבים לא מרוויח כלום. עוד עניינים הקשורים לדיבור בנחת: יש מכתב מהחזון איש שהוא כותב שעל הבעל להודיע ביציאתו לאן הולך ובשובו מה עשה. וכן ליישב את כל ההדורים והנידונים בבית. ד"ז ג"כ יכול להיעשות בנחת וכשיושבים בנחת לפתור בעיות, הבעיות נפתרות בקלות. עמודיה שבעה.

שאלה: מה יעשה אדם כדי להימנע מנסיון שלא יצוץ לו פתאום והוא לא יוכל לעמוד בזה, כמו שקורה שבגיל מבוגר באה להם ירושה ומאבדים כל כיוון והיינו לא יכולים לעמוד בפיתוי ואם היית שואל אותם ד"ז לפני שלושים שנה היו אומרים לך מה פתאום שיקרה לי כזה דבר!!! אז איך מונעים את זה? **תשובה:** כשעדיין לא בא הנסיון לאדם יעשה לעצמו תרגילים להתכונן לנסיונות שיכולים לבוא עליו בעתיד, ואז כשיבואו עליו הנסיונות כבר יהיה מוכן לכך נפשית ויוכל לעמוד בהם. נביא דוגמאות. אדם יחשוב לעצמו מה יקרה אם לחברותא שלי יציעו מישרה של ראש ישיבה במקום שגם אני התמודדתי עליו לראש ישיבה, (וכן באשה שחברתה קיבלה משרה שהיא מאוד חשקה בה), איך אני ארגיש ואיך אני אתמודד. וככה אדם יושב עם עצמו או עם חברו ומתרגל לעצמו מה ירגיש ואיך יתגבר על הנסיון וכך יהיה מוכן מראש. ואדם שמוכן מראש אז למשל כשהוא מקבל ירושה הוא יודע שעלול להיווצר מצב בלתי נשלט של תאוות הממון ועי"כ לריב והוא

שאלה: איזה ארון בבית יעשה הכי יפה? **תשובה:** כתוב בספר חסידים סימן ערה שאם יש לאדם הון בביתו, שדרכו לכבדו ולהראות יפיו הוא שם אותו בארון יפה, א"כ כמו"כ יש לעשות ארון נאה לשים את הספרים בתוכו, כמו שמצינו בלוחות שהיו בארון מצופה זהב. ותמיד כשרבי חיים מגיע לבקר את נכדיו לאחר שנישאה הוא אומר בחיך באפשר למלאות את הויתרינה בספרים. ולרבי חיים עצמו, שבו לכל ענייני העולם הזה, אין ויתרינה, אלא כל הקירות מלאות בספרים שהוא מחבבם כהון רב.

שאלה: מה מורה רבי חיים קניבסקי כשיש חילוקי דעות בין הבעל לאישה על איזה שם לקרוא לילד? **תשובה:** יקרא את שני השמות.

שאלה: כשמתרחשות כמה צרות במקום אחד מה מורה רבי חיים קניבסקי לעשות? **תשובה:** לומר תפלת יום כיפור קטן. וידוע הסיפור עם הסטיפלער שאמר לאחד שג' מאחיו נפטרו צעירים לומר יו"ק, ובמשך שנים רבות הוא הקפיד ע"כ. פעם הוא שכח והוא נפטר באותו חודש.

שאלה: ידוע שרבי חיים קניבסקי מקפיד מאוד שלא להשתמש בתאורה בשבת שלא ע"י גנרטור וכדעת החזו"א, א"כ איך נהג רבי חיים כשהיה בישיבה? **תשובה:** רבי חיים סיפר רבות על תקופת לימודו בלומזה. בזמנו הוא למד בישיבה עם רבי שמואל רוזובסקי, רבי אליהו מישקובסקי, רבי זלמן רוטברג וחבורתם שהיו מבוגרים ממנו, הוא עצמו למד בחברותא עם רבי משה סולוביצ'יק, רבי חיים סרנא, רבי דב וינטרוב, רבי מאיר צבי ברגמן ועוד. וכשבא לנחם את רבי גרשון אדלשטיין לפני כמה חודשים דיברו ע"כ רבות. (עוד סיפר רבי חיים שהרב מפוניבז' מאוד רצה שיבוא ללמוד בישיבת פוניבז' כשהיא נפתחה והחזו"א אמר לו שלא ילך כי לא סוגרים ישיבה. ולא אמר לרב מפוניבז' למה לא הולך, והרב מאוד הקפיד עליו) וכך סיפר רבי חיים: ע"פ רוב נסעתי לשבת לבני ברק לשחות במחיצת החזו"א, אבל היו גם כמה שבתות וכן ביו"כ שנשאיתי בישיבה, והורה לי החזו"א להדליק לוקס שיכול להועיל שיוכל לראות גם בלי האור.

שאלה: יש אנשים שכל ימיהם הם בפחדים ורעדות מכל מיני מחלות פיגועים תאונות וכדו'. ומרוב פחד הם מפחדים לנסוע למקומות או לצאת מהבית. האם זו הנהגה טובה לחיות כך? **תשובה:** לא! וזו הנהגה מאוד לא טובה, ופחדו בציון חטאים. וכתוב בברכות דף ס. שמי שפחד אז בסוף ח"ו באה לו הצרה. ובסנהדרין ק: איתא שהדאגה מזיקה לגוף וגורמת למחלות. וכל זה בא ממיעוט אמונה. ואם היה מאמין באמונה שלימה שהכל בא מלמעלה וא"כ אם ח"ו נגזר עליו אז אין עצה ואין תבונה כנגד ה', אז לא היה מפחד כלל. ואין לאדם לפחד רק מחשש שמא יעבור עבירות. והשתדלות צריך, אבל פחד ודאגה אסור.

שאלה: מה הבעייה לחיות בענייני כספים בהוראת היתר? **תשובה:** מי שגוזל לא רק מפסיד מה שגזל אלא נוטלים ממנו גם את שלו והוא יעני, וכמ"ש בסוטה ט: והגרא"ל היה מעורר ע"כ רבות, והיה מעורר גם בגולה מהחדר אוכל בישיבה ועוד, ובכל דור ובכל תפקיד שיש לאדם, יש את הנסיון שלו. ואם אדם יפנים לעצמו שמגזל הוא לא מרוויח כלום אלא מפסיד גם את מה שכן שייך לו, אזי הוא יותר יזהר.

שאלה: איך מקבלים טעם בלימוד? **תשובה:** כשמבינים היטיב את הסוגיה, נהיה מתיקות התורה, והעיקר להבין את הלימוד היטב היטב.

שאלה: מה כולל המשפט. 'במקום שאין איש השתדל להיות איש'? **תשובה:** ידוע שבני אדם מפסידים המון בגלל שהם מהססים לעשות צעד פשוט המאפשר להם סיכוי לקידום, לרווח ואפי' להצלח. והדבר הזה נובע מעצלות, מאי נעימות, מחוסר אמון או מחוסר בטחון עצמי של האדם בעצמו. והדבר הנכון לעשות במקומות שצריך, להיות יד תומכת, להושיט יד

הגליון מוקדש לעלוני נשמת
שמעון ב"ר אברהם ע"ה

גליון ר"ג פ' פקודי
ב' אדר ב' ה'תשע"ט
רמת - השרון

רבי יעקב אדלשטיין זוקללה"ה

מסירותו של מו"ר הגאון הגדול

כגון לידה ומיתה, עניות ועשירות, אלא אפילו דברים שהם המשך של מעשה בראשית, גם כן כל זה הוא ממש מעשה ה' של כל יום ויום.

ונקח לדוגמה, אם אדם בונה בנין, האם לאחר שהבנין נגמר וקיים, דרושה פעולה של הבנאי כדי להחזיקו שלא יתמוטט? פשיטא שלא ולא, כי אפלו אם הבנאי מת הבנין ממשיך להתקיים, וכן אם חייט תופר בגד, כבר גמר את המלאכה, והבגד אינו צריך לו, ואפילו אם החייט הלך או מת, עדיין הבגד קיים.

אך במעשה ה' אינו כן, אלא גם לאחר שברא את העולם עדיין אין העולם יכול להתקיים אפילו רגע אחד בלי רצון ה' וכל רגע ורגע ה' רוצה שהעולם ימשיך להיות קיים, וזהו פירוש ברוך אומר ועושה לשון הווה.

ואם למשל יש מיקסר, ואדם מכניס התקע של חוט החשמל, המכונה מסתובבת כבר לבדה מאליה, אבל ישנה מכונת יד לטחינה (ללא חשמל), והיא מסתובבת רק כשהאדם מחזיקה ומסובב אותה, וברגע שמפסיק לסובב המכונה משתקת. כך בעניין סיבובי השמש וצמיחת האילנות והצמחים כולן, הם אינם צומחים ומסתובבים מאליהם, וכשברא הקב"ה השמש והכוכבים והצמחים, עדיין אין להם כח להסתובב מעצמם ביום ובלילה, אלא בדומה למכונת יד שכל רגע ורגע היא מסתובבת רק מכוחו ורצונו של המפעיל.

ברוך גוזר ומקיים

אם מלך בשר ודם גוזר גזירה, לפעמים היא מתקיימת ולפעמים לא מתקיימת, כגון, למשל, אם גזר על אדם שיהיה עשר שנים בבית הסוהר, הרי לפעמים יקרה שבינתיים מצליחים אויביו של המלך להדיחו, ואז קם מלך אחר ומשחרר אסיריו, או שהמלך הגוזר מת מיתה טבעית וכדומה, וכן אם גזר על אחד שיהיה שר ועשיר, אין שום בטחון ודאי שאכן זה יתקיים, כי כל מיני סיבות יכולות להיולד באופן שלא יוכל לבצע את הבטחתו, מה שאין כן הקב"ה, כשהוא גוזר, בטוח שיקיים, כי הכל תלוי ברצונו.

ברוך עושה בראשית

העולם קיים רק 5744 שנים (ה' תשד"מ), ולפני זה אין, והקב"ה קדם לכל בריאת העולם, ואין שום דבר שהיה קודם אל ה' (ח"ו), וזהו הפירוש ברוך עושה בראשית,

בעמידה

"ברוך שאמר" צריך לומר ככוונה מיוחדת, ובעמידה.

ברוך שאמר והיה העולם

מעשה בר' יוסה בר' (ר' יוסף דב) הלוי סולוביצ'יק הגאון מבריסק, שישבו בביתו אנשים ודברו מעניני חכמה וקצת דברי בדיחה. אמר להם ר' יוסף בר, תראו דבר פלא, שימו באמצע השולחן כוס ריקה, ובארבע פינות השולחן מטבע של רובל (כמו דולר), ותראו שאני במאמר פי אומר איזה מלים, ותיכף יכנסו המטבעות לתוך הכוס. השתוממו כולם ואמרו איך יתכן פלא כזה, אנו לא יכולים בשום אופן לבצע נס כזה, אמר להם הג"ר יוסף בר, תיכף תראו, מיד אמר "חיים"קה תכניס נא המטבעות הללו לתוך הכוס", מיד הופיע הילד, והכניס כמובן, הנה ראיתם שאני רק אומר, ולא עושה כלום ביד, ובכל זאת המטבעות נכנסו לכוס, זוהי הבדיחה שעשה הגאון הג"ל.

אך אנו אומרים ברוך שאמר והיה העולם, שאצל הקב"ה באמירה לבד נברא, בלי שאף אחד עשה משהו, כגון אומר: "יהי אור" מיד נהיה אור, אמר "תדשא הארץ דשא" ונעשה דשא, "יהי מאורות" וכו'. ונתאר לעצמנו, אם יבואו כל חכמי העולם אפילו הפרופסורים, ויצעקו כל היום "יהי דשא" או "יהי דגים", האם מהדיבור ייבא משהו? והנה השי"ת אמר, ונהיה מציאות, וכן נאמר בפרקי אבות פרק חמישי "בעשרה מאורות נברא העולם", רק עשר פעמים אמר משהו ומכל מאמר נברא חלק של העולם. אם כן כמה יש להתפעל ולהתרגש כשאנו אומרים: "ברוך שאמר והיה העולם".

ברוך אומר ועושה

לכאורה כבר אמרנו פעם "ברוך שאמר", א"כ למה שוב חוזרים ואומרים כמעט אותו הדבר "ברוך אומר". התשובה היא: בהתחלה אמרנו "שאמר" לשון עבר, והכוונה על המאמרים של בריאת העולם בששת ימי בראשית, אך עכשיו אומרים "ברוך אומר ועושה" לשון הווה, והכוונה היא שגם לאחר בריאת העולם הוא ממשיך ועושה ברצונו ובמאמרו, את כל מה שמתרחש בעולם, ולא רק דברים חדשים הוא עושה, כגון גשמים, או שינויים אחרים

ענייני תפילה

משימותיו של עמוד צלותהון
דישראל, מו"ר זצוק"ל, בענייני
תפילה, מתוך הספר 'חיי
יעקב'

פסוקי דזמרה - ברוך שאמר

כ"ב טבת תשד"מ

מתי נתקנה ברכה זו

120 אנשי כנסת הגדולה (עזרא הסופר וחבריו שהיו בתחילת בנין הבית השני) קבעו ברכה זו לפי פתקה שנפלה להם מן השמים, ויש פה 87 מילים, גימטריא פ"ז, ע"ש הפסוק בשיר השירים: (ה' יא) "ראשו כתם פז", רמז לברכה זו שהוא ראש והתחלת "פסוקי דזמרה" ויש בה פז מילים. (פז זה מין זהב יקר ומשובח ביותר).

פסוקי דזמרה

התפילה יש בה 3 סוגים: "תפלת שבח", "תפלת בקשה", ו"תפלת הודאה". ואמרנו חז"ל לעולם יסדר אדם שבחו של מקום ואח"כ יתפלל לבקש על צרכיו, וכך נהג משה רבינו בפרשת ואתחנן, מתחילה אמר "אתה החילות להראות את גדלך" וכו', ואח"כ ביקש "אעברה נא ואראה את הארץ הטובה". ולכן קבעו לנו לומר את הפרקים הנקראים פסוקי דזמרה לפני הברכות של קריאת שמע ולפני התפלה העיקרית שהיא עמידת שמונה עשרה, שבח קודם לבקשה. לפסוקי דזמרה יש ברכה "לפניהם" ו"לאחריהם" (כמו בהלל, ובמגילה, ובקריאת התורה וכו'), "לפניהם" יש ברכת ברוך שאמר, ו"לאחריהם" - ברכת ישתבח.

מתוך מכתב ד' אייר תשס"ט.

"ברוך אתה ה', רופא חולי עמו ישראל"

"עמו ישראל" ברפאנו ומש"כ במכתבכם לתמוה מדוע בברכת "חונן הדעת" לא נאמר "לעמו ישראל" וכמו ברפואה, הנה אם הנידון הוא על ברכה זו דחונן הדעת, הדבר לא קשה כלל, כי כך הוא הנוסח ברוב הברכות שמתאימות לכל יצורי אנוש, וכמו סליחה, ופרנסה בברכת השנים. אבל אם יש לתמוה הוא, מדוע ברפאנו נאמר הנוסח "לעמו ישראל", הרי יש חולים ורפואות בכל העמים. ועל זה יפה תירצת, דיש אוצר מיוחד עבור ישראל (והרמז של א.י.ר. אני י' רופאך) (ושמעתי בשם הגר"ח מברסקי כשהיה בבית חולים מומחים בגרמניה ושאל את הפרופסור, והשיב לו דבר מענין, שהחולים הגויים מתרפאים ומתים, לפי הכתוב בספרי הרפואה, אבל יהודים משונים בזה, שלפעמים מתרפאים בהיפך מן הכתוב ולפעמים נפטרים שלא לפי הכללים, וזהו "עמו ישראל").

מעלת גרי הצדק

ח"י מנ"א תשס"ה

"על הצדיקים ועל החסידים ועל זקני שארית עמך בית ישראל ועל פלגט בית סופריהם ועל גרי הצדק ועליו, יקמו נא רחמיך ה' אלקינו"

בתפילת שמו"ע של חול נאמר "על הצדיקים ועל החסידים" וכו'. והנה כידוע מעלת חסידים גדולה יותר ממעלת צדיקים, ולפי זה גם בהמשך התפילה יש לפרש את הסדר ממטה למעלה, וא"כ, לאחר חסידים הרי נאמר על זקני עמך בית ישראל, וזקנים הם זקנין ושופטין, דינים פוסקי דינים, שהם למעלה ממעלת חסידים, שהם בזיוני הרבים, ואח"כ נאמר "ועל פליטת סופריהם", וסופרים הם המלמדים תורה לרבים, ראשי הישיבות, שהם יותר במעלה, כי מלמדים את עצם התורה, שתוסיף להתקיים בעם ישראל.

ולבסוף, "ועל גרי הצדק", המעלה העליונה. תא חזי, כמה חשובה מעלת גרי הצדק.

ולאחר התבוננות מצאנו בדומה לזה גם בתפילת הלל שהוא בתהלים מקפיד קט"ו ולהלן, וכן נאמר שם, ישראל בטח בה', ואח"כ בית אהרן, ואח"כ יראי ה', ומי הם יראי ה' שאינם בכלל בית אהרן ולא בכלל ישראל, ופירש רש"י שהם הגרים, נמצא שלפי הסדר ישראל, כהן, גרים, הרי הם למעלה, וכך, כמו לענין מדת בטחון (ישראל בטח בה') כן לענין להתברך (יברך את בית ישראל וכו') וכן לענין ההודאה על חסדו יאמר נא ישראל וכו', הקבוצה של יראי ה', גרים, למעלה.

אמנם, אכן עזרא פירש לא כרש"י, אלא יראי ה' הם היראים שבכל עם ועם, וכנראה כוונתו ככ' במצודות, חסידי אונ"ה, ורד"ק פירש הם החכמים המתבודדים בבית ד' ללמוד ולדעת בחכמה, אך עכ"פ מפירוש רש"י רואים כנ"ל.

ומעתה, לפי הרמב"ם הנ"ל, הרי יש במאורות גם מלאך דהיינו יצור רוחני, שהירח והשמש הם הגופים שלו, וממילא שפיר הלשון **שיצרת**. אבל לפי הנוסחא שאומרים מאורי אור **שעשית** הוא מצד הגוף שלהם שהוא חומרי, שלא כעשרת הדרגות של המלאכים שאין בהם גוף כלל.

בתפילת שחרית: "אור חדש על ציון תאיר, ונצקה כלנו במהרה לאורו" ונזכה:

א. שנהיה ראויים, מכה זכויות ומעשים טובים שיש בנו, לקבל את קרני שפע האור. אורו של הקב"ה יזרח על ציון והמקדש, אך מי יודע, האם נזכה, וע"ז באה הבקשה ונזכה, שלא כל אדם ראוי לקבל, בזכות.

ב. ועוד, ונזכה, שיהיה הדבר כבר בימינו, ונזכה לחזות באור יקרות זה, ככתוב בס' זכריה (יד ו, ע"ש).

ג. ועוד, ונזכה, מלשון זך וצלול, כלומר שלא יעכבוהו ערפלי החמירות, וזוהמות החטאים, והיינו ונזכה שנהיה מזוכזכים, כדי שהאור יחדור לתוך נפשנו, כמו דרך זכויות שקופה, ונזכה וזכויות, הם על אותו משקל ושורש.

ד. ועוד, ונזכה, שקבלת האור לא תהיה בגדר נהמא דכיסופא מתוך רחמים וחנינת חנם, אלא ונזכה, בזכות ולא בחסד, בזכות מעשים טובים שנהיה ראויין בדיון לכך.

ה. כולנו מבקשים אנו על כולנו יחד, כלולים אנו עם כללות עם ישראל, ובכח זכות הרבים עדיף.

ו. מהרה. לא זו אף זו, לא די שנזכה, ויהיה הדבר בימינו, בעוד אנו בחיים, אלא מהרה, כי כל יום שאור זה איננו הוא הפסד, ולכן מבקשים מהרה, דחוף.

שמונה עשרה

ד' ניסן תשע"ו

"ומקנים אמונתו לישגי עפר"

הפשט הפשוט הוא, ישני עפר, הם השוכבים בקבר, והשי"ת מקיים דברו ושוב מחיה אותם. שבעים פנים לתורה, ונראה דהוא הדין בנוסח התפלה, שהוא ג"כ תורה, ושתיקנו אנשי כנה"ג ברוה"ק. ע"ד זה, אמרה הרבנית, הרי רשעים בחייהם קרויים מתים, והם כמו בעפר, דבוקים אל חומריות עוה"ז, אבל השי"ת הבטיח לישראל שיחזור בתשובה, וזו תחיית המתים לישני עפר, ודפח"ח.

ברכת יוצר אור

שהקב"ה עשה את הכל מבראשית, ולפני זה לא היה מאומה.

והאפיקורסים מכניסים לראש הציבור את הדעה שהעולם כאילו קיים מיליוני שנים, וממציאים כל מיני ספורים על יצורים שהיו לפני עשרות אלפי שנים, או לפני מיליוני שנים, על קופים ועל לטאות שהתפתחו וכדומה. וכל זה שקר, כי כל בעלי החיים נבראו ביום החמישי וביום השישי של בראשית, ככתוב בתורה, ובאותו יום נבראו הקופים, והבהמות, ואדם הראשון.

ומעשה היה באנגליה, כשפועלים חפרו עמוק באדמה כדי לסלול כביש ולעשות ביוב, ומצאו שם עצמות מגולגולת אדם, ובאו הפרופסורים והארכיאולוגים לחקור את הגולגולת, מאיזה תקופה עתיקה היא, ואמר פרופסור אחד שהיא בת 11 מיליון שנים, ויבוא פרופסור מאוניברסיטה אחרת, והתבונן וחקר, ובא לידי מסקנה שהיא בת 12 מיליון שנים, והיה ויכוח גדול מי צודק, עד שנודע הדבר למשטרה, ובדקו אצלם בתיקי הפשעים, ונתברר שזו גלגלתו של אדם שנרצח לפני 6 שנים, ושהרוצח ברח והטמין הגופה, וחיפשו הרבה זמן אחריה ועתה נמצאה, והגולגולת היא היא של האדם שהכירוהו מלפני 6 שנים, ורק נרקבה באדמה.

והנה רואים מסיפור זה עד כמה אי אפשר לסמוך על החוקרים הכופרים בתורה, כי הרי לנו ידוע כי בכלל עדיין לא נברא העולם לפני 11 מיליון שנה, ואפילו לא לפני ששת אלפים שנה.

ברכת יוצר אור

ה' בשלח תשע"ו

"יוצר אור ובורא חשך. עשה שלום ובורא את הפל וכו' ועל מאורי אור שעשית יפארוך סלה" ויש נוסחא אחרת – "ועל מאורי אור שיצרת הקה יפארוך סלה"

וביאור החילוק בגירסאות, נראה לומר, דהנה ידוע דהעולם הזה החמרי, נקרא עולם העשיה, ועולם המלאכים שאינם גוף חמרי וכמ"ש הרמב"ם (פ"ב מיסוה"ת ה"ד) הפסוק עושה מלאכיו רוחות, וזה נקרא עולם היצירה, וכמו שאומרים יוצר משרתים, וא"כ לגבי המאורות שבעצם הם גופים חמריים, וכאשר ידוע שבדורנו יש שהגיע אל הירח, ודרכו על גוף אדמתו, אולם הרמב"ם בס' המדע (שם פ"ג הל' ט-יא) כתב שיש רוח חיים ודעת לשמש ולירח, וגם הביא סיוע מתהלים קמ"ח הללוהו כל מלאכיו וכו' וכן הללוהו שמש וירח, והיינו שהם עצמם מהללים, מה שאין כן אח"כ לגבי הארץ כתוב הללו את ה' מן הארץ, והילול אחד כתוב על כל חלקי הארץ היינו אש וברד וכו' כי הארץ היא גוף חמרי ללא דעת, והמהללים הם בני אדם החיים על הארץ, וזה המין בעל חי שהם בני אדם הם הם המהללים על כל שבח מעשי ידיו בעולם הזה.

דברי אמת

מאמרי היזוק השקפה והדרכה
מזקו המשגיחים
מרן רבי דב יפה זצוק"ל

גיליון מס' 125 ■ פקודי

"משנכנס אדר מרבים בשמחה"

טוב ה' לכל

בשיחה שמסרתי פעם בפני ציבור של מתקדמים ליהדות אמרתי, שבכוחן של שלושת המילים שאמר דוד המלך: "טוב ה' לכל" – להעניק אושר לאנושות, יותר מכל ההמצאות הטכנולוגיות. **ההמצאות החדשות אמנם עשו את החיים נוחים יותר, אך לא מאושרים יותר!** האדם התרגל במהירות להמצאות החדשות וליתרונות הנובעים מהן, אך נותר רעב וחסר סיפוק, כתוצאה מקנאה, תאוה וכבוד שלא באו על סיפוקם.

לעומת זאת, החי בידיעה שהקב"ה, אדון הבריאה ומנהיגה – הוא טוב לכל, וכל מה שהוא מביא עלינו, בין את הטוב ובין את המוטב, הוא רק משום שזה הטוב ביותר עבורנו – גם כשאין אנו מבינים מדוע, יש לו במה לחזק את עצמו במצבים הקשים ביותר, ולשמוח תמיד בעובדה שהקב"ה שוקד ללא הרף להיטיב עמו בזה ובבא!

תפקידנו בחודש שמרבים בשמחה, להשיב אל ליבנו שיש לנו אב רחמן שאוהב אותנו, שחפץ להיטיב לנו, ויכול להיטיב לנו. באופן מיוחד יש להתחזק בזה במהלך התפילה, המלאה בפסוקים ובקשות שתוכנן שהכל תלוי ביד ה', והוא אוהב אותנו ושוקד תדיר על טובתנו.

ההתבוננות בחסדי ה' גם צריכה לחזק את הכרת תודתנו לקב"ה על חסדיו, וכתוצאה מכך, להגדיל את השתדלותנו בעבודת ה'.

המאירי (מובא בביאור הלכה סימן תרצ"ה) כתב, שמה שנצטוונו לשתות יין בפורים, הוא כדי להגיע מתוך השמחה המתעוררת בשתיית היין, לאהבת השי"ת והודאה על הניסים שעשה לנו.

בתלמידי רבינו יונה על מסכת ברכות (ר"פ אין עומדין) כתוב, שעיקר השמחה בימים טובים היא לפרסם את הגדולות והנוראות שעושה השי"ת עמנו. (לעבדך באמת)

איתא במס' תענית (כ"ט.), "אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב, כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה, כך משנכנס אדר מרבין בשמחה". בספרים הקדושים מובא, שאחת הסיבות שצריך להרבות בשמחה בחודש אדר, משום שההשפעות המיוחדות לחודש אדר נמשכות על ידי שמחה.

הצורך להרבות בשמחה, מחייב גם להרבות בחודש אדר באמצעים המביאים לריבוי שמחה. משום כך יש להרבות בחודש אדר, בראש ובראשונה, בלימוד תורה. לתורה הקדושה יש כח מיוחד להנחיל שמחה ללומדיה, וכדברי נעים זמירות ישראל (תהילים): "פקודי ה' ישרים משמחי לב", שמשום כך נאסר לכל אחד מישראל ללמוד תורה בתשעה באב!

סיבה לריבוי שמחה – התגלות אהבת ה' לישראל

סיבה מיוחדת לשמחה יש בחודש אדר, מפני שבחודש זה הייתה התגלות מיוחדת של אהבת ה' לישראל, כאשר בשלושה עשר בו, באותו יום שנועד ע"י המן להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים, בדיוק באותו היום הרגו היהודים את שונאיהם בכל מדינות המלך אחשורוש.

והנה, את השורש להצלת עם ישראל, הכין הקב"ה עוד במהלך משתה אחשורוש – באותה העת שבו חטאו ישראל בהשתתפותם בסעודת אחשורוש ונגזר דינם למיתה – ע"י שסובב את הריגתו ושתי והמלכתה של אסתר.

החתם סופר ('דרשות החתם סופר' על פורים) אומר, שתליית המן לא הייתה כ"כ רבואתא, משום שהייתה לאחר שכבר עשו ישראל תשובה והיו ראויים משום כך להצלה, אבל הריגתה של ושתי ביום האחרון של המשתה כתוצאה מהשתכרותו של אחשורוש, לאחר שבכל מאה שמונים וששת הימים הקודמים של המשתה שלט אחשורוש היטב בעצמו – היא רבואת גדולה, משום שבזה נתברר שהקב"ה עסק בהכנת הצלתן של ישראל, עוד בטרם ששבו בתשובה על מה שחטאו בסעודת אחשורוש.

והנה, משפחה שיש לה אב עשיר, שמחה על כך שזה פוטר אותה מדאגות של פרנסה, מדאגות של הוצאות נישואין, וכדו'. אך עושרו של האב אינו יכול להבטיח את בריאות משפחתו.

שהוא גם שליט על הכל וגם מנהיג את העולם כולו, ואותו אב אוהב אותנו באהבה הגדולה ביותר, ושוקד תדיר על טובתנו.

אבינו שבשמים יכול לתת לנו הכל: בריאות, כשרונות, פרנסה, חן, נחת מהילדים, וכל הדרוש לנו.

קו השיחות
ממרן
המשגיח
זצוק"ל

0732951595

שיחות מהיכלי הישיבות, ועדים לאברכים, שיחות לפי סדר פרשיות השבוע ועדים בפרקי אבות, רמב"ן, מסילת ישרים, חובת הלבבות, בספר ההגיון לרמח"ל.

מתוך הספר החדש 'דבקה נפשי אחריו' – יומני ופנקסי רבנו זצוק"ל מימי עלומיו

ניצול הזמן

אחד המאבקים היותר הרואיים שניהל רבינו עם עצמו, כבר בהיותו צעיר לימים, נסוב סביב הנושא של 'ניצול הזמן'. התביעות שלו מעצמו, היו עצומות: בניצול מוחלט של הזמן, הוא ראה הרבה יותר מאשר 'מעלה' או 'גדלות'... הוא ראה בכך חובה מוחלטת, אשר המתרחש מלקיימה - הינו פושע גמור, המפקיר בחוסר אחריות את המתנה הנפלאה שניתנה בידו: מתנת החיים!

כך, תובע רבינו מעצמו: "לחזור בלי נדר פעמים רבות על החיוב לדעת את כל התורה כולה, ואין פנאי לדברים של מה בכך, אפילו אינם דברים בטלים! היום קצר והמלאכה מרובה, הפועלים עצלים ובעל הבית דוחק! הדור כל כך נצרך לעזרה, ואיך אפשר בגלל דברים של מה בכך למנוע אור מדרבים? כאשר תזכור זאת בלא סוף - לא תכשל באבדן זמן!".

ועוד מתאונן רבינו על עצמו בתקופה אחרת: "השקידה - די טובה. כלומר: טובה הרבה יותר מהשנה שעברה, אך עדיין: זמן רב מדי עובר לבטלה או מביא פרי מוצער. אילו הייתי מנצל את הזמן היטב, יכולתי ללמוד לפחות 12 שעות! הסיבות לכך הן - בראש ובראשונה: רפיון, כלומר: אילו הייתי מתעקש יותר ונזהר יותר שלא ילך הזמן לאבוד - ודאי שהזמן המבזבז היה פחות בהרבה מכפי שהינני".

לצד הסיבה העיקרית הגורמת לביטול זמן, לאמור: חוסר תשומת לב מספקת - מצביע רבינו על סיבה נוספת, מהותית לא פחות: "כמה פעמים הוכיחו: הרגשת הזמן לקויה! נדמה שעבר זמן מועט משעבר באמת! על כן, ראוי לחשוש שעבר זמן מרובה משנדמה להרגשה!".

כמו כן, מעורר את עצמו רבינו על חובת הדיוק בזמנים, המהווה אמצעי יקר לשם ניצול מירבי של הזמן. וכך הוא כותב: "הדיוק בזמנים - הכרח. מגודל השתדלות היצר למנוע זאת - מוכח יקרת הדבר! מלבד חשיבות התכונה כשלעצמה - עוד היא מונעת מבזבז זמן!".

ועל כן, הוא דורש מעצמו בתקיפות: "לחזור כל בקר, צהרים וערב: לא לבטל אפילו שניה! זכור: אין זמן מיותר! כל רגע שאינו הולך לעשות רצון ה' - הוא אבדה שאין לה השבה!".

אם מבקשים אנו לקבל מושגים על מהותו של 'ניצול הזמן' - נתבונן בדברים שכתב בתקופה מועט מאוחרת יותר, מועט לאחר גישויו: "להסתכל על פניה הטהורה של בתי. לכאורה, למה לבטל על זה אפילו שניה אחת? ואמנם קשה הניסיון במידה ידועה, אך זה הלא תפקיד האדם! ויש שלמות שנקנית דוקא ע"י ההמנעות מהסתכלות בפני התינוקות - כאשר הדבר נעשה לשם לימוד תורת ה'! ודברת במ - ולא בדברים בטלים, שיחת הילדים מוציאה את האדם מן העולם, והמשחק עמוק?".

ניצול הזמן ב'איכות'

יתר על כן. רבינו מבהיר לעצמו, כי יש להיזהר לא רק מביטולו של הזמן לריק, אלא גם משימוש בו באופן בלתי מושכל. במילותינו שלנו נוכל להגדיר זאת: ניצול הזמן ב'איכות' - ולא רק ב'כמות'... וכך הוא כותב:

"מה רבה אבדתי בגלל העדר חשבון נפש מתמיד ומדויק - והכל בגלל רשלנות וחוסר שימת לב! החובה היא לדאוג שהזמן ינוצל במידה מקסימלית - ועלוב האדם אשר יסתפק בזה שהזמן לא הלך לריק! שעות רבות בחיי צברתי בדברי תורה מפורזים - למרות שאת אותה העת אפשר היה להקדיש ללימוד מרוכז!".

ובהזדמנות אחרת, מייסר רבינו את עצמו ועורך את חשבון נפשו הנוקב:

"מה יהא עלי? האם עוד לא הגיע הזמן שלא אבזבז את זמני לריק, ולא אאבד את נשמותי למען ההבל? והלא עיקר הגורם הוא חוסר התבוננות! עושים מעשים בלי

לחשוב היטב מה התועלת שבהם, ואם גם יש בהם מן התועלת - הבגלל כך כדאי לוותר על התורה? לא די אם יש בכך ערך; צריך לעשות את הדבר בעל הערך היותר גדול! אסור לקחת מרגלית - אם אפשר לקחת מרגלית יקרה הימנה! האם תפקידו של האדם להבחין רק בין מרגלית לקוצים דוקרים? בוש והכלם אם לשפלות כזו הגעת!".

יתר על כן. אפילו כאשר מדובר במצוה של ממש - הזכיר רבינו כי יש לנהוג בשיקול דעת, ולבחון עד כמה מוצדק ביטול הזמן ובאיזו מידה. כך למשל, מסתפק הוא עם עצמו בתקופת לימודיו בישיבה: "כל כמה זמן ראוי לבקר אצל ההורים, אם הביטול תורה הכרוך בזה הוא כחצי שעה?".

ומכאן, הוסיף רבינו ולמוד מוסר לעצמו: "יקח כל אדם קל וחומר: אם אפילו עבור מצוה לא תמיד מותר להבטל מתורה - כ"ש עבור דברים בטלים! אם אפילו כאשר חש יסורים גדולים חייב לעסוק בתורה - כ"ש בשעת השלווה!".

ואכן, רבינו, אשר ההכנה המוקדמת היוותה אבן יסוד בעבודתו הרוחנית, הכין את עצמו לקראת מצבים בהם היה מקום לחשוש ל'ביטול הזמן', וערך לעצמו רשימת נושאים שתאפשר את ניצולו של הזמן באופן מלא... כך, למשל, לקראת אירוסין בהן נדרש להשתתף, הוא מציין לעצמו:

"להיזהר לא לשכוח את ה', למעט לדבר עד כמה שאפשר, לחזור על דינים על פי האברים, לחזור על דברים הגורמים להמלכת ה'".

קריאת עיתונים

אחד ה'פיתויים' המשמעותיים ביותר עמו התמודד רבינו, כפי שניתן ללמוד מתוך מאבקו המיוחד בנושא זה - הינו: הפיתוי לקרוא עיתונים ולהשביע את יצר ה'סקרנות'. אותו צמאון שאינו יודע שבעה שאפיין את רבינו בכל עבודתו הרוחנית, ובפרט צמאון הידע שהיווה את אחת מתכונותיו הבולטות - גלש בצעירותו כפי הנראה גם לכדי 'סקרנות' במילי דעלמא, אף שמעולם הוא לא ניאות להשלים עם כך...

על נקודה זו, מייסר את עצמו רבינו בחריפות רבה במיוחד, לעיתים קרובות. כך למשל, הוא כותב לעצמו: "שוב נכשלת בביטול תורה ובקריאת עיתונים! דב, דב! איך לא תבוש ולא תכלם להניח דברי אלקים חיים למען סיפורי מעשיות? מה נוראה השפלות! אל תסיח דעתך מסכנת החיה שבך!

"אמנם עת רגשי רוממות יפקדונך תרגיש מה רב ההבל שבעיתונים ובכל מחמדי העולם, אך זכור כי הנפש הבהמית עוד לא מתה! עוד טומאתה בה! החיה הפראית והמזוהמת עוד שוכנת בקרבך, וכל השאיפות הבזויות והטמאות לא עזבוה! רבי שמחה זיסל מקלם לא הסיח את דעתו כי חיה שפלה בקרבנו, אשר אם רגע לא ישמרנה - תתנפל עליו ותטרפנו! אל תשכח כי נפשך הבהמית מתאווה לדברים היותר שפלים שבעולם וכל רע לא מאוס לה!".

ובהזדמנות אחרת, מוכיח רבינו את עצמו במילים חריפות אף יותר: "כל כך נמשכת אחר העתון, למרות שלפני כן החלטת למועט להסתכל בו! ראה עד כמה הנך חלש ואינך נאמן לשמור על החלטותיך! איך לא תבוש להיות כל-כך חלש, כל-כך שפל!".

וכאן מדגיש רבינו לעצמו, כי גם אם מדובר בעיתונים אשר אין בהם כל נדנדוד של איסור - סכנתם מרובה. הוא מציין אפוא: "הן כבר ראיתי בחוש כמה פעמים שקריאת עיתון מטמטמת, גם כאשר לא היו בתוכו דברי איסור! לא לגשת לעיתון בלי לשקול לפני כן אם אמנם ראוי להיכנס לסיכון!".

ואגב, זה המקום לציין כי באופן כללי, חתר רבינו למיגורה המוחלט של ה'סקרנות' המיותרת, כאשר על מושגיו בתחום זה - נוכל ללמוד מתוך מה שמספר בפנקסו:

"השעון בישיבה עומד. ברגע הראשון צער - הן לא אוכל לדעת מה השעה, אך בעזרת ה' מקדש עמו ישראל באה המחשבה הקדושה: הן זוהי סייעתא דשמיא להשתחרר מהסקרנות הבטלה, ועליך לשמוח עליה כמוצא שלל רב! וגם כאשר ישוב השעון לאיתנו, אל נא תסתכל - כי הן קטנות היא!".

נפשו גחלים תלהט

גליון 223 פקודי תשע"ט

ניצוצות ממשנת הגאון הצדיק ר' ישראל אליהו וינטרוב זצוק"ל

לתרומות והנצחות, הוספת מנויים, הצעות והערות יש לפנות ובטלפון: 0527697944 ולמייל: 1nafsho@gmail.com

דבר המערכת

בגליון זה מוגש החלק השני של מאמר זעקה גדולה ומרה עם עבודת הבטחון. ובגליון הבא יובא החלק האחרון בע"ה.

בשורה טובה לשוחרי תורת רבינו זצ"ל. בימים אלו יצא הספר נפש אליהו ובו נקבצו כל מאמרי רבינו בעניני פורים והמסתעף. ניתן להשיג בחנויות הספרים.

הבהרה: מחמת סגנונו היחודי שאינו שוה לכל נפש דברי תורתו של רבינו זצ"ל עוברים עריכה ועיבוד לשוני כפי שנעשה בספר "נפשו גחלים תלהט" שי"ל בעדודו. על כן כל שגיאה וטעות נא לתלות אך ורק בעורך.

נשמח על כל הערה והארה.

המערכת

זעקה גדולה ומרה עם עבודת הבטחון [חלק ב']

[סכום החלק הראשון של המאמר. התבאר שענינו של עמלק להתנגד לכל מה שיש בו כבוד שמים. וזהו בב' אופנים. א' נגד כל גלוי כבוד שמים המופיע כתוצאה ממעשה ישראל. ב' נגד כל הופעת כבוד שמים מלעילא "למען שמו" – היינו שאינו תלוי בעבודתנו אלא מצדו ית'. ולכן העבודה בזמן הופעת קטרגו של עמלק להתחזק בב' אלו וכאן נעוץ שורש סוגית הבטחון. לבטוח בה' שיעשה מצדו ית' ישועה אף שלא ראויים לכך. יתאמץ בדרכי ההשתדלות שהם תפילה וזעקה. ולכן בזמן מלחמת עמלק נדרשה עבודה כפולה "זעקה גדולה ומרה" עם בטחון מוחלט ש"ריוח והצלה יעמוד ליהודים". תכונתו העיקרית של עמלק היא חוצפה, היינו לשלול לגמרי כל השכלה שמלכותו בכל משלה. אלא הכל ח"ו מקרה. כל הגילויים הנפלאים של נפלאותיו "מקרה".]

האדם אסור במושכלו וחופשי בדמיונו

נעתיק הדברים שנאמרו בחלק הראשון של המאמר לעבודת הנפש.

הנה האדם מורכב מגוף ונשמה, הנשמה היא השכל המשיג גדלות ה' ויחודו ית', שמכריחו להתבטל לפניו ולעשות רצונו, כלשון הגרי"ס זצ"ל באיגרתו הידועה "האדם אסור במושכלו", היינו שהשגת המושכלות קושרת ואוסר אותו לעשות רק כפי הבנת שכלו, מאידך גופו נוטה להתענג בתענוגות בשרים ולהיות "חופשי בדמיונו" לעשות ככל העולה על רוחו, "בל יחת מן העתיד הודאי". כי יש בכח הדמיון לערער את הדברים המוכרחים ביותר שלא יחת וירעד מהם, כי הדמיון כוזב ומקבל את כל השקרים שבעולם.

הנה יש כאן ב' מציאויות שונות, הנשמה והגוף, נשמה שהיא מן העליונים המבינה את ההכרח הגמור של יחוד השי"ת, וגוף שהוא עפר מן האדמה אשר הדמיון הכוזב שולט בו להיות חופשי לגמרי, והם כמו ב' בני אדם שונים, שמה שהנשמה מבינה אינו מחייב את הגוף, כי הגוף מתייחס אל המושכלות כדבר מופשט ואינו מוכרח כלל, כמו שהבנתו של ראובן אינה מכריחה את שמעון. אבל הקב"ה נתן לאדם כח המקשר בין הגוף לנשמה, שהנשמה במושכלותיה תשפיע על הגוף לעשותו מוכרח. כח זה נקרא כח "הדעת" שהוא החדרת הדבר המושכל והמופשט ללב האדם והפיכתו לדבר מציאותי המורגש בחוש, בכדי שיתפעל הגוף ממנו בהרגשה חושית ולהיות אף הוא מוכרח ממושכלות השכל. זו הסיבה שמשמעות המילה דעת היא "חיבור" כמ"ש וידע האדם את חוה אשתו, כי הדעת היא "המחברת" בין השכל לגוף, ועי"ז משעבד את הדמיון של הגוף למושכלות הקושרים ומחייבים לפעול על פיהם.

תכונתו של עמלק היא להפריד בין ידיעת השכל להרגשת הגוף, ועל שם זה נקרא עמלק מלשון "מליקה" (של עוף) שהוא חיתוך והפרדה בין הראש לגוף. כפי שהיה בהופעתו הראשונה. למרות הידיעה הברורה שנתגלתה בקריעת ים סוף שמלכותו ית' מוכרחת ושולטת בעולם, אך זה אינו מחייב את המעשים בפועל. ממש כמו שהבנתו של ראובן אינה מחייבת את שמעון, והיינו שאין המושכלות משפיעות על הגוף מאומה. לכן עמלק הוא אילנא דספיקא שמטיל ספק בדברים המוכרחים ביותר, ואחר שיש איזה פקפוק בעצם הבנת השכל, שוב מן הנמנע להפכו למוחש ומורגש שיוכל הגוף למששו ולהתפעל ממנו.

עבודת הפורים להכניס את השגת השכל שבקריאת המגילה לתחושת הגוף בסעודה

בקבלות הסבא מקלם מובא שקיבל עליו לקראת יום הכיפורים שלא יהא מומר להכעיס, והוא פלא עצום לכאורה, אדם גדול כמוהו הספוג ביראת חטא ברמ"ח אבריו ושס"ה גידיו חשד עצמו מלהיות מומר להכעיס! אכן באמת לפעמים המושכל אצל האדם ברור באופן שהדבר מוכרח אצלו, ומ"מ אינו נוהג כך למעשה כי יש איזו הרגשה שההכרה אינה מחייבת אותי עד הסוף. זו בחינה מסויימת של "מכיר את קונו ומתכוון למרוד בו" והוא נורא ואיום! זוהי העבודה בפורים. קריאת המגילה נותנת את השקפת השכל בבהירות האמונה, אמנם לא די בכך, כי יכולים לישאר ח"ו במצב של ניתוק הגוף מן השכל, וקריאות בהרגשות הגוף, ולהמשיך להתנהג בפועל לפי הנטיות החומריות של הגוף, וע"כ הוסיפו לנו חז"ל את העבודה באכילה ושתייה להכניס לגוף את השגת השכל, שיחוש בכל הרמ"ח והשס"ה שלו את המושכלות שהבין בקריאת המגילה.

ביאור דמיון עמלק לכלב

חז"ל המשילו את ביאת עמלק להלחם עם ישראל לבן המורכב על כתפו של אביו ומעניק לו כל חפצו, וכששאל הבן היכן אבא זרקו מעל כתיפו ובא הכלב ונשכו. הנה נקטו חז"ל במשל חכמתם שעמלק הוא כלב. כלפי עצם המשל היה אפשר לדבר על כל חיה אחרת כפי שהאומות נמשלו לארי ודוב וכו' ואם בחרו לדמותו לכלב אות היא שרק לאומה זו יש דמיון לכלב וצ"ב במה דומה עמלק דוקא לכלב. הפירוש הוא שלא מצינו בכל הבע"ח אחד שיטעה את עצמו עם האדם כמו הכלב, הכלב נמשך אחרי האדם ומחקה אותו, ומרגיש צד השוה עמו. זהו עמלק שאינו נלחם עם ישראל מתוך שנאה סתם ככל האומות, אלא מרגיש את עצמו שהוא האדם המובחר בבריאה ומתנגד לעצם שם אדם של ישראל, ואכן אחז"ל (מגילה י"א א') "בקום עלינו אדם" אדם ולא מלך והיינו המן, כי עמלק נעמד בתורת אדם בצד הטומאה, ומתנגד לעצם תורת האדם דקדושה. זוהי תכונת הכלב המדמה עצמו לאדם, וזהו שיא החוצפה, שבע"ח שהוא נבדל לגמרי מן האדם ירגיש צד השוה עמו. זוהי חוצפתו של עמלק.

ולכן מתנגד עמלק לכל דרכי העבודה של עם ישראל שיזכיר ושלמותו של האדם הוא ב"נעשה אדם בצלמינו

כדמותינו" ופרש"י להבין ולהשכיל, "להשכיל" הוא השגת המושכלות במח, "להבין" הוא בינת הלב המרגיש את המושכלות. וכאמור לעיל עמלק מתנגד לשניהם. מתקומם כנגד עצם המושכלות להחליש את תוקף בהירות ההשכלה שאינו מוכרח כלל, וממילא להחליש גם את "הרגשת" הלב במושכלות, ולעשות פירוד גמור בין המח והלב.

התנגדות עמלק כנגד ב' חלקי עבודת האדם דקדושה האמונה והבטחון ועבודת התפילה

דיברנו [בחלק הראשון] שעמלק מתנגד לב' הדרכים של התגלות כבוד שמים בבריאיה, הן בהתגלות שמצדו ית' "למען שמו", הן בהתגלות הבאה מכח עבודתם של ישראל. והם המה ב' דרכי העבודה של עם ישראל בעת צרה, הראשון הוא האמונה והבטחון בישועת ה' ש"ה' ילחם לכם ואתם תחרישון", והשני הוא דרכי השתדלות ע"י עבודת התפילה שאין כחם אלא בפה. ההרכבה של ב' דרכים אלו, האמונה והעבודה, היא צורת אדם בשלמות, היינו ש"נשמתו" דבקה במושכלות ומשגת את היחוד העליון שהוא כל - יכול בהחלט, ותפקיד "גופו" הוא לעבוד עבודת ה' בפועל להזדכך ולהתאים עצמו עם השגות הנשמה וזהו בעיקר בעבודת התפילה, ועל שניהם מתנגד עמלק בקום עלינו "אדם".

אופן התנגדותו לב' הדרכים של עבודת ה' - אמונה ועבודת התפילה, היא כדרכו של הכלב המחקה את אדונו ומתדמה לו, ונבאר הדברים. כאשר עם ישראל מתנהג רק בדרכי בטחון ואמונה בהש"ת שהוא השולט היחיד ופועל הכל כרצונו, ומתרפים בדרכי העבודה בפועל, צועק עמלק אכן הכל מוכרח ותלוי בידי שמים, ואין דרכי עבודה של האדם כלל. וכאשר עם ישראל רק משתדלים בעבודתם וזועקים בתפילה, אבל אין לבם נכון בבטחון בישועת ה', צועק עמלק אכן הכל תלוי רק בעבודה ואין נתון בידי שמים כלל, ואינו מרשה לחבר בין שניהם.

וע"ז באה "הזעקה גדולה ומרה" של מרדכי, יחד עם

הבטחון הגמור ש"רווח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר". כי באמת צריך לאחוז בב' הדרכים גם יחד, כי ב' המהלכים תואמים באמת והולכים יחד בד בבד, כי על אף שניתן הכח לאדם לפעול למעלה ולקבוע את דרכי ההשגחה, עדיין לא יצא באמת שום דבר מידו ית', והוא עשה עושה ויעשה את כל המעשים.

החובה לאחוז תמיד בב' הדרכים יחד

וזו עבודתנו תמיד, לאחוז בב' הדרכים יחד ולא להתרפות חלילה מאחת מהם. יש ב' סוגי מצבים לאדם, לפעמים רואה הסתר פנים שכאילו כל דרכי ההשגחה הולכים כנגדו, ונכנס ליאוש "זה חלי ואשאנו", וחושב שתלוי רק בעבודתו לשנות את ההנהגה לטובתו, וזו טעות כי ההשגחה הפנימית אינה מושגת לנו ובאמת אין הקב"ה מסיר חסדו וטובו ממנו, ובכחו הבלתי גבול מסובב את הישועה בדרכים שנראים להיפך ממש, ומעשה המן גופא יוכיח שכל פעולותיו של המן נהפכו לישועתן של ישראל.

וכן כאשר באה כבר הישועה, אסור לתלות את הישועה בעבודתו ש"כחי ועוצם ידי" בתפילה ועבודה "עשה לי את החיל הזה", אלא צריך להאמין שהכל בידי שמים באמת, שהוא הפועל ברצונו הכל - יכול בלי להיות תלוי בעבודתו כלל. ולפעמים הוא להיפך שרואה את הישועה קרבה ובאה בודאות, ומניח הכל בידי שמים ומתרשל בעבודת התפילה, ואז יכול להתהפך הכל לרעה ח"ו, שה"בידי אדם" יכול לשבור ח"ו את הדרכים ש"בידי שמים", וכן כשרואה אדם סיעתא דשמיא בכל דרכיו, עלול להכנס להשקפה שבין כך הכל מושגח בידי שמים, ואין לי צורך בעבודה, זהו ה"אשר קרך" מב' הכוונים, וצריך לזכור ש"מזה ומזה אל תנך ידיך", ולאחוז בב' הדרכים יחד, להתחזק באמונה ובטחון, ובד בבד להשתדל עם כחינו שבפה ולהתחזק בתפילה ועבודה.

כיצד להשתמש בכח עמלק לקדושה [נפשו גחלים תלהט על עקבתא דמשיחא עמ' 45]

אמרו חז"ל על הפסוק ולאום מלאום יאמץ, שלא נבנתה צור אלא מחורבנה של ירושלים. גילו לנו כאן חז"ל הקדושים שיש יחס מיוחד בין עשו לישראל שלא נמצא ביחס לשאר האומות. בשאר האומות יתכן שיעלו וירדו בלי קשר להצלחת או כשלון ישראל, אך ביחס לעשו אינו כן. כשזה קם זה נופל. היינו שעשו קם על גבי נפילת ירושלים ולהיפך. ובלשונם של חז"ל חורבן צור בונה את ירושלים וחורבן ירושלים בונה את צור. עומק הענין שבנפילת האחד נלקחים האוצרות הרוחניים שלו לשני. וצריך להבין איזה אוצר רוחני יכולה כנסת ישראל לקחת מעשו.

כחו העיקרי של עשו כפי שבא לידי בטוי אצל נכדו עמלק הוא הכשרון לא להתפעל משום דבר. אף אם הוא מוכרח ממש. כזכור עמלק בא להלחם כנגד ישראל היוצאים ממצרים אף שאימת ישראל נפלה על כל האומות וכפי שנכתב בשירת הים. חיל אחז יושבי פלשת וכו'. אך עמלק אינו מתפעל מכל זה, ובגאון מתנגד ומכריז "אז מה".

רכוש זה של עמלק הוא כלי רב עוצמה לקחת אותו ולעמוד מול כל העולם הצועק להיפך מאמיתת התורה ומאיים לבלוע את הצורת ת"ח המקורית והאמיתית. וכן לעמוד מול כל החומריות המתחדשת בכל יום ולא להתפעל ולהכריז בגאון "אז מה". זו הדרך בעקבתא דמשיחא לבנות את ירושלים מרכושו של עמלק. אך סכנה צפונה בעצה זו והיא נטילת כח החוצפה למרוד בשלשלת הדורות.

פנינים משולחן רבנו הגאון רבי אברהם גנחובסקי

זצלה"ה

לע"נ הרבנית
הצדקנית מרת
אסתר הרטה ע"ה
בת הרי"ר רפאל
יונה זצ"ל

פרשת פקודי תשע"ט

י"ח ברכות בשמונה עשרה

כָּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה (מ' כ"א)

כתב בבעל הטורים, כתיב "כאשר צוה ה' את משה" על כל דבר דובר מהמשכן, וביחד כתיב י"ח פעמים כאשר צוה ה' את משה, [או וכל אשר צוה ה' את משה], וכנגדם תקנו י"ח ברכות בשמונה עשרה. ופעם אחד כתיב "כאשר צוה ה' כן עשו" (לעיל ל"ט מ"ג) שלא הוזכר משה בהדיא, ותקנו כנגדו ברכת המינים.

ויש בפסוקים הנ"ל קי"ג תיבות. וכמו כן בסופי הברכות של שמונה עשרה, כמו ברוך אתה ה' מגן אברהם, ברוך אתה ה' מחיה המתים וכו', איכא גם קי"ג תיבות. וכמו כן כתיב קי"ג פעמים "לב" בחומש שלתפילה צריכים כוונת הלב (ברכות לד ב).

עוד מצאנו בירושלמי ברכות (פ"ד ה"ג) תניא, בכל יום מתפלל אדם שמונה עשרה ברכות, ולמה שמונה עשרה, אמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן, כנגד שמונה עשרה צוויין שבפרשת משכן שני, [אמר ר' חייא, ובלבד מן ואתו אהליאב עד סיפא דספרא].

[וביארנו בזה דהרי לאחר שחבר המשכן ובטלו הקרבנות שהם מכפרים, אין לנו אלא תפלה שעומדת במקום קרבן, ועושין זכר ורמז לזה על פי מספר הברכות].

ונביא בסייעתא דשמיא כמה נידונים בענין שמונה עשרה:

האם יכול לסיים הברכה

הנה יש לעיין, מי שבשחרית לאחר גאל ישראל, היה צריך להתפנות, ולפני שחזר להתפלל שמונה עשרה לפי תומו התחיל לומר אשר יצר.

והנה היה צריך להמתין עד לאחר שמונה עשרה ולא לברך בין גאולה לתפילה, אבל הכא הנידון כיון שטעה וכבר התחיל לברך, ואם יפסיק יהא ברכה לבטלה, האם יסיים הברכה.

[וכעין זה יהא הנידון לענין מי שמניח תפילין בין גאולה לתפילה, דאמרינן (שולחן ערוך סי' ס"ו סע' ח') דיניח בלא ברכה, וטעה והתחיל הברכה, האם נימא דיגמור הברכה].

א. הוכחה שיגמור

הנה לכאורה היה נראה לעניות דעתי הקלושה שיגמור, דהנה חזינן (ביאור הלכה סי' קי"ד סע' ו' סוד"ה בלא חתימה) במי ששכח לומר יעלה ויבא בראש חודש, ונזכר לאחר שאמר המחזיר שכינתו לציון ברוך אתה ה', אמרינן ליה שיסיים למדני חוקיד, כדין מי שרצה לברך על פירות ונפלו הפירות מידיו, ויהיה כקורא פסוק לבד, ודינו כאלו עומד עדיין באמצע ברכת רצה וחוזר לאומרה כראוי עם יעלה ויבא.

חזינן דאמרינן ליה שיגמור בפסוק כדי שלא יהא שם שמים לבטלה, אע"פ שמפסיק באמצע שמונה עשרה בהמילים "למדני חוקיד", ואם כן בפשוטו הכי נמי הכא שיגמור הברכה דאשר יצר כדי שלא יהא ברכה לבטלה, אע"פ שיפסיק בין גאולה לתפילה.

ב. כל שכן מאמצע התפילה

וכי תימא דשאני הכא דהוה בין גאולה לתפילה והרי צריך לסמוך

גאולה לתפילה, אך כל שכן הוא, דאם מותר להפסיק כך באמצע שמונה עשרה, כל שכן שמותר להפסיק בין גאולה לתפילה, דהרי בפשוטו להפסיק בין גאולה לתפילה קילא מלהפסיק באמצע שמונה עשרה, ואם אחד משום הכרח המתיר לדבר, יש לו ב' אפשרויות, או לדבר בין גאולה לתפילה או לדבר באמצע שמונה עשרה, עדיף שידבר בין גאולה לתפילה.

ועיין בתרומת הדשן (סי' י"ב) דאיכא דסברי דבין גאולה לתפילה דשחרית יענה אמן יהא שמיה רבה וברכו, אע"ג דבאמצע שמונה עשרה ודאי דלא מפסקין הכי.

ואם כן גם כן בנידון דידן נמי יגמור את הברכה דאשר יצר.

ג. כבר הפסיק

הנה שמעתי לדון במי שהתפלל שמונה עשרה והיה צריך לפנות באמצע ושהה יתר מכדי לגמור כולה, האם אכתי קיימה בחיוביה דסמיכת גאולה לתפילה.

ואם נימא דבטל החיוב, ונימא דהכי נמי בהפסיק בדיבור, אם כן אחרי שהתחיל הברכה, ודאי דיכול לסיים הברכה.

מפסיק שלא יהא ברכה לבטלה

הנה הבאנו לעיל דמפסיק באמצע השמונה עשרה לסיים למדנו חוקיד, כדי שלא יעבור על איסור ברכה לבטלה.

ויש לדון בזה בעוד כמה גווני:

א. הרואה חבירו שמתפלל נגד צוואה

הנה דנו בפוסקים (עיין במשנה ברורה סי' צ"ט ס"ק פ"ד) אם תינוק טינף צוואה בבית הכנסת באמצע שמתפללים שמונה עשרה, ואחרים עומדים שם ומתפללים ואינם יודעים מזה, אם אי אפשר בענין אחר להודיעם אלא בדיבור, מותר להפסיק בדיבור באמצע שמונה עשרה כדי להודיעם. [וכתב במשנה ברורה דטעמא שמותר להפסיק בדיבור, היינו כדי להציל מאיסור דאורייתא, דמוטב שיעשה הוא איסור קל דהיינו איסור דרבנן להפסיק בתפלה, משיעשו אחרים איסור דאורייתא להתפלל במקום מטונף]. ולכאורה איכא למילף מהכא דרשאי להפסיק כדי להודיעם, דהרי חזינן הכא שמפסיק באמצע שמונה עשרה ומסיים למדני חוקיד כדי לינצל מאיסור ברכה לבטלה.

אך אולי יש לחלק, בין אם מפסיק כדי שהוא עצמו לא יעבור באיסור שם שמים לבטלה, מאשר אם מפסיק כדי שחבירו לא יעבור, וכדאמרינן בגמרא שבת (ד' א') דאע"ג דרדיית הפת מיתסרא מדרבנן, מכל מקום לדידיה התירו לרדות פת בשבת קודם שתיאפה, כדי שהוא לא יעבור על איסור אפייה, אבל לחבירו לא התירו, דאין אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חבירו.

ב. טעה ואמר כי שם ד' אקרא

הנה ראיתי דדן בתשובות חלקת יעקב (או"ח סי' ק"א) במי שבשחרית או במעריב, שאין אומרים קודם התפילה כי שם השם אקרא וכו' שלא להפסיק בין גאולה לתפילה, ואם טעה והתחיל לומר הפסוק "כי שם השם אקרא" כדעבדינן במנחה, ונזכר תיכף שהוא בשחרית או במעריב, קאמר שיפסיק ולא יסיים "הבו גודל לאלוקינו".

וכן כתב (משנה ברורה סי' קפ"ח ס"ק כ"ב) לענין ברכת המזון, שאם שכח לומר רצה, ונזכר אחר שאמר כבר ברוך אתה ה', מהנכון שיסיים תיכף למדני חקיך כדי שלא יהיה השם לבטלה והוי עדיין כלא סיים הברכה וחוזר לרצה.

והוא מהריטב"א בתענית (ג' ב') דבכהאי גוונא אומר למדני חוקיך, ומתבאר שם דלדעת הרב החסיד אומר למדני חוקיך אף במקום שאין מחזירין, ולדעת גדולי הצרפתים רק כאשר מחזירין, אבל במקום שאין מחזירין כל שהתחיל בחתימה חותם והולך לדרכו.

ובמשנה ברורה (סי' קי"ד ס"ק ל"ב) פסק כדעת גדולי הצרפתים, דאיכא חילוק בין דברים המעכבים לשאינם מעכבים, דבמעכבים אומר למדני חוקיך משא"כ באין מעכבין.

ויש לדון בדבריהם האם מוכח לענין נידון דידן דאשר יצר :

א. לא הוי צורך התפילה

הנה לעיל הבאנו ראייה מהריטב"א דכמו דאמרינן דיסיים למדני חוקיך, הכי נמי באמר אשר יצר בין גאולה לתפילה יגמור הברכה.

אמנם יש לדחות, דאין ראייה לנידון אשר יצר, דדילמא הא דהתיר הריטב"א לסיים למדני חוקיך, היינו דוקא התם דהוא צורך התפילה, ומה דהוי צורך התפילה לא הוי הפסק וכמו דחזינן דיכול להפסיק בדיבור באמצע שמונה עשרה כדי לשאול לחבירו היאך להתפלל.

אך אינו כן, דהא גם אם לא יסיים למדני חוקיך ויאמר שם הדבר המעכב, נמי לא הפסיד התפילה, נמצא דכל הא שאומר למדני חוקיך היינו רק כדי שלא יהא שם שמים לבטלה ולא מפאת התפילה, ואם כן שפיר יש למילף לנידון דידן דאשר יצר.

ב. לרבינו החסיד הוי צורך התפילה

הנה לכאורה מדברי רבינו החסיד שהביא הריטב"א דגם בדבר שאינו מעכב יאמר למדני חוקיך, גם כן איכא למילף לענין אשר יצר בין גאולה לתפילה דיגמור הברכה.

אך לשיטתו יש לדחות, דהתם הוה צורך התפילה, דהרי אם לא יאמר למדני חוקיך נימא ליה דיחתום ואז יפסיד את ההזכרה. [מכיון שאינו מעכב].

אבל מדברי הריטב"א בשם גדולי הצרפתים איכא למילף לנידון דידן, דהרי לשיטתם רק בדבר המעכב אומר למדני חוקיך, והתם לכאורה לאו צורך התפילה, דהרי גם אם לא יאמר למדני חוקיך מכל מקום יאמר ההזכרה, ומכל מקום אמרינן דיסיים למדני חוקיך, ועל כרחך דשרינן להפסיק כדי שלא יהא ברכה לבטלה.

ג. האם לריטב"א יכול לומר לאחר החתימה

הנה יש לשאול, למה שהביא בריטב"א בשם גדולי הצרפתים דבשכח ההזכרה והתחיל החתימה, אינו מסיים למדני חוקיך אלא בהזכרה המעכבת, אם כן היכי משכחת לן האי דינא דיאמר למדני חוקיך בתפילה, הרי יכול לומר ההזכרה גם לאחר הברכה, דהרי בהזכרה המעכבת יכול לאומרו גם לאחר החתימה לפני שמתחיל ברכה שלאחריה.

אלא איכא למילף מדברי הריטב"א דכל שסיים הברכה ולא התחיל הברכה שלאחריה, נמי חוזר, ופלג על פיסקא דהשולחן ערוך (סי' קי"ד ס"ג ו') דיכול להזכיר ההזכרה לאחר החתימה לפני שמתחיל ברכה שלאחריה.

אלא אם נימא דלעולם סובר הריטב"א כהשולחן ערוך, אלא אע"ג דיכול לומר אחר כך אך עדיפא לומר במקומו, ולכן אומר למדני חוקיך, ואם כן הוי צורך התפילה, וליכא למילף לנידון דידן באשר יצר. אך יש לומר דלפי זה גם באינו מעכב נמי יסיים למדני חוקיך כדי שיוכל לומר ההזכרה במקום דעדיפא טפי. [ואולי הזכרה שאינה מעכבת קיל טפי].

אך באמת אין לומר כך, דלא מצינו הך סברא דיאמר למדני חוקיך מפאת דעדיף טפי, דהרי אמרינן דלדעת השולחן ערוך (שם) לא יאמר למדני חוקיך, אלא יסיים ויאמר ההזכרה אחר כך, ורק אגן דמספקינן בדינא דהשולחן ערוך (כמבואר בבאור הלכה שם) אמרינן דיסיים למדני חוקיך.

[א"ה. אע"פ דבריטב"א שם מביא דינא דהשולחן ערוך בשם תוספות, מכל מקום יש לומר דאחר כך כשכתב דינא דיסיים למדני חוקיך היינו דוקא למה

ויש לעיין דחזינן לא כך מהך דלמדנו חוקיך, דהתם שרינן לסיים למדני חוקיך כדי שלא יהא שם שמים לבטלה.

והעירו שיש לחלק, דדינא דהריטב"א דיגמור למדנו חוקיך לא איתמר כאשר בטעות באמצע השמונה עשרה רצה לומר פסוק ברוך אתה ה' למדני חוקיך, דבזה בנזכר שהוא באמצע שמונה עשרה, יפסיק הפסוק באמצע, וטעמא, דהרי דוקא כשאמר על דעת ברכה בזה אמרינן דיסיים למדני חוקיך, דהרי אם יפסיק באמצע יהא ברכה לבטלה, אבל כאשר אומר חצי פסוק אין כאן איסור שם שמים לבטלה, כדכתב בחלקת יעקב (שם), והלכך אתי שפיר פיסקא דהחלקת יעקב.

אך היה מקום להכריח מגוף הדין שבאמת גם באומר חצי פסוק באמצע שמונה עשרה יושלים, דאם לא כן נחשוב ברוך אתה ה' כחצי פסוק, אלא על כרחך דגם בחצי פסוק מותר להשלים.

אך יש לומר דאינו כן, דהרי כיון דחזינן דמותר לומר חצי פסוק כל היכא דליכא לדינא דכל פסוקא דלא פסקיה משה אנו לא פסקינן, וכדהאריך בחלקת יעקב (שם), אם כן מסתבר דאינו יכול להפסיק כדי לסיים הפסוק, והא דאינו יכול להחשיב "ברוך אתה ה'" כחצי פסוק, על כרחך דאם כונתו לברכה גרע טפי.

ג. פורים קטן

הנה מבואר במשנה ברורה (סי' תרצ"ז ס"א, ושער הציון שם ס"ב, בשם חמד משה) דבפורים קטן אם טעה ואמר על הנסים אין מחזירין אותו, וטעמא, דהא כתבו הפוסקים דמדינא היה ראוי לעשות פורים באדר ראשון, אלא שמסמיק גאולה לגאולה עדיף, אם כן מכל מקום על הנסים הוי מעין המאורע דפורים קטן.

[והנה מבואר בשולחן ערוך (סי' ק"ה ס"ג י"ב) דאם שגג ואמר באמצע התפילה מעין המאורע של יום אחר, גם כן לא הוי הפסקה ואינו חוזר. ואם כן תיקשי אמאי בעינן טעם מיוחד לענין פורים קטן. ויש לומר דהכא איירי לדעת החולקים (כמו שהביא במשנה ברורה שם ס"ק ל"ח) דהוי הפסק. או דאיירי במזיד דלכולי עלמא חשיב הפסק].

ויש לעיין בהתחיל לומר על הנסים בפורים קטן אם יפסיק באמצע או דילמא יגמור.

ולכאורה לא דמי לנידונים לעיל, דהתם אם מפסיק באמצע יהא שם שמים לבטלה, משא"כ הכא במפסיק באמצע על הנסים ליכא שם לבטלה.

אלא נימא דמכל מקום יגמור על הנסים, דהרי על ידי מילים של "על הנסים" לחודיה הוה הפסק בתפילה, משא"כ אם גומר לומר כל הנסים, לא הוה הפסק.

אמנם נראה דכיון דלכתחילה לא יאמר על הנסים בפורים קטן, אם כן יש לומר דבאמת יפסיק באמצע ולא יגמור.

ד. נפקא מינה בשומע קדיש

מדי דברי עם הגאון בעל זכר טוב שליט"א בהאי נידון דאשר יצר, קאמר דבאמת יגמור הברכה בין גאולה לתפילה. ואמר דנפקא מינה נמי בהא דקיימא לן (משנה ברורה סי' קכ"ה ס"א) דהשומע קדיש לא ידבר באמצע הקדיש עד יתברך, אם נמצא באמצע ברכה באופן שאם ישחה יפסיד הברכה, דיהא כשהה לקרוא את כולה, להאמור באמת יסיים הברכה.

מסיים למדני חוקיך

הנה הבאנו לעיל דהא חזינן במשנה ברורה (ביאור הלכה סי' קי"ד ס"ג ו' סו"ה בלא חתימה) במי ששכח לומר יעלה ויבא בראש חודש, ונזכר לאחר שאמר "המחזיר שכונתו לציון. ברוך אתה ה'", אמרינן ליה שיסיים למדני חוקיך, כדין מי שרצה לברך על פירות ונפלו הפירות מידי, ויהיה כקורא פסוק לבד, וזינו כאלו עומד עדיין באמצע ברכה, ונמצא שלא סיים ברכתו וחוזר לאומרה כראוי עם יעלה ויבא.

שהביא שיש חולקים על התוספות).

ד. ספק אם מהני בין הברכות

אמנם אם הורה אמרינן דהריטב"א מספקא לי בפיסקא דהשולחן ערוך (סי' קי"ד סעי' ו') בשכח ההזכרה אם אומר לאחר החתימה, אם כן גם הלמדני חוקיק הורה צורך התפילה, דהרי על ידי שיאמר למדני חוקיק יוכל לומר ההזכרה במקומו ואולי מעכב, משא"כ אם לא יאמר למדני חוקיק יאמר ההזכרה אחר כך, ואולי לא מהני לאחר החתימה ונמצא שלא יצא ידי ההזכרה. ומעתה אין ראיה לענין אשר יצר דאינו צורך התפילה. אך דוחק לומר דהריטב"א מספקא ליה בזה.

ה. לענין ברכת המזון

הנה משכחת לן האי דינא דלמדני חוקיק בברכת המזון, דהרי התם בשכח ההזכרה, יצטרך לומר ברכה בפני עצמה, והלכך יאמר למדני חוקיק, וזה אפילו כשאינו מעכב כגון בברכת המזון דראש חודש, דמכל מקום יצטרך לעשות ברכה.

ולפי זה בראש חודש בברכת המזון קודם השקיעה יאמר למדני חוקיק, אבל לאחר השקיעה לא יאמר, דבלאו הכי לא יברך ברכה בפני עצמה, דנהי דאזלינן בתר תחילת הסעודה אבל מכל מקום לא מברכין ברכה בפני עצמה לחוש להסוברים דלא אזלינן בתר תחילת הסעודה.

ולפי זה בסעודה שלישית בשבת נהי דאינו חוזר על רצה, אבל אומר ברכה בפני עצמה, ואם כן יאמר למדני חוקיק כדי למנוע הברכה.

התחיל אתה קדוש

עובדא הוה באחד שהתפלל מנחה בלחש והשליח ציבור השמיעו להתפלל חזרת הש"ץ, והמתפלל בלחש היה עוד בתחילת השמונה עשרה בלחש, ורצה להגיע למחיה המתים כאשר יאמר השליח ציבור קדושה כדי שיוכל לענות קדושה עם הציבור, ונזדרז להתפלל ומרוב חפזו כשגמר מחיה המתים איתקיל ליה לישינה והתחיל תיבת "אתה" של "אתה קדוש", ועכשיו הנידון אם יוכל לענות קדושה עם הציבור.

א. אם התחיל אתה קדוש אינו יכול לענות

הנה אם באמת נתכוין להתחיל "אתה קדוש" כבר הפסיד, דכל הא דשרי ליה לענות עם הציבור היינו רק עם נמצא עכשיו בין מחיה המתים לאתה קדוש, שזה מקום של קדושה, אבל אם כבר התחיל אתה קדוש שוב אינו יכול לענות על קדושה, אלא הספק כאן מכיון שלא נתכוין באמת להתחיל אלא לישנא איתקיל ליה.

[שוב ראיתי בספר הנדפס עתה מחדש על הלכות תפילה דאיתיית דיש לומר דלא רק לפני אתה קדוש יכול לענות על קדושה, אלא גם באמצע אתה קדוש יכול לענות בפיו על קדושה, דהרי ברכת אתה קדוש הוה מעניינא דקדושה].

ב. טעה בתפילת חול מסיין הברכה

הנה אשכחן בשולחן ערוך (סי' רס"ח סעי' ג') דאמרינן דאם טעה והתחיל בשבת תפילת אתה חונן, בזה אמרינן דיסיין הברכה, והטעם הוא דבדין הוא דבעי לצלויי י"ח ברכות בשבת כמו בחול, ולהזכיר קדושת היום בעבודה כמו בראש חודש וחול המועד, ורק משום כבוד שבת לא אטרחוהו רבנן ותקנו ברכה אחת אמצעית לשבת, ולכן בדיעבד שהתחיל הברכה של חול, גומרה מכיון שהיא ראויה לו מן הדין, ואחר כך מתחיל הברכה המיוחדת לשבת.

אבל אם אמר רק תיבת "אתה", תליא דאם באמת נתכוין לומר "אתה חונן" דסבר שהוא חול, הכי נמי יסיין ברכת אתה חונן, אבל נתכוין לתפילה של שבת, רק לישנא איתקיל ליה, בזה יפסיק וימשיך בברכה של שבת, כיון דתיבת "אתה" יכולה להיות נמי תחילת "אתה קדשת" והוה ליה כהחליף תפילות של שבת זו בזו. ומקורו מתרומת הדשן (סי' י"ד).

ומתבאר לפי זה דאם אמר "אתה חונן" אע"ג דלישנא איתקיל ליה

חשיבא התחלה ויסיין ברכת חול.

ולפי זה בנידון דידן דהתחיל "אתה קדוש", חשיבא התחלה ואפילו בתיבת "אתה", ואם כן לא יוכל לומר קדושה בפיו אלא יהא רק שומע כעונה.

ג. קושיית המשנה ברורה

הנה במשנה ברורה (ביאור הלכה שם) נתקשה בדברי התרומת הדשן דאמאי באמת באמר "אתה חונן" ימשיך אע"ג דלישנא איתקיל ליה, וכי זה קרי התחיל בתפלת חול, הא לא כוון לומר ברכת אתה חונן. ונשאר בצריך עיון.

וגם הביא ראיה מתרומת הדשן עצמו (שם) שהביא ראיה ממרדכי (פרק קמא דברכות, סי' ל"ב) דבלישנא איתקיל ליה הוה כאילו לא דיבר, מדחזינן דכתב במרדכי דהיכא דידע דיום טוב הוא ונתקל בלשונו וחתם בשל שבת, אין צריך לחזור לראש הברכה אלא חוזר בתוך כדי דבור וחותם בשל יום טוב, אבל אם לא איתקיל בלישניה, אלא טעה בעת שאמר ברוך אתה ה' שהיה סבור שהוא שבת, אפילו אם חזר בתוך כדי דיבור לאחר שסיים מקדש השבת וסיים כדן לא יצא, נעין במשנה ברורה סי' תפ"ז סק"ח, ואייתי במשנה ברורה דחזינן מהכא דלישנא איתקיל ליה הוה לא רק בתיבת "אתה" דמצי הוי "אתה קדשת", אלא אף באמר "אתה חונן", כגון התם ד"מקדש השבת" אינו שייך כלל ליום טוב ובכל זאת אמרינן דלישנא איתקיל ליה.

ד. לא יענה עם הציבור

מעתה בנידון דידן, הנה לפום קושיית המשנה ברורה, הדין נותן דיענה עם הציבור קדושה בפיו, דהרי לישנא דאתקיל ליה, ולא חשיב כאמר אתה קדוש.

אמנם במשנה ברורה נשאר בצריך עיון ולא נחלק על תרומת הדשן, ולפי זה בנידון דידן ודאי דלא יענה עם הציבור, דהרי לתרומת הדשן באומר "אתה קדוש" חשיב כהתחיל ברכת אתה קדוש, אע"פ דלישנא איתקיל ליה.

[והנה לפום הצריך עיון דהמשנה ברורה דבאתקיל לישניה לא חשיב כאמר, אם כן באתקיל ואמר "אתה" היאך ימשיך לומר תפילת אתה אחד של תפילת מנחה, הא איתקיל ולא חשיב שאמר המילה "אתה", ואמאי לא אמרינן דיחזור שוב על המילה "אתה", ומשמע דלא חישינן וסמכין על התרומת הדשן].

ה. עבר וענה על קדושה

ואם עבר וענה על קדושה, הוה ליה כסח באמצע התפילה, ובסח במזיד חוזר לראש, אבל בסח בשוגג קיימא לן דלא יחזור.

ואם היה מסופק בשעת מעשה, לכאורה הוה ליה מזיד, למאי דהארכנו (ועין מה שהבאנו בפרשת ויקרא תשע"ח, שמבואר הכי בדברי הגרע"א בגליון י"ד סי' ט"ז בש"ך סי"ק י"ז, ועין שם עוד שיטות בזה) דהיכא דנחית לספק איסור ואשתכח ודאי חשיבא מזיד.

[ואולי הכא שאני, דאם הוה ספק, יענה מספק, דאין האיסור אלא מדרבנן, ותליא בהא דהארכנו במקום אחר במסופק אם נמצא במקום דרשאי להפסיק מה דינו. וצריך תלמוד].

להתפלל במקום גבוה

איתא בגמרא ברכות (י' ב') לא יעמוד אדם במקום גבוה ויתפלל, אלא יעמוד במקום נמוך ויתפלל, לפי שאין גבהות לפני המקום, שנאמר "ממעמקים קראתיך ה'", וכתוב "תפלה לעני כי יעטף".

וכן קיימא לן בשולחן ערוך (או"ח סי' צ' סעי' א' ב') דלא יתפלל על מקוב גבוה, אלא אם כן היה זקן או חולה או שהיה כוונתו להשמיע לצבור.

א. כמה פרטים בדין זה

הנה אמרינן (שולחן ערוך שם) דבמקום שגבוה רק פחות מג' טפחים שרי. וכתב במשנה ברורה (סי' תרי"ד סק"ט) דכרים וכסתות אף שאינם גבוהים ג' טפחים אסרינן דנראה כמתגאה. ובחיי אדם (כלל כ"ב סי' ד')

כתב דראוי ליוהר שלא יעמוד על שום דבר מכיון דמחזי כגאווה.

ב. לרדת באמצע שמונה עשרה

הנה בדיעבד אם התפלל במקום גבוה, יצא ידי חובתו, ואין צריך לחזור ולהתפלל. כמו שכתב בפרי מגדים (סי' צ' משב"ז ס"ק א').
מעתה יש לעיין בהתחיל להתפלל שמונה עשרה שלא כדין אם יכול לירד באמצע השמונה עשרה, אע"פ שאינו מעבב את השמונה עשרה. וכן היה נלענ"ד.

ג. ללכת לקחת סידור לעל הנסים

הנה יש לדון באופן דאינו זוכר לומר על הנסים בעל פה, האם מותר לוֹזֵז ממקומו כדי לקחת סידור לומר על הנסים מתוך הסידור, אע"פ שעל הנסים אינו מעבב. ודן בזה בספר אשי ישראל (פרק ל"ב הערה י"ט) ומביא דדעת באר משה (ח"ג סי' י"ג) דמותר. ויש לתלותו בנידון דידן. ומביא (שם) דדעת בית ברוך (ח"א כלל כ"ה ס"ק כ"ב) דאם מסתפק על דבר שבדיעבד אינו מעבב את התפילה, לא יִזְוֶה באמצע התפילה ללכת לארון או לשאול לחכם. חזינן דאין לוֹזֵז מכיון דאינו מעבב. אך העירוני דאינו ראה לנידון הנ"ל, דהתם בהא דבית ברוך איירי לברר ספק בדבר שאינו מעבב, דהוה רק ספיקא, משא"כ כאן איירי בודאי.

שליח ציבור להוציא עצמו

הנה יש לעיין במי שהיה שליח ציבור והתפלל תפילת לחש ואחר

עניני שבת

התורה, מכל מקום כיון דיש סוברין דאינה אסור אלא מדרבנן, מקילינן על ידי נכרי. [ונכעין זה אייתי מאלה רבה סי' תקפ"ו ס"ק כ"ט].
והנה כתב בביאור הלכה (סי' ש"מ סעי' י"ג) לענין פתיחת אגרת על ידי עכו"ם לדבר מצוה, דיש לחוש להרמב"ם דהוה דאורייתא, ורק לצורך גדול שרינן, וצריך לומר דהך דטבילת מצוה מקרי צורך גדול.

ג. לבנות סוכה ביום טוב

הנה כתב עוד בבאר יצחק (שם) דשרי לומר לנכרי לבנות סוכה מפאת דלשיטת תוספות (שבת צ"ה ב') בנין ביום טוב שרי מן התורה מדין מתוך. [ועיין שם בבאר יצחק דצירף גם דעת בעל העיטור דמותר אמירה לעכו"ם לצורך מצוה גם באיסור דאורייתא].

והנה במשנה ברורה (סי' תרכ"ו סק"כ) אייתי בשם פרי מגדים (סי' תרכ"ו א"א סק"ח) דאין לבנות סוכה על ידי נכרי ביום טוב. והיה אפשר לומר דסבירא ליה דדעת תוספות יחידאה.
[אך באמת יש לעיין דלא גרע ממכשירין שאי אפשר מערבו יו"ט, ושוב הוה שבות דשבות במקום מצוה, וכן תיקשי על באר יצחק אמאי לא אתי עלה מחמת הכין].

אמירה לנכרי בספק איסור

הנה יש לעיין האם מותר לומר לנכרי לעשות מעשה דספק אם הוה איסור דאורייתא וספק אם מותר.

א. שרי ספק איסור

הנה מבואר בחזון איש (נכלאים סי' א') דשרי, דהרי כתב דשרי לומר לנכרי להרכיב ספק כלאים. [וכן מבואר בספר כלכלת שבת דשרי].
ועיין בתשובות בית אפרים (או"ח סי' כ') לענין מכמורת של דגים שמטילים ביאור ומצודתם פרוסה מערב שבת, שמותר להריק הדגים על ידי נכרי בשבת מתוך המצודה אל הביבר קטן הסמוך לו, מכיון דאיכא בזה רק ספק איסור דאורייתא.

ב. שרי מלאכה שאינה צריכה לגופה

הנה בתשובות באר יצחק (או"ח סי' י"ג) אייתי דינא [עיין משנה ברורה סי' ש"מ סק"ג] דשרי לומר לנכרי ליטול צפרניים אף בכלי לצורך טבילת מצוה, מכיון דהוה מלאכה שאינה צריכה לגופה, ואע"ג דלשיטת הרמב"ם (פ"א מהל' שבת ה"ז) מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב מן

גליון השבוע נתרם

לעילוי נשמת הרבנית ע"ה

אסתר הדסה בת רפאל יונה ע"ה
לרגל יום השלשים שחל השבוע.
זכותה תגן עלינו ועל כל ישראל

זאת למודעי הדברים הנדפסים כאן אינם תמיד בלשוננו של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו בכמה וכמה דרכים ואופנים באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן, ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק חלק מהדברים.

המתנה המשמחת לחג הפורים!

השנה בחג הפורים הבעל"ט 'המתנה המשמחת' המוצלחת ביותר הינו הספר החדש רב המכר

"עמודיה שבעה"

כללי הנהגת הבית מרבינו זצוק"ל

המתנה המתאימה לכל מי שהינכם רוצים להוקיר ולשמח: לידידים - להורים - לצאצאים - למלמדים - לתלמידים - לראשי כוללים - לרבנים - לחתנים

תלמידי רבינו ושוחרי תורתו הבהירה ישמחו להזדמנות זו למלאות רצון צדיק וחפצו העז להפיץ בקרב ציבור בני התורה את כללי הנהגת הבית ע"פ שבעת כללי הרמב"ם!

הפצה ראשית: ספרי אברמוביץ / פרטים נוספים אצל המו"ל: 03-5780134

בס"ד יצא השבוע הספר הנפלא "ללא שם" מאורחותיו של הגרב"צ פלמן זצ"ל, לרגל ההוצאה

נביא כמה פנינים מתוך הספר

סיפורי פרנסה וביטחון

מי מקצין בקצבת הילדים ומי מחלק קי"ץ?

ר' בן ציון חזר ואמר פעמים רבות, כי רבי נחום מהורודנא זצוק"ל אמר תמיד, כי ניסה הרבה פעמים למצוא ולהבין בדרכים פשוטות את דרכי הפרנסה, ומצא את עצמו טועה, ונוכח תמיד כי יד ה' מנווטת ונכנסת לו בתוך החיים בדרכים לא טבעיות-סטנדרטיות. הוא מרוויח משם ומפסיד מכאן, מתאמץ שם ומרוויח ממקום אחר. בדק ובחן וראה כי אנשים מנסים לשלוט בפרנסה שלהם וללא הצלחה. המפתח כל העת בידי הקב"ה. לשונו של רבי נחום מהורודנא: "אבל תמיד מצאתי יד ה' גלויה ובולטת כל כך, עד כי אין בהם שום דבר מדרכי הטבע, וכל בן דעת יורה כי מה' היתה זאת. וזהו שנאמר בגמרא 'קשים מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף'".

*

מעשה שהיה.

בשנים ההם, נחקק חוק בכנסת, שיוצאי צבא מקבלים מ'ביטוח לאומי' קצבה מיוחדת (סכום גדול) מידי חודש בחודשו.

עם כניסת החוק לתוקפו, אחיו של ר' בן ציון אמר לו סברא: כיון שלמעשה כל החוק נועד למטרה אחת, שהערכים לא יקבלו את הכסף, לכן לדעתי, אם יש לתושב מדינה אח וכדומה שהיה בצבא ויוכיח זאת בביטוח הלאומי זו כבר סיבה מספקת שגם הוא יוכל לקבל את הקצבה.

באותה תקופה, רב"צ היה צועד ברגל מהכולל ברח' קאליש בבני ברק לביתו, ובדרכו עבר תמיד בקביעות ברחוב ירושלים שם היה ממוקם בנין משרדי 'ביטוח לאומי'. הוא החליט שהיות והמצב הכלכלי שלו קשה (באותה תקופה כבר החל לחתן ילדים) והיות ונאמר לו הרעיון הנ"ל, לכן מחובת ההשתדלות להיכנס בדרך מהכולל ל'ביטוח לאומי' כדי לבקש שם את הקצבה.

ביום בהיר אחד נכנס וביקש שיאשרו לו קצבה. הפקידה שאלה אותו: האם עשית שירות צבאי, הוא השיב: לא, אבל אחי שירת. הפקידה הגיבה: מה פתאום, אין כזה דבר, אם לא היית בצבא, אתה לא מקבל, אמר לה הגרב"צ הרי אח שלי שירת בצבא. אמרה לו הפקידה שוב: אבל אם אתה לא עשית צבא למה שתקבל?! הוא הגיב: אבל אמרו, שכל המטרה שחוקקו את הקצבה במוגבלות ליוצאי צבא, כדי למנוע מהערכים לקבלה, ולכן כל אדם אחר, גם אם לא הוא ממש שירת, אלא בן משפחתו שירת בצבא, הוא יהיה זכאי לקבל את הקצבה. הפקידה אמרה לו בחיוך, טוב קח 'טופס בקשה לקי"ץ' תמלא את הפרטים, ותגיש את הטופס, ואם יאשרו לך מצוין, מה אכפת לך. הוא מילא את הטופס והגישו. לאחר תקופה קיבל מכתב מ'ביטוח לאומי' שבקשתו התקבלה, ואישרו את הקצבה. מידי חודש בחודשו קיבל סכום נכבד של קצבת קי"ץ מביטוח לאומי.

אחד מקרובי משפחה של ר' בן ציון, יהודי נכבד שעבד לפרנסתו ולמד בערב בדף היומי, שמע מר' בן ציון את הסיפור, החליט גם כן להיכנס לביטוח לאומי למלא ולהגיש 'טופס בקשה' לקצבת קי"ץ. הוא ניגש לפקיד כדי לבקש 'טופס בקשה', הפקיד התעניין האם עשית איך שהוא שירות צבאי? הוא השיב בשלילה והוסיף: אבל יש לי קרוב משפחה שעשה צבא, הפקיד גער בו: אל תטריד אותי בסיפורים, אם לא עשית שירות צבאי אין לך מה להגיש בכלל טופס בקשה, אין כזה דבר. קצבה זו מיועדת אך ורק למי שעשה צבא, "אבל אני יודע בבירור על מישחו שלא שירת בצבא ומקבל קצבת קי"ץ כי אחיו שירת בצבא".

תגובת הפקיד: "תגיד לי מיד מי האיש, זה נגד החוק, אני חייב למפל בזה". האיש מצא דרך ומיהר לחמוק מהמקום שמא יאלצו אותו לומר את השם של המקבל...

הוא שב לר' בן ציון ותמה: מה קורה כאן, מדוע לך נתנו ולי לא? רב"צ הגיב, אומר לך את הסיבה, כי רציתי ללמוד ולהיות בן תורה, ולכן תורה יש צינור מיוחד משמים לפרנסה, ואם היית נשאר ללמוד אחרי החתונה, בוודאי גם

אתה היית מקבל.

והייתה קצבה אחרת שהופסקה לו...

היה זה בשעות הצהריים. העלו מתיבת הדואר מכתב מ'ביטוח לאומי'.

ר' בן ציון פתח את המכתב, בו נרשם שחור על גבי לבן, כי היות והבת הגיעה לגיל שמונה עשרה, מעתה הופסקה 'קצבת ילדים' בגינה. תקבלו קצבה רק ל-10 ילדים.

הרב קרא את המכתב, ואמר בקול (כדי שיחתנו' שהיה בבית ישמע): וכי הם מחלקים פרנסה? הקב"ה מחלק פרנסה. כלומר?

הידיעה שנכתבה כאן – שמעתה לא אקבל מהם קצבה, היא נכונה, אבל הנימוק של גיל 18 אינו נכון. כי הנימוקים והסיבות הם בידי שמים. וגיל ה-18 של הבת הוא רק הסיבה הפרקטית הנראית לעין. הסיבה, לא המסובב. ויכול גם להיות, שהסכום לא יחסר לי, אלא שלא יבוא בקלות – ישירות מהם לחשבון הבנק, אלא בדרך אחרת, קצת יותר מפותלת.

בכל מקרה, הפרנסה היא רק בידי שמים. לא בידי אחר. כל כך פשוט.

בעלי הממוזן לא נמלטים מיסורים

משל המשיל החפץ חיים – אמר ר' בן ציון לאברך הטרוד בדאגותיו.

עני מרוד, צעד בדרך מעיר לעיר ונשא על כתפו שק מלא תבואה עישר וחצי ק"ג. חלפה לידו כרכרה של איש נדיב. היא נעצרה והנדיב הציע לו להניח את המשא הכבד על העגלה.

העני שמח מאד. הוא מיהר והוציא מן השק קילו וחצי ממשאו – משקל שלא קשה לו לסחוב, והעביר לתוך שקית קטנה, ובשק נותרו תשע ק"ג, אותם הגביה והניח בעגלה בתודה.

חיך האיש שבכרכרה ואמר לו: "פלא לי עליך על שאתה חושב שאני מקפיד על הק"ג וחצי. אם תשע ק"ג אני מעלה על העגלה, וכי ק"ג וחצי נוסף – דבר קל שכזה אתה חושב שאני מקפיד עליו? אם כבר אז כבר – תניח הכל ואני נוסע".

חיך החפץ חיים: כאשר שואלים בחור שמתארס בן עשרים כמה הם דמי הנדוניה שקיבלת? הוא ישיב בסיפוק קיבלתי נדוניה נכבדה, שאוכל לחיות ולהתפרנס ממנה שלש וארבע שנים – אפילו אם לא יודמן לי שום עסק לפרנסתי.

שואלים אותו, ומה תעשה בארבעים ושש שנה הנותרות עד תשלום שבעים שנה (שהוא בדרך כלל מספר חיי האדם)? יענה ויאמר, אני בוטח בה' שיזמין לי עסק או כל סיוע אחר, שאוכל להתפרנס מידו הרחבה.

ממש פלא עליו. כיון שסוף סוף, הוא מוכרח לבטוח בה' שיעזור לו ויכלכלהו – אותו ואת כל אנשי ביתו 46 שנה, יכול הוא כבר לבטוח בה' יתברך שיפרנס אותו מידו הרחבה גם בשנה שנתיים הראשונות!

וזה שאמר הכתוב "השלך על ה' יהבך" (את כל המשא שלך) והוא יכלכלך", היינו שלא ישאיר לעצמו גם לא ק"ג וחצי, כיון שבעל כורחו מוכרח בסוף לבא לידי מידת הבטחון, א"כ שישליך על ה' את כל החבילה, ואז בוודאי כאשר יבטח בו באמת "הוא יכלכלך" – דברי החפץ חיים.

נמצינו למדים, שככל שהאדם מתחזק ומשליך את יתרו על ה', ובוטח בו באמת ובכל לבו, כך הוא זוכה ורואה בישועתו של מקום.

הקופה של האברכים והניסים ללומדי תורה

אברך נכנס להתייעץ עם ר' בן ציון, האם לעבור מכולל אחד למשנהו. ר' בן ציון השיב לו בסיפור.

בכולל פוניבז' היתה תקופה קשה שלא שילמו, ואם שילמו נתנו מעט. בשעתו ישבו לידי – סיפר ר' בן ציון, שני אברכים. אחד מהם עזב והלך ללמוד בכולל ששילמו טוב, אך למד שם הרבה פחות טוב ממה שלמד כאשר ישב בכולל פוניבז'. ולאחר כחודש הוא סיפר לי, כי בראש חודש הראשון שקיבל את התשלום הגבוה מהכולל החדש, רוב הסכום הלך לפיצוץ בצינור בבית. לכן החליט מיד לשוב ל"עניות" של כולל פוניבז'.

המשיך ואמר לו.

לפיכך הכלל הוא, שצריך לתת את הדעת, לא על גובה המלגה דווקא, אלא האם הלימוד בכולל השני יהיה כמו בכולל הקודם. שאם כן בבקשה, תעבור לכולל ההוא, אבל אם תלמד שם פחות טוב אל תעבור. כלומר, שהלימוד יהיה מרכז השיקול, הכסף וכל השאר הם כבר יבואו מהקופה המיוחדת שמייעדים בשמים לאברכים עמלי תורה. בקודש הקדשים התרחש בתמידות נס גדול, "שהארון לא היה מן המניין" – כפי שנאמר בגמרא בכמה מקומות. שלמרות שמידת בית קודש הקדשים הייתה עשרים אמה ובאמצע עמד הארון, הנה כאשר מדרו את מידת קודש הקדשים, תמיד נמצאו עשרים אמה – עשר אמות לצד אחד של הארון ועשר אמות לצד השני של הארון, כאילו שאין ארון. נס.

לא מובן, הרי תכלית בית המקדש הוא קודש הקדשים, ותכלית קודש הקדשים – הארון, אז אם כן מדוע הארון לא מהמניין, אם הארון העיקר אדרבה, עליו להיות ראשון במנין ובחשבון?

הביאור והסוד הוא, אמר ר' בן ציון: ארון הלוחות – מהותו חייב להיות בלי מנין, דווקא מעל הטבע. וזו הנהגה שה' הטביע בעולם ש"הארון נושא את נושאו", וש"הארון אינו מן המניין" וממילא, מי שנצמד לארון והולך על פיו ועוסק עם הארון כל היום – אברך כמשמעו וכמדרשו, יש לו הנהגה ניסית, אי אפשר להסביר זאת בכתב או בפה. זו מציאות ניסית. ומכאן הקופה האחרת לחלוטין שממנה הקב"ה מפרנס ללא מנין וללא חשבון את ידיהם של תלמידי חכמים.

כל ענין פרנסת בני אדם היא בדרך נפלאה, פרנסת כל בשר בכלל – והיהודים בפרט פלאית, אבל פרנסת אברכים היא עוד יותר למעלה – הפלא ופלא מעל הטבע.

ניסים בפרנסה

סיפר ר' בן ציון.

אחד משומעי שיעוריו בבני ברק עבד לפרנסתו כנהג הסעות. ויהי היום, נמפל אליו שומר תנועה בטענה שנסע שלא כחוק, ורצה לתת לו דו"ח גבוה, היהודי אמר לשומר שהמקרה לא היה כפי שמאשים אותו, וממילא לא עבר על עבירת התנועה המדוברת. הם התווכחו, השומר נפגע וכעס מאד ואמר לו: אני אדאג להביא אותך למשפט, ושם כבר תקבל 'שלילת רישיון' ותאבד את הפרנסה, ונראה מי הצודק אני או אתה.

האיש נבהל והיה מוטרד מכך במיוחד, כי פרנסתו הייתה בנויה מהסעות, וסיפר לי בצער על פרטי המקרה. יעצתי לו שיתן סכום כסף לצדקה ושיקבל על עצמו להוסיף בלימוד כרבע שעה נוספת מידי יום ביומו – "ובזכות שאתה מוסיף בלימוד התורה, בכח התורה הכל יהיה בסדר". הוא אכן נתן צדקה והתחיל במהלך של הוספה בלימודיו.

בתאריך המיועד, התייצב בעל הרכב בבית המשפט. השופט המתין לשומר שייכנס, והשומר לא הופיע. השופט כעס ואמר שלאחרונה זה כבר פעם שניה שהשומר עושה לו את זה – שאינו מגיע לדיון בתביעה שהוא תבע. השופט פסק לנהג קנס קטן ושחרר אותו מכל תביעה. זה הכוח שמקבלים כאשר לומדים תורה ונותנים צדקה, כל אחד יכול להיוושע בכוח התורה. ולאברכים עוד יותר – יש להם את כוח התורה בתמידות.

הדרשה שסיימה את החיים

בליל שבת האחרון לחייו, בין קבלת שבת למעריב, ר' בן ציון אמר שיעור קצר בבית מדרשו בבני ברק. ותיבל בו 'ווארט' על הפרשה – פרשת בשלח. נדייק בפסוקי הפרשה – פרשת ירידת המן.

בתחילה לשון הפסוק "לקטו ממנו איש לפי אוכלו", "איש לפי אוכלו לקטו", אבל אחרי המעשה של "ויותירו אנשים מיד השתנה ונאמר "וילקטו אותו – איש כפי אוכלו" פלא. מה סוד השינוי הקטן הזה? בתורה אין שינויים קטנים.

ויש לומר כך, הגביה ר' בן ציון את אצבעו למעלה מול היושבים בבית הכנסת לאמר: הקב"ה ציוה שמדי יום יאכלו רגיל את כל האוכל שנצרך להם, ולא יותירו מאומה ליום המחרת, ומובטח להם שמחר יירד אוכל חדש. אך הנה, שני אנשים לא שמעו אל משה "ויותירו אנשים ממנו עד בוקר". הם הראו לכל כי אינם רגועים, וכי יש לפחד מה יהיה מחר, וממילא חייבים להכניס משהו ל'תכנית חיסכון' – דבר שהיה אסור במדבר!

מה קרה אחר כך?

לכולם ירד מן עומד לגולגולת, לפי הדרוש למאכל היומי של אדם, אבל אותם שלא שמעו בקול משה, הצטמצמו וחסכו בפחד, הם נענשו, ושוב לא ירד להם מן בכמות המלאה, אלא רק כפי מה שהם אכלו אתמול. כפי אוכלם ביום הראשון כך ירד להם המן למחרת. ואם ביום הראשון הכניסו עשרים אחוז לחיסכון, ירד להם למחר פחות עשרים אחוזים. לא כפי הצורך – לפי אוכלו, אלא פחות מהצורך – כפי אוכלו.

סיים ר' בן ציון: מי שחי בביטחון בהקב"ה, מקבל מה שצריך, ויש לו את צרכיו (לא מבטיחים עשירות, אבל מקבלים לפי אוכלו וצורכו), אבל אם הוא סומך על עצמו, ועל ההשתדלות של עצמו, מקבל כפי שמשתדל... זו האמירה האחרונה ברבים, בחייו של ר' בן ציון.

אם אתה מתאמץ מזיע מתייגע, מעל החיוב שלך, ומדוע אתה מתאמץ כיון שאתה לא רגוע לסמוך על הקב"ה, טוב לך יותר להישען על מאמצים ולבטוח בכוחך, אם כך, בבקשה, תקבל את הלחם לפי המאמצים שלך, ובשבוע שלא הצלחת לעבוד, לא התאמצת, לא הזעת, לא תהיה לך פרנסה... אבל אם תסמוך על הקב"ה תקבל את מה שמגיע לך – מזונותיך הקצובים, גם אם לא הצלחת לעשות השתדלות.

נשאלת השאלה, וכי לא לעשות השתדלות?!

יש לעשות את מצוות ה' השתדלות, כיון שבתורה כתוב "וברכתיך בכל אשר תעשה" – תעשה ותתברך. אבל אל תבטח בעשייתך ואל תישען עליה, אלא על הקב"ה. ואז תקבל לפי מה שקצוב לך וכפי מה שמגיע לך, גם אם לא הצלחת להשתדל.

כך ההנהגה עם כל יהודי, אבל אברך השקוע בלימוד התורה ברצינות, יש לו סעיף מיוחד הנקרא "אוכלי המן", שחובת ההשתדלות שלו פחותה מכולם, ויקבל את מזונו ופרנסתו מחוץ לדרכים הסטנדרטיות. לא הובטח לאברכים חיי עושר, ממש לא, אבל "לא ראיתי צדיק נעזב", הם אינם נעזבים אלא מתנהלים בדרכים מפותלות למזון וכלכלה, על ידי תמכין דאורייתא ובמינימום של הוצאות בחיי היום יום ובמיעוט צער ונזקים ועוד. והרבה דרכים למקום.

כל אחד והפעקאלע שלו

יהודי פעם התאונן קשות באונו ר' בן ציון כי אין לו פרנסה מסודרת והוא מתגלגל פה ושם, "אני מקנא בבעלי היכולת שארנקם מלא בממון" – התאונן. ר' בן ציון סיפר לו.

מרן רבי אהרן לייב שטיינמן שב מכמה ביקורים בחו"ל למען הכלל, והוא סיפר לי כי נכנסו אליו גבירים יקרים מרחבי תבל, לשוחח ולשפוך לב.

והנה איש אחרי איש מהם, סיפרו וביקשו ברכה על צרות פרטיות שיש להם, לכולם. והם לא התאוננו על צרות סתם של מה בכך, אלא להיפך, רח"ל.

אמר ר' אהרן לייב בפנים כאובות, ברחמים ובצער: "לא שווה בכלל להיות גביר! אמנם כסף יש, אבל כאלו צרות אחרות כנגד זה, שכבר יותר שווה שהצרה תהיה במחסור הכסף".

סיים ר' בן ציון בשם אחד מהגדולים, כי אדם המקנא בחברו בדבר מוצלח שיש לו, עליו להסתכל על כל מה שיש לחברו, גם על הצרות והסבל שיש לחברו, ובאופן כזה כל אחד ירוץ ויהיה שמח לקבל את מה שיש לו, שזה כלום לעומת הניסיונות והפעקאלע שיש לשני.

יחי ראובן

מתוך הספר "יחי ראובן" מאוצרותיו של הגאון הצדיק רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל

מהיכן התעשר משה...?

אלה פקודי המשכן משכן העדות (לה, כא)

ליצני הדור לא תורמים זהב...

מובא במדרש (שמות רבה נא, ו): "ולמה עשה עמהם חשבון? הקב"ה יתברך שמו מאמינו, שנאמר (במדבר יב) 'לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא', ולמה אמר להם משה בואו ונעסוק במשכן ונחשב לפניכם? - אלא ששמע משה ליצני ישראל מדברים מאחוריו... ומה היו אומרים? רבי חמא אמר: הם היו אומרים: חמי קדל דבריה דעמרם, וחבירו אומר לו: אדם ששלש על מלאכת המשכן אין אתה מבקש שיהא עשיר? כששמע משה כך אמר להם: חייכם, נגמר המשכן אתן לכם חשבון, הוי זאלה פקודי המשכן".

הנה נתבונן על מי מדברים כאן, מחד גיסא עומד משה רבנו שהקב"ה מעיד עליו "בכל ביתי נאמן הוא", ומאידך גיסא עומדים חבורת ליצנים, אפיקורסים, שפלים שבשפלים, שמתלוצצים על הגינותו של משה... וגם כלפיהם משה רבנו רוצה לקיים "הייתם נקיים" והוא מגיש להם חשבון על כל ההוצאות וההכנסות של מלאכת המשכן.

והוא מתחיל ומפרט: "כל הזהב העשוי למלאכה בכל מלאכת הקודש ויהי זהב התנופה תשע ועשרים כיכר ושבע מאות ושלושים שקל בשקל הקדש", זה הזהב שנכנס, ולהיכן הלך כל הזהב הזה? משה רבנו לא מפרט! לא מוזכר בפסוקים מה נעשה עם הזהב.

ולכאורה קשה, הרי כל מטרתו של משה רבנו היתה להגיש חשבון, וכי זה נקרא חשבון? לפרט הכנסות מבלי לפרט הוצאות?!

והשאלה מתחזקת לנוכח העובדה שלגבי כיכרות הכסף משה כן מפרט את ההכנסות מחד גיסא, ולאן הכסף הזה הלך מאידך גיסא. מחד הוא אומר: "וכסף פקודי העדה מאה כיכר וארבע מאות וחמשים ושבעים שקל בשקל הקדש", ומיד הוא מוסיף ומפרט למה שימש הכסף: "ויהי מאת ככר הכסף לצקת את אדני הקדש ואת אדני הפרוכת. מאת אדנים למאת הכיכר, כיכר לאדן, ואת האלף ושבע המאות וחמשים ושבעים עשה וויים לעמודים".

גם לגבי הנוחושת משה מפרט: "ונחושת התנופה שבעים כיכר ואלפים וארבע מאות שקל", ומיד אחר כך "ויעש בה את אדני פתח אהל מועד ואת מזבח הנוחושת וכו'".

מדוע, אפוא, משה לא מפרט מה עשו עם הזהב?

שמעתי ווארט טוב מאד ליישוב השאלה:

מי ביקש פירוט? - ליצני הדור. ליצני הדור לא תורמים זהב, וכיון שלא תרמו זהב - אין צורך לתת להם פירוט עליו, ואלו אלו שכן נתנו זהב - לא נצרכו כלל לפירוט כלשהו! הם נתנו את הזהב עם "לב זהב" ולא התעניינו כלל מה נעשה בו! הליצנים יקבלו פירוט מדויק על מה שהם נתנו, על הכסף ועל הנוחושת, אבל לא על הזהב שלא נתנו...

ה"יסוד" לטענת הליצנים

אבל עדיין קשה, סוף כל סוף איך יתכן שאנשים, אפילו פחותים שבפחותים, יחשדו במשה רבנו, נאמן ביתו של הקב"ה, שהוא גנב? ולא סתם גנב אלא גנב מן הקדש שהוא חמור שבעתיים!

רבותי! תשמעו את הביאור:

כל אחד ואחד מעם ישראל היה מיליונר... ליתר דיוק לא מיליונר, אלא מיליארדר... מהיכן אני יודע, והרי אני לא מ"מס הכנסה"?... פשוט מאד: כשבני ישראל יצאו ממצרים הם רוקנו אותה לחלוטין מאוצרותיה. לא היה אחד מישראל שלא היו לו שמונים- תשעים חמורים לוביים טעונים מכספה וזהבה של מצרים! וזה עוד לא הכל: חז"ל אומרים שכל זה, ביזת מצרים, היה כאין וכאפס לעומת מה שנשלל ישראל בביתו הים...

ומשה רבנו? הוא לא השתתף לא בבזיזת מצרים וגם לא בבזיזת הים.

בשעה שכל ישראל היו עסוקים בבזיזת הים היה משה רבנו עסוק בעצמות יוסף. אם ישאל אותו משהו: "משה! איפה החמורים שלך? איפה הלוויים שלך?" משה

יענה לו: "לי יש עצמות! לי יש מצוה! יוסף השביע את אחיו שיעלו את עצמותיו ממצרים ויזהו בלבד אני עסוק!"

אם כך, הכל יודעים שמה רבנו הוא בעצם, עני ואביון. אמת, יש לו, כמו לכל איש ישראל, מן הירוד משמים, יש לו מי באה, אבל כסף - אין לו!

אף לא אחד ידע את הסיפור האמיתי מהיכן התעשר משה. חז"ל אומרים על הפסוק: "פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים" - "אמר לו הקב"ה למשה: 'פסל לך' - פסולתן של לוחות ראשונים יהיו לך. שהלוחות היו עשויות מאבן טובה ספיריטית וחצובים מגלגל החמה, ומהפסולת שלהם התעשר משה".

והנה כולם רואים את משה רבנו עולה למרום בראש חודש אלול, חוזר למחרת יום הכיפורים, ופותח במגבית להקמת המשכן. תוך מספר שעות השתרכו תורים ארוכים של אנשים ה"שופכים" כסף וזהב... נערמו ערמות כל כך גדולות של כסף וזהב שיצא קול במחנה שלא להביא יותר!

ופתאום אנשים שמים לב שבדיוק עכשיו משה רבנו - עשיר! איך הוא נהיה פתאום עשיר? הלא בעלותו ההרה לפני ארבעים יום הוא היה עני ואביון? וכי בשמים יש בנקים? מחלקים שם כסף? אמנם ראינו שאת התורה הוא הוריד משם, אבל לא ראינו שירד אתה גם כסף...

אכן! קושיה טובה!

ולאנשים יש גם תשובה טובה: הרי הוא הממונה על הכסף וזהב ש"נשפכו" כאן כמים... אין כל אפשרות אחרת להסביר את התופעה...

זה היה ה"יסוד" לטענתם של הליצנים: היתה להם, כביכול "הוכחה ניצחת" לדבריהם!

חיוב מעיקר הדין לדון לכף זכות

המשנה במסכת סנהדרין (פ"ט מ"ד) אומרת: "הגונב את הקסווה - קנאים פוגעים בו". קסווה הוא כלי שרת שנמצא בבית המקדש. המשנה אומרת שאם כהן גנב כלי שרת מבית המקדש דינו ש"קנאים פוגעים בו". הגמרא מבארת שאחיו הכהנים אינם מביאים אותו לבית דין שיפסוק את דינו, אלא הם בעצמם מוציאים אותו מחוץ לעזרה ופוצעים את מוחו בגזירין.

הנה על פי ההלכה גנב אינו חייב מיתה, גם אם פשע וגנב כלי מבית המקדש. "קנאים פוגעים בו" היא הלכה ואין מורין כן אם אחיו הכהנים היו מביאים את הגנב לבית דין - בית הדין לא היה מורה להם להפציץ את מוחו בגזירין. אלא שהם יכולים לעשות לו כך על דעת עצמם, מתוך קנאה לה יתברך!

נשאלת השאלה: אם באמת על פי דין אין הוא חייב מיתה, מדוע יכולים הקנאים להמית אותו? התשובה לכך היא: הפשע של אדם כזה, שמשוגל לגנוב כלי שרת מתוך בית המקדש, ממקום השראת שכינה, הוא כל כך מתועב ונבזה - עד כדי כך שיש היתר לקנאים לפגוע בו!

ולתוספת ביאור: ידוע שגנב משלם תשלומי כפל. לעומתו גולן לא משלם כפל. מדוע? כי חסאו של הגנב מתועב יותר מחסאו של הגולן; הגולן, שבא לאור יום ומצמיד אקדח לרקתו של אדם ואומר לו "או את הכסף או כדור בראש" - אינו מפחד לא מהקב"ה וגם לא מבשר ודם. לעומתו הגנב מפחד לבוא לאור יום, כי הוא ירא שבני אדם יתפסוהו וישליכוהו לכלא, לכן הוא בא רק באישון לילה.

אדם כזה מתועב יותר, שהרי הוא מפחד רק מבשר ודם ולא מהקב"ה הרואה את מעשיו גם באישון לילה. לפיכך עונשו של הגנב חמור יותר מן הגולן.

כיוצא בזה, כהן שהיה לגנוב מבית ה', ממקום ששכינה שריה בו - מעשהו חמור שבעתיים: על כן קנאים יכולים לפגוע בו ולהמיתו.

מעתה נוכל להבין עד כמה חסאו ליצני הדור כלפי משה רבנו: הם העזו לומר שמה רבנו גנב! ולא "סתם גנב" אלא העז לגנוב מכספים שנאספו למלאכת המשכן! הוא גנב ממקום הקודש, בבחינת "גונב את הקסווה"!

יש להם "הוכחות" לטענתם... יש להם "הסברים" לשיטתם... הם טוענים כי אלו "עובדות בשטח". הרי "לא יתכן" שמה התעשר מדבר אחר, אין מציאות שמה לא גנב...

אוי! ליצנים! אפיקורסים שפלים!

כיצד מהינים אותם להטיל על משה, נאמן ביתו של הקב"ה, פשע שכזה? יש לכם קושיות? תמיהות? תישארו עם הקושיות שלכם! ואל "תתרוצו" תירוצי שכזה... מי

שמעו לתרץ תירוצי שכוה- לא זו בלבד שהוא משייך לכת הליצנים אלא גם לכת האפיקורסים!

ובאמת כתוב ברבינו יונה שאמנם באופן כללי החיוב לדון כל אדם לכף זכות הוא ממדת חסידות, אבל כאשר רואים אדם צדיק שעושה משהו שנראה, לכאורה, לא טוב - ישנו חיוב מעיקר הדין לדון אותו לכף זכות, ואין זו רק מדת חסידות.

כלפי צדיק לא די בכך שאומרים "אולי הסיבה למעשה היתה כזאת... או אולי כזאת"... אלא יש לומר בוודאות גמורה שעשה דבר טוב! אלא מאי, אני לא כל כך מבין? יש לי עליו קושיה? הבעיה היא בן ההבנה שלי לוקה בחסר! כנראה שלא ידועות לי כל העובדות לאשורן.

זו בדיוק היתה התביעה כלפי אותם ליצנים, אפיקורסים.

ממש בימים אלו שמעתי מעשה בענין "היו דן את כל האדם לכף זכות":

אדמו"ר ידוע עשה חתונה בחוץ לארץ לאחד מילדיו. באולם סמוך ערך באותו ערב אחד ממקורביו של האדמו"ר גם הוא חתונה לאחד מילדיו, והיות ורק קיר אחד הפריד בין שני האולמות, החליט האדמו"ר לקפוץ לאולם הסמוך ולאחל למקורבו ברכת "מזל טוב".

כשהבחין אותו מקורב באדמו"ר שבא לשמחתו הוא רץ לקראתו ואמר לו: "אף אחד לא קרא לך!" האדמו"ר איהל לו "מזל טוב" ושם לחתונתו...

האנשים שעמדו מסביב רתחו מזעם על אותו מקורב. האדמו"ר בכבודו ובעצמו עזב את שמחתו האישית והגיע לשמחתו כדי לברכו, והוא מעז להחציף פניו ולומר לאדמו"ר "אף אחד לא קרא לך"...

אלא שבסופו של דבר החליטו שלא להשיבת את שמחתו ולא "לטפל" בו ובפרט לנוכח העובדה שהיה זה תמוה מאד בעיניהם שכן ידבר אותו מקורב אל האדמו"ר ומסתמא יש דברים בנו שיש לבררם. הם החליטו לפנות אל האדמו"ר בעצמו ולשאול אותו לפרש הדברים...

האדמו"ר שמע את דבריהם ופרץ בצחוק רם.

"בכל יום" - כך סיפר - "אני מקבל הרבה טלפונים מאנשים. כל אחד מספר לי על צרותיו, כל אחד מבקש ממני את בקשותיו. והנה היום, ביום חתונת בני, לא רציתי שבאמצע החתונה יטרידו אותי אנשים. הרי לא כולם יודעים שהיום הוא יום שמחת לבי. לכן נתתי את הטלפון שלי למקורבי, שהסכים לענות, גם ביום שמחתו, לאנשים הפונים אלי ולשאול למבוקשם..."

כשהגעתי לאחל לו ברכת "מזל טוב", הרגיע אותי ואמר לי "אף אחד לא קרא לך" כלומר, לא היה עבורך אף לא טלפון אחד! ויכולתי לשוב לשמחתי ברוגע...

עשייה - מכח ציווי ה' בלבד

כְּאִשֶּׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה (מ, כא)

ישיבה אינה אוניברסיטה...

הבעל הטורים כותב, ששמונה עשרה פעמים נאמר בפרשה "כאשר צוה ה' את משה", על כל דבר ודבר, וכנגדם תיקנו את תפילת שמונה עשרה. פעם נוספת כתוב "כאשר צוה ה' כן עשו" כנגד הברכה הנוספת, ברכת המינים. ויש להבין את הקשר בין שני הדברים.

לפני שאמר מה שחשבתי בענין, ואני חושב שהוא ביאור אמתי, אספר סיפור שסיפר לי יהודי שהציעו לו שידוך עבור בתו. סיפרו לו כי הבחור חזק מאד בלימוד, למדן נפלא, בעל כשרון, מחדש חידושים, אלא שהוסיפו ואמרו כי הוא לא כל כך מיוחד ביראת השמים שלו.

היהודי נכנס אל מרן הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל, ששח בפניו את כל המידע ושאל בעצתו. אמר לו רבי מיכל יהודה: "אני לא מבין בדיוק למה כוונתך באומרך שהבחור לא כל כך מיוחד ביראת השמים שלו, אבל ברצוני לשאול אותך האם שמעת אם הבחור בא להתפלל תפילת שחרית בישיבה?" "אמרו לי", השיב האב, "שהוא לא מתפלל בישיבה".

נענה רבי מיכל יהודה ואמר לו: "עליך לברר תשובות לשתי שאלות. השאלה הראשונה: מדוע הוא לא בא להתפלל בישיבה? ישנם בחורים שלומדים בהתמדה גדולה עד השעות המאוחרות של הלילה מתוך ידיעה שיכולים הם לקום לתפילת שחרית בשעה קצת יותר מאוחרת מזו שמתפללים בישיבה, וכמובן מתוך הקפדה שלא להפסיד זמן קריאת שמע. בחורים שכאלו לא מתפללים תפילת שחרית בישיבה כדי "להרוויח" כמה שעות של לימוד תורה! עליך לברר בייחוד לבחור המוצע לך, האם זו הסיבה לכך שאין הוא מתפלל בישיבה, או שיש סיבה אחרת.

"השאלה השניה: הבנו, הוא לא מתפלל תפילת שחרית בישיבה, אבל היכן הוא כן מתפלל? האם הוא מתפלל במנין של בני תורה או במנין אחר?"

היהודי הלך לברר תשובות לשתי השאלות וכעבור זמן מה חזר אל רבי מיכל יהודה עם שתי התשובות: א. הבחור לא מתפלל שחרית בישיבה כי בישיבה "סוחבים" את התפילה וזה לא בשביל "העצבים" שלו... ב. לבחור אין כל נפקא מינא באיזה מניין הוא מתפלל, יא זה מניין של בני תורה או של בעלי בתים, ובלבד שהמנין יהיה מהיר וזריז...

ר' מיכל יהודה פנה לאבא ואמר לו: "הבחור הזה חושב שישיה זה אוניברסיטה... הוא אוחז שהוא כמו סטודנט באוניברסיטה... אם אתה מחפש סטודנט שכזה - קח אותו כחתן לבתך!".

המילה "ישיבה" אינה כוללת בחיבה רק לימוד תורה, המילה "ישיבה" כוללת גם דקדוק הלכה, מדות טובות, הקפדה על מצוות שבין אדם למקום, זהירות במצוות שבין אדם לחברו. "ישיבה" היא גם מקום תפילה, ותפילה, נוכח, היא כנגד שמונה עשרה הפעמים של "כאשר צוה ה' את משה".

המדרגה הגבוהה ביותר בתפילה

כעת אבאר בסיעתא דשמיא את הקשר בין תפילת שמונה עשרה ל"כאשר צוה ה' את משה".

בצלאל ידע לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ. כל סודות התורה היו גלויים לו. הוא גם ידע את כל התיקונים השמונים בכל קרש וקרש, את כל סתרי התורה שבכל אדן ואדן. הוא שלט בכל הדברים הנשגבים והעליונים, השתלשלות העולמות, צינורות השפע, ובקיצור היה בקי בכל סתרי הקבלה... אבל, כשהוא ניגש לעשות את כלי המשכן בפועל - הוא הניח את כל הידיעות שלו בצד, גנז את כל הסודות וסתרי התורה, ועשה אך ורק "כאשר צוה ה' את משה"! הוא לא עשה כלי מסוים בגלל שהשכל שלו מבין את סודו, תיקונו ועניינו. הוא עשה את הכלי רק מחמת שכן "צוה ה' את משה".

נראה לי שזו גם המדרגה הגבוהה ביותר שישנה בתפילה: הנה בכל תפילת שמונה עשרה ישנן שלוש עשרה ברכות הכוללות בקשות פרטיות של האדם. הוא מבקש על רפואה, פרנסה, גאולה וכדומה, התכלית האמתית של כל הבקשות האלו צריכה להיות אחת: לעשות נחת רוח לבורא יתברך שמו. הצדיק האמתי מבקש רפואה - כדי שיוכל לעבוד את הקב"ה ביתר שאת וביתר עוז. וזהו גם משרתו היחידה כשהוא מבקש פרנסה וכן את יתר הבקשות.

בבניין המשכן ביטל בצלאל, ביטול מוחלט, את כל ידיעותיו והשגותיו האישיות. הוא בנה כל פרט ופרט מתוך התבטלות מוחלטת לעשות את רצון ה', וכנגד זה תקנו שמונה עשרה ברכות בתפילה, בהן שומה על היהודי לבטל את "ירווחי" האישיים ולבקש הכל רק כדי שתהיה לו היכולת לעשות ככל אשר צוה ה', ולגרום לו יתברך נחת רוח.

על חנה נאמר: "ותתפלל על ה'". (שמואל א א, י), ולכאורה צריך להבין מה פשר הלשון "על ה'?" מתאים יותר לומר "אל ה'?" (ועין בגמרא ברכות לא ע"ב מה שדורשת מה). ואפשר לומר שכוונת הפסוק לומר שכל תפילותיה של חנה היו למטרה אחת: "על ה'". אני לא מבקשת על הצער שלי באופן אישי, אלא שידעת אני שכאשר יהודי שרוי צער - גם השכינה מצטערת עמו, "בכל צרתם - לו צר", ועל כך אני מבקשת - על צער

השכינה!

זוהי דרגה גבוהה מאד: "להחביא" את עצמו למערי ולבקש רפואה או פרנסה רק למען שמו יתברך, שתהיה לי את היכולת לעשות רצונו ולגרום לו נחת רוח. וכך מבין ר' חיים מוולוז'ין ב"נפש החיים" שזוהי המעלה העליונה בתפילה, שאדם מתפלל אך ורק לכבוד ה' יתברך, והכל, הכל, שָׁלָל, בריאות, פרנסה, חזרה בתשובה, גאולה וישועה - הכל למען שמו יתברך. כשאדם זוכה להגיע למדרגה שכזו, נחשב הדבר שהוא מתפלל תפילת שמונה עשרה "כאשר צוה ה' את משה".

מעשי ראובן

אחד ממטפליו הרפואיים של רבי ראובן זצ"ל, היה אדם נבון ובר-דעת, אך רחוק משמירת התורה והמצוות. אותו מטפל הביע את התעניינותו הרבה בנושאי יהדות, ועקב כך, רבי ראובן קירב אותו מאוד והרבה לדבר עימו בדברי תורה ולחזקו במוסר ויראת שמים.

הדבר נמשך זמן מה עד שרבי ראובן הבחין כי אותו אדם מתעניין ביהדות כדי להרחיב את השכלתו וניגש להבנת הדברים כפי שניגשים ללימוד חומר מדעי גרידא. מאותו יום והלאה, רבי ראובן לא אבה בשום פנים ואופן לדבר עימו בענייני יהדות. הוא סובב את הדברים בחכמה ובכל פעם שנפגשו הסיט את שיחותיהם לנושאים אחרים, כדי שאותו אדם לא יחוש בדברים ולא יפגע חלילה.

רבי ראובן הכיל בדמותו שילוב נדיר של יראת שמים, הקפדה וזהירות בקיום המצוות על כל פרט, ללא ויתור וללא חת, וביחד אם זאת, נועם הליכות והארת פנים מיוחדת לכל סובביו. כך התגלמו ברבי ראובן דבריו של שלמה המלך עליו השלום: "טוב אשר תאחז בזה וגם מזה אל תנח את ירך כי ירא אלוקים יצא את כולם", (קהלת ז יח).

גליון 9

סימן שס"א א' - שס"ב ט'

פתח העירוב

גליון שבועי להלכות עירובין האקטואליות בזמנינו, הנוגעות לכל אדם.
מסודר על סדר המשנה ברורה. מותאם להספק של לומדי הדף היומי בהלכה

דיני פירצה בקרן זוית.

סימן שס"א סעיף א'. ואם נפרץ בקרן זוית, אפילו בפחות מ' אסור.
הכוונה בזה שאע"פ שנשאר בכותל עומד מרובה על הפרוץ, מ"מ כשהפירצה בקרן זוית לא אומרים דין עומד מרובה על הפרוץ, והיא כמו פירצה יותר מ' שאוסרת.

א. דין זה נאמר כאשר הפירצה אוכלת בשתי רוחות, דהיינו כשחסר בפינה משני הצדדים (משנ"ב ס"ח), דרך דוגמא שנשבר גם מרוח מזרח וגם מרוח צפון, ראה שירטוט א'. אבל אם נפרץ רק מרוח מזרח, למרות שהפירצה היא עד הפינה (ראה שירטוט ב'), אינה אוסרת, כשברוח מזרח יש כותל בשיעור הפירצה דהיינו שהעומד מרובה על הפרוץ (ודלא כשיטת הר"ף).

ב. ההבנה הפשוטה בחיסרון של קרן זוית היא, שעומד מרובה מועיל רק במקרה שמוגדר פתח, ולא לפירצה, ובקרן זוית שאין דרך אנשים לעשות פתח בקרן זוית [כלשון הגמ' פתחא בקרן זוית לא עבדי אינשין], הרי זה אינו פתח אלא פירצה. וכ"כ המשנ"ב (סק"ט) דלא נוכל לכתוב הפירצה ההיא בשם פתח. ולכן לא יעזור שיש עומד מרובה. אבל החזו"א (ס' ע"ב סק"א) מבאר באופן אחר, שנאמר בזה יסוד, שכוחו של עומד מרובה הוא לגדור בין שני עומדים בקו ישר, ולא באלכסון. ולכן בפירצה שהיא קרן זוית שאם נמשיך את הכותל בקו ישר אין כנגדו כלום, אי אפשר להמשיך ולומר כאילו גדור. [אלא שהגמ' אומרת שאם היו עושים פתח בקרן זוית, היינו אומרים עומד מרובה באלכסון, מפני שזו צורת המקום במקרה כזה, וכמ"ש החזו"א (סק"ד) שדנים לפי צורת הכתלים ולא לפי רוחות העולם. אבל כיון שאין דרך לעשות פתח באלכסון, א"כ צורת המקום בקו ישר כעין ריבוע, ובצורה כזו אין מחיצה בקו ישר כנגד העומד [בתוך ' אמות כשיעור פתח], ולכן לא אומרים עומד מרובה בקרן זוית].

ג. לפ"ז כתב החזו"א (ס' ק"א סק"ד ד"ה ואם) שבחצר עגולה (שירטוט ג'), כל פירצה היא בקרן זוית, כיון שאי אפשר למשוך עומד מרובה אלא בקו ישר, ולא באלכסון או בעיגול, וכלשון החזו"א במכתב שאין מי שיחייב לדון את העומדים מתעגלים זה לזה. ואם נמשיך את העומד בקו ישר, הוא לא יפגוש בכותל שכנגדו.

ד. פירצה בגדר שאינה מכוננת ישר. לפי דברי החזו"א כתב השו"ע ה"ה הלכות (ס' שס"ד סעיף ל"ד) שגם כאשר הפירצה ברוח אחת (לדוגמא רוח מזרח), והצדדים אינם מכונים זה כנגד זה, אלא הקיר שבימין לפירצה, יותר פנימי מהקיר שמשמאל לפירצה (ראה שירטוט ד'), שאם נמשיך כל צד בקו ישר, לא יפגע בזה שכנגדו, אין אומרים דין עומד מרובה, והרי זה כפירצה בקרן זוית. ויש לעיין האם יש שיעור כלשהו שעדיין נחשב ישר, וניתן לכוון את העומדים שילכו זה לזה, או שמא גם בהפרש כלשהו אין אומרים עומד מרובה. ובספר תיקון מבואות הסתפק בזה, ורבים מחמירים בזה שאפילו הפרש קטן פוסל.

ה. דין זה מצוי מאוד ויש בו הרבה נפק"מ, כאשר יש פירצות בגדרות והם בזוית שונה [כעין צורת משושה או מתומן, ואפילו כשרק קיר אחד בשיפוע קל], או בקטע שהגדר הולכת בעיגול. כמו כן יש בעיה גדולה בפירצות בגדרות רשת, שהעובי שלהן פחות מסנטימטר, וא"כ בכל שינוי ועקמימות קטנה, כבר לא יפגשו זה בזה. ובפרט שהגדרות מתעקמות בסמוך למקום שפרצו את הגדר.

דיני פי תקרה

שם. וכן בית שנפרץ וכו' אמרינן בה פי תקרה יורד וסותם. מכיון שכל דיני פי תקרה נאמרו כאן, נביא את פרטי הדינים.

א. גדר דין פי תקרה הוא שקצה התקרה יורד וסותם (עירובין דף פו.) ברש"י (סוכה דף ו:) מבואר שהוא מדין גוד אחית. ובתוס' (עירובין דף צד:

ד"ה בשתי רוחות) מבואר שהוא מדין שנעשה פתח. ועי' קהלות יעקב (ס' א') מש"כ למה אין בפי תקרה חסרון של בקיעת גדיים כמו במחיצה תלויה.

ב. פי תקרה אמרינן אפילו במקום שפרוץ במלואו דהיינו לכל אורך הרוח הפתוחה (משנ"ב ס"ק י"ג), ואפילו ביותר מ' אמות (שו"ע). ואינו כדיני פתח של עומד מרובה ולחיים. [ויש לבאר שבעומד מרובה ולחיים צריך שיהיה שם פתח מלבד התיקון, ואחרי שהוא פתח מועיל עומד ותיקון לחי, משא"כ בפי תקרה, התקרה נותנת שם פתח, מפני שהיא מגדירה את סוף המקום וכו'].

ויש לעיין מהו הפה, ומה יורד. האם סיום תחתית התקרה, נותן דין יורד וסותם, או עובי התקרה שהוא תחילת מחיצה יורד וסותם. ואכמ"ל.

ג. לגבי **עובי התקרה**, כתבו התוס' (עירובין דף פו: ד"ה גזוזטרא) בשם רש"י (ואינו ברש"י לפנינו) שצריך שיהא בעובי התקרה טפח, והובא בחיי אדם. אבל המשנ"ב לא הביא דין זה, ואף בחזו"א (ס' ע"ט סק"א) משמע שאין צריך עובי, כי הפוסקים לא הביאו תנאי זה. [ויש לעיין לשיטות הנ"ל שעובי התקרה יורד וסותם]. ונפק"מ לגגונים המצויים.

ד. בתקרה **משופעת**, לא אומרים פי תקרה יורד וסותם (שו"ע). והכוונה לתקרה כמו רעפים שהיא בשיפוע. ולא נתבאר מהו שיעור השיפוע. ונפק"מ בזמנינו שיש תקרה מאיסורית שהיא יחידה אחת, ולכן אפשר להעמיד אותה בשיפוע מועט מאוד. האם גם זה נחשב שיפוע האוסר. ומובא בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל שאם למראית עין נראה ישר, כשר (אשרי האיש ח"ב עמ' תל"ז).

ה. הטעם שאין אומרים פי תקרה בשיפוע, כתב רש"י משום שאין לה פה, וכן כתב השו"ע. והיינו שיש הלכות בצורת הפה, ואחד מהם שיהיה סוף ישר, ובמשופע אינו ישר. [וכן לשון המשנ"ב (ס"ק י"ד) דלא אמרינן פי תקרה אלא כשהתקרה חלק].

ו. במשנ"ב (ס"ק י"ד) כתב שאם יש תקרה ישרה תחת התקרה המשופעת, אמרינן פי תקרה. והדוגמא מצויה בגגות רעפים שתחתיהם מוספים לסגור בתקרה ישרה, אמרינן פי תקרה. [ואע"פ שהפה עדיין באלכסון, מ"מ השטח שלמטה מקורה בצורה ישרה, וכפי ההסבר הראשון, הנ"ל אות ב'].

ז. פי תקרה **בקרן זוית** לא אמרינן, אבל דוקא כשהתקרה מסתיימת באלכסון, [משא"כ כשמסתיימת בצורה מרובעת כשרה, כי אומרים פי תקרה לכל זוית שברביע בפנ"ע (בה"ל ד"ה עד)].

ח. בדין פי תקרה בזוית, דלא אמרינן באלכסון. יש לעיין לפ"ז במקום גדול בצורת מחומש, ואחת הצלעות חסרה כולה, דלכא"ו נחשב לפי תקרה באלכסון ביחס לצורת המקום. וצ"ע מה הדין במשושה או מתומן וכדומה. ולפ"ז צריך לחשוב טוב לפני שמכריעים על פי תקרה. ויש להסתפק אם מתחשבים בצורת כל השטח, או לפי אותה פינה, דלפעמים כלפי כל השטח הוי בזוית באלכסון, וכלפי הקירות הסמוכות אינו באלכסון (תיקון מבואות פ"ה הערה 18).

ט. יש לעיין בפינה מעוגלת, מתי נחשב לאלכסון, ומתי נחשב לשת יצלעות. ומתי נחשב לג' רוחות בפנ"ע.

י. ברמ"א מבואר שאומרים פי תקרה גם **בשתי רוחות שלימות**, כאשר יש שתי רוחות דבוקות [כצורת ר] שיש בהם מחיצות שלימות. אבל בשתי רוחות זו כנגד זו [שהפתחים מפולשים] לא אומרים פי תקרה. וכל שכן כאשר יש ג' מחיצות פתוחות, וצד אחד קיר, לא אמרינן פי תקרה. ובבה"ל (ד"ה ואמרינן) הביא שדעת הר"ח והר"ף והרמב"ם שלהלכה לא אומרים פי תקרה בב' רוחות כלל, אלא רק ברוח רביעית, ובבה"ל משמע שחושב שמא הרמ"א לא פסק לדינא להקל. ובחזו"א (ס' ע"ט סק"א) משמע שנקט שאומרים פי תקרה מב' רוחות. ולמעשה אמרינן פי תקרה מב' רוחות דבוקות, אבל יש מקום להחמיר כדעת הר"ח והרמב"ם (שמעתי מהרבנים).

יא. "א שמן התורה אמרין פי תקרה בתקרה משופעת [כדמצינו בדיני קרפף (ס' שנ"ח) שפי תקרה משופע מועיל], ורק מדרבנן לא אמרין, ונפק"מ דלחומרא יש בזה מחיצה, שאם עמוד של צוה"פ נמצא תחת התקרה, יהיה פי תקרה כמחיצה באמצע צוה"פ, וכאילו העמוד ברשות אחרת.

יב. בזמנינו מצוי להשתמש בדין פי תקרה, באופן שהכניסה לבנין היא שביל שיש לו גדרות או קירות משני צדדים, ובתנאי שהקירות ממשיכים עד קצה התקרה, שיהיה ג' מחיצות.

אבל באופן שאין קירות, אלא קומת עמודים, הרי זה פתוח מג' רוחות ואין אומרים פי תקרה מג' רוחות.

יג. באופן שהחצר מוקפת מג' רוחות, יש אפשרות לומר בצד הרביעי פי תקרה לאורך צד שלם של הבנין, ומדברי החזו"א מבואר שאפשר לומר **עומד מרובה מפי תקרה**, ולכן אפילו שיש שלשה מטרים משני צידי הבנין עד הגדר, אפשר להתירו בעומד מרובה. אמנם צריך מומחה לבדוק דין זה. אבל בהרבה מקומות יש מרפסת שיוצאת מקו הבנין, ותחת המרפסת פתוח מג' רוחות, וא"כ תחתיה אין דין פי תקרה, וממילא נפסל גם כל ההיתר של המקום, כי המקום שתחת המרפסת אינו סגור וזה עושה פירצה. ויש אופנים שניתן לדון עומד מרובה מכח פי התקרה שבקו הישר. וכל דברים אלו צריך לעשות ע"פ מומחה שבקי בזה.

יד. באופן שהתקרה מסתיימת ויש בקומה עליונה מרפסת שממשיכה את התקרה, י"א שנחשב שאינו סוף המקום המקורה, ויש מתירים ששניהם נחשבים סוף תקרה.

טו. ברמ"א כתב ש"א שצריך שיהא **ברוחב התקרה** ד' טפחים ולא פחות. לפ"ז המשקוף שלפני הדלת, אין לו דין פי תקרה. ובבית יוסף הביא שיטת רש"י שגם בטפח אמרין פי תקרה, ויש אומרים שהב"י פוסק כרש"י, ובביאור הלכה כתב שאין לזוז מפסק הרמ"א. ונפק"מ שיש מחמירים בעמוד של צוה"פ שנמצא תחת התקרה, שנחשב בתוך רשות היחיד. ומ"מ הסכימו שבאופן שהשטח שבין פי התקרה לקיר הוא רק טפח, לא שייך פי תקרה, כי אין מחיצה לשטח פחות מד' טפחים.

טז. עוד כתבו התוס' שם שצריך שהתקרה תהיה ישרה **ללא פגיונות**, והובא ברע"א בגליון השו"ע כאן. והמשנ"ב לא הביא דין זה, אבל החזו"א (ס' ק"ג ס"ק י"ג) נקט כך להלכה, והזגמא לכך הוא בגגון גלי כמו של סוכות, וכן בגג איסורית שכל ג' טפחים הוא עולה ויורד. ומ"מ יש לעיין מהו שיעור הפגיונה שפוסלת, דלפעמים נשבר הטיח בקצה התקרה. וכן נפק"מ אם יש אבני שיש שבולטים בקצה התקרה. ועוד יש לעיין אם יש צינור קבוע המחובר בסוף התקרה, [ועוד יש לדון אם הבליטה פוסלת כשהיא למטה, או גם כשהיא בעובי התקרה, האם זה תלוי בגדר הפה שיורד וסותם וכנ"ל. ומ"מ תחתית התקרה צריך להיות ישר, אבל מספיק בד' טפחים האחרונים].

יז. דנו רבני זמנינו מה הדין בתקרה שיש בסופה **קורה יורדת**, אם יש ברוחב הקורה ד' טפחים, י"ל שזו תקרה כשרה בפנ"ע. ואם התקרה יורדת רק מעט, עד ג' טפחים, כשרה לכ"ע. והשאלה אם יורדת יותר מג"ט, י"א שנחשב שתי תקרות, ובתקרה האחרונה אין ד' טפחים ופסולה. וי"א שבכל אופן מצטרפים לתקרה אחת [כדין חבט רמין]. וי"א שזה אינו סותר ליורד וסותם, אלא מחזק אותו.

יח. דין פי תקרה נאמר רק להתיר את השטח שמתחת התקרה, ולא יכול לשמש מחיצה **לשטח שמחוץ** לתקרה (גמ' סוכה דף יח, לגואי אמרין, לבראי לא אמרין, וחזו"א ס' ק"ז ס"ק ט"ז).

יט. אין צריך שכל המקום יהיה מקורה, אלא גם אם יש תקרה רק בד' טפחים האחרונים של השטח, אמרין פי תקרה (בה"ל ס' שס"ג סכ"ו ד"ה אינו. חזו"א ס' ע"ט סק"א).

סימן שס"ב

סעיף א'. דיני מחיצה שאינה עומדת ברוח. כתב השו"ע ויקשור הענפים שלא ינידם הרוח, שכל מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה, אינה מחיצה. בשיעור הנדנד, רגילים ללמוד בדעת המשנ"ב (סק"ז, ובס' תר"ל ס"ק מ"ח) שאם הרוח מנדנדת את המחיצה, אפילו שאינה מפילה אותה, אין לה דין מחיצה, ואפילו כשאין רוח. וכן משמע במג"א ובעוד פוסקים. וצ"ל שהטעם שיש דין שהמחיצה צריכה להיות קבועה במקומה, ואם היא לפעמים זזה, אינה כשרה. ולא נתבאר מהו שיעור הנדנד, ויש בזה נפק"מ מצויה בסוכות העשויות מבד. י"א שעד נדנד של ג' טפחים כשר [והיינו טפח וחצי לכל צד]. והטעם נראה משום שעד שיעור זה נחשב שהיא באותו מקום. אבל אין מקור לשיעור זה, וכמ"ש הגרש"ז אויערבך זצ"ל (נדפס בהליכות שלמה, סוכה פ"ד), ורצה לומר שם שאף בכמה ס"מ

פוסל. ומ"מ יש שיעור של נדנד שאינו פוסל (וכ"מ במשנ"ב ס' תר"ל ס"ק מ"ז), ויתכן שהגדר הוא, באופן שנקרא מחיצה וועדת ולא מתנדנדת. וצ"ע. לדעת החזו"א (ס' ע"ז סק"ו) הפסול הוא רק באופן שבשעת הרוח מגיע למצב שהמחיצה נפסלת, כגון שיורדת מגובה י' טפחים, או מוגבהת ג' טפחים. אבל אם בכל מצב נשארת בשיעור מחיצה, היא כשרה אע"פ שמתנדנדת. ולפ"ז בסוכות מבד שהבד קשור גם למטה, לחזו"א אינה נפסלת ברוח. ומ"מ למעשה מקפידים לעשות מוטות שוככים לכל רוחב הסוכה, שביניהם פחות מג' טפחים, כדעת המשנ"ב ושאר הפוסקים.

לפ"ז כאשר יש חצר מוקפת מבד ירוק (ברזנט) אי אפשר להחשיבו למחיצה לעירוב. ודבר זה מצוי מאוד. עוד נפק"מ מצויה בגדר של רשת ברזל, כאשר אינה מחוברת לעמוד באורך של כמה מטרים, הרי היא מתנדנדת ברוח, אבל בדרך כלל אינה מתנדנדת ממש ברוח, אלא רק רעד קל של שני ס"מ, ויש להקל שגם למשנ"ב אינו נקרא נדנד.

עוד נפק"מ כאשר מסתמכים על גדר של אתר בניה ויש בה שער שקשור בשרשרת ברזל, ומ"מ מצוי מאוד שהוא נד ברוח קדימה ואחורה בתוך השרשרת. ובוזה יש חשש של מחיצה המתנדנדת ברוח, שפעמים רבות מדובר בנדנד משמעותי, וכן לפעמים יש מצב שזו ונהיה מחיצה תלויה, כי במקום אחד הקרקע יותר נמוכה.

מחיצה שנעשית בשבת, כשרה וכל. מבואר שאם עשה בשוגג מותר, ואם במזיד אסור. שאלה שהיתה ביישוב מוקף בגדר טובה ויש לו שער חשמלי, והשומר שהוא יהודי חילוני פותח וסוגר בשבת ע"י החשמל שיש בו איסור רח"ל. האם מותר לטלטל ביישוב כאשר השער סגור, הרי זה מחיצה שנעשית בשבת באיסור. ולשו"ע יש להתיר כי היתה מחיצה בכניסת שבת, ובמשנ"ב כתב שרוב הפוסקים אוסרים. אבל זה דוקא בשער חשמלי, משא"כ ביישובים שהשער בשבת נפתח ללא חשמל, והשער נפתח בשבת וסגרו אותו, אין איסור של מחיצה שנעשית בשבת, אע"פ שהשער הוא מחיצה המותרת, נקטינן שמחיצה שעומדת על ציר מותר לפתוח אותה בשבת, אפילו כשיוצרת היתר. ודין זה נלמד מדין גג של סוכה שמותר לפותחו בשבת כמבואר בה"ל סוכה. ומחיצה שנעשית בשבת בהיתר היא מחיצה כשרה.

ובלבד שלא יהא בין חבל לחבירו ג' טפחים. במשנ"ב (ס"ק ל"ד) כתב שלפ"ז יכול לעשות מחיצה של עשרה טפחים, ע"י ארבעה חבלים וכו'. בזמנינו שהוראת הרבנים להקפיד לצאת ידי חובת שני השיעורים (רח"נ וחזו"א), צריך חמשה חבלים בשביל לעשות מחיצה עשרה, כי אי אפשר שיהיה בין חבל לחבירו 24 ס"מ, [וי"א עד 22.5 ס"מ], וצריך שבסכ"כ יהיה 100 ס"מ ועכ"פ 98 ס"מ. אבל מלבד זה יש לצייין שלא שייך לדייק ברוח שבין החבלים, כי גם כאשר בסמוך לקשירת החבל הוא במרחק מסוים, הרי שבאמצע החבל שוקע, והרוח גדל. לכן יש להקפיד שיהיה מתוח, ובנוסף שיהיה רוח פחות מג' טפחים, ושהחוט העליון יהיה למעלה מ' טפחים, כדי שגם כשישקע באמצע, לא ירד משיעור י' טפחים ולא יחסר לבדו בין החוטים.

מחיצה שנעשית בשבת ע"י גוי, מבואר בשער הציון (ס' ת"ג סק"ג) שאפילו שבנעשו ע"י ישראל במזיד אסור לטלטל בהם, אבל כשנעשו ע"י גוי הוי כמו שנעשו בשוגג. אבל יש להוסיף ששם מדובר כשהגוי עשה לצורך עצמו [והנידון משום שהקוף שטח של יותר מאלפיים אמה], אבל אם הגוי עושה את המחיצות לצורך ישראל, צריך למחות בו שלא יעשה, ואם עשה יש לדון שאסור להנות מהם, כדין כל מלאכה שגוי עושה בשבת לצורך ישראל (כמבואר בשו"ע ס' רע"ו) ואכמ"ל.

ובאופן שנקרע העירוב, התחבטו הפוסקים האם מותר לומר לגוי לתקן ע"י מלאכה דאורייתא, כיון שלא מתירים אמירה בדאורייתא אף בצורך מצוה, והכרעת הבה"ל כאן, וכן המשנ"ב לעיל (ס' רע"ו ס"ק כ"ה), שכיון שהוא לצורך מצוה דרבים ולמנוע ממכשול, יש לסמוך על האחרונים שסמכו על דעת העיסור להתיר אפילו כשהגוי יעשה מלאכה דאורייתא, אמנם כאן בבה"ל הוסיף שאם יוכל לעשות בלי מלאכה דא', כגון לקשור ע"י עניבה, מה טוב. וכן מורים למעשה. ואפילו כשמדובר בעירוב שכונתי בתוך עירוב עירוני, כיון שיש בעיות חמורות שמקילים בעירוב העירוני, מותר לומר לגוי לתקן את העירוב השכונתי. אבל בעירוב שכונתי שנמצא בתוך עירוב שכונתי למטרת הידור, יש לדון כל מקרה לגופו. [מצד הטכני ולגבי הקשירה של החוט, בדרך כלל מחמת המתח צריך לעשות קשר גמור, אמנם יש עצה שישובר את החוט לפני הקשירה כעשרה סיבובים שעולים זה על זה, ואז מספיק קשר עניבה].

סעיף ד'. ספינה שכפאה לדור תחתיה, הוי רשות היחיד אף עליה, וביאר המשנ"ב (ס"ק כ"ח) שהמחיצות עליה הם מדין גוד אסיק, ולכן אפילו

כשהיא יותר מבית סאתיים מותר, דכיון דלמטה מוקף לדירה, חשבין גם למעלה מוקף לדירה. לפ"ז כתב בשו"ת הלכות (סי' שני"ג ס"ג) שגג גדול של בית, נחשב מוקף לדירה, כיון שהמחיצות שלו הם מכח גוד אסיק של מחיצות הבית שהם נעשו לדירה. דין זה מצוי בגגות שלנו שעושים מעקה משני ברזלים מאוזנים, ויש יותר מג' טפחים ביניהם, ואין להם דין מחיצה אלא רק מכח הגוד אסיק של מחיצות הבית, והרי בזמנינו לא נכנסים להשתמש בגגות אלו, ומ"מ לפי דברי השו"ת הלכות יש להם דין של מוקף לדירה.

עוד יש לעיין בדין גגות שלנו, שמא נחשבים מוקפים לדירה, כי משתמשים בהם תדיר בכל יום בשביל להניח בהם מים להתחמם, ומכניסים ולוקחים מהם בכל יום. אלא שלא נכנסים בפועל לגג, כי מכניסים ולוקחים רק ע"י צינורות, ויש לדון האם כדי שיהיה מוקף לדירה צריך שאדם יכנס בהם, כדי שיהיה שימוש שנחשב דוירים.

סעיף ז' ברמ"א, ואם שכח דבר ברה"ר יותר עדיף להוליך שם תינוקות שיביאו הדבר בלא מחיצה מלעשות מחיצה של בני"א ושיביאו גדול. דבר זה נפוץ בזמנינו מאוד, שאנשים צריכים לטלטל את העגלה עם התינוק במקום שאין לסמוך על העירוב, וכמובן אינם מטלטלים בעצמם, אבל נותנים לילדים שיטלטלו. ואם הילדים עוצרים בדרך, ממריצים אותם לטלטל. יש שעושים כך מפני שסבורים שילדים אפשר לסמוך גם על כל עירוב. ואמנם נכון שילדים יש להקל יותר, כגון בעירוב שהמחיצות כשרות בפיקוח טוב, רק שיש רחוב ט"ז אמה שאין בו שישים ריבוא, שנחלקו בזה הראשונים והפוסקים, ויש למקילים על מה לסמוך, וכן יש עוד כמה דברים שיש למקילים על מה לסמוך, ובהם מותר לתת לקטנים. אבל יש מקומות שיש בעיות חמורות בעירוב שאינו נעשה כהלכה, בין מסיבות תקציביות, ובין מחוסר פיקוח או ידע הלכה, ובמקומות אלו גם לילדים אסור לטלטל, ולעצורנו זה דבר מצוי. עוד יש להדגיש שאם ההורים אומרים להם לטלטל, זה יותר חמור מילד שמטלטל מעצמו לדרכו כדלקמן. אך יש שנותנים לילדים מסיבה אחרת, ע"פ מה ששמעו ברמ"א כאן שאפשר לתת לילדים שיביאו את הדבר גם במקום שאין מחיצה. ועל כן יש לבאר מש"כ המשנ"ב כאן, שההיתר של הרמ"א נאמר דוקא במקרה מסוים מאוד.

א. במשנ"ב (ס"ק מ"ג) כתב שדברי הרמ"א הם דוקא כשהילד לא יודע שהחפץ של אביו, כדי שלא יתכוון במעשיו לצורך אביו, אלא להנאת עצמו, שסבור שמצא חפץ לעצמו. אבל אם יודע שהחפץ של אביו, צריך "כל אדם" למחות בילד שלא יביאנו, וכל שכן "שלא יוליכו לשם כדי שיביאנו", עכ"ד. והנה בכל המקרים שנותנים לילד לטלטל, לא רק שהילד יודע שעושה לצורך אביו, אלא גם אביו אומר לו או נותן לו שיטלטל את הדבר, וא"כ ודאי שלא שייך להתיר דבר כזה ע"פ מש"כ הרמ"א כאן.

ב. עוד כתב המשנ"ב, שאביו מצווה בכל מקרה לחנכו ולגזור בו ולהפרישו כשרואהו מחלל שבת אפילו להנאת עצמו, ואפילו באיסור דרבנן. וכל שכן שלא יוליכו שמה כדי שיביאנו, אפילו אין החפץ שלו. לפ"ז האב ודאי לא יכול לראות את בנו נושא את העגלה במקום שאסור לטלטל מדרבנן. וגם אם יש איזו שיטה או רב שמיקל, מ"מ כל שע"פ שורת הדין אין להקל, והילד צריך להתחנך שלא יטלטל בו כשיגדל, א"כ גם כשהאב צריך שהוא יטלטל לו את העגלה כדי להתארח באיזה מקום, אסור לתת לילד או לראותו מטלטל שם.

ג. יש שעושים פתרון אחר, ונותנים לילד של משהו אחר [כשהאב אינו רואה]. שאז אין בעיה מצד מצות חינוך. והנה יש כמה דברים להעיר ע"ז מהצד החינוכי ואכמ"ל, כי האב מצווה לחנך את בנו שידע מעצמו לא לטלטל, ולא ראוי שמשהו אחר יקח אותו ויגיד לו שיטלטל כשאבא שלו לא רואה, הרי זה מקלקל את החינוך של הילד שצריך ללמוד שכשאסור לטלטל לא מטלטלים, [וברמ"א מדובר בצורה אחרת כדלקמן]. אבל גם מצד הדין, כתב המשנ"ב כאן (ס"ק מ"ג) וה"ה אם החפץ של אדם אחר, והתינוק יודע ומכירו וביאנו אליו, אסור להניח לו לטלטל, עכ"ד. וזה מדובר כשאנו אומר לו בפירוש, אלא התינוק מבין מעצמו שחצים שהוא יטלטל, כל שכן כשאומר לו בפירוש, שכתב המשנ"ב (בסי' שני"ג סק"ז) שיש בזה גם איסור ספיה, ואפילו בכרמלית דרבנן.

וא"כ אין ללמוד מדברי הרמ"א כאן היתר לתת לילדים לטלטל, כי במקרים שאנו זקוקים שהילד יטלטל, כמעט אף פעם אינו דומה למקרה של הרמ"א, א. משום שהילד לוקח את העגלה בשביל שההורים רוצים, [וגם מה ששמעתי שאומרים לילד שאינו חייב לקחת את העגלה, רק אם רוצה שילכו לסבתא חייבים שמשהו יקח את העגלה, וממילא יקח לצורך עצמו. יש להסתפק אם הילד מבין שזה לצורך עצמו, או שידע שכן

מכריחים אותו לטלטל, וכל פעם שנגמר לו הכח באמצע הדרך, מזכירים לו שישארו שם עד מתי, וד"ל. אמנם יתכן כשיש כמה ילדים ויש ביניהם תחרות מי יסחוב יותר את העגלה, יתכן שאפשר להגדיר את זה שלוקחים לצורך עצמם, וצ"ע]. ב. בדרך כלל אדם רואה אותו מטלטל וצריך לחנכו, וה"ה כשאנו רואה אותו, לפי מש"כ המשנ"ב (סי' שני"ג סק"ג) שהאמא גם מצווה בחינוך הבנים. ג. משום שאומרים להם לטלטל ומשדלים אותם לכך, שיש בזה דין ספיה.

והמקרה שהרמ"א מדבר עליו, הוא כאשר אומרים לילד להסתובב, והוא ימצא את החפץ בתור מציאה לעצמו, ויטלטל כשאין אביו רואהו. במקרה זה אין שום דבר מהדינים הנ"ל, כי אף אחד לא אומר לו או רמז לו לטלטל, והוא לא חושב שהוא מטלטל עבור משהו, ואין אביו או אמו הולכים עימו.

אופן הטלטול ע"י קטנים בעירובים כשרים. המקרים שבכל זאת יש להתיר לילדים, הם רק במקום שיש עירוב שידעו עליו שהוא כשר, ויש עליו פיקוח מוסמך, אלא שהגדולים נמנעים מפני שעדיין יש שיטות המחמירות יותר, או מחשש שמא בכל זאת לא הצליחו לתקן הכל, אז יש להקל שילדים מותר לטלטל. אבל עדיין יש לדון האם מותר להם לטלטל רק לצורך עצמם, או שמא מותר גם לגדולים לומר להם ולשדל אותם לטלטל.

ונראה לחלק את השאלה לארבעה נידונים הלכתיים הנ"ל, חינוך, מחאה, ספיה, שביתת בנו [כמ"ש במק"א]. ולפ"ז יש לחלק אם מבקשים מהילד לטלטל או שמטלטל מעצמו, ועוד כמה פרטים. ואכמ"ל.

דיני עומד מרובה

סעיף ח' ט. פרוץ מרובה על העומד אסור. פרוץ כעומד מותר וכו'. בדיני עומד מרובה יש כמה נושאים, ובכל נושא פרטים רבים, ובעז"ה נשתדל לתמצת ולבאר אותם.

א. דין עומד מרובה נלמד מהלכה למשה מסיני, כמ"ש בגמ' (עירובין דף טו.). כך אמר הקב"ה למשה גדור רובא, או שלא יהא פרוץ רובא. והענין הוא שאם הרוב גדור במחיצה, נחשב מקום גדור, ונעשה לרשות היחיד. וכן זה מועיל לשאר דיני התורה, לכלאים ולסוכה ועוד, כל נושא והפרטים שלו.

ב. בגמ' ובשו"ע (סי' שס"ב ס"ט) מבואר שדין עומד מרובה מתיר פירצה רק **עד רוחב י' אמות**. משום שרק פירצה שיכולה להחשב כ"פתח", מועיל שהרוב גדור. משא"כ ביותר מ' אמות שהוא יותר מרוחב פתח, הרי זה "פירצה" ובהז' לא מועיל שהרוב גדור. יש אומרים שהגבלה זו היא מדאורייתא, וי"א שמדאורייתא מועיל ללא הגבלה, ורק מדרבנן אמרו עד י' אמות.

ג. מחמת הדין הנ"ל מבואר בשו"ע שעומד מרובה אינו מועיל בפירצה **בקו זווית**, משום שאין דרך לעשות פתח בזווית. ודינים אלו מבוארים בפנ"ע (בסי' שס"א ס"ב). שיעור הפירצה האוסרת, מד' טפחים ומעלה. ומחשבים אותם באלכסון. מקצוות המחיצות.

ד. לכן העומד מרובה יכול להתיר פירצה, רק כשהיא בקו ישר עם המחיצות, שאם נמשך את המחיצה ישר, היא תפגוש במחיצה שבצד השני של הפירצה. [והחזו"א למד שזו הלכה בעומד מרובה, שהמחיצה מתירה רק בקו ישר].

ה. חישוב הזווית שבה המחיצה ממשיכה כביסל, מחשבים לפי צורת המחיצה הסמוכה, ולפי הקטע האחרון שהוא כרוחב הפירצה. ולפעמים מחשבים לפי ד' טפחים האחרונים של המחיצה. ואכמ"ל.

ו. חישוב העומד כנגד הפרוץ, מחשבים **לפי אותו רוח בלבד**, ולא לפי סה"כ של כל הד' רוחות [כן מבואר במשנ"ב ס"ק מ"ה, ובחזו"א סי' ע' סק"ז, וסי' ע"ה סק"ג. ויש באחרונים וי"א שגם הראשונים נחלקו בזה].

אמנם בחזו"א (שם) הסתפק האם לחומרא צריך גם שבסך הכללי יהיה רוב עומד, כמבואר ברש"י, ובמשנ"ב (סי' תר"ל בה"ל ד"ה העשויות) מבואר שמצדד כרש"י שצריך גם שיהיה עומד מרובה בסך הכללי. וצ"ע למעשה.

ז. יש לעיין מה ההגדרה של אותה רוח, במקום שיש לו כמה זוויות כגון חצר בצורת משושה, האם לפי רוחות העולם, או שיש לו שש רוחות נפרדות. ומ"מ מחמת דין פירצה בקו זווית, אין להתיר אלא כאשר העומד נמצא בקו ישר כנגד הפירצה, ובכה"ג ממילא מותר לכ"ע.

ח. דין עומד מרובה משני צדדים. עומד מרובה מצד אחד, פירושו שבצד אחד של הפירצה יש מחיצה יותר משיעור הפירצה, אפילו בלי לצרף את גודל המחיצה שבצד השני.

עומד מרובה משני צדדים, פירושו שצריך לצרף גם את המחיצה שבצד השני של הפירצה [באותה רוח]. כדי שיהיה מחיצה יותר משיעור הפירצה. כגון בשטח של 20 ומתוכם 6 עומד, 8 פרוץ, 6 עומד (ראה בשרטוט שורה א'). בדין זה יש מחלוקת, ובמשנ"ב (ס"ק מ"ה ובשעה"צ) כתב שיש

(צג.) בהשוואה את גיפופיה, ובחזו"א ס' ס"ז ס"ק כ"ד]. והדבר מצוי בשבילים בכניסה לבנין, כשיש גדרות בצידי השביל.

כ. סילוק מחיצות פירצה שיש בה עומד מרובה על הפרוץ והשווה את הגיפופין, דהיינו שעשה מחיצות המחלקות בין המקום שכנגד הפרוץ לבין המקום שכנגד העומד, אסור לטלטל במקום הפרוץ, והעומד שמעבר למחיצה לא מתיר אותו. וזה נקרא בגמ' (עירובין דף צב.) "סילוק מחיצות". וכן הדין אם עשה צורת הפתח המחלקת בין מקום העומד למקום הפרוץ ("חזו"א סי' ס"ז ס"ק כ"ז"). והדבר מצוי בשבילים בכניסה לבנין, שאם יש מחיצות מהצדדים, אין לשביל עומד מרובה גם כאשר בחלק הפנימי כולה חצר אחת.

דינים אלו נוגעים בהרבה מקרים, וצריך בקיאות מיוחדת ונסיון, לדעת לחשב נכון את כל הדברים. ויש עוד הרבה פרטים שאי אפשר להביאם כאן.

עומד מרובה בערב. גם לענין גובה המחיצה, נאמר דין עומד מרובה, שמספיק שרוב הגובה [של ' טפחים] קיים. כגון מחיצה שיש למטה 3 עומד, מעליו 3 פרוץ, ומעליו 4 עומד. מותר מדין עומד מרובה על הפרוץ. אבל צריך שיתקיימו בו כמה דינים.

א. צריך שג' טפחים התחתונים יהיו סגורים ממש, ואי אפשר לגדורם בעומד מרובה, משום שאז הגדיים בוקעים תחתיה ונעשית מחיצה תלויה.

ב. העומד צריך להיות בתוך ה' טפחים הסמוכים לקרקע, כי רק להם יש דין מחיצה, משא"כ מה שמעל ה' טפחים אינו מחיצה, ואינו מועיל להחשב עומד מרובה (חזו"א ס' ס"ח ס"ק י"ז, ע' ע"ט ס"ק י"א, ס' ק"ב סק"ו).

ג. בסוף גובה ה' טפחים צריך שיהיה משהו של מחיצה, כדי שהעומד במרובה שלמטה יפגוש במחיצה. וגם זה צריך להיות בתוך ה' טפחים, אבל אם הממשך המחיצה הוא מעל ' מצד החזו"א (שם) שאינו מועיל. וכן אם יש תקרה בסוף ה' טפחים, אינו מועיל לענין זה, אלא צריך שיהיה משהו על מחיצה בסוף ה' טפחים.

ד. צריך שלא יהא אתי אוריא וכו' גם בחלק העליון, כגון אם למטה 6 עומד, ועליו 3 פרוץ, ועליו 1 עומד, אינו מועיל, כיון שהאור 3 שמתחת העומד העליון והאור שמעל העומד מבטלים את העומד שבאמצע כי הם גדולים ממנו, ונשאתר מחיצה של גובה 6 בלבד, והיא פסולה (בה"ל שם ד"ה פרוץ). אם יש תקרה מעל המחיצה, מסתפק החזו"א (סי' ס"ח ס"ק ט"ז) אם היא מועילה לבטל דין אתי אוריא. כגון במקרה הנ"ל שיש 4 עומד, 4 פרוץ, 2 עומד ומעליו תקרה.

ה. לגבי פרוץ כעומד, כתב המשנ"ב באריכות שאין היכי תימצעי שלא תהיה בה בעיה של אחד מהדינים הנ"ל. ובחזו"א (ס' ס"ח) כתב שיש היכי תימצעי כגון באופן שעשה 3 עומד 5 פרוץ, 6 עומד. הרי מתוך 6, רק 2 נחשבים לעומד וביחד עם 3 שלמטה הם 5 כנגד 5. ומ"מ החלק הנוסף למעלה, מונע דין אתי אירא שמחתמו המשנ"ב דחה דין זה.

שירטוט לדינים הנ"ל בסעיפים ח - טז. כל שורה דין בפנ"ע,
כל משבצת = אמה. הצבוע - עומד [מחיצה], והלבן - פרוץ.

עומר' מ'ב' צד				6						8				
פירצה שחות			4			3			4					

חזו"א לפי חמ"ב	-6	+1	-1	+1	-3				
י"א לפי חמ"ב	6				8				
גם לחזו"א העומד מתחב"ב	6			2	4				
אתי אוריא	4	X	3		4				
אוריא	4		4		4				

שורה עמ'ם		4	V	4			4												
א' שורה וא' יור'		5			X	4			4										
נהיה יותר מ'		4		X	3			4											
גורר עוד ביטול			6					5					4	X					

הכינוס הארצי הגדול לרבנים ובודקי עירובים

יתקיים בעז"ה יום ב', ד' אדר ב', ברח' שמואל הנביא, ירושלים, אה"צ
 בכינוס: ישאו דברים רבני עירובים, שיפרטו נידונים הלכתיים שהיו להם במלואכתם
 ויקרנו מפות של עשרות עירובים שנתונים מכל הארץ, עם פרטי הכשרות שנעשו
 בהם. כמו"כ יהיה ניתן לרכוש את המכשיר לבדיקת מקום החוט של העירוב, ומכש
 למדידת שיפוע תל המתלקט, וציוד נוסף לעירוב.

בנוסף – מצגת מיוחדת על התקנת עמודים ולחיים, ועוד תכניות נוספות.
לקבלת כרטיס לכניסה – יש להרשם במייל T83320@gmail.com
או להשאיר הודעה מפורטת בטל' 055-678-3323
לפרט – שם, כתובת, טלפון, ומקום העירוב.

יעורים היומיים בשאלות אקטואליות 52-3-3-1-6171111-3

דברי חכמה מגדולי הדורות

הנה רבותינו מוסרי התורה מלבד גדלותם העצומה בתורה, היו גם אנשים פקחים במיוחד, וכדברי הגר"א [עה"פ אמור לחכמה אחותי את] שלדין צריך שיהיה גם חכמה וגם פקחות. ובמשך הדורות היו מתפרסמים דברי חריפותם. ולרגל ימי חודש אדר השני המרבים בו שמחה, אמרנו ללקוט מעט דברי חכמה וחריפות מרבותינו זיע"א ויבדלח"ט. ויה"ר שיהיה לתועלת. [יש"כ להרה"ג ר' א' חפץ שליט"א על נתינת הרבה מהדברים בעין יפה]

השניים הבינו את כוונתו, ואת מהלך נוסח תשובותיו המיתממות. הם התביישו מעט. ואז, הגר"ח בירך את המשגיח ירא השמים כי בקרוב יציעו לו משרה תורנית בעירו ולא יזדקק לטלטולי דרכים. ואכן, בס"ד תוך שנה, קיבל משרה חשובה בסמוך למקום מגוריו ועושה חיל במשרתו.

הרכה להמתו

פורסם ב"תחת השיחים" סיפור. "יהודי הגיע למרן החזון איש לבקש ממנו שיתפלל על החמור שלו החולה. ואמר לו מרן זללה"ה: אני מתפלל רק אם אני יודע את שם האמא, תגיד לי מה שם אמו ואתפלל עליו..."

הסיפור המעניין, פורסם בעבר אודות מרן הסטייפלער, ואודות יהודי שבא לבקש ברכה על כלבו החולה. ובכן, מבית מרן הגר"ח נמסרה הערה אודות המעשה, מפי הג"ר אליהו מן שליט"א:

מרן הגר"ח אמר כי עובדה כזו הייתה בבית מרן החזו"א, אך לא החזון השיב לו כך, אלא תלמיד חכם יקר שהיה במקום הוא שהשיב לו: "הרב לא מתפלל בלי שיוודע את השם והשם של האם".

הג"ר אליהו מן שאל לגופו של ענין: מדוע אותו תלמיד חכם היה צריך לדחותו מאחר והוא הגיע לכאורה בתמימות לבקש על פרנסתו שהחמור שעמו מתפרנס חולה ובא לבקש ברכה מגדולי הדור?!

מרן הגר"ח קניבסקי הרצין, והשיב לתלמידו הגר"מ שליט"א: כי בעיקרון, הבקשה בעצמותה אינה נכונה, כי לא נותנים לקב"ה עצות! (כי יש לבקש מהחכם שיבקש מהקב"ה על פרנסה, ולא לרפואת החמור שמביא לו כביכול את הפרנסה)

לפעמים לא ראוי להוציא רשיון נהיגה

בספר "מאחורי הפרגוד" (מסוד חכמים מרנן ורבנן שליט"א) הובא הסיפור דלהלן. מעשה שהיה:

משגיח בשיבה פלונית בא לפני הגאון הגדול רבי חיים קניבסקי שליט"א, וסיפר כי לומד נהיגה, כיון שנזקק מאד לרכב פרטי מסיבה מיוחדת. כיון שמדי יום נוסע במשך כשעתיים עד לעיר בה משמש כמשגיח, (ועליו לעבור ג' אוטובוסים), וממילא טרחתו רבה, הפסד הזמן וכח מרובים. ועתה, עומד לפני מבחן לקבלת הרשיון, ומתקשה בו (וכבר נכשל בשני מבחנים קודמים).

הגר"ח לא בירך אותו. והחל לדבר בנוסח משונה כמי שאינו מבין:

"יש לי עצה בשבילך, תרכוש חמור. בצעירותי כאשר מרן החזון איש התקשה לעלות ולטפס לביתו במעלה גבעת רוקח, רבי שרגא פייבל שטינברג זצ"ל רצה לקנות בשבילו חמור, גם אתה תקנה חמור..."

תלמיד חכם שעמד לצידו של המשגיח הנ"ל, אמר להגר"ח "והלא המרחק רב, ועם חמור, היציאה לדרך תארך במשך עשר או חמש עשרה שעות..."

הגיב הגר"ח: "טוב, אז תחפש לרכוש סוס אביר יקר וטוב, שממהר בריצתו, ועמו הרי הדרך תהיה מהירה יותר".

השניים, המשגיח והאיש לצידו, תמהו על דברי הגר"ח ולא מצאו את עצמם. עד שאחד מהם הגיב: "וכי מתאים ונאה שמשגיח בשיבה יבוא לשיבה רוכב על סוסו?!"

באותו רגע הרצינו פניו של הגר"ח ביתר שאת, הביט עליהם בחומרה: "וכי מתאים ונאה שמשגיח בשיבה, יבוא לשיבה עם רכב פרטי?!"

מדוע מרן הגר"נ לא השתתף בתפילה חגיגית של יום העצמאות?

תלמיד של מרן הגר"נ קרליץ שמע מפיו, כי בשעתו עת שימש בראשית תפקידו בבית הכנסת 'הליגמן' כרב המקום וירש את הכסא מאביו זצוק"ל הוא התנה עם גבאי בית הכנסת כי בחגים (כמו בראש השנה ויום הכיפורים) אינו מתפלל במקום אלא בהיכל כולל חזון איש.

והנה הגיע יום העצמאות ומרן הגר"נ חשש כי בבית הכנסת יאמרו הלל בלי ברכה או עם ברכה, וכמובן שלא הגיע לתפילות באותו יום.

למחרת התעניינו הגבאים "בתמימות" מדוע הרב לא היה אמש בבית הכנסת? הרב השיב להם גם הוא "בתמימות" הרי הותנה שבחגים אני מתפלל במקום אחר.

עוד אמר מרן הגר"נ שליט"א: כי בשעתו שמע דרשה מפי מרן הרב מפוניביז' והיה נראה כי כוונתו למזרחי.

הרב אמר: התורה היא כמו חשמל, אפשר לחבר אותו למקרר ולתנור חימום, אם נחברו לתנור הוא יחמם ואם למקרר הוא יקרר. כך גם התורה. אנשים שמחברים אותה לקרירות היא מקררת ומי שמחברה לחמימות היא מוסיפה חום.

כאשר נכנס מרן הגר"נ שליט"א בשעתו לדודו מרנא החזו"א זצ"ל ואמר לו את המשל והנמשל, והוא נהנה מאד (מפי אחד תלמידים הרב פרקוביץ שליט"א)

חכמאי דיהודאי

כידוע, כמעט בכל סיפור ששומעים תשובה שענה הגרא"ל לאנשים טמון איזה משהו מקורי, איזה דבר הפוך, משהו מפתיע.

המון פעמים אחרת ממה שהיינו חושבים במושכל ראשון. אבל אלו דברים שאחרי ששומעים, מיד עולה ההבנה של הבהירות של רבינו, איך שתפס את עצם הלז של כל ענין.

סוג משפטים ורעיונות שמיד אנחנו אומרים לעצמינו 'איך זה מתאים לר' אהרן לייב...'

כמו הסיפור שכל כך התפרסם שהרופא אמר לו שהוא חי בנס והגרא"ל מיד ענה לו על אתר 'גם אתה'!

זה משפט אחד שמשנה תפיסה!

הייתי אברך בישיבה מפורסמת, והיה לי חבר טוב בישיבה שהיה בקי ומדקדק מאוד בהלכה, וכשהגיע לגיל 20 הוא חשב שהוא מוכרח להתחתן, כי ככה כתוב, לא שהוא היה כשיר לכך ורצה בטבעיות להתחתן, אלא הרגיש שהוא עושה טובה, כי זה מה שצריך. (לא יודע למה לא התעורר לו הענין כבר בגיל 18). הוא ממש לא היה כשיר לנישואין כלל וכלל, אפילו שהיו בו גם הרבה מאוד מעלות. אמרתי לו בא נשאל את ר' אהרן לייב. וקצת התפלא, מה אני ילך לשאול...? מה אני יגיד לו... וכן על זה הדרך. פשוט לא עלתה על דעתו שהולכים ושואלים, אפילו שלבית הוראה רגיל היה ללכת ולברר דברי הלכה. אבל לגשת לגדול הדור! ניגשנו אחרי מעריב, והבחור שאל אם הוא צריך להתחתן, ר' אהרן לייב שאל אותו למה לא? הבחור ענה שהוא רוצה ללמוד ושהוא מנצל את זמנו כראוי. אז ר' אהרן לייב אמר לו שהוא לא צריך להתחתן. 'עד מתי' שאל הבחור, ור' אהרן לייב בשיא הטבעיות אומר לו 'אף פעם... כמו בן עזאי...', אז הבחור קפץ ושאל בטון לחוץ 'מה, אני לא יתחתן אף פעם?' ואז ר' אהרן לייב ענה בחיוך 'אה, אתה רוצה להתחתן? אה, אז אולי בגיל 23 זה טוב'!

מה שקרה כאן לפי איך שהבנתי את זה באותו הרגע, שר' אהרן לייב הרגיש שהבחור 'עושה טובות' כשהוא בא להתחתן. והוא פשוט הוציא מהבחור את הרצון וההבנה שהוא רוצה להתחתן. וכמה שזה היה חשוב לבחור ההבנה הברורה הזאת! זה השפיע לו אחר כך על כל מהלך ההבנה בחייו. אחרי שנתיים וחצי כשהוא כן התחיל שידוכים הוא הבין שהוא רוצה להתחתן ולא עושה טובה לאף אחד, כי הרי כך כתוב בתורה.

אני שהכרתי אותו ידעתי שאם יתחתן מתוך הבנה כזאת, לא יצליח לחיות נורמלי. כיה הוא היה כזה מרובע ונוקשה, וביחד עם דקדוק ההלכה, שכל כך התאימה לאופיו הוא היה יכול להרוס את חייו כך.

ורבינו פשוט הפך לו את הראש בתשובה אחת.
'אתה לא צריך להתחתן. אף פעם...'

סיפרו ששאל את אחד מראשי רשתות
הכוללים כמה ממעשיו הם לשם שמים, והראש
כולל ענה לו חמש אחוז.

אז ר' אהרן לייב אמר לו 'חבל, אם היית עושה הכל
שלא לשמה, היית פותח עוד כולל...'

אברך אחד קיבל מכתב מהתלמוד תורה,
שבגלל שהבן שלו הולך עם כיפה בלי סרט מסביב,
על כן הם מבקשים שיחליף תלמוד תורה. האברך
נסער מאד, קנה שתי כיפות אחד בלי סרט ואחד
עם, ונסע למרן רבנו הגראי"ל שטיינמן. נכנס אליו,
הניח את שתי הכיפות על השלחן, ושאל את ר'
שטיינמן אם הוא רואה הבדל בין הכיפות. עונה לו
רבנו שלא. אומר לו האברך, דע לך, שיש שרוצים
להעיף את הבן שלי על שהוא לא לובש את הכיפה
הנכונה. שואל אותו ר' שטיינמן, ואתה רואה הבדל?
עונה לו האברך, לא! אז אמר לו רבנו, אם אתה לא
רואה הבדל, אז שילבש את הכיפה שהבית ספר
מעדיף, הרי גם ככה אין הבדל ביניהם!

ידוע הסיפור על אחד מגדולי מחזיקי התורה
שבדור שנכנס לרבינו

ושיבחו אותו שהוא מחזיק אלפי אברכים ועוד
הוסיפו שמחצית מהכנסותיו נותן להחזקת תורה.
הגיב מרן זצ"ל בחיוך "לא ידעתי שאדם אחד צריך
לחיות כמו אלף אברכים"

כמובן הכיר בו שלא יפגע מזה, ובאמת הוסיף הוא
עוד תרומה על תרומותיו.

שמעתי מת"ח מופלג ששנים רבות לא זכה
להפקד בזש"ק, שאחר יותר מ-10 שנים מנישואיו
ואחר שכבר עשה טיפולים רבים (הוא זוגתו)
אמרו לו הרופאים שהם קרובים למיצוי אפשרויות
הטיפול, ונותרו להם עוד 3 אפשרויות שלא ניסו,
שלאחת יש 10% הצלחה, לשנית פחות, ולשלישית
עוד פחות, והם ממליצים לעשות הטיפולים לפי
הסדר הזה של היותר סיכוי קודם.

אותו ת"ח נכנס למרן זיע"א, ומרן אמר לו, ואני
חושב ההיפך, שתתחיל בטיפול שלדברי הרופאים
יש בו הסיכוי הנמוך ביותר, וביאר דבריו, הרי
הרופאים מטפלים שנים רבות ולא הצליחו, ז"א

שיש להם גישה ודיאגנוזה שגויה לבעיה, ולכן אני
סבור שצריך לחשוב 'בראש אחר', ותעשה את
הטיפול שהם חושבים לפחות מוצלח.

אותו ת"ח עשה כדבריו ואחר זמן קצר נפקד
בזש"ק.

ישנה תיעוד של הגראי"ל עם הרב וייסבורד
מיששכר באהליך שהביא כמה גבירים לגראי"ל,
והוא דיבר איתם על נתינת צדקה, והגביר שאל
אותו איך עושים את זה למעשה, אז הגראי"ל צחק
ואמר לו 'פשוט מכניסים את היד לכיס, ונותנים...
העשירים לא מכירים את הקונץ הזה...?'

במוצאי חג ראשון של פסח נכנס למעון
יהודי מבוגר בעל זקן לבן עבות, ספק תמהוני ספק
מקובל, והוא דורש במפגיע לפגוש את מרן זצ"ל,
הנכדים ראו אותו ואת גופו החסון וחששו הימנו. אך
הלה טען בחוזקה כי הוא "אלוהי הנביא" לא פחות
ולא יותר. פחדם מבעלי הדמויות מהסוג הזה גבר
עוד יותר והיסו אותו לבלי ליתן לו להיכנס.

כששמע הגראי"ל את הרחש-בחש בחוץ, והבין
שמדובר ביהודי שטוען שהוא אליהו, ביקש
להכניסו במהרה בפנים החדר.

מרן פנה אליו ואמר לו מה בפך, הלה החל למלמל
משהו על ענייני משיח כמובן. פנה אליו ואמר לו
מרן - האתה זה אליהו הנביא? אם כן התכבד נא כי
שמח אני בך מאד... ראשונה ארצה לדעת שאלה
שהנני מחפש את פתרונו למעלה מתשעים שנה
- "חצי קב בשתי אמות מהו"? אנה תאמר לי את
התשובה שנכסוף נכספתי אליה... אם אליהו אתה
תרץ נא לי! ויש לי עוד קושיות ואיבעיות... הלה
שנבון קיפת את עצמו וברח מיד מן הבית ופרח
לו איש האמת.

מעשה באחד שדירתו היתה קטנה מהכיל
את אנשי ביתו, והסתפק האם להרחיב את הדירה
הקיימת, או לעבוד לדירה גדולה יותר?, והציע את
ספקו לפני ראש הישיבה מרן הגראי"ל שטיינמן
זצ"ל. שאלו מרן זצ"ל מה הצד שלך לטובת
הרחבה, יותר מלעבור לדירה חדשה, ענה הלה,
שבדירתו הקיימת יש לו כבר את השכנים "שלו".
ואם יעבור לדירה אחרת צריך להכיר שכנים
חדשים. אמר לו מרן זצ"ל: גם אם תרחיב כאן,

תמצא לפניך שכנים "חדשים" עם "פנים חדשות" שלא הכרת עד היום...

פנה אליו אברך, באמרו -

'הראש-ישיבה'...

תמה הגראי"ל - 'אתה למדת אצלי'?

פעם ניסה אחד לרתום אותו לאיזה מאבק ציבורי בנוגע לשבת, הנ"ל דיבר בעוז על כבוד השבת וכו' וכו', כמובן שעמד מאחורי זה אינטרס עסקי ודי לחכימא...

מין ז"ל הרים את עינו ושאל אותו בשקט, האם יש לך גנרטור בבית בשבת..... הנ"ל נאלם דום.

דיברו איתו פעם על קריאה לעשות מנוי לאיזה עיתון.

שאל: "מנויים? מה זה, קרבן פסח?"...

עוד מעשה מפורסם:

אבא אחד ניגש אליו להתייעץ אם לשלוח את בנו לישיבה מסוימת.

"למה אתה רוצה שהוא ילך לישיבה הזו?" שאל רבינו.

"כי יש שם הרבה בעלי כשרונות" ענה האב.

"וכי סבור אתה שכשרון זה דבר מדבק?" תמה רבינו.

שמעתי שאחרי שהוא נוכח בכינוס של גביר אחד שעשה מסיבה על כך שהוא תרם פרויקט לעולם התורה ובכנס פיארו ושבחו את הנדיב וכו' ואמר רבנו כמה חבל [או שוטה] שהאיש מכר את העולם הבא שלו בעבור מזיד עדשים של קרטוב כבוד..

פעם נכנס בחור לפני שסגר את השידוך ואמר לו שב"ה הכל נראה לו טוב אבל הוא מתפלא על עצמו למה אין לו התלהבות.. אז הוא ענה לו התלהבות צריך רק במעשה מצוה!!

פעם נכנסתי עם בעל צדקה גדול וסיפרתי לרבנו שהוא מחזיק תורה גדול. הרים רבנו את עינו הקדושות ואמר לי: הוא מחזיק תורה??? התורה מחזיקה אותו.....

נכנס אליו אחד מגדולי ישראל ותוך כדי הביקור הציג בפניו את נכדו-משב"ק.

רבינו פונה לנכד ושואל אותו 'גם עליך אומרים שאתה 'מסובב' את סבא שלך?'...

הגיע אליו יהודי חסידי ושאל אם להחליף משרה של מג"ש ביש"ק למג"ש ביש"ג. בין השיקולים הוא מנה את ענין הכבוד להיות ר"מ ביש"ג. רבינו ענה לו מה שענה ואח"כ קם וליווה עד הדלת!

אח"כ שאלוהו על מה ולמה? אמר במתק לשונו: כל יום עומדים פה אנשים ומסבירים כל מיני הסברים, ובאמת הם מתכוונים לכבוד. סוף סוף בא יהודי ואמר בדיוק את מה שהוא חושב בלי רמאות, וראוי ע"כ לכבדו!

זכור לי איזה סיפור בערך כך שראש כולל אחד אמר לו שיש לו אהבת תורה ולכן הוא מחזיק את האברכים, ואז הוא אמר לו האם אתה יכול להחזיק גם אברכים של כולל אחר..?

מעשה שנכנס אליו גביר גדול שהיה תורם הרבה כסף לכוללים. ואמר לו שהוא מוכן ושמח לתרום כסף לאברכים אבל הוא לא מבין בשביל מה צריך שיהיו בעם ישראל כל כך הרבה אברכי כולל.

השיב לו הרב שטיינמן שהוא דוקא חושב בשביל מה צריך שיהיו כל כך הרבה גבירים? אפשר להסתדר בהרבה פחות....

שמעתי מכלי ראשון - אחד מהת"ח שהיה מקורב מאוד לרבינו זיע"א שהיה עד למעשה דלהלן:

פ"א נכנס אליו א' וסיפר כי בנו 'בעל-כישרון' גדול מאוד, והנהלת החיידר ממליצים להקפיצו כיתה, רבינו התחמק שוב ושוב מלענות לו, אך הלה לא פסק מלנדנד, ניכר היה עליו שהוא ממתין לקבל תשובה חיובית ממין זיע"א, אך לשווא, מן סירב לפסוק את פסוקו והלה יצא בפחי נפש.

סיבב מסובב כל הסיבות, וזמן קט לאחר צאת האיש הנ"ל, בא אדם אחר, ושאלה הפוכה בפיו: הנהלת החיידר טוענים כי בנו חלש בלימודים ויש להשאירו כיתה לשנה נוספת, אך הוא חושש מאוד שבנו ישבר מכך, רבינו זיע"א החל לשכנעו שאדרבה ואדרבה זה רק יועיל לילד, וחזק וחישל טובא את רוחו של האב להסכים לדברי הנהלת החיידר.

מעשה ונכנס אליו אדם ממובילי המערכה בענין התכלת וניסה לשכנעו להטיל פתיל תכלת בטליתו.

הגראי"ל התחמק ואמר שמאחר והרבה אנשים מסתכלים עליו ויבואו לעשות כמותו הוא מעדיף להמנע מכך.

אמר לו אותו האדם: "אז שהראש ישיבה ישים את זה מתחת הבגדים ואף אחד לא יראה."

השיב לו הגראי"ל: "מאיפה אתה יודע שאין לי עכשיו תכלת מתחת הבגדים?"

- "טוב, את זה כולם יודעים." ענה.

- "גם את זה כולם ידעו..." השיב הגראי"ל ונסתתמו מילותיו של השואל.

חתונה היום העצמאות

סח מרן הגר"ח שליט"א:

אחד שהיה רב ראשי בתל אביב בא בימי ספירת העומר אל מרן החזון איש, והציג בפניו בכאב פורתא, כי יש אנשים שאינם שומרים תורה ומצוות, שלכאורה ראוי להתיר להם להינשא בימי ספירת העומר כי אחרת הם יתחתנו בלי רב מסדר קידושין. כוונת אותו רב היה לערוך את ההיתר ביום העצמאות, שאז יערכו חתונות בשמחה וששון, ובהסכמת רבנים ובשם החזון איש, מרן החזון איש חשש מכך מידית, והשיב אל אתר: אני מתיר חוץ מביום העצמאות!.

עונשו של המסים עצמו כ'צדיק'

אומרים בשם הרבי מסאטמאר זצ"ל: הנה כתוב (במשנה פאה פ"ח מ"ט) "וכל מי שאינו לא חגר ולא סומא ולא פיסח ועושה עצמו כאחד מהם אינו מת מן הזקנה עד שיהיה כאחד מהם". נשאלת שאלה מה העונש של מי שעושה את עצמו 'צדיק'?... אמר הרי מסטמאר: העונש שלו יהיה שלעתיד לבוא בתחיית המתים כשכולם יקומו לתחיה הוא יהיה היחיד שישאר להיות קברי 'צדיקים'...

הוסיף מאן דהוא ואמר: מהו עונשו של מי שעושה את עצמו "תלמיד חכם"?... והשיב: העונש שלו יהיה שהוא לא ימות עד שהוא באמת יחשוב על עצמו שהוא תלמיד חכם... ויפסיד רבות, לנצח.

לאחר צאת האב השני הנ"ל, פנה מרן זיע"א לסובבים ושאל: ראיתם מה היה פה?

הסובבים שלא ירדו לעומק כוונתו החלו לגמגם, ורבינו הסביר: האבא השני נורא נורא חשש, כי חס ושלום יתכן ובנו ישבר רגשית מלהשאר כיתה, אבל מדוע האב הראשון לא חשש שבנו יכשל בגאווה ויוהרה לקפוץ כיתה?

יהודה נכנס למרן ז"ל ושאלתו בפיו:

הוא גר במודיעין עילית (מקום די חס), ואשתו רוצה לקנות מזגן. דא עקא, הוא חי תמיד בחשבון מדויק ואין לו רזרבות בשביל מזגן, ואף שאם יקנה בתשלומים וכדו' הוא יצליח לעמוד בהוצאה הזאת, אבל מ"מ יצטרך לפרוץ את המסגרת הרגילה שלו.

הגראי"ל היסה אותו מיד: מה אתה עושה במשך כל היום? "אברך כולל" ענה ידידי. ובכולל יש לכם מזגן? שאל הגראי"ל, "כן", "אז תחזור הביתה ותתקין מזגן גם לאשתך" פסק הגראי"ל בנחרצות.

לפני כמה שנים היה לי חברותא, בחור, ששאלו באיזה ספר מוסר יש לו ללמוד, והוא ענה, אתה חושב שאגיד לך ספר הסודי שמועיל?

אין סודות, היצר הרע כבר יודע כל ספרי המוסר, רק צריך לעבוד על עצמך ללחום עם יצה"ר.

עוד מעשה מת"ח אחד שליט"א שמשמש בר"מ בישיבה חשובה בירושלים. שבצעירותו הלך להתייעץ עם מרן על עניין אחד שהיה לו מחלוקת עם הוריו, ובתוך הדברים שאלו מרן במה אביו עוסק. אותו בחור שאביו שימש כפרופסור באוניברסיטה לא רצה לומר את כל האמת סתם ואמר שאביו מלמד.

אחר כמה משפטים שאלו הגראי"ל: "איפה אבך מלמד?" והלה נאלץ להשיב לו את מלוא האמת.

הרי זה היה מדהים איך אי אפשר היה לעבוד עליו!!! בכל דבר הוא הרגיש את הסטייה או ההסתרה וידע לעמוד על הנקודות האמיתיות!

ועל זה יכול להעיד גם אנכי הקטן, שכשהוא לא רצה לומר משהו אי אפשר היה להוציא את זה ממנו בכל הטצדקי שבעולם.

(מפי הגר"ב נבצל שליט"א). הוסיף ג"א על דרך זו, כך גם עונשם של קנאים שאינם אמיתיים בקנאותם, שבסופו של תהליך הם מאמינים באמת בעצמם כי הם קנאים, וזה עונשם, לדיראון.

”הם הגנהיים”...

אומרים בשם רבי מאיר שפירא על המעשה המובא בגמ' (בכורות ה' ע"א) שאפיקורס אחד טען לרבן גמליאל משה רבכם גנב או קוביוסטוס, משום שהוא עשה חשבון מוטעה ולפיו האדנים שעמדו בפועל במשכן הכילו כמות כסף פחותה מזו שהתקבלה מכל מחציות השקל שנתנו עם ישראל עבור כך, והגמ' אומרת מהו החשבון האמיתי, ושאותו אפיקורס טעה בחשבון.

נשאלת השאלה: מדוע אותו אפיקורס לא בא בטענה דומה והגיונית הרבה יותר לכאורה, על אהרן הכהן ע"ה, הלא אהרן הכהן אמר לעם ישראל ”התפרקו מזמי הזהב אשר באזניכם וכו'” וכמות הזהב שהיתה לעם ישראל באותה התקופה היתה אדירה כמבואר שם בבכורות (ה' ע"ב) שאין לך כל אחד ואחד מישראל שלא היו עמו תשעים חמורים לובים טעונים מכספה וזהבה של מצרים, ואם כן, לבטח אהרן הכהן בכדי לבצע את מעשה העגל קיבל לידי כמות של מאות ואולי כמה טונות של זהב, ולבסוף יצא בסך הכל עגל קטנטן אחד... אם כן לכאורה אהרן הכהן גנב?... למה את זה לא בא אף אפיקורס לשאול?

התשובה היא: כאשר נותנים לעגל, לעגל שבכל דור ודור, לאף אחד לא קשה להיכן הלך הכסף, רק כשנותנים לישיבות ולכוללים, אז החילוניים מרננים ”הישיבות גנבו את כל הכסף”... (קונטרס ”חיים וברכה” מהר”ב נבצל שליט"א).

הרבנית אסתר מן התורה

הרבנית אסתר ע"ה בת הג"ר זכריה מענדיל ז"ל שהיתה אשת הג"ר שאול בן הרבי ר' העשיל זצ"ל נודעת הייתה בידיעותיה המרובות בתורה, וכאשר היו בביתה רבנים ות"ח היתה שומעת דברי תורה שאמרו ולפעמים השיבה על דבריהם על פי איזה מאמר חז"ל וכדומה.

פעם אחת באו לביתה אורחים חשובים, אחרי קבלת פנים הם ישבו ודברו עם בעלה הגאון בדברי

תורה אבל הרבנית לא הייתה בחדר שהכניה אז למענם ארוחת צהרים, כשבאה אחרי כן שאל אותה בעלה היכן הייתה, וענתה לו בלשון הכתוב (וילך) והסתרת פני מהם והיה לאכול... שעל ידי שהסתירה פנים מהם יהיה מה לאכול, וזהו שאמרו חכמים (חגיגה ד') כל שאינה בהסתר פנים אינו בוהיה לאכול... וסיימה שכבר אמרו חכמינו על אשר נשאלו אסתר מן התורה מנין שמרומזת בכתוב ואנכי הסתר אסתיר פני (חולין קל"ט). ומאז קראו לה: ”אסתר מן התורה”.

האחדרפנים של הרבנית

פעם אחת ישבו בבית הרבנית אסתר ע"ה בת הג"ר זכריה מענדיל ז"ל שהיתה אשת הג"ר שאול בן הרבי ר' העשיל זצ"ל, כמה מגדולי אותו דור דעה, ונזרקה שאלה מפיהם על דעת הרמב"ם בהלכות ספר תורה פרק ז' נזדמנה לו תיבה בת עשר אותיות או יותר וכו', היכן מצינו תיבה יותר מעשר אותיות בפרשה שצריכה להיכתב לקריאה (מלבד הכתוב ביחזקאל ט"ז מ"ז ”וכתועבותיהן” וכמותה שאין צריכים לכתוב לקריאה בברכה)

וזה לשון הרמב"ם: ”נזדמנה לו תיבה בת שתי אותיות לא יזרקנה בין הדפין אלא יחזיר לתחילת השיטה, נזדמנה לו בתוך השיטה תיבה בת עשר אותיות או פחות או יתר ולא נשאר מן השיטה כדי לכתוב את כולה בתוך הדף אם יכול לכתוב חציה בתוך הדף וחציה חוץ לדף כותב ואם לאו מניח המקום פנוי ומתחיל מתחילת השיטה”.

הם חשבו ולא מצאו תיבה כזאת בשום מקום. כאשר שמעה הרבנית הנ"ל דבריהם ענתה ואמרה תיבה כזו היא במגילה דכתיב בה ”והאחדרפנים” והנה מגילה צריכה להיכתב כספר תורה.

פה שלא דיבר לשון הרע

אברך תושב השכונה 'רמת אלחנן' הלך ברחובה של שכונה, כאשר הוא דוחף את עגלת התינוק ובידיו גם סלים כבדים מכאן ומשם. משא כבד.

המוצץ של התינוק נפל, והאב העמוס, התקשה להתארגן ולהסתדר עם עצמו כדי להרים את המוצץ. חלף שם בדיוק הגאון רבי בן ציון פלמן זצ"ל, ובענוותנותו, התכופף הרים את המוצץ, אף ניקה את המוצץ, והכניסו לתוך פי התינוק...

ישיבה שאין עימה סמיכה

סיפר תלמיד חכם כי מרן רבנו רבי גרשון אדלשטיין שליט"א סיפר לו. בעת שסבו זצ"ל נסע לרבי ראובן מדנבורג זצ"ל לקבל סמיכה. הגאון רבי ראובן בחן אותו ב' שבועות, כלומר הוא שהה בעירו ומידי יום היה נכנס אליו לזמן ממושך ודיברו בסוגיות להלכה למעשה. הגאון רבי ראובן השתעשע עימו וכנראה כיון שנהנה מאד מהלימוד עמו בצוותא, המשיך איתו יום אחרי יום, ולא הגיע לידי 'סמיכה'.

באחד הימים רצה לומר ברמז להגאון רבי ראובן כי הוא כבר מצפה לכתב הסמיכה, ועד מתי?

באותו יום כאשר נכנס לביתו לא התיישב אלא נשאר לעמוד. שאלו רבי ראובן מדוע אינך יושב? ענה: הרי חז"ל אמרו "כל ישיבה שאין עמה סמיכה עמידה נוחה הימנה".... הגאון הבין את הרמז ומיהר לעטרו בסמיכת חכמים.

(הגמרא היא בכתובות דף קי"א א', "אל תרבה בישיבה - שישיבה קשה לתחתוניות, ואל תרבה בעמידה - שעמידה קשה ללב, ואל תרבה בהליכה - שהליכה קשה לעינים, אלא שליש בישיבה, שליש בעמידה, שליש בהילוך, כל ישיבה שאין עמה סמיכה - עמידה נוחה הימנה. עמידה סלקא דעתך והאמרת: עמידה קשה ללב" וכו' שם).

ברכה להטלה - ריבית דאורייתא

מפי השמועה, כי יהודי עשיר תושב אמריקה נכנס למרן הגראי"ל זצ"ל ביקש ברכה לעסקיו. האיש סיפר באריכות על עסקיו הענפים. מרן הקשיב לו בסבלנות ולב טוב. לפתע הפסיקו ואמר בחיוך עצור: חוששני ר' יהודי, כי ישנם יהודים שאומרים ברכה לבטלה מידי בוקר, ברכת "אלוקי נשמה" שלהם היא ברכה לבטלה.

מדוע?! הביט עליו היהודי בתמיהה.

אמר לו מרן זצ"ל בתוכחה מחויכת: בגמרא כתוב כי מי שמלוה בריבית אין עפרו ננער, ואינו קם בתחיית המתים. וכפי שאני שומע עסקיך עמוסים בריבית ליהודים. וכיצד אתה אומר "ואתה עתיד ... ולהחזירה בי לעתיד לבוא"?!
7

האברך הרגיש מאד לא נעים, ומיד החל להתנצל באוזני הגאון.

אמר לו רבי בן ציון פלמן זצ"ל בפשיטות: מה יש לך להתנצל, כמה טוב ונעים לי להכניס מוצץ לפה שמעולם לא דיבר לשון הרע.

ליזהר מהמחמירים

ישנם חומרות מיוחדות לגבי עשיית פרה אדומה, כגון אותם שוורים ידועים שעליהם הובילו את התינוקות, במקום מיוחד של כיפין על גבי כיפין לאורך כל הדרך, ועוד דינים שונים. כל זאת למה? כי דעת חכמי ישראל ודעת תורתנו הקדושה כי טבול יום כשר לפרה אדומה, אבל דעת הצדוקים כי אין להתיר טבול יום בפרה אדומה, ולכן כדי להוציא מליבם של צדוקים, חכמים הקפידו שפרה אדומה תהיה דווקא על ידי טבול יום, שלא כחומרתם, וכיון שהם נאלצו להשתמש בטבול יום, במקביל הם הוסיפו הנהגות של חומרות רבות בפרה אדומה בהרחקות וסייגים מיוחדים.

הקשה מרן רבינו הגרי"ש אלישיב זצוק"ל, הרי היו מריבות רבות בין הצדוקים לחכמים, ומדוע דווקא בפרה אדומה השקיעו הרבה כל כך כדי להוציא מליבם?

ותירץ מרן דבשלמא בשאר מקומות, נו נו, הם בשלהם ואנו בשלנו - הם בדידה ואנו בדידן. משא"כ בדבר שהצדוקים היו הקנאים - הפרומעס, המחמירים, בכך הסכנה גדולה הרבה יותר כי מי שיותר מחמיר, נשמע לפעמים יותר אמיתי ומשכנע, ומשום כן חכמים יצאו להגן על התורה הקדושה להוציא מליבם של צדוקים, המציגים את עצמם כמחמירים אבל עוקרים את התורה והמסורת המסורה לחכמים.

תלמיד חכם שליט"א ציין לדברי הפני יהושע בתחילת מסכת יומא כדברי מרן הגרי"ש וזה לשונו: "אלא דודאי במה שהיו הצדוקין מקילין מליבן שלא כדברי חכמים לא היו משגיחין בהן כל עיקר ולא הוצרכו לעשות מעלה אלא דוקא בהך ענינא דטבול יום שהצדוקין היו מחמירין יותר מהחכמים מש"ה הוצרכו חכמים לעשותו ההיפך מדבריהם שיהא נעשה דוקא בטבול יום, כן נראה ל'".

תשעת הימים או עשרת הימים

בשבוע שעבר יהודי שאל את מרן הגראי"ל אודות עסקא מסויימת שביקש לסגור בתשעת הימים, מרן לא רצה להכריע לו בענין, מחמת ימי האבלות של תשעת הימים וצידד לאיסור (לא ידוע פרטי השאלה בדיוק) התאונן היהודי בכאב: והלא זו השתדלות לפרנסה וכי אסורה ההשתדלות לפרנסה בתשעת הימים.

מרן הגראי"ל לא הגיב ישירות אלא בעקיפין וכה אמר: וכי את ההשתדלות לפרנסה עושים בתשעת הימים? השתדלות לפרנסה עושים בעשרת הימים... (בין ראש השנה ליום הכיפורים "כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה").

אדם לא דג

יהודי יקר מלמד בתלמוד תורה בבני ברק עמד בתחנה של קו 400 לירושלים...

והנה לידו מרן ראש הישיבה זצ"ל שהמתין גם הוא (בימים ההם) לאוטובוס העולה לירושלמה.

האיש פתח את פיו: "הנני מלמד תלמידים והשבוע למדנו את הגמרא בבא בתרא דף כ"א מרחיקין מצודות דג מן הדג כמלא ריצת הדג", כלומר, שאם צייד נתן עיניו בדג עד שהכיר את חורו ומקום גידולו, שאר הציידים צריכים להרחיק את מצודתם: "אע"ג דלא זכו ביה ולא הגיע לידו מרחקים אותם משם, דאמר ליה קא פסקת לחיותי".

ועתה, אני רואה כאן הרבה חאפרים שנעצרים בתחנה ומנסים לחטוף לחברת 'אגד' את לקוחותיה. השאלה היא, לפי הגמרא הזו, אולי גם קו 400 ותחנותיו נחשב כמצודות הדגים הנ"ל, וממילא החאפרים מתנהגים שלא כהוגן, ושמא יש להחמיר מלעלות על חאפרים הנדחקים להזמין אנשים לרכבם, כמסייע להם להתנהג שלא כפי המבואר בגמרא בבא בתרא, ובשולחן ערוך.

מרן ראש הישיבה חייך: אמנמש איז נישט קיין פיש = אדם אינו דג...

האיש נחרד. והבטיח להתאמץ להתנקות ממעשיו המקולקלים. (מפי ת"ח בשם הגר"א דיסקין)

עד זומם חידוש הוא

בחור יקר שיחי' נכנס בשעתו להגאון רבי חיים גרינמן זצ"ל.

שאלו הגאון, במה אתה עוסק, כלומר באיזו סוגיה? הבחור השיב: בסוגיית עדים זוממין בבא קמא בפרק מרובה.

שאלו הגאון: אמור נא חידוש בסוגיה זו.

השתהה הבחור, ביראת הכבוד.

הבין הגר"ח כי קשה לו לומר חידוש, הפטיר ואמר בצחות לשונו: "עד זומם חידוש הוא"... ופטרו לשלום.

המוצץ שווה לכל נפש?

סיפר תלמיד חכם שליט"א כי לפני עשרות שנים כאשר למד מסכת ביצה והלכות יום טוב, נכנס להסתפק "האם מותר לצאת ולטלטל מוצץ ביום טוב?" כי לכאורה הותרה הוצאה ביום טוב רק לדבר שהוא שווה לכל נפש והנה מוצץ תשמישו רק לילדים קטנים.

הוא שאל את מרן הגרשז"א זצ"ל, שנהנה מהשאלה, ואף ביקש להתיישב בדבר ולחשוב - לענין הלכה למעשה.

והנה באותם תקופה, הגאון רבי גדליה נדל זצ"ל שימש כראש כולל בטולנא, ואותו תלמיד חכם היה מחכמי הכולל, הוא סיפר לרבי גדליה על ספקו. הגאון ר' גדליה חייך ואמר:

וכי מוצץ אינו שווה לכל נפש? זה שווה מאד לכל נפש. אלא שאדם מבוגר לוקח עט ומשחק עימו - מוצץ את העט שבידו, מוצץ בפיו סוכריה, מעשן סיגריה וכדומה, כי מתבייש להתעסק עם המוצץ, אבל לא מחמת שאינו ראוי לו, הוא ראוי וראוי!... (וכדי לגרום לאיסור טלטול, צריך שלא יהיה שווה מצד עצמו כלל).

בשולחן ערוך סימן ב' מבואר כי כאשר מתלבשים לובשים ימין תחילה, וכאשר חולצים ופושטים, מתחילים בשמאל תחילה. נשאלת שאלה, קיפול השרוולים שבחולצה כלפי מעלה, האם נחשב כלבישה או כפשיטה.

האם להתחיל לקפל בימין או ביד שמאל?
הרב העלה חצי כעס וחצי חיוך. ו...שלום על ישראל.

שאלה שהייתה.

הם, היו נציבים..

לקראת פורים.

פעם כאשר ביקשתי להכניס את אחד מבני לישיבת פוניבז', סיפר הגר"י גלינסקי זצ"ל, הרב זצ"ל מיאן ואמר כי אין לו מקום "בקושי לבנים של הנציבים יש לי מקום" הפטיר בצער.

באותה שנה כאשר הבאתי לו משלוח מנות בעיצומו של יום הפורים העזתי ושאלתי את הרב: כתוב בגמרא מסכת גיטין דף נז עמוד ב' "מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק", היכן יש מקום ללמוד תורה בבני ברק? ישיבת פוניבז', אם כן, לבני בניו של המן יש מקום בפוניבז' ולבנים של יעקב גלינסקי אין כבר מקום?

חיך הרב בפקחותו: כן, הם, אבל הרי בנים של נציבים (בתליה).

הכל איננו שווה לי

מעשה באיש ציבור מפורסם בכבודו ובחכמתו, שהזדמן מקרה שבאחת הלוויות מנעו ממנו, באיזו שהיא דרך, לעלות ולהספיד את הנפטר. הוא כאב על כך מאד, זמן רב.

אחד מידידיו תמה באזניו: ילמדנו כבודו, כידוע, רבים וטובים משכימים לפתחך, היכן שאתה בא יש לך כבוד מלכים, ולא רק במבואות החילוניים, א"כ וכי כמה 'שחורים' משיבת פוניבז' או סלבודקא בבני ברק, לא מכבדים אותך הם מכאיבים לך עד כדי כך, אתמהה?! הרב השיב לו: אמת כי לכאורה לא חסר לי כבוד מלכים, אבל כל אלו המכבדים, גם אם הם אנשי שררה, יש להם חשבון, לאחד מהם, אני שולח כסף, לשני אני עוד עתיד לתת משרה, לשלישי אני יחתום

(המשמעות ברורה. כי אין למצודה של 'אגד' יחס אליו. כי בחירתו בידו תמיד ובכל סיטואציה. הוא לא דג).

"למד לשונך לומר איני יודע"

ילד קטן שהתגורר בשכנות למרן הגרא"ז מלצר זצוק"ל, היה בין הילדים הירושלמיים שהכירו את עוצם ענוותנותו של גדול הדור, ומפקידה לפקידה ניגשו אליו לבקש ממנו שיבחן אותם על הגמרא שלמדו בבית תלמודם.

ויהי בצהרי יום שבת קדש. מרן הגרא"ז הישיש - בא בימים, ישב בביתו ולמד תורה, ועימו בן ביתו הגאון ר' יצחק זלזניק, והנה נכנס הילד הקטן מתלמוד תורה עץ חיים (שציפה מתי יזכה לרגע הגדול להיבחן על ידי הגאון), וכיון שבאותם שבועות התחילו ללמוד בחיידר חומש, הוא בא בצהלה ובקשתו בפיו: "שהרב יבחן אותי בחומש שלמדנו בכיתה בעץ חיים".

גדול הדור השיב לו מיד בחכמתו ובענוותנותו הידועה: חומש כבר שכחתי, אבל משניות אני עוד זוכר קצת, ובעזרת ה' כאשר תלמד משניות תיכנס להיבחן....

אמר הילד: אבל עד שנלמד בחיידר משניות, אולי הרב ישכח גם משניות...

גדול הדור זצוק"ל חיך ונהנה מהחריפות, ופטרו בליטוף על פניו ובברכת גוט שבת. (מפי הג"ר ניסן שוב שליט"א ששמע מהרב זלזניק)

שאלה ללא תשובה

במסכת שבת דף ל"א נאמר "שוב מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי, אמר לו: גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת. דחפו באמת הבנין שבידו".

עילוי צעיר, הלך בדרכו בבני ברק והרהר בתלמודו ובמחשבותיו העילויים, ולפתע צצה במוחו שאלה אופיינית. הוא לא היסס הרבה נכנס לאחד מפוסקי הדור שליט"א, ושאל.

הרב שליט"א זעם על השאלה ושילחו לנפשו (כמעט דחפו החוצה באמת הבנין) לא השיב לו על שאלתו.

מה קרה? מה השאלה?

משננער לצאת ממעי אמו, ואם כן הוא נמצא עמי
מאז שנולדתי והוא גם עושה עבודה מצוינת,
והשיב ואמר, האמת שהוא עושה עבודה טובה,
אבל מדוע אתה משלם לו משכורת...

ידברו לשון הרע

אמרו לו שמארגנים כינוס גדול לאלפי נשים
לחיזוק נגד לשון הרע.

אמר אוי ווי כמה לשון הרע ידברו שם.

רוצה את העודף

שח רבי יעקב גלינסקי זצ"ל שמעתי שאדם בא
לפני הגראי"ל בקש להתברך בעשירות והבטיח
לתמוך ביד רחבה ביד לומדי תורה בשותפות
יששכר וזבולון אתה חושב אותי לכזה טיפש
חיך רבנו נפגע מדוע הרב אומר כן אני מתחייב
לתרום בהתחייבות גמורה ודאי לא חשדתי בך
חלילה ענהו אבל אם אכן יש כח בברכתי למה
אברך אותך בעשירות כדי שתיתן ללומדי תורה
כדי סיפוקם אוכל לברך אותם ישירות נעתקו
המילים מפיו על זה לא חשב המליץ בעדו אחד
המקורבים הוא רוצה שזה יעבור דרכו כדי לזכות
במצות החזקת התורה אכן רעיון ואני מבין שהוא
רוצה את העודף הפטיר הגראי"ל

כולם ברחו

שנה אחת בליל פורים הבחורים בישיבתו של מרן
הגראי"ל שטיינמן עשו מעשה קונדס, והחליטו
שהם ישארו עד מאוחר בליל פורים, ויחכו שרבנו
יזרוק אותם מביתו, וכך עשו שהו זמן ממושך, ורבנו
שאל אותם בעדינות אתם לא צריכים כבר ללכת,
כדי להספיק לקום בבוקר, ואמרו לו זה בסדר, אין
בעיה להמשיך, וכך נשארו זמן ממושך מאוד.

עד שרבנו ראה שאין ברירה, ושאל למי יש כאן דף,
חיפשו דף ונתנו לו, וביקש עט ונתנו לו, ואמר עכשיו
אני יעשה מבצע כל אחד יתחייב בליל פורים
כמה פעמים הוא הולך לחזור על מה שלמדנו
כל החורף, ואז יהיה מבחן. אני מתחיל לרשום כל
אחד כמה מתחייב לחזור, תוך דקה כולם ברחו
מהבית והשאירו אותו לבדו עם הדף והעט.

על סיוע ציבורי וכו', אבל יש כמה אנשים בודדים,
שהם לא מצפים ממני למאומה ולא יצטרכו אותי
לעולם, אין להם חשבונות, ואם הם לא מכבדים
אותי, כואב לי. ומפי השמועה אומרים כי הוא אמר
זאת אודות מרן הגרי"ז מבריסק "ישנו אדם אחד
שאין לו אינטרסים, ואם הוא לא מעריך אותי זה
מכאיב לי מאד".

להבדיל, הסביר הגר"ח"ב נבנצל שליט"א המן בכה
"וכל זה איננו שווה לי בראותי את מרדכי היהודי
יושב בשער המלך" מה קרה, כל העולם כורע
ומשתחוה, בסך הכל איש אחד?! התשובה כנ"ל
אמר המן רוב העולם יש להם חשבונות ואינטרסים
יש אדם אחד שאין לו אינטרסים אם הוא לא כורע
סימן שאני לא שווה מאומה.

כאשר הכלבים מלגלים וצוחקים.

בשנת ת"ר היו מחשבי קיצין שמצאו רמזים כי היא
שנה מסוגלת לביאת המשיח על פי הכתוב "קול
התר נשמע בארצנו" יהודי מוורשא נקלע לחבורת
פורקי עול, והם החלו ללעוג לו, עד שהגיעו לענין
ביאת המשיח: אולי אתה יכול למצוא גם גימטריה
חסידית אודות שנת ת"ר כרמז על ביאת המשיח?
הוא השיב להם: בוודאי. הגמרא אומרת ב מסכת
בבא קמא דף ס עמוד ב: "ת"ר, כלבים בוכים -
מלאך המות בא לעיר, כלבים משחקים - אליהו
הנביא בא לעיר"

צאו וחשבו "כלבים משחקים" בגימטריה ת"ר.

חד בדרא

נכנסו פעם כמה בחורים, ואחד ביקש ברכה
לזכות להיות חד בדרא, ענה מרן הגראי"ל, למה
חד, מה אכפת לך שיהיה עוד אחד ויהיה תרי
בדרא.

לא לשלם משכורת

מספר הגר"י מישקובסקי שליט"א ראש ישיבת
אמרי משה: תמיד הוא היה שואל אותי האם אתה
מכיר את היצה"ר ואמרתי לו בודאי אני מכיר, הרי
כתוב כי יצר לב האדם רע מנעוריו, ודרשו חז"ל

ניתן להשיג את הקובץ מודפס בערים הבאות:

אופקים

052-7635246 (סמיד)

בבתי הכנסת:

קיווי
שייטי

נחלת שמשון

אצל הבחור חיים טיטלבוים

אור עקיבא

בבתי הכנסת:

עץ חיים
מרכז התורה

אלעד

אצל הנציגים בשיבות:

בני ראובן
כנסת יחזקאל
תורה בתפארתה
תורת חסד

בבתי הכנסת:

דרך החיים
זכור לאברהם (הר"ן)
מאור שרגא
אחייער
דגל התורה

שדור

רובע ג' - קרית חרדים

בביהכ"נ בית שמואל

רובע ז'

052-7668323 (מוזנק)

בביהכ"נ עטרת צבי

אשקלון

050-4181543 (לוי)

באר שבע

052-7628911 (היקלי)

בית שמש

קריה

02-9910398 (פינקלשטיין)

בביהכ"ס

שערי תורה

ישיבת אור לישרים

רמה ג'

ביהכ"ס אהבת תורה

02-9920797

יפה נוף

054-8488951 (וקסלר)

רמה א'

בבתי הכנסת:

כולל עטרת שלמה

ביהכ"ס לב אליהו

גבעתי

גבעה א

באר אברהם רח' נדבונא

הר"ן רח' זוהילה

גבעה B

בבתי הכנסת:

דרכי תורה רח' דרכי איש

טוב דעת רח' פנים מאירים

בית דגן

אצל ידידינו ר' יוסף מוצרי הי"ו

בית חלקיה

050-4156578 (מן)

ישיבת שערי שמועות

בני ברק

שכון ג' / יהודה הנשיא

053-3145900 (גולדשטוף)

בבתי הכנסת:

אוהל תמר

אשכנז רח' יעל

בית אריה רח' גרוסברד פינת

כעל התניא

בית הכנסת הגדול

דברי שיר

הליגמן

המרכזי - רמת אלחנן

חניכי הישיבות רח' רמב"ם

יד אהרון

לדרמן

משכנות יעקב

נאות יוסף

שבת אחים

שיח תפילה רח' קה"

שם אבותי

תפארת נחמן

בכוללים:

בית הלל

ברסלב

חזון איש

ישכר באוהליך רח' סורוצקין

נחלת משה

עטרת שלמה (צעירים)

פוניבז' (אוהל קדושים)

אצל הנציגים בשיבות:

אורחות תורה

אהבת אהרון

בית מדרש עליון

גאון יעקב

קרלין

תפארת ציון

מרכז

חנות גל פז- ר"ע 88

חנות שאבעס חז"א 49

פרדס כץ

במקוה

בבתי הכנסת:

מנין אברכים (אבוחצירה 9)

אילת השחר

קרית הרצון

בביהכ"ס זיו יהודה

כרם גפן ישראל

בית שאן

בביהכ"ס חנוך לנער רח' הרב

עובדיה יוסף 054-8443873

בתי ים

באבוב

כולל בית יעקב

כולל היכל התורה

בביהכ"ס היכל הקודש רח'

ויצמן 65 053-5515612

הרצליה

שכונת נווה עמל

בביהכ"נ חפץ חיים רח' כצנלסון

זכרון יעקב

בבתי הכנסת:

חזון איש

מסילת ישרים

חולון

תל גבורים

כולל עטרת חכמים רח'

החיים 5

חיפה

נווה שאנן

ישיבת נחלת הלויים

בביהכ"ס מקלט רח' פרל

פינת מנדלה

הדר

ישיבת תפארת ישראל

04-8699455 (חסידים)

בביהכ"ס צא"י

בבעון

בביהכ"ס קדושי השואה

כולל אילת השחר

בבירה

קרית שמואל

שטיבלך (רח' יונה)

נוף כנרת מוריה

בביהכ"ס המרכזי רח' הרב

אלישיב 7

טלזסטון

02-5335545 (כל בו אלן)

יבנאל

בביהכ"ס מעין גנים

יוקנעם

יחד שבטי ישראל

מדרשה לב לאחים

יסודות

ביהכ"ס המרכזי

ירוחם

ביהכ"ס המרכזי

052-7627788 (מיכאל)

ירושלים

בית וגן

02-6449498 (שעיר)

הפיסגה 46

ישיבת קול יעקב

בבתי הכנסת:

אמינינוב

מנין אברכים

בית ישראל

ישיבת מיר (בבנין המרכזי)

גאולה

חנות גל פז (מלכי ישראל)

גבעת שאול

בבתי הכנסת:

יחי ראובן

אוהל יונתן בכולל ישכר

באוהליך

ברכת יוסף

גוש 80

ביהכ"ס בראשות הגאון ר'

דן סגל שליט"א

גילה

ביהכ"ס חזון נחום

052-7653820

גני גאולה

בביהכ"ס נחלת עקיבא,

בשטיבלך

הר נוף

בבתי הכנסת:

אמרי שפר

קהילת בני תורה

כנסת

054-8429113 (גרוס)

מטרסדורף

ישיבת בית שמואל

בביהכ"ס היכל שמואל

נווה יעקב

052-7677676 (לוי)

בבתי הכנסת:

חניכי הישיבות מרכז

תורה ותפילה

שערי תורה

סורוצקין

בבתי הכנסת:

אהבת תורה

באר שמואל

היכל שמואל

סנהדריה

ביהכ"ס פאג"י

סנהדריה המורחבת

בבתי הכנסת:

עזרת תורה

ויזניץ (מאור חיים)

עזרת תורה

בית הכנסת בית ישראל

קטמון

ישיבת יד אהרון

קרית יובל

אוהל אבשלום רח' רובינשטיין

שיח ישראל רח' זנגויל

פילוב רח' שטרן 30

רובע היהודי

ישיבת אש התורה

כולל צל של היכל

רוממה

בית כנסת חניכי הישיבות

רמות א'

054-8408719 (גולדשטוף)

בבתי הכנסת:

משכן שרגא

שערי תבונה

רמות ג'

בבתי הכנסת:

חניכי הישיבות צא"י

רמות פולין

ביהכ"ס אוהל יוסף

רמת שלמה

ביהכ"ס המרכזי

שערי חסד

054-8498969 (קירט)

כפר סבא

בביהכ"ס ע"ש הצדיקים

פרמיאל

הקהילה הדרומית

בביהכ"ס כרם מיכאל

שכונת המייסדים

ישיבת רנה של תורה

בביהכ"ס תורה ותפילה

מודיעין עילית

בכוללים:

עטרת שלמה,

ישכר באוהליך, הר"ן

כתר תורה הרב אברמוב

פוניבז'

בית אבא

מגדל עוז

חפציבה

ישיבת כנסת יצחק

בביהכ"ס המרכזי

נאות הפסגה

בביהכ"ס המרכזי

קרית ספר

בבתי הכנסת:

אוהל יוסף מאיר

חזון דוד

פונוביז'

קול תורה

קצות החושן

שיח יצחק

שיר ושכחה

ברכפלד

ישיבת מיר

בבתי הכנסת

אוהל תורה

חניכי הישיבות רשב"י

ישועות דוד

גרין פארק

ביהכ"ס בני הישיבות

שבת "קיימו וקבלו"
לחיזוק קביעת עיתים לתורה - שבת זכור אדר ב' התשע"ט

להתחיל את היום עם תורה זה להתחיל ברגל ימין
מתקיים סדר לימוד יומי יחד עם תפילת שחרית כוותיקין (הנץ החמה)
ניתן להירשם בטפסי המשוב שיחולקו במוצאי השבת.

איחוד שיעורי התורה בישראל

שבת זכור הוכרזה ע"י גדולי ישראל

סדרי השבת:

בבתי הכנסת יעוררו הרבנים שליט"א

על חובת כל יהודי: "קבעת עיתים לתורה?"

**במוצאי השבת תיכף לאחר סיום התפילה יחלקו הפעילים
טפסי משוב לבחירת מסלול לימוד בהתאמה אישית.**

מצדיקי הרבים יעברו על כל הטפסים

ויחזרו בל"נ לכל הפונים בטיפול בבחירתם.

לזאת באתי לעורר לב האברכים שכל מי שמסוגל לדבר יקדיש מזמנו להשתתף במסירת שיעורים או בלימוד חברותות עם אלו הצמאים להתקרב ללימוד התורה ושמירת המצוות הבאים ללימוד בבית המדרש. וגל זה הוא כיום מה שאמר חז"ל משהו לבית המדרש שאכן הוא נימוח ואם ברזל הוא מתפוצץ, ורגע אנו כולם שברוך זו של לימוד התורה מעציהם לקרב רבים מאוד לחיי תורה ומצוות בברירות הגוף והנפש ובחלחלה מרובה כל מעשיהם לטובה ולדבריה כל הימים.

החמ"ס קדומה הבלמה
מ. ב. יהודה א. ב. חתום

הנהגתו של השר
היה לו חלק גדול
בזה. והוא היה
המורה הראשון
לדורו.

על מנת שנוכל להיערך בזמן, אנו מבקשים מכל הגבאים ומכל מי שרוצה להיות
ליטול חלק בזכות הנשגבה של חיזוק התורה והיהדות, **לצור קשר בדחיפות בטל': כוכבית זכות 6527***

קרית שמונה

נהריה

חצור

מירון

צפת

כרמיאל

טבריה

יבנאל

נצרת עילית

עפולה

יקנעם

זכרון יעקב

אור-עקיבא

בית שאן

נתיניה

כפר סבא

רעננה

הרצליה

ראש העין

פתח-תקוה

רמת גן

בני-ברק

תל-אביב

אלעד

חולון

בת-ים

בית דגן

ראשון לציון

רמלה

באר יעקב

מודיעין עילית

נס-ציונה

רחובות

נוף אילון

תל ציון

ירושלים

טלז-סטון

בית שמש

ביתר עילית

אשדוד

יסודות

בית חלקיה

קרית מלאכי

אשקלון

עוצם

קרית גת

זרעה

נתיבות

תפרח

אופקים

באר שבע

דימונה

ירוחם

מצפה רמון

הצטרף גם אתה להפצת הקובץ במקומות נוספים!

כאיל תערוג – עניני שידוכין

לתועלת הרבים אנו מביאים קטעים מתוך הספר כאיל תערוג – עניני ברית אבילות ושידוכין שיצא לאור כעת

שכתוב לבדוק באחי' משו"ה כתוב שדומים לאחים (אילת השחר וארא ו, כג).

נשאל רבנו: מי שהציעו לו בת זוג הגונה ויר"ש שיש לה אחים שסטו מדרך הישר, האם כדאי לדחות השידוך משום 'הנושא אשה יבדוק באחיה'? והשיב: במקום שיש לה עוד אחים שהולכים בדרך הישר, בזה הרי יש לומר מאי חזית שהבנים יהיו דומים לאח שאינו הגון ואולי יהיו דומים להגון, ולכך במקום שיש רוב אחים הגונים בזה ודאי יש לומר זיל בתר חבא. ובאמת אין שו"ע להלכות אלו אלא הדבר תלוי רק בסברא, ולכך נראה דאף באופן שאין לה רוב אחים הגונים יש לבחון כל מקרה לגופו מסברא לפי הענין ולילך אחר חב צדדים של הסתברויות, וצריך סייעתא דשמיא בכדי להכריע בזה (ישמח לב עמ' שמא').

צוואת ר"י החסיד ועניני שמות

בצוואת רבי יהודה החסיד יש כמה אופני שידוכים שכתב שיש להימנע מהם. ואמר רבנו בשם החזו"א שאע"פ שמדינא דגמרא הכל מותר, ובחלק מן הדברים אף אמרו בגמרא שזה מצוה, מכל מקום רבי יהודה החסיד ראה ברוח קדשו שאלו שיעשו שידוכים הללו לא יצליחו ולא יעלה זיווגם יפה ולכך יש ליזהר בכל מה שמזהיר שם. וכבר ידוע על כמה וכמה מקרים שאירעו אסונות לאלו שעברו על צוואת רבי יהודה החסיד, ה' ישמור, וכבר נקבע המנהג ואין לשנות. זולת אם מוסיפים שם אחר לפני השידוך, שכבר נקרא בשם אחר, אין להקפיד על מה שכתב להיזהר בעניני שמות זהים. ואמר רבנו ששמע בשם הגר"י אברמסקי שהיה הרבה שנים גאב"ד לונדון, ואמר שרוב המקרים שהוצרך שם לסדר גט ה' במקרים שעברו על צוואת ריה"ח, ועוד הוסיף רבנו והזכיר כמה עובדות ממשפחות שעברו על צוואת ריה"ח ולא הצליחו (אע"ה בתמר מתורת החזו"א עמ' סד).

ובשנים האחרונות הראה רבנו כמה פעמים למכתב של הגר"ר שמואל סלנט שנדפס בס' שנות דור ודור (דסלר. ח"א עמ' צח) וז"ל 'ידוע שרבותינו הגאונים בעל הנוב"י ועוד הסכימו שלא לחוש לזה, ולפי הנראה צוה רק לזרעו, כן שמעתי שהגרא"מ [הגר"ר אלי' מוילנא] אמר שאין לחוש לזה ואין לחדש חומרות ואיסורי' שלא נזכר בתלמוד בבלי וירושלמי, כן הגאון ר' חיים מוולאז'ין השיב לשואליו בזה כי אין שום חשש בזה, ולכן אם

היה אחד שהי' שליח לרבנו לשאול עבור אחד שיש לו בת מבוגרת מאוד, והציעו לו שידוך בחור מיוחד בכל שהוריו חילונים, והשואל חושש מכשורתו. הוציא לו רבנו גמ' קידושין (עג, א) בתוד"ה מאי איכא. שכתבו בתוך הדברים: 'ועוד קשה דמאי קאמר ומיעוט שהלכו בעליהם למדינת הים דהאי נמי יש לנו להכשירו דשמא בא על ידי שם ושימש כי ההוא עובדא (בירושלמי) דאבואה דשמואל שהלך למדינת הים ובא על ידי שם ושימש והוליד את שמואל'. ואמר רבנו: וכי הדבר הזה סביר שיקרה, וחזינן דבכל זאת אירע כן. והיות שהיא בחורה מבוגרת ואין לה הצעה אחרת יכולה לגשת ואין חיוב לחשוש. ופעם נשאל רבנו: הציעו לבחורה בגיל שלושים ושנים בחור בע"ת שלש שנים, שראש ישיבתו טוען שהוא בסדר גמור בכל. והשיב רבנו: למה לא, וכי אסור להתחתן עם בע"ת?

מרגלא בפומיה דרבנו לומר בדרך תוכחה: אם בזמננו היו האמהות הק' רוצות להתקבל לבי"ס של בית יעקב או לתלמודי התורה לא היו מקבלים אותם, שהרי הם באו ממשפחות לא טובות. ואין הדברים אמורים לגבי ילדים לא טובים אלא לגבי ילדים טובים אלא שהם ממשפחה לא טובה. חייבים לנסות ולחנכו בדרך טובה, והרי גם רבקה היתה צדקת גדולה כבר בגיל ג' שנים וע"כ זכתה להשתדך עם יצחק אבינו, ובאמת הרבה פעמים רואים שהילד הוא שונה מהבית ונעשה הילד מהטובים שבכיתתו. [נשאלו האם אפשר לראות על ילד בן ג' שנים אם הוא שונה מביתו, וענה שלפעמים אפשר לראות ולפעמים א"א לראות].

נשאל רבנו: האם לחשוש מלהשתדך עם בת כהן? אמר רבנו: א"כ מי ישתדך עם בת כהן? לא צריך לחשוש.

עה"פ 'ויקח אהרן את אלישבע בת עמינדב אחות נחשון לו לאשה ותלד לו את נדב ואת אביהוא את אלעזר ואת איתמר' (וארא ו, כג) פרש"י 'מכאן למדנו הנושא אשה צריך לבדוק באחיה'. והביא רבנו: הנה הבדיקה היא במידות, דהרבה פעמים רואים שיש שייכות. ומש"כ לבדוק באחי' ולא כתוב לבדוק באחיותי', אולי י"ל משום שהנושא לא יכול לבדוק באחיותי' וע"י אחרים קשה לדעת האמת. ואין הכרח שזה משום דאמרינן בב"ב (ק', א) דרוב בנים דומים לאחי האם, דבאמת יתכן אולי שהבנים דומים גם לאחיות האם, אבל כיון

את בנם כדבעי ורק בחזירתו האישית ותאוותיו הוציאוהו מעולמה של תורה ואין הענין קשור כלל ועיקר לשאר הילדים בבית (דגלה של תורה ח"ב עמ' עא).

1 וכך שמעתי מחכ"א שרבנו הורה לו הוראה זאת בשם הגרא"מ שך, והוסיף שבימינו אנו מי יאמר ניקיתי ואי אפשר להשליך כלל על המשפחה אם ח"ו אחד מבניהם סר מדרך התורה והישיבות כיון שהרחוב וגרורותיו כה מאיימים, ובמקרים רבים מספור ההורים חינוכו

הענין ראוי ונכון ויאות – לא יחושו כלל וה' יצליחם בדורות ישרים'.

אשה תימניה דפקה בדלת וסיפרה שהציעו לבנה את אחות אשת בנה הגדול יותר, שידוך מאד טוב, אלא שבנה הגדול לא מעונין שגם אחיו יכנס לבית זה. אמר רבנו: בעצם הדבר אפשרי, כי לא כולם מקפידים על צוואת ר"י החסיד שלא ישאו ב' אחים ב' אחיות, אבל אם האח אינו רוצה לא כדאי, שזה יכול לגרום מריבות בעתיד.

נשאל רבנו עבור בחור בן שלושים ושלוש שקשה לו למצוא זיווג, והציעו לו את בת אחותו, גרושה בת עשרים וארבע, וכולם חצים. והשיב רבנו: כ"כ הרבה שנים נוהגים כר"י החסיד, ואני אבוא ואתיר? [ולפעמים הורה באופ"א].

כשיש למחותן אחד שני שמות [ומשתמשים בשניהם, אפי' רק חלק האנשים] ולמחותן השני רק שם אחד, אמר רבנו שיש בזה מחלוקת אם אפשר להקל, ולמעשה הורה בדרך כלל להקל. וכשנשאל על הצעת שידוך שלאב אחד קוראים אורי שרגא ולשני משה שרגא, אמר רבנו שזה שם אחר, וגם כך קשה בשידוכים, ובכהאי גוונא צריך להקל'.

ונשאל רבנו [בשליחות הגר"ח קניבסקי] על שידוך לבחור שנקרא משה, ולאבי הבחורה קוראים משה יעקב, אך כולם קוראים לו רק יעקב ובמשפחה קוראים לו בשני השמות, ואמר רבנו: אני מיקל בזה (צדיק כתמר יפרח עמ' שיט).

וכן כשנשאל על הצעת שידוך שלאבי הבחורה קוראים ישראל מאיר ולבחור קוראים מאיר, אמר רבנו: בכה"ג מקילים. והוסיף שמספיק קשה בשידוכים. (שם עמ' שכ)

וכן כשנשאל על הצעת שידוך שלאב הבחורה קוראים אברהם ישעיהו, ולבחור קוראים אברהם בלבד, השיב שבכה"ג משתמשים לאחד בשני שמות יש להקל, כי החזו"א סבר ששני שמות זה שם לעצמו (שם).

שוב נשאל שאלה כנ"ל לאיש מעדות המזרח שאומר שלא הקפידו אצלם על ענין זה, אמר רבנו שאכן אפשר להקל להם. ובאופן כללי אמר רבנו שכשהשם השווה אינו בשימוש אפשר לגשת לכתחילה.

וכשפעם נשאל על בחורה שקוראים לה חיה, ומציעים לה בחור שלאמו קוראים מיכל חיה, אבל משתמשים רק עם השם מיכל, השיב רבנו: 'אפשר ואין שום בעיה. ובכלל אני מיקל הרבה פעמים בכל הענין של שמות, ובאופן כזה בודאי שאפשר' (מרשימות הרה"ג רא"מ קפלן).

ונשאל עוד עבור הצעת שידוך שלבחור קוראים משה חיים ומשתמשים בחיים, ולאבי הבחורה קוראים חיים, ובאם יצא השידוך מוכן שישתמשו בשני השמות או במשה לבד. ואמר רבנו: בכלל כל ענין השמות יש מקילים בו, כדוגמת ר' שמואל

סלנט שסבר שא"צ לחשוש כלל, א"כ מספיק אם יתחיל להשתמש בשני השמות.

סיפר רבנו שבאו לשואלו בדבר שידוך שהחתן והכלה נקראים שניהם 'שמחה', ואמר ק"ו, אם צוואת ר"י החסיד שלא יהי' אותו שם חמיו והחתן, ק"ו שלא יהי' אותו שם הבני הזוג.

ואולם מי ששמו יונה ושם חמותו גם כן יונה, אמר רבנו שאין קפידא בזה, כיון שאצל נקבה יונה הוא שם של עוף הנקרא יונה, אבל בזכר יונה הוא על שם יונה הנביא (הגר"א דינר קו' לקט שאלות המצוות ח"ד עמ' קטו).

שאלו את רבנו האם טובה וטובע הם אותו שם? והשיב שהם שני שמות נפרדים, טובה מלשון טוב, טובע מלשון יונה וכדו', ואין בעיה.

ועל שידוך שלאמא קוראים צפורה ולבחורה קוראים פייגל [שזה באידיש צפורה], אמר רבנו: כיון שלא מכירים אותה בשם צפורה יש להקל דנחשב כב' שמות. (צדיק כתמר יפרח עמ' שכ)

אמא אחת נקראת רבקה ואחת נקראת ריקי. אמר רבנו: בסדר. רחמנות, צריך להקל בשידוכים.

וכנשאל על בחור שקוראים יוסי ולאבי הבחורה קוראים יוסף חיים בשני השמות, השיב רבנו: איני רב, אני חושב שאין בעיה [מלבד הקולא של שני שמות].

נשאל רבנו על שידוך שהשם של שתי האמהות זהה. ואמר: הג"ר שמואל סלנט בכלל היקל בענין, אבל כאן נהוג להחמיר, ולכן שאחת תוסיף שם ואז כבר יהי' שם אחר (צדיק כתמר יפרח עמ' שכ).

ובענין שידוך שאחת מהאמהות נקראת לאה ואחת נקראת בשם הכינוי לאהלה, השיב רבנו: זה אותו שם, אבל אם יוסיפו שם ויקראו בשם הנוסף זה בסדר (שם).

אחד שאל לרבנו שיש בחורה שקוראים לה נעמה ואינה מצליחה למצוא שידוך, אולי זה מפני השם שלה? אמר רבנו: יש אלפי בנות שאין להם שידוך, האם לכולם קוראים נעמה?

מעשה בזוג אחד שהלכו לסכם על שידוך, אך כשהראו לאחד את השמות אמר הלה שאינם מתאימים זל"ז ושיהיו להם בעיות בפרנסה. ושאלו (מצד הבת) את רבנו האם צריך לחשוש לדבריו? והשיב: פעם לא ידענו מכל הענינים האלו של השמות, החזו"א לא התעסק בזה וגם הגר"ז לא, ורק כאן באר"י שמענו מדברים אלו שעושים גימטריות ואומרים זה השידוך או לא. והנה למעשה אם הוא אדם טוב לא משנה אם השמות לא מתאימים, ואם הוא אדם לא טוב לא יועיל מה שהשמות מתאימים, ע"כ שתעשה מה שהיא רוצה.

נשאל רבנו: אחת ששידוכה מתעכב, והיא שואלת שהואיל וקריה ע"ש סבתא שחלתה ונפטרה בגיל שלשים, האם יש לחשוש שהשידוך מתעכב מפני זה? והשיב: לא מסתבר, וכל אחד בעונו ישא ולא בעון הסבתא.

עזרו! ואת כנשו

רשכבה"ג רבינו
מזן שר התורה
במסע היסטורי
לאתרא קדישא
במידון להעתיד
בתחינה על תודמי
רשת הכוללים
"יששכר באהליך"

36 שעות גורליות. בידך להכריע! | מוקד *8002 | רביעי חמישי, כ"ט - ל' אדר א' | ההתרמה:

לתרומות בהעברה בנקאית: בנק פאג"י (52), סניף 188, מס' חשבון 409-304085 על שם "רשת מוסדות בקריות הדתיות בישראל"

CMATCH.ME/RVB קומאצ' CALISE MATCH

כל התרומות לרשת הכוללים מוכרות לזיכוי מס עפ"י סעיף 46. הקבלות יופקו מעמותת "רשת מוסדות בקריות הדתיות בישראל" (ע"ר)